...cla Talukdar
Prabin Para
Sorbhog
13.4.55

আহুতি

(প্ৰথম খণ্ড)

প্ৰথম প্ৰকাশ
৫০৫ শঙ্কৰাব্দ

শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধাৰী

বেচ –২॥০

প্ৰকাশক—
"আত্মবিকাশ ভৱন"
চাঁদমাৰি—গুৱাহাটী

গুৱাহাটী ট্ৰিবিউন প্ৰেছত শ্ৰীকুঞ্জলাল থাপাৰ দ্বাৰা মুদ্ৰিত

বক্তব্যখিনি

পুথিখনৰ নাম দিলে "আহুতি" মোৰ জ্যেষ্ঠা দুহিতা শ্ৰীমতী শুচিব্ৰতাই। সোধাত কলে,—কথাবিলাক হেনো যজ্ঞত আহুতি ঢলাৰ দৰেই। ময়ো তাতে সন্মত হলোঁ।

কথা বিলাক ইং ১৯১৪ চনৰ পৰা ১৯৫০ চনৰ ভিতৰত মোৰ লিখাবোৰৰ আংশিক সংগ্ৰহ। (১) 'আঁকোৰালি লোৱা আৰু বচোৱা সাংস্কৃতিক অভিমান'—(২) 'অসমীয়াৰ ওচৰত অভিযোগ আৰু আহ্বান,'—(৩) 'অসমীয়া জাতি গঠনত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ,'—আৰু (৪) 'জগতৰ শেষ আদৰ্শ আৰু বিশ্ব-শান্তি স্থাপনৰ পথ'—এই চাৰিটাৰ বাহিৰে বাকী সকলো বিলাক মোৰ সম্পাদিত 'চেতনা' আৰু 'ডেকা অসম'ৰ সম্পাদকীয় হিচাবে ইং ১৯১৯।৪২ চনৰ ভিতৰত লিখা। দুয়োখন কাকতত সিচঁৰতি হৈ পৰি আছিল। মাত্ৰ 'আহিছা যদি মোৰ লগত একেটা হৈ মিলি যোৱা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধটোত উপমা হিচাপে ১৯৪৭ চনৰ ভাৰত বিভাগৰ কথাষাৰ উল্লেখ কৰা হৈছে।

অসমৰ ছপা-শিল্পৰ পৰা বৰ্ণাশুদ্ধিৰ উপদ্ৰৱটো যে কেতিয়াকৈ নোহোৱা হব, সেইটো এতিয়াও ঠিক হোৱা নাই। পুথিখনৰ শেষত এখন শুদ্ধি-পত্ৰ দিয়া হল। ইতি—

শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধাৰী

গুৱাহাটী
২ ভাদ ১৮৭৫ শঁক
ইং ১৯ আগষ্ট ১৯৫৩।

সূচী

আহুতি

—ঃ*ঃ—

জাতীয়তাৰ মূল।

(ইং ১৯১৯ সনৰ ১ম বছৰৰ ২য় সংখ্যা 'চেতনা'ৰ সম্পাদকীয়।)

"পূৱ-পশ্চিম জুৰি লাগি থকা আকাশখন এটা অখণ্ড বস্তু হলেও, ৰূপ, বৰ্ণ, অৱস্থা আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতা বিষয়ত দুটা বেলেগ বস্তু। প্ৰাচ্য আৰু প্ৰতীচ্য জগত একেখন অখণ্ড পৃথিৱীৰ বুকুত উদ্ভাসিত যদিও, চৰম লক্ষ্যলৈ গতি লোৱা প্ৰণালী দুয়ো জগতৰ বেলেগ বেলেগ, আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ তাৰতম্য-প্ৰভাৱেৰেই সেই প্ৰণালীৰ বিভিন্নতাও গঢ়ি উঠে ; আৰু সেইবাবেই, প্ৰণালীৰ বিভিন্নতানুসাৰেই লক্ষ্যৰ স্পষ্টতা-অস্পষ্টতা আৰু উজ্জ্বলতা-অনুজ্জ্বলতা লৈ পাৰম্পাৰিক বিৰোধও আৱহমান কালৰ পৰা চলি আহিছে। কোনটো প্ৰণালী ভাল আৰু কোনটো প্ৰণালী বেয়া, সেইটো বিচাৰৰ তৰ্ক আমি ইয়াত তুলিব খোজা নাই। কিন্তু প্ৰত্যেকটোৱেই যে নিজ নিজ প্ৰণালীৰে লক্ষ্য অনুধাৱন কৰি আগুৱাই গৈ তাক লাভ কৰি ধন্য হোৱাৰ চেষ্টা নেৰে, তাকেহে কৈছোঁ। এই চেষ্টা কাৰো ফলৱতী হৈ সাৰ্থক হয়,

আৰু কাবো ফলৱতী নোহোৱাৰ ঘাই কাৰণ বুজি পালেও, সেই প্ৰণালীয়ে জীৱনৰ ওপৰত ওতপ্ৰোত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা গতিকে, তাৰ মোহ এৰাব নোৱাৰি, তাৰেই সি আদৰ্শ আৰু লক্ষ্য স্থানৰ পৰিতাৰ মোহ পূৰ্ণতা পোৱাৰ চেষ্টাত প্ৰাণ তৃপ্ত কৰে। এইটো মানুহৰ মনৰ স্বাভাৱিক গতি। কিন্তু এনেকুৱা হোৱাৰ ঘাই কাৰণ এই :—

কাল-প্ৰভাৱৰ লগে লগে শাৰীৰিক প্ৰশস্ততাতকৈ মানুহৰ মানসিক প্ৰশস্ততা আৰু ধাৰণা ক্ৰমে বহলতৰ হৈ যোৱাৰ কাৰণে, বিশেষ ডাঙৰ-দীঘল অভাৱৰ তীব্ৰতা এটাই সমাজ-দেহৰ ভিতৰখন আকুল কৰি তোলে। তেতিয়া সেই আকুলতাই মূৰ্ত্ত হৈ উঠা আকাঙ্ক্ষাৰে সামাজিক মনোৰাজ্যত ব্যাপকভাৱে যি এটা প্ৰচণ্ড স্পন্দন তোলে, তাতেই সেই সমাজত দুই এজন প্ৰতিভাশালী লোক অঙ্কুৰিত হয়। তেতিয়া সেই ক্ষণজন্মা প্ৰতিভাশালী লোকৰ ঘাই চিন্তাৰ বিষয়টো স্বাভাৱিক ভাৱেই হৈ পৰে, সেই সমাজৰ হাতজোখা পৰিসৰ ভেদ কৰি ওলাই পৰা এখন আহল-বহল ক্ষেত্ৰ। চিন্তাৰ সাৰ-পানী পাই লগে লগে ক্ষেত্ৰখনৰ আয়তনও বলি গৈ প্ৰতিভাশালীৰ চিন্তাৰ সোঁত পৰে তেতিয়া বিৰাট জন-সমষ্টি এটাৰ বিশাল ভুমি এখণ্ডক ব্যাপ্ত কৰি। এই চিন্তাৰ পৰা, তেতিয়া তেওঁৰ স্বচ্ছ মনত সেই সমাজৰ দুৰ্ব্বলতা বিলাকৰ ৰূপ ক্ৰমে উজ্জ্বলতৰ হৈ প্ৰতিভাত হবলৈ ধৰে, আৰু সেই দুৰ্ব্বলতাৰ মলি-মামৰবোৰ গুচাই সমাজখনক বৰ্ত্তমানতকৈও উন্নততৰ অৱস্থা এটাত গঢ়ি তুলিবলৈকে তেওঁৰ মনত প্ৰবল আকাঙ্ক্ষা এটাৰ উদ্ভৱ হয়। এই আকাঙ্ক্ষাই, তেতিয়া সেই সমাজৰ দুখ-দুৰ্গতি অভাৱ-অভিযোগ আদি গুচাবৰ নিমিত্তে তেওঁৰ ভিতৰত, সেই সমাজৰ পাৰি-

পাৰ্শ্বিক অৱস্থাক সঙ্গত কৰি লৈ যি এটা অদম্য চেষ্টাৰ সৃষ্টি কৰে, সেয়েই সেই সমাজৰ ভিতৰত পাৰস্পৰিক সহানুভূতিমূলক এটা সামূহিক স্বাৰ্থৰ জন্ম দিয়ে। এয়ে জাতীয় ভাৱৰ মূল বা গুৰি। তেতিয়া, সেই ভুখণ্ডৰ লোক বিলাকে, দৈনন্দিন ব্যৱহাৰত মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে পাৰস্পৰিক সংশ্লিষ্ট থাকিব লগীয়া হোৱাত,—একে বতাহ, একে আকাশ, একে খাদ্য, একে ৰীতি-নীতি, একে দুখ-সুখ, একে জীৱিকা-নিৰ্ব্বাহৰ প্ৰণালী, একে পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাই সেই ঠাইৰ সকলো মানুহৰ জীৱনৰ ওপৰত সনাসনি প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা গতিকে,—আৰু সকলো ফালেদি সেইবোৰ সেই লোকসমূহৰ অনুকুল হৈ বৰ্ত্তাৰ বাবে, সেইটো তেতিয়া সকলোৰে সাধাৰণ বস্তু বা সম্পত্তি হৈ পৰে, আৰু তাৰ ৰক্ষণ, পৰিপালন আৰু পৰিবৰ্দ্ধনৰ বাবে সেই ঠাইৰ সকলোৰে প্ৰাণপন কৰি একগোট বান্ধে। এইদৰে, সেই ভূমিখণ্ডবাসী সকলো মানুহৰ ব্যক্তিগত স্বাৰ্থবিলাকৰ অসংলগ্ন বিভিন্নমুখী সোঁতবিলাক যি এটা কেন্দ্ৰীয় আকৰ্ষণত গৈ মিলি পৰে, সেইটোৱেই এক দেশবাসী সাধাৰণ ৰাইজৰ হৈ পৰে ঘণীভূত জাতীয়-চেতনা।

আমি অসমৰ অসমীয়াৰো এইদৰে সৃষ্ট হোৱা এটা জাতীয়-জীৱন, জাতীয়-চেতনা আছে। এই জাতীয় জীৱন, জাতীয় আদৰ্শক বিভিন্ন আদৰ্শৰ আধিপত্যই বিমলিন কৰি তুলিব বুলিয়েই, ইংৰাজ, বঙ্গালী, মাৰোৱাৰী, পঞ্জাৱী আদিয়ে, আমাৰ লগত একেটা জাতীয়-স্বাৰ্থত সাঙোৰ খাই শান্তিৰে বাস কৰি থকাৰ ইচ্ছাৰে নহয়, প্ৰত্যেকৰ ভিন্ ভিন স্বাৰ্থৰ আবদাৰ লৈ অসমৰ বুকু বিদীৰ্ণকাৰী বিভিন্ন সত্বাৰ স্থায়ী বসতি পাতিবলৈকে অহা দেখিলে, পৰ্ব্বত-ভৈয়াম জুৰি অসমীয়া

হিন্দু-বৌদ্ধ-মুছলমান-খৃষ্টিয়ান সকলোৱে অসন্তুষ্ট হৈ তাৰ প্ৰতিবাদ কৰে আৰু প্ৰতিৰোধৰ বাবে সাজু হৈ উঠিব খোজে। এই জাতীয়-জীৱন, জাতীয়-চেতনা, জাতীয় আদৰ্শ ৰক্ষা কৰাটো এক দেশবাসী সকলোৰে ধৰ্ম্মৰ অঙ্গ। এই ধৰ্ম্মলৈ আওকাণ কৰিলে জাতীয় জীৱনো কাহিল হয়, আৰু জাতীয় দেশও নাথাকে। সেই কাৰণে, এই জাতীয় সম্পত্তি যি কোনো উপায় কৌশলেৰে ৰক্ষা কৰি তাৰ সংৰক্ষণ, সংবৰ্দ্ধন আৰু সংস্থাপন কৰাটো প্ৰত্যেকজন দেশবাসী মানুহৰে ধৰ্ম্মানুমোদিত কাম। কিন্তু এই জাতীয় জীৱন ৰক্ষা কৰিবলৈ হলে মানুহে বুজিব লাগিব মনুষ্যত্ব কি বস্তু।

মনুষ্যত্ব কি ?

"সকলোবিলাক বিজাতীয় ভাব, বিজাতীয় আদৰ্শ, বিজাতীয় প্ৰভাৱৰ আপদ-বিপদ অতিক্ৰম কৰি, জাতীয়-চেতনা আৰু জাতীয় আদৰ্শৰ ভিতৰেদি মানুহৰ অন্তৰৰ সকলোবিলাক প্ৰবৃত্তিৰ সদ্-সম্পদটো পৰিস্ফুটকৈ তুলি ক্ৰমে পূৰ্ণ-মানৱতাৰ সাঁচত নিজে গঢ়ি উঠাটোৱেই মানুহ নামধাৰী প্ৰাণ-বস্তুটোৰ মনুষ্যত্ব। এই মনুষ্যত্বটো ব্যাপক জাতীয় ভাব আৰু জাতীয় চেতনাৰ আলোকত দোপত দোপে প্ৰফুল্লিত হৈ উঠে, আৰু বিজাতীয় প্ৰভাৱৰ শাসন-হেঁচাত ক্ৰমে জঁয় পৰি যায়। সেইবাবেই, মনুষ্যত্বৰ নিৰ্ব্বিকাৰ সম্পদটো উপাৰ্জ্জন কৰিবলৈকে সি তাৰ জনা-শুনা, অস্থিমজ্জা-সংশ্লিষ্ট পাৰিপাৰ্শিকতাৰ অনুমোদন নথকা বিজাতীয় বান্ধোনৰ প্ৰকোপত নোসোমাই নিজস্ব জাতীয়তাৰ মুক্ত গৌৰৱ ৰক্ষা কৰিবলৈকে সৰ্ব্বতোভাৱে চেষ্টা কৰে। এইটো মনুষ্যত্ব প্ৰয়াসী মানুহবিধ প্ৰাণীৰ স্বাভাৱিক ৰূপ।

মানুহ ভগৱানৰ ৰাজ্যৰ জ্ঞান-চৈতন্য-লগা এটা উৎকৃষ্ট সৃষ্টি। এইবাবেই, জাতীয়তা বোলা উদাৰ বস্তুটো ৰক্ষা কৰি পূৰ্ণতালৈ আগ বাঢ়ি যোৱাৰ প্ৰশস্ত পথটো অকল মানুহৰ বাবেই মুকলি হৈ পৰি আছে, আন প্ৰাণীৰ বাবে সেই পথ বন্ধ। সেই কাৰণে, নিজস্ব জাতীয় ভাৱ, জাতীয়-চেতনা, জাতীয়-আদৰ্শ অৱহেলা কৰি বিজাতীয় প্ৰভাৱৰ শাসন সামৰি ললে মানুহৰ উৎকৃষ্টতাৰ ওপৰত কলঙ্ক পৰে।

জাতীয়তা ৰক্ষা কৰা পৱিত্ৰ অভিযানৰ পৰা পিছলি পৰিলে, বিজাতীয় আক্ৰমণৰ বান পৰি মানুহৰ মনুষ্যত্বক বুৰাই পেলায়। তেতিয়া সি সেই বানৰ তলিত পৰি, হয় উশাহ-নিশাহ হেৰুৱাই চিৰ মৃত্যুক আলিঙ্গন কৰে, নাইবা আধামৰা-আধাজীয়াৰ কল্‌ধপ অৱস্থাটো লৈ ওপৰলৈ ভাহি উঠে আৰু আক্ৰমণকাৰীৰ অভিপ্ৰায় মূলক শুশ্ৰূষাৰে আংশিক সুস্থতা লাভ কৰি আনৰ শোষণাভিপ্ৰায় পূৰণ কৰা আজ্ঞাবাহী অস্ত্ৰ এপাত হৈ পৰে। তেতিয়া, আক্ৰমণকাৰীয়ে সেই অস্ত্ৰেৰেই তাৰ নিজৰ দেশ আৰু নিজৰ জাতীয়-জীৱনৰ সৰ্ব্বনাশ সাধন কৰে। সেইবাবেই, সচেতন মানুহে এই অশোভনীয় কলঙ্কত নপৰিবলৈকেই বিজাতীয় আধিপত্যৰ প্ৰভাৱ চূৰ্ণ কৰি নিজস্ব জাতীয়তাৰ অধিকাৰ অক্ষুণ্ণ ৰাখিবলৈকে প্ৰাণপণ চেষ্টা প্ৰয়োগ কৰাৰ কথা আমি ইতিহাসত ইমানকৈ পাওঁ। কাৰণ, এই চেষ্টাৰ অধিকাৰে মানুহক জাতীয় আদৰ্শৰ ভিতৰেদি পূৰ্ণ মানৱ হৈ উঠাত সহায় কৰে। এই অধিকাৰৰ ওপৰত পাৰ্থিৱ কোনো শক্তিৰেই হাত নাই। কোনোৱে হাত দি এই

অধিকাৰ চেপি ৰাখিবলৈ কিবা চেষ্টা কৰিলেও, মানুহৰ অন্তৰতম প্ৰেৰণাত উথলি উঠা শক্তিৰ ফুৎকাৰত সি চিটিকি পৰি গৈ চূৰ্ণ হৈ নিজস্ব জাতীয়তাৰ অটল ভেটিত তাক জাতীয় আদৰ্শৰ সুউচ্চ সৌধ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈকে বাট মুকলি কৰি দিবই।”

মুক্তি

(ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ ৫ম সংখ্যা “চেতনা”ৰ সম্পাদকীয়।)

“মুক্তি বুলিলে যদি মানুহে বুজে যে কোনো এটা নিশ্চল অৱস্থা, য'ত জীৱনে তাৰ বিচিত্ৰ বিকাশশীল ধৰ্ম্ম পাহৰি গৈ চিন্তা-চেতনা বিহীন জড়ত্বৰ অৱস্থা এটা প্ৰাপ্ত হয়, তেন্তে সেইটো ভুল বুজা হব। কাৰণ, যাৰ গতি নাই, বিকাশ নাই, প্ৰস্ফুৰণ নাই,—বিচিত্ৰতাৰ লগত যাৰ বিচ্ছেদ ঘটিছে, তাৰ মুক্তিয়েই বা কি, আৰু বন্ধনেই বা কি?

মুক্তিৰ স্বৰূপ হৈছে পূৰ্ণতা, য'ত গৈ জীৱনৰ যাৱতীয় গতি মানেই পূৰ্ণতাৰ পৰিপুষ্ট সোৱাদ পাই পৰিতৃপ্ত হয়,—আত্মানন্দত আপ্লুত হৈ সকলো বিৰোধৰ আস্ফালন নিৰাশ কৰে।

আগত মথাউৰি তুলি দি জীৱনৰ স্বাধীন গতিৰ ধাৰটো ভোটা কৰি থৈ দিব খোজাৰ কাৰণেই প্ৰচলিত বিধি-ব্যৱস্থা,

আইন-কাৰণৰ লগত বৰ্দ্ধিষ্ণু জীৱনৰ বিৰোধ সদায় চলি আহিছে। সেইবাবে আমি দেখো,—যুগে যুগে, বছৰে বছৰে, দিনে দিনে, মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে পুৰণি বা প্ৰচলিত বিধি-ব্যৱস্থা আৰু আইন-কাৰণৰ ভেটি খুন্দি ধূলিস্মাৎ কৰি, তাৰ ঠাইত নতুন বিধি-ব্যৱস্থা প্ৰতিষ্ঠা কৰি তুলিবলৈকে মানুহ উত্তেজিত হৈ উঠে। সেইবাবেই, কি ধৰ্ম্ম-জগত, কি সমাজ জগত, কি ৰাজনৈতিক জগত—সকলোতে উঠন-পতনৰ বাতৰিবোৰ ইতিহাসত আমি ইমান পাওঁ। আজিও ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু সামাজিক জগতত যি ভীষণ পৰিবৰ্ত্তনৰ সূচনা চলিছে, সেইটো পুৰণিৰ বন্ধন এৰি নতুনলৈ আগুৱাই যোৱাৰ অদম্য স্পৃহাহে। পুৰাণটো একেবাৰে অৱহেলাৰ বস্তু নহলেও, নতুন প্ৰয়াসীৰ পক্ষে সি সম্পূৰ্ণ গ্ৰহণীয় নহয়, নতুন তেজাল স্ফুৰ্ত্তিৰ লগত পুৰণিৰ বুঢ়া নাড়ীৰ ঠাকে-ঠিকে খাপ খোৱা সংযোগৰ ঠাই নাই বোলা মতটোহে আজি প্ৰৱল।

মানুহৰ জীৱনৰ স্বাধীন বিকাশটো দুফালৰপৰা দুটা প্ৰৱল শক্তিয়ে প্ৰতিহত কৰি ৰাখিবলৈ সদায় সচেষ্ট হৈ আছে যদিও, জীৱনৰ জীৱন্ত শক্তিৰ প্ৰভাৱত তিষ্টিব নোৱাৰি সি সদায় পৰাজিত হৈ নতুনৰ বাবে বাট এৰি দিবই লাগিছে। জীৱনৰ মুক্ত গতিক ঠেকাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা এই দুটি শক্তিৰ এটা হৈছে সামাজিক-শক্তি আৰু আনটো হৈছে ৰাষ্ট্ৰীয় শক্তি। জীৱনৰ মুক্ত পথ নিৰ্দ্দেশ কৰি দিবলৈকে এই দুটা শক্তিৰ আৱশ্যকতা নাই বুলি কব নোৱাৰি। কিন্তু, জীৱনৰ বিচিত্ৰ-বিকাশশীল সনাতন ধৰ্ম্মটোৰ ফালে নেওচা দি, পুৰণিৰ ঘূণীয়া দণ্ড হাতত লৈয়ে যেতিয়া

এই দুই শক্তিয়ে মানুহক শাসন কৰিবলৈ দিহা কৰে, তেতিয়া মানুহৰ বিকাশশীল গতিৰ পক্ষে ইয়াৰ আৱশ্যকতা নোহোৱা হয়। তেতিয়া, এই দুয়োটা শক্তিয়ে মানুহৰ জীৱনী শক্তিৰ বশৱৰ্ত্তী হৈ চলিব লগাত পৰে। নচলিলে, দুয়োফালৰ সংঘৰ্ষণত বিপ্লৱ অশান্তিৰ আৱকাল মাথোন দুয়ো পক্ষই সমানে ভোগ কৰিব লাগে।

এই ক্ষেত্ৰত, সামাজিক-শক্তি আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় শক্তি, দুয়োটাৰ কোনোটোৰ প্ৰভাৱ কম নহয়। এটাৰ সংযোগ মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ লগত আৰু আনটো সংশ্লিষ্ট মানুহৰ ব্যাৱহাৰিক জীৱনৰ সৈতে। দুয়োটাৰে প্ৰভাৱ মানুহে এৰাব নোৱাৰে,— অথচ, দুয়োটাৰ শাসনকেই মানুহে এৰাই আহিছে, যেতিয়া মানুহে দেখিছে যে, তাৰ নতুন জীৱনৰ বৰেণ্য আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ পক্ষে এই পুৰণিৰ শাসন উপযোগী নহয়।

এই পুৰণিৰ আক্ৰোশ এৰাই মুক্ত হৈ ওলাবৰ নিমিত্তে মানুহৰ জীৱনত এটা বিশেষ মুহূৰ্ত্ত প্ৰতিফলিত হয়। যেতিয়া মানুহে নিজে গম পায়, যে মানুহ এটা অৱহেলাৰ বস্তু নহয়,— মানুহৰ এটা আত্ম-সম্ভ্ৰম আছে,—মানুহৰ মনুষ্যত্ব বোলা এটা সত্বা আছে, যিটো সি আপোন বুলি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰা, তাৰ জীৱনৰ মুক্ত গতিৰ লগত খাপ খুৱাই লব নোৱাৰা শাসনৰ তলত পৰি অপমানিত হবলৈ ধৰিছে, তেতিয়া মানুহে পুৰণিৰ প্ৰভাৱ জাৰি-জোকাৰি পেলাই নতুনক আলিঙ্গন কৰিবলৈকে আগ বাঢ়ি যায়। এই কাৰণেই পৃথিৱীময় আজি দেখা গৈছে, কল-কাৰখানা, খেতি-বাতি শ্ৰম-শিল্পানুষ্ঠান আদিত শ্ৰমজীৱি সকলৰ ধৰ্ম্মঘট, হৰতাল ইত্যাদি।

এই কাৰণেই দেখা গৈছে, য়ুৰোপ, আমেৰিকা, এচিয়া, আফ্ৰিকা আদি মহাদেশবিলাকৰ প্ৰত্যেকটো অঙ্গতেই, আৰু সাগৰৰ বুকুত থকা দ্বীপপুঞ্জ বিলাকতো আভিজাত্যাভিমানী সকলৰ ওচৰত বহুকাল অৱজ্ঞাত হৈ পৰি থকা কৃষক আৰু শ্ৰমজীৱি শ্ৰেণীৰ ভিতৰত আজি উত্থান-স্পন্দনৰ উত্তেজিত কল্লোল। আৰু এইবাবেই, ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰীয় আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰতো ইয়াৰ পৰিবৰ্ত্তন আৰম্ভ হৈছে। মুকলিৰ আহ্বানত মতলীয়া হোৱা মানৱ-জীৱনৰ এই মুক্ত-গতি ঠেকাই ৰাখিবৰ শাসন-বিধি কোনো পাৰ্থিৱ শক্তিৰেই নাই। জগত আজি মুক্তিৰ শঙ্খ-নিনাদত উন্মত্ত।"

—=—-—

ৰাজনীতি, প্ৰজানীতি আৰু শৃঙ্খলানীতি

[ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ "চেতনা"ৰ ৬ষ্ঠ সংখ্যাৰ সম্পাদকীয়]

"পুৰণি কালৰ প্ৰচলিত বিধি-বিধানৰ পকা ভেটিৰ যি বিশেষ অংশ এটা বৰ্ত্তমানৰ জীৱন্ত আন্দোলনৰ মুক্ত প্ৰচণ্ড আঘাত লাগি আজি ভাগি-ছিগি থানবান হৈছে, মানৱ সভ্যতাৰ বিৰাট প্ৰদৰ্শনিত তাৰ মূল্য পুৰণিতকৈ বহুত বেছি, আৰু আসনো সকলোৰে সম্মুখত। কাৰণ, পুৰণি কালত যেতিয়া কৌটি কৌটি মানুহৰ বৃহৎ জীৱিত সমষ্টি এটাৰ মানসিক স্বাধীন বিকাশৰ বেগ ৰুদ্ধ

কৰি তাৰ সুখ-দুখ, হাউছ-হাবিলাস, আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ পৰিমাণ নিৰূপন কৰিবলৈকে আৰু সেইবোৰক শান্তিৰ শৃঙ্খলিত মীমাংসা দিবলৈকে একেজন মানুহকে মাথোন অধিকাৰ দি সকলোৱে ওপৰত ৰজা বুলি নিৰ্ব্বিবাদেৰে মানি লোৱা হৈছিল, তেতিয়া অৱশ্যে সেইটো ৰাজনীতি আছিল। যেতিয়া সেই একেজন ৰজা নামধাৰী লে'কৰ ইচ্ছা বা অনিচ্ছাৰ প্ৰতি বিৰাট মানৱ-সমষ্টি এটাৰ ইচ্ছা বা অনিচ্ছাবোৰ পৰ্ব্বতীয়া জুৰিৰ দৰে অনুগামী হব লগীয়া হৈছিল, তেতিয়া সেই একেজন ইচ্ছাতন্ত্ৰী ৰজাৰ দ্বাৰা উদ্ভূত আৰু পৰিচালিত বিধি-ব্যৱস্থা বিলাকে ৰাজনীতি আখ্যা পোৱাত আপত্তি কৰিবলগীয়া একো নাছিল,—এই কথাও সঁচা। কিন্তু আজি গোটেই-খন পৃথিবীকে আচ্ছন্ন কৰি মানৱ-সমষ্টিগত যি মহাবানীৰ আলোড়ন উত্থিত হৈ আহিছে, তাক প্ৰজানীতি বুলি কলেও ৰাজনীতি নাম দিব নোৱাৰি; আৰু ইয়াক প্ৰজানীতি বুলি কলেও বিৰাট মানৱ-সমষ্টিৰ বিৰাট স্বাধীন আকাঙ্ক্ষাৰ ব্যাপক অভিমানত আঘাত পৰে। কাৰণ, প্ৰজানীতিৰ ভিতৰতো, লাখ-লাখ, কৌটি কৌটি মানৱৰ সমষ্টিগত আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ সপক্ষে যুঁজিবলৈকে সৰ্ব্ব-সাধাৰণতকৈ ভিন অৱস্থাৰ একেজন মাত্ৰ প্ৰতিনিধি নিৰ্ব্বাচনৰ সঙ্কীৰ্ণতা আছে। এই প্ৰথাই, বিৰাট মানৱ-সমষ্টি এটাৰ মঙ্গল সাধন কৰাৰ দোহাই দি নানা উপা-য়েৰে কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত শান্তিৰ সফলতা বিচাৰিলেও, প্ৰতিনিধিজনৰ ব্যক্তিত্বটো আন সকলতকৈ স্বাভাৱিকতে বেলেগ হোৱাত, সি প্ৰজা সকলৰ,—ইয়াত অৱশ্যে লোক সমাকেই বুজোৱা হৈছে,—কাৰণ, ৰজা থাকিলেহে প্ৰজা নামটো শুৱনি হৈ পৰে,—নিখুত আশা-আকাঙ্ক্ষা

সম্পূৰ্ণকৈ পূৰণ কৰাটো সম্ভৱহপৰ হৈ নুঠে। অৰ্থাৎ, যি সৰ্ব্ব-সাধাৰণৰ মুখপাত্ৰ স্বৰূপে তেওঁ কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত গৈ দেখা দিয়ে, সেই সৰ্ব্ব-সাধাৰণৰ মনৰ গতি, আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ আও-ভাও, সুখ-দুখ আদি অৱস্থাৰ লগত বিশেষভাৱে জড়িত নথকাত, প্ৰতিনিধিজন আচলতে সৰ্ব্ব-সাধাৰণৰ নহৈ তেওঁৰ অনুপাতে তেওঁৰ শাৰীত চলা এটা বিশেষ সম্প্ৰদায়ৰহে হয়।

ইয়াৰ প্ৰমাণ পালিয়ামেণ্ট, এচেমব্লী, কাউন্সিল, মন্ত্ৰীসভা, কমিটি, লোকেলবোৰ্ড, মিউনিচিপালিটী আদি সকলোবোৰৰ নিৰ্ব্বাচনত প্ৰতিনিধি সকলৰ কাৰ্য্যাৱলীৰ বিৱৰণ বিলাকৰ পৰাই সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। সৰ্ব্বসাধাৰণৰ নিৰ্ব্বাচিত প্ৰতিনিধি হৈ উক্ত অনুষ্ঠান বিলাকত যিসকলক কাম কৰিবলৈকে গধুৰ দায়িত্ব এটা হাতত তুলি দি পঠোৱা হয়, সেই সকল, জন-সমষ্টিৰ চাৰি ভাগৰ তিনি ভাগ নানা অসুবিধাৰ নিকাৰ ভুঞ্জি থকা গাৱঁলীয়া খেতিয়ক সমাজৰ ভিতৰৰ এজন নহৈ তেওঁলোকতকৈ বেলেগ শ্ৰেণী বিশেষৰ এজন হোৱাত, সাধাৰণ প্ৰজা-সমষ্টিৰ প্ৰকৃত আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ উমান অনু-পাতে কাম কৰিবলৈ অক্ষম হৈ তেওঁ নিৰ্ব্বাচক ৰাইজৰ অকল অপ্ৰিয় ভাজনেই নহয়, কৰ্ত্তব্য-দায়িত্ব বিমুখ নৈতিক পতনতো পোত যায়। এনে অৱস্থাত, এই প্ৰথাৰ বিৰুদ্ধে সমূহ সাধাৰণৰ আপত্তি আন্দোলনৰ প্ৰবল ঢ'উ উঠাটো স্বাভাৱিক।

যি নীতিয়ে হাজাৰ হাজাৰ, লক্ষ লক্ষ, কৌটি কৌটি মানৱৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ স্বাধীন বিকাশত ভেটা দি, স্বাভাৱিক স্ফুৰণত হেঁচা মাৰি মাত্ৰ একেজন মানুহকেই সৰ্ব্বেসৰ্ব্বা কৰি তোলে,

সেই নীতিটো আজি জাগ্ৰত মানৱ সমষ্টিৰ তেজাল নীতিৰ ওচৰত নিষ্প্ৰভ,--গতিকে ৰাজনীতিও নহয় ; —আৰু যি নীতিয়ে বৃহৎ জন-সমষ্টি এটাৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ প্ৰতি সশ্ৰদ্ধ ৰাপ ৰাখি তেওঁলোকৰ অভাৱ-অভিযোগ দূৰীভূত কৰিবলৈকে জনসাধাৰণৰ নাড়ীৰ স্পন্দনৰ লগত সম্পৰ্কহীন বিশেষ শ্ৰেণী এটাৰ ভিতৰৰপৰা তেওঁক প্ৰতিনিধি নিৰ্ব্বাচন কৰে, তেতিয়া সেই নীতিও অঙ্গহীন অনুদাৰ,—গতিকে প্ৰজানীতিও নহয়। কিন্তু যি নীতিয়ে বিবেক-পৰিপ্লুত সকলো মানুহকে সুচাৰুকৈ নিজক নিজে শাসন আৰু আত্মৰক্ষণ কৰিবলৈ অধিকাৰ দিয়ে, সেয়ে হৈছে আজিৰ মানৱ-সমষ্টিৰ ঘাই নীতি,—গতিকে, ইয়াক মানৱ-নীতি আখ্যাও দিব পাৰি। এই নীতিৰ লগত ৰজা প্ৰজা বোলা বস্তু দুটাৰ কোনোৰো সম্বন্ধ নাই,—সম্বন্ধ আছে মাত্ৰ ব্যক্তিগত কঠোৰ শৃঙ্খলাৰ লগত বিৰাট সমষ্টিগত মানৱীয় মনোৰাজ্যৰ।

বিৰাট মানৱ-সমষ্টিৰ গতিশীল মনোজগতৰ সকলোবিলাক আসোঁৱাহ আপত্তিৰ সুমীমাংসা কৰি মানৱ সমাজত শৃঙ্খলা আনিবলৈ এই নীতিয়ে অনিবাৰ্য্য মুক্ত প্ৰেৰণা দিয়ে। গতিকে, ইয়াক শৃঙ্খলা-নীতিও কৰ পাৰি। এৰাব নোৱাৰা সাঙোৰত বান্ধ খাই থকা বিভাগবিলাকৰ শৃঙ্খলা আৰু কৰ্ত্তব্যৰ ওচৰত প্ৰত্যেক মানুহেই দায়ী। এই কৰ্ত্তব্য সম্পাদন নকৰিলে মানুহ দায়িত্বহীন দোষত পৰে।

মানুহে নিজ নিজ মাৰ্জ্জিত বুদ্ধি আৰু বিবেচনাৰে সকলো বিষয়ে শৃঙ্খলা লগাই সমাজত সুখ-শান্তিৰ পৰিমাণ জমাবলৈ বিবেকৰ

শুভ্ৰ প্ৰেৰণাৰে যিবিলাক কাৰ্য্য কৰে, সেইবিলাকে ৰাজদ্ৰোহ বা প্ৰজাদ্ৰোহৰ লগত একো সম্পৰ্ক নাৰাখে। কাৰণ, ই ৰাজনীতিও নহয়,—প্ৰজানীতিও নহয়,—কিন্তু, মানৱনীতি বা শৃঙ্খলানীতি।

নিজৰ আৰু তাৰ চাৰিওফালৰ শৃঙ্খলা লগাই সমাজত শান্তি স্থাপন কৰি নিৰ্ব্বিঘ্নেৰে চলিবলৈকে প্ৰত্যেকজন মানুহৰেই জন্মগত অধিকাৰ আৰু দায়িত্ব আছে। এই অধিকাৰ যিমানেই মুক্ত, উদাৰ সৰল আৰু সতেজ হৈ আহিব, মানৱ সমাজত শান্তিৰ বিচিত্ৰ উদাৰতা তিমানেই বৃদ্ধি প্ৰাপ্ত হব। এই বৈচিত্ৰ্যৰ বৃদ্ধিৰ পৰাই জীৱনৰ স্তৰে স্তৰে সুপ্ত হৈ থকা বিভূতি বিলাকৰ তৰপে তৰপে উন্মেষণ ঘটিব,—সচেতন, উন্মিলিত আৰু প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠিব, আৰু বিৰাট মানৱ-সমষ্টিৰ সম্পূৰ্ণতা সম্পাদন কৰাটো সম্ভৱপৰ কৰি তুলিব।"

'চেতনাৰ' উদ্দেশ্য ~ Summery –

(১৯১৯ সনৰ ১ম সংখ্যা "চেতনা"ৰ ১ম পিঠিৰ সম্পাদকীয়)

"কালৰ প্ৰবল সোঁতে সময়ে সময়ে কু-সংস্কাৰৰ বালি-মাটি উটাই আনি, পৃথিৱীৰ সকলো সভ্য জাতিৰে নিজ নিজ আদৰ্শানু-যায়ী আগুৱাই যোৱা অগ্ৰগামী তেজাল গতিৰ মুখত চাপৰি তুলি

দি জাতীয় উন্নতিৰ বেগ ৰুদ্ধ কৰে। তেতিয়া, অগ্ৰগামী গতি প্ৰতিহত হোৱা বাবে, সীমাবদ্ধ পৰিসৰতে জীৱনৰ শব্দধ্বনিত উদ্বাউল হোৱা সমাজে সেই প্ৰতিবন্ধকতাৰ গড় ভাঙি বাহিৰলৈ ওলাই আহিবলৈ কৰা দুৰ্দ্দমনীয় চেষ্টাৰ পৰা উদ্ভূত হোৱা আঘাত পাই সেই সঙ্কীৰ্ণ পৰিবেষ্টনৰ বায়ু-মণ্ডল ঘোলা হোৱাত, আগতে উপাৰ্জ্জন কৰি থোৱা সামাজিক সম্পদ বিলাকৰ ওপৰতো মলি-মানৰ জমিবলৈ ধৰে আৰু লগে লগে পূৰ্ব্ব আদৰ্শটোও নিষ্প্ৰভ অস্পষ্ট হৈ আহি শেষত নাইকিয়া হবলৈ উপক্ৰম কৰে। তেতিয়া, পুৰণি বাট বন্ধ হোৱাত, পূৰ্ব্ব আদৰ্শ ধিয়াই আগুৱাই যাবলৈকে নতুন বাট বিচৰা আগ্ৰহৰ আকুল কম্পন এটা সমাজৰ বুকুত যদিও অনুভৱ কৰা দেখা যায়, তথাপি প্ৰাচীন পথত খোজ কাঢ়ি অভ্যস্ত হৈ সেইটোকে স্বাভাৱিক গতি বুলি ধৰি লোৱাত, নতুনৰ ফালে গতি লবলৈ উদ্যোগ কৰা আগ্ৰহটো সাময়িকভাৱে বিশেষ কাৰ্য্যকৰী হৈ নুঠে। তেতিয়া, কোনো নতুন উপায়েৰে কোনো নতুন সম্পদ উপাৰ্জ্জন কৰিব নোৱাৰি সভ্যতাৰ জোখত সমাজখন ক্ৰমে পাতল আৰু দুৰ্ব্বল হৈ যাবলৈ ধৰে। তেতিয়া, আন সচেতন আৰু বুদ্ধিমান জাতি বিলাকৰ, এই ভুল বুজি পাই নতুনক বৰণ কৰি লৈ উপাৰ্জ্জন কৰা নানা স্বাস্থ্যৱান সম্পদ-সৌন্দৰ্য্যৰ আগত, পুৰণিৰ আকোলনত সোমাই শুই থকা সমাজৰ সম্পদ বিলাক অনাদৃত আৰু ইতিকিংৰ বস্তু হৈ পৰে। কাৰণ, নানা কুসংস্কাৰৰ বালি-মলি জমি পঙ্ক কৰা পুৰণি সমাজৰ অন্তৰখন, নতুনক 'আহ' বুলি আলিঙ্গন কৰিবলৈকে বিশেষভাৱে বহল নহৈ চেপ খাই থকা

গতিকে, পুৰণি সম্পদ বিলাকৰ ওপৰত নতুনৰ কাৰু-কাৰ্য্য খটাই তাৰ সৌন্দৰ্য্য চৰাই সি নতুন-প্ৰয়াসী মনো-জগতক আকৰ্ষণ কৰিব পৰা নাই। গতিকে, অগ্ৰগামী সভ্যতাৰ নতুন তেজাল উন্মেষবোৰৰ শাৰীৰ বহুত পাছত সেইবোৰ বস্তু পৰি থাকে। এইদৰে ক্ৰমাগতভাৱে পাছ পৰি গৈ থাকি সৰ্ব্ব শেষত সেইবোৰ গতিশীল সভ্য সমাজৰ চকুত নলগা হৈ পৰি অচল হয়।

ভাৰতে এদিন নিজ আদৰ্শৰ বিজয়-পতাকা আগত লৈ বীৰ দৰ্পেৰে দুন্দুভি বজাই তাৰ সভ্যতাৰ দীপ্ত আলোকেৰে গোটেইখন পৃথিৱীকে মোহিত আৰু আলোকিত কৰি তুলিছিল। তেতিয়া ভাৰতৰ সমাজ দেহত নতুনক আকোৱালি লোৱা উদাৰতাৰ সতেজ স্ফুলিঙ্গ থকাৰ কাৰণে, সংকীৰ্ণতাৰ কুসংস্কাৰে নানা ছল-চক্ৰান্তৰে প্ৰতিৰোধ কৰোঁ বুলি আগ আগবাঢ়ি আহিবলৈ কাণ্ড-বাণ্ড কৰিলেও, তাৰ প্ৰচণ্ড তাপত সি পুৰি ছাই হৈ উৰি গৈছিল। সেইবাবে, প্ৰাচীন ভাৰতীয় সমাজত নতুন পুৰণিৰ চিৰস্থায়ী বিৰোধৰ লিখিবদ্ধ ইতিহাস আমি নাপাওঁ! যি সামান্য পাওঁ, সেইটো নতুন-পুৰণিৰ সংমিশ্ৰণ বা সন্মিলনত ঘটা স্বাভাৱিক সংঘৰ্ষণৰ ক্ষীণ উমানহে। সেইগুণেই, পুৰণি ভাৰতীয় সমাজত স্তৰে স্তৰে সভ্যতাৰ ইমানবিলাক বিচিত্ৰ সম্পদ উপাৰ্জ্জিত হব পাৰিছিল আৰু সেই সভ্যতা-সম্পদ-ৰাশীৰ ওচৰত পৃথিৱীৰ আন আন জাতি বিলাকেও শৰণ লৈ মানৱ-জীৱনৰ সফল উদ্দেশ্য সাধিবলৈ আগ বাঢ়ি আহিছিল। জীৱনৰ বিচিত্ৰ উন্মেষ সাধনাৰ্থে পৃথিৱীৰ আন আন জাতি সমূহে ভাৰতৰ ওচৰত জনোৱা আবেদনৰ প্ৰত্যুত্তৰত নিজ সভ্যতাৰ উজ্জ্বল

আলোক সকলো জাতিকে বিলাই দি সি আনন্দ পাইছিল। সংক্ষেপতে এয়েই ভাৰতৰ আদৰ্শ।

বহুতৰ ধাৰণা, ভাৰতৰ আদৰ্শ-মন্দিৰ সম্পূৰ্ণ আধ্যাত্মিকতাৰ ওপৰত সাজি তোলা,— তাত বাস্তৱতাৰ ঠাই মুঠেই নাই। সেইবাবে আধ্যাত্মিকতাৰ বাণীয়ে ভাৰতবাসীৰ জীৱনৰ গতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত ক্ৰমে দুৰ্ব্বল হৈ আহি অন্ধ হোৱা হেতুকে, বাহ্যিক জগতৰ বিপুলতা দেখা নেপাই সি অন্যান্য উন্নতিশীল প্ৰবল জাতিৰ বহুত পাছত পৰি আছে। ফলত, সেই দুৰ্ব্বলতাক আশ্ৰয় কৰিয়েই পূৰ্ব্ব পুৰুষ সকলৰ অশেষ প্ৰতিভাৰ দোহাই দি সি বিশ্ব-সমাজত নিজৰ অনুচিত আসনৰ দাবি কৰি আছে। কিন্তু এই ধাৰণা সম্পূৰ্ণ অমূলক। ভাৰতে অকল আধ্যাত্মিকতাৰ মাল-মছলাৰে কেতিয়াও সভ্যতাৰ সৌধ গঢ়ি তুলিব খোজা নাছিল। সেইবাবেই, আজি আমি ভাৰতৰ প্ৰাচীন সভ্যতাৰ ভৰালত আধ্যাত্মিকতা আৰু বাস্তৱতাক একেলগে ঘৰ পাতি বসতি কৰি থকা বৃত্তান্ত-কাহিনীবোৰ সেপিয়াই পাওঁ। আধ্যাত্মিকতা ভাৰতীয় সভ্যতাৰ যিদৰে এটা বিশেষ সম্পত্তি, বাস্তৱতাও সেইদৰে ভাৰতৰ এটা অমূল্য সম্পদ। আধ্যাত্মিকতাৰ জোখতকৈ বাস্তৱতাৰ জোখ ভাৰতীয় সভ্যতাই কেতিয়াও কমাব খোজা নাছিল। বৰং ইহ-জগতৰ কল্যাণৰ অৰ্থে আধ্যাত্মিকতাতকৈ বাস্তৱতাৰ উপযোগীতা বেচি, আৰু আধ্যাত্মিকতা ক্ৰমে উজ্জ্বলতৰ কৰি তুলিবলৈকে বাস্তৱতাৰ বিশেষ আৱশ্যকতা আছে বুলিহে প্ৰচাৰ কৰি সেইমতে কাৰ্য্য-প্ৰণালী চলাইছিল। সেইবাবে, প্ৰাচীন ভাৰতবাসীয়ে কৃষি, বাণিজ্য, শিল্প, বিজ্ঞান,

দৰ্শন, সাহিত্য, জ্যোতিষ, ৰাজনীতি, সমাজনীতি, ধৰ্ম্মনীতি ইত্যাদি বিদ্যাৰ সমানে অনুশীলন কৰি সকলো ক্ষেত্ৰতে এটা শেষ মীমাংসাৰ পথ বিচাৰি চলিছিল।

ভাৰতীয় বৃহৎ জাতিৰ এটা ঠেঙুলি আমাৰ এই অসমীয়া-কামৰূপী জাতিটোৱেও ভাৰতীয় সভ্যতাৰ এই আদৰ্শ আগত লৈ এদিন উন্নতিৰ উচ্চ আসনত গৈ বহিছিল বুলি কথাই-বাৰ্ত্তাই, কাকত-পত্ৰই সভাই-সমিতিয়ে আমি প্ৰচাৰ কৰি ফুৰোঁ। কিন্তু আমাৰ সমাজৰ বৰ্ত্তমান অৱস্থাটো দ'কৈ আলোচনা কৰি চালে পূৰ্ব্ব-গৌৰৱ প্ৰচাৰ কৰি ফুৰা কথাৰ সত্যতাৰ ওপৰত সন্দেহৰ খুঁত ওলায়। কিন্তু তথাপিতো ইয়াত সান্ত্বনা পাবলৈ পথ আছে এই বুলি, যে অকল অসমীয়া জাতিৰ ভাগ্যতে এনে দুৰ্গতি ঘটা নাই। পৃথিৱীৰ সকলো প্ৰাচীন জাতিৰ অদৃষ্টতেই কালৰ এই কঠোৰতাৰ ছাব পৰিছে। কিন্তু,—"সকলো জাতিৰে ভাগ্যত এনে দুৰাৱস্থা ঘটিছে যেতিয়া আমাৰো ঘটিছে" বুলি নিশ্চিন্ত হৈ বহি থকা নিৰ্লজ্জ সান্ত্ব-নাৰে অসমীয়াৰ দুৰ্ব্বলতা-সম্ভূত এই কলঙ্ক খেদিব পৰা নাযাব। পৃথিৱীৰ আন আন প্ৰাচীন সুসভ্য জাতিবিলাকে কালৰ এই কঠোৰ বিধিৰ শাসনৰ পৰা নিজস্বখিনি সম্পূৰ্ণকৈ মুক্ত কৰি লবৰ নিমিত্তে দুৰ্ব্বলতাৰ বিৰুদ্ধে যি যি উপায়েৰে যুঁজি যুঁজি সুস্থ আৰু সবল হবলৈ ধৰিছে, অসমীয়া জাতিয়েও নিজৰ মান-গৌৰৱৰ সকলো ৰক্ষা কৰি নিজস্ব অক্ষত আদৰ্শানুযায়ী সভ্যতাৰ দৃঢ় ভেঁটি সাজি তুলি লৈ যাবলৈকে সেইবিলাক উপায় অৱলম্বন কৰিব লাগিব।

এইদৰে আগুৱাব লাগিলে অসমীয়া জাতিয়ে স্পষ্টকৈ বুজিব লাগিব, যে দেশৰ স্বাৰ্থৰ আগত ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ অতি হীন,—দেশৰ গৌৰৱৰ আগত নিজৰ গা-গুটীয়া ভেম-অভিমান নিচেই ঠেক, দেশৰ মঙ্গলৰ তুলনাত নিজৰ মঙ্গল অতি তুচ্ছ। অসমীয়া জাতিয়ে বুজিব লাগিব, যে জাতীয়-যজ্ঞ সম্পাদনৰ অৰ্থে নিজৰ জীৱন বলি দিয়াটো অতি সজ কথা— ইয়াত ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম-প্ৰাণতাৰ গৌৰৱ সম্পূৰ্ণকৈ স্থিৰ থাকে। অসমীয়া জাতিয়ে বুজিব লাগিব, জাতীয় সম্পদ, জাতীয় ভাৱ, জাতীয় চিন্তাৰ ওচৰত আন সকলো সম্পদ সকলো ভাৱ, সকলো চিন্তা সম্পূৰ্ণ বিজাতীয়, নিৰৰ্থক! সেইবোৰত অনুপ্ৰাণিত হৈ চলিলে নিজৰ নিজত্বটো জাতীয় নহৈ বিজাতীয় হব। তাৰ ফলত, মাতৃভূমিৰ মহাদান, মহা-আশীৰ্ব্বাদ অসমীয়াই চিৰকাললৈকে হেৰুৱাব আৰু আত্ম-বিস্মৃত সি নিজক নিজে চিনি পাবলৈ টান পোৱা হব। এই সত্য অসমীয়াই যেতিয়াই হৃদয়ঙ্গম কৰিব পাৰিব তেতিয়াই দেখা যাব, যে জাতীয় গৌৰৱ ৰক্ষা কৰিবৰ নিমিত্তে অসমীয়াই প্ৰাণৰ ভয়ত কোঁচ খাই থকা নাই, জাতীয় স্বাৰ্থৰ তলত ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ ৰাখি জাতীয় কল্যাণৰ অৰ্থে জীৱন বলি দিবলৈকে সক্ষম হৈ সি আগ বাঢ়িছে,—অসমীয়া জাতিয়ে তেতিয়া বুজিব, জাতীয় মঙ্গলৰ নিমিত্তে সমাজ-নীতিৰ দৰকাৰ,—জাতীয় কল্যাণৰ নিমিত্তে ৰাজনীতিৰ আৱশ্যক,—জাতিৰ মেৰুদণ্ড সবলকৈ ৰাখিবলৈকে কৃষি, শিল্প, বাণিজ্য, বেঙ্কিং আদি প্ৰধান অস্ত্ৰ,—জাতিৰ সম্ভ্ৰম বঢ়াবলৈকে সাহিত্য, দৰ্শন, বিজ্ঞান, জ্যোতিষ আদি মূল্যৱান অলঙ্কাৰ,—দেশক, জাতিক, বাহিৰ-ভিতৰৰ শত্ৰুৰ আক্ৰমণৰ পৰা নিৰাপদ ৰাখিবলৈকে আত্মৰক্ষামূলক শৃঙ্খলিত সঙ্ঘবদ্ধতা আৰু শাৰীৰিক-সামাজিক-শক্তি-আহৰণটো অনিবাৰ্য্য বিধান। সেইবাবে, আমি সমাজনীতি, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, কৃষি, শিল্প, বাণিজ্য, বিজ্ঞান, সাহিত্য ইত্যাদিৰ সহায়েৰেই জাতীয়তাৰ ডাঙৰ-দীঘল, আহল-বহল ৰাজআলি বান্ধিবলৈ যত্ন কৰি আগ বাঢ়িম। কাৰণ, জাতীয়-জীৱনৰ যেতিয়া শকত-আৱত, হৈ সুস্থ-সবল বীৰ-দাপেৰে আদৰ্শ ধিয়াই চলিবলৈকে সময় আহিব, তেতিয়া এই ৰাজআলি ঠেক বুলি যেন সি পিছলি খাই বাগৰি পৰা অভিযোগ তাত উপস্থিত হব নোৱাৰে। এই মহাসত্যৰ সৌন্দৰ্য্য বঢ়োৱাটোৱেই "চেতনা"ৰ মাই উদ্দেশ্য।"

মানুহৰ স্বাভাৱিক অৱস্থা।

(ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ "চেতনা"ৰ ৪ৰ্থ সংখ্যাৰ সম্পাদকীয়)

"যি অৱস্থাত মানুহৰ আত্ম-শক্তিয়ে বাধা বিনিৰ্ম্মুক্ত তৎপৰতাৰে জীৱনৰ সকলোফালৰ কৰ্ম্মগতি নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ বিচাৰে, মানুহৰ জীৱনপাতী একাগ্ৰতাৰ সাধনাৰ উৰ্ব্বৰ-ভূমি ভেদ কৰি ওলোৱা অভিজ্ঞতাৰাশিয়ে সেই অৱস্থাটোকেই স্বাধীন আৰু স্বাভাৱিক, আৰু ইয়াৰ বিপৰীত অৱস্থাটোক অস্বাভাৱিক আৰু পৰাধীন বুলি সিদ্ধান্ত দিয়ে।

এই অৱস্থাটো অনুকূল হলে মনুষ্যত্বৰ বিৰাটত্বৰ প্ৰভা পাই মানুহ জাতি মানুহ নামৰ যোগ্য হয়; আৰু প্ৰতিকুল হলে, মনুষ্যত্ব প্ৰস্ফুৰণৰ সম্ভাৱনাত পাঙ্কলতাৰ ক্লেদ জমে। মানুহ যেতিয়া এনে অৱস্থাত পৰে, তেতিয়া তাৰ ইতিহাস লিখিবলৈ গ'লে, অতীতৰ প্ৰোথিত জীৰ্ণ-বিকৃত কঙ্কালসাৰ খোলাকটি কেডুখৰিৰ বাহিৰে, বৰ্ত্তমানৰ তেজ-মঙহ সম্বলিত দৃশ্যমান জীৱন্ত উপাদানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিবৰ পথ নাই। সেইবাবে, আজি ভাৰতৰ বুৰঞ্জী লিখিবৰ চেষ্টা হাতত লোৱা মাত্ৰেই, প্ৰাচীনৰ গুহাত গৈ সোমাই তাৰ গুণ-গান বিচাৰি ফুৰোঁতেই বুকুৰ বল যিখিনি খৰচ হয়, তাৰে বাকীখিনি লৈ ওলাই আহি বৰ্ত্তমানৰ গৰিমাময় গুণ-গান কৰিবলৈকে বেচি সামৰ্থ্য নাথাকে। অতীতৰ সম্পদেৰে বৰ্ত্তমানৰ নিঃকিন অৱস্থাটোক শক্তিশালী বুলি সাব্যস্ত কৰি লব নোৱাৰি। অতীতৰ সম্পদ-ৰাশিয়ে বৰ্ত্তমানটোক কাল-প্ৰভাৱৰ উপযোগীকৈ গঢ়ি তোলাত অনুপ্ৰেৰণাৰ উপাদান যোগায় স'চা। কিন্তু, সি যদি বৰ্ত্তমানক গৌৰৱ-মণ্ডিতকৈ গঢ়ি তোলা বিষয়ত অনুপ্ৰেৰণাৰ বস্তু নহৈ মাত্ৰ ডাঙ্কোপৰ কৰ্কশ শব্দেৰে গতিশীলতাৰ শান্তি ভঙ্গ কৰা এটা ফোপোলা বস্তু হৈ পৰে, তেন্তে সি আশীৰ্ব্বাদৰ পৰিবৰ্ত্তে অভিশাপৰ দুৰন্ত আহ্বানকহে বৰণ কৰি মাতি আনে। তেতিয়া সি আত্ম-শক্তি, আত্ম-চেতনা, আত্ম-বিশ্বাস, আত্মজ্ঞান, আত্ম-নিৰ্ভৰতাৰ সকলো বিভূতি নাশ কৰে। এই অৱস্থাটো মানুহৰ অস্বাভাৱিক। কাৰণ, মানুহ-চৈতন্যযুক্ত জীৱ।

আত্ম-বিস্মৃতিত পৰি মানুহে মনুষ্যত্ব হেৰোৱাৰ কাৰণ আন বহুত থাকিলেও, যি কাৰণটো সকলোতকৈ প্ৰৱল, ভয়াবহ, বিস্ময়কৰ

আৰু ঘৃণনীয়, সেই কাৰণ মাথোন এটা,—আৰু সেইটোৱেই হৈছে চিত্তৰ পৰাধীনতা।

জগতৰ সকলো মানুহেই নিজ নিজ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ প্ৰভাৱত উদ্ভূত হোৱা দেশাচাৰ, লোকাচাৰ, সামাজিক নীতি-নিয়ম আৰু ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ তলতীয়া। কিন্তু এনেবিধ অধীনতাই মানুহক অধোগামী নকৰি, নিজ নিজ জাতীয়তাবোধ জাগ্ৰত কৰি নিজস্ব আদৰ্শানুযায়ী মনুষ্যত্বক স্বাস্থ্যৱন্ত আৰু পুষ্ট কৰি তুলি মানৱ সমাজত মঙ্গলৰ সচেতন গৌৰভ বিলাবলৈকেহে অন্তৰত প্ৰৱল আকাঙ্ক্ষা সঞ্চাৰিত কৰে। কিন্তু আমি যি অধীনতাৰ কথা কৈছোঁ, সেই অধীনতাটো মানৱ-সমাজৰ এটা পাপময় মূৰ্ত্ত-কলঙ্ক। যি কলঙ্কৰ পৰিকল্পনাতো মনুষ্যত্বৰ শুভ্ৰতাত মলি জমে,—যি কলঙ্কৰ চাং পৰা মাত্ৰেই আত্ম-নিঃসৃত বিদ্ৰোহ-পাৱক লেলিহান জিভা মেলি মৰ্য্যাদাৰ সৌষ্ঠৱ চেলেকি ছাই কৰি দিবলৈকে বীভৎস ৰূপেৰে ওলাই আহে,—যি কলঙ্কৰ চেকা লাগিলে মানুহৰ অন্তৰতম দেৱতাই মনুষ্যত্বৰ আসন শূন্য কৰি এৰি থৈ মানৱ সমাজৰপৰা বিদায় লয়, ই সেই কলঙ্ক।

এই ভয়াবহ কলঙ্কৰ বাহক হৈছে, স্বাৰ্থান্ধতা, আত্ম-মৰ্য্যাদা, আত্ম-চেতনা, আত্মবিশ্বাসহীনতা আৰু ভীৰুতা, নীচতা, ক্ষুদ্ৰতা ইত্যাদিবোৰ। এইবিলাক অবাঞ্চনীয় অসৎ আৰু মনুষ্যত্ব খৰ্ব্বকাৰী প্ৰবৃত্তিৰ উত্তাপত তেজাল হৈ, কোনো সৱল মানুহ বা জাতিয়ে যেতিয়া আন কোনো দুৰ্ব্বল মানুহ বা জাতিক সিহঁতৰ কু-প্ৰবৃত্তি তৃপ্ত কৰা যন্ত্ৰ এটা বুলি ভাবি সিহঁতৰ ওপৰত সেই প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ আহে, তেতিয়া সেই কলঙ্ক সিহঁতৰো সঙ্গী হয়, আৰু নিজৰ অমানৱীয়তাত ৰহণ

চৰোৱা চমকনিৰে আক্ৰমিত জাতিৰ মনুষ্যত্বটো সকলো ফালেদি মূৰ্চ্ছিত কৰি তাৰ ওপৰত এটা দুৰ্ভেদ্য বজ্ৰ-প্ৰলেপ সানি দিয়ে। তেতিয়া সি মনুষ্যত্ব খৰ্ব্বকাৰী অভিযানত সাফল্য লাভ কৰা বুলি নিঃসঙ্কোচ মুক্তকণ্ঠেৰে চিঞৰি চিঞৰি আনন্দৰ কিৰিলি পাৰে। আক্ৰমিত আৰু আক্ৰমণকাৰী, দুয়ো এই কলঙ্কত কলঙ্কিত,—আক্ৰমিতে আত্মসমৰ্পণ কৰা বাবে, আৰু আক্ৰমণকাৰীয়ে মনুষ্যত্ব খৰ্ব্ব কৰা বাবে।

মানৱেতিহাস আলোচনা কৰি চালে, জাতি-বৰ্ণ, দেশ-মহাদেশ নিৰ্ব্বিশেষে সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহকেই কোনো না কোনো সময়ত এই দুৰপনেয় কলঙ্কত কলঙ্কিত হোৱা দেখা যায়।)

এই কলঙ্কই মানৱ জাতিৰ খ্যাতি-গৌৰৱ হানি কৰে বুলিয়েই ক্ষণজন্মা মহাপুৰুষ কেজনমানৰ আপ্ৰাণ চেষ্টাত পৃথিৱীৰ পৰা গোলাম-প্ৰথা ৰহিত হ'ল। আত্ম-সম্মান উজ্জ্বলকাৰী এই মহান সত্যৰ উত্তেজনাতেই, বহুকাল পৰাধীনতাৰ হেঁচাই তল কৰি থোৱা গধুৰ আৱৰণ ওফৰাই পেলাই বহু জাতিৰ আত্মশক্তিৰ প্ৰচণ্ড নিষ্ঠা আজি পৃথিৱীময় সজাগ হৈ উঠিল।

এজন মানুহ বা এটা জাতি আন এজন মানুহ বা আন এটা জাতিৰ এইদৰে অধীন হৈ পৰাৰ কাৰণটো শক্তিৰ দুৰ্ব্বলতা নহয়,—সাধনাৰ অভাৱ,—আত্মোপলব্ধিৰ নিষ্ক্ৰিয়তা। সাধনাৰ অভাৱতেই শক্তিৰ দুৰ্ব্বলতাই খোপ লৈ বহি পৰে,—আত্মোপলব্ধিৰ নিষ্ক্ৰিয়তাতেই আত্ম-সঙ্কুচিত হৈ পঙ্গুতা প্ৰাপ্ত হয়। তেতিয়া বাহিৰৰ আঘাত প্ৰতিৰোধ কৰা শক্তিৰ অনুপস্থিতিত জাতীয় সাধনাই বিজাতীয়

আস্ফালনৰ আধিপত্য মূৰ পাতি গ্ৰহণ কৰিব লগীয়াত পৰে। এই জাতীয় সাধনাৰ উত্তপ্ত বেগটো চেঁচা পৰি জাতীয় শক্তিক নিষ্প্ৰভ কৰি হীন কৰে বহুত ফালেদি।

এই কলঙ্ক যে মানৱ সমাজত এটা স্থায়ী চিৰজীৱিত বস্তু, তেনে নহয়। ইয়াৰ হাত সাৰি মনুষ্যত্বক ফুটাই তোলাৰ বাট মুকলি কৰি লব পাৰি বহুত উপায়েৰে। মানুহে যেতিয়া অন্তৰগতভাৱে বুজি পায়, উপলব্ধি কৰে, যে তাৰ এটা নিজস্ব আত্ম-সম্ভ্ৰম আছে আৰু সি পাৰ্থিৱ সকলো বস্তুতকৈ তেজাল;—মানুহৰ মনুষ্যত্ব বুলি এটি আপুৰুগীয়া সম্পদ আছে, যাৰ জাতিস্মাৰ ৰূপ প্ৰতিভাত হৈ উঠাটো একমাত্ৰ মানুহৰ হৃদয়তহে সম্ভৱ, আৰু তাতেই তাৰ সাধনাৰ দেৱতা উৎফুল্ল হৈ বাস কৰে আৰু বিজাতীয় সাধনাৰ অধীনতাত এই দেৱতা অপমানিত হৈ গুচি যায়;—মানুহৰ এটা নিজস্ব আত্মশক্তি আছে, যি শক্তিৰ কোবত, মনুষ্যত্ব অৱমাননাকাৰীৰ আঘাত যিমানেই প্ৰচণ্ড নহওক, চূৰ্ণ-বিচূৰ্ণ হয়,—তেতিয়াহে মানুহে এই কলঙ্কৰ হাত সাৰি ক্ৰমে উন্নত হৈ আহি মনুষ্যত্বৰ পূৰ্ণতাত থিতি হবলৈ সমৰ্থৱান হয়। তেতিয়া, যি মানুহে কলঙ্কৰ হেচাঁৰে মনুষ্যত্বটোক ম্ৰিয়মান কৰি তুলিছিল, সেই মানুহেই নিজস্ব শক্তিৰেই কলঙ্ক-মুক্ত হৈ জগতত মানৱীয় কীৰ্ত্তিৰ জয়স্তম্ভ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। এই কাম অব্যাহত পাৰিপাট্যৰ ভিতৰেদি সম্পাদিত হয় একমাত্ৰ জাতীয় সাধনাৰ বেদীত। (বিজাতীয় সাধনাৰ সম্বলেৰে আগ বাঢ়িলে মুক্ত হোৱাৰ পৰিৱৰ্ত্তে দুৰ্ঘোৰ বন্ধনহে ক্ৰমে দৃঢ়তৰ হৈ উঠে। ভাৰতৰ এই জাতীয়-সাধনা হৈছে আধ্যাত্মিক সাধনা। ই ভাৰতৰ অন্তৰস্থিত নিজস্ব বস্তু।")

তেতিয়াহে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ বজ্ৰ-কপাট মুকলি হব।

(ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ ৪ৰ্থ সংখ্যা "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"কোনো দেশৰ খিলঞ্জীয়া লোক এছাপৰ অন্তৰত যেতিয়া আত্ম-বিশ্বাসৰ হানি ঘটে, কৰ্ম্মধাৰাৰ গতিশীল প্ৰাখৰ্য্যই নিষ্ক্ৰিয়তাৰ চেঁচা পাই পঙ্গুত্ব প্ৰাপ্ত হয়, তেতিয়া বাহিৰৰ লোলুপ স্বাৰ্থই সেই লোক-সমষ্টিৰ ওপৰত জপিয়াই পৰি খিলঞ্জীয়া অধিকাৰ উচ্ছেদ কৰি তাৰ পৈতৃক ভূমিত অধিকাৰ প্ৰতিস্থাপন কৰে।

এইদৰেই মানৱ জাতিৰ প্ৰাক্-ঐতিহাসিক যুগৰ পৰাই পৃথিৱীৰ সকলো ঠাইতে খিলঞ্জীয়া লোকৰ সঁচ মৰি সেইবোৰ সাৰুৱা ভূমিত বাহিৰৰ শক্তিশালী লোকৰ বিৰাট বসতি-বৃক্ষ শিপা-গাৰি বাঢ়ি উঠিছে, আৰু সেই ভূমি ডোখৰত আনৰ অধিকাৰ বৰ্ত্তিছে। আন ঠাইৰ কথা নকওঁ, আমি অসমৰ অসমীয়া লোক-সমষ্টিও আজি পৰ্ব্বত-ভৈয়ামত তেনে শোচনীয় অৱস্থাত পৰা যেন উপলব্ধি কৰিছোঁ। এই কথা দুনাই বহলাই লিখাৰ প্ৰয়োজন নাই। ইয়াৰ আগতে বহুবাৰ পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ অসমীয়াৰ কাণত বিড়িয়াই থকা হৈছে। তথাপিতো যদি কোনোবাৰ মনত কথাষাৰ সোমোৱা নাই, তেন্তে তেওঁ এবাৰ অসমৰ বাট-পথ, আলি-পদুলি, ঘৰ-চোতাল, হাট-বজাৰ, ভুঁই-পথাৰ, বেহা-বেপাৰ, দোকান-পোহাৰ আৰু আমাৰ শাসন-যন্ত্ৰটোলৈ চাই মনোযোগেৰে ধাৰণা কৰিব পাৰিলেই সকলো সন্দেহৰ পৰা নিষ্কৃতি লাভ কৰিব পাৰিব।

আত্ম-বিশ্বাস, আত্ম-চেতনা, আত্ম-মৰ্য্যাদা আদি মানৱীয় হৃদয়স্থিত গুণৰাশিয়েই মানুহক তাৰ খিলঞ্জীয়া পিতৃ-ভূমিত সুদৃঢ় শক্তিশালীকৈ প্ৰতিস্থাপন কৰে। অন্তৰত এই গুণাৱলীৰ অন্তৰ্দ্ধান ঘটিলে পিতৃ-ভূমিৰ পৰা তাৰো অন্তৰ্দ্ধান ঘটে। তেতিয়া সেই ভূমি, সেই দেশ আনৰ হৈ পৰে। অসমীয়াৰ জীৱনৰ ওপৰলৈও আজি এই দশাটো আগ বাঢ়ি আহিছে। নাই আত্ম-চেতনা, নাই আত্ম-বিশ্বাস, নাই আত্ম-শ্ৰদ্ধা, নাই আত্ম-মৰ্য্যাদা জ্ঞান। তাৰ পৈতৃক মাটি-বাৰী, বেহা-বেপাৰ, ভাষা-সংস্কৃতি, গতি-মতি, চিন্তাধাৰা, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আদি সকলো আনৰ অধিকাৰৰ প্ৰতিষ্ঠাৰে উচ্ছেদ কৰি লৈ যোৱা অভিযানৰ সহায়কভাৱে পৰিচালিত হৈছে। নাই তত্, নাই উদ্বেগ, নাই তৎপৰতা, নাই সতৰ্কতা।

আমি অসমীয়াৰ বহুতে আত্ম-সমৰ্পণৰ এই হীন পচনশীল গতি-টোকেই উদাৰতা বুলি অকল ভাবিয়েই নহয়, সেই বিশ্বাসেৰে কামো কৰোঁ। কিন্তু এই বিশ্বাসটো আত্ম-নিঃসৃত বিশ্বাস নহয়, গতিকে আত্ম-বিশ্বাসো নহয়। কাৰণ, আত্ম-বিশ্বাসে আনৰ অসদভিপ্ৰায়ৰ ওচৰত আত্ম-সমৰ্পণ কৰাৰ পৰা মানুহক বিৰত ৰাখে। ই আত্মাক আচ্ছন্ন কৰি ৰখা দুষ্প্ৰবৃত্তি সমূহৰ প্ৰতি মোহহে। ইয়াত উদাৰতাৰ আশীৰ্ব্বাদ নাই, আছে ক্ষুদ্ৰতাৰ অভিশাপ। এই অভিশাপে আত্মাক নিজ ৰূপত প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠাত বাধা দিয়ে। যেতিয়াই অসমীয়াৰ অন্তৰত পাতালভেদী শিপা মেলি এই বিশ্বাস অঙ্কুৰিত হব, তেতিয়াই সি তাৰ আত্ম-বিশ্বাসত পৰিণত হব, আৰু তেতিয়াই তাৰ নিজস্ব পৈতৃক দেশত সবল আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ বজ্ৰ কপাট মুকলি হৈ পৰিব।"

জাতীয়তাৰ উত্থান-পতন

(ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ ৪ৰ্থ সংখ্যা "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"মানৱ-সভ্যতাৰ তুলাচনীত যি জাতিৰ অতীতৰ গৌৰৱময় কোনো ওজনেই নাই, তেনে জাতি এটাৰ ব্যক্তিত্বটো আন জাতি এটাৰ সবল ব্যক্তিত্বৰ প্ৰভাৱত জাহ যাব পাৰে বুলি কথা এষাৰ ইতিহাসত আছে ; কিন্তু, কালৰ স্পৰ্শত কলা দাগ পৰি বৰ্ত্তমানটো কিছু অনুজ্জ্বল হলেও, যি জাতিৰ গণ্য-মান্য বুলি এটা প্ৰাচীন সম্পদ আছে,—যি জাতিৰ অতীতটো এনে কিছুমান জাতীয় ঐশ্বৰ্য্যৰ দ্বাৰা সমৃদ্ধশালী, যিবিলাকৰ মনোমোহা স্মৃতিয়ে সেই জাতিক নিজ-বৈশিষ্ট্যত অচল-অটল-স্থিৰ থাকিবলৈকে অন্তৰত উদগণি যোগাই শক্তি দান কৰি থাকে,—যি জাতিৰ গৌৰৱময় অতীতে মানৱ সভ্যতাৰ খটখটীত খোজ কাঢ়োঁতে নিজৰ স্বাধীন মূল্য নিজে স্থিৰকৈ সাব্যস্ত কৰি লয়, আৰু এইদৰে জাতীয়-ব্যক্তিত্ব ৰক্ষাৰ চেষ্টাত তাৰ পাৰিপাৰ্শ্বিক অৱস্থাটোও সহায়ক হয়, তেনে এটা জাতি আন কোনো জাতি এটাৰ জঠৰাগ্নিত জীণ হৈ যোৱাৰ নিদৰ্শন মানৱ-সভ্যতাৰ ইতিহাসে আজিও আমাক কোৱা নাই। আমাৰ অসমীয়া জাতিৰো তেনে এটা গৌৰৱময় অতীত আছে।

প্ৰাচীন বেবিলন, ইজিপ্ট, গ্ৰীচ, ৰোম আদি সভ্য জাতি সমূহৰ সেই সময়ৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাটো নানা সময়ত নানা ফালৰপৰা আহি

পৰা বাহিৰৰ খকা-খুন্দাৰ আঘাতত বিধ্বস্ত হৈ জাতীয় বৈশিষ্ট্য অবিকৃত ৰখাৰ চেষ্টাত সঙ্গত থাকিবলৈ অপাৰগ হোৱা বাবে আন জাতিৰ প্ৰবল ব্যক্তিত্বৰ হেঁচাত তল পৰি যোৱাৰ কথা ইতিহাসত আছে সঁচা, কিন্তু যাৰ ব্যক্তিত্বৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাটো প্ৰবল আৰু তাক অবিকৃত ৰখাৰ সহায়কাৰী পাৰিপাৰ্শ্বিকতাটোও কোনো বিজাতীয় আঘাতে বিকৃত কৰিব পৰা নাই, তেনে জাতি এটাৰ অস্তিত্বটো এইদৰে বিলুপ্ত হৈ যোৱাৰ অস্বাভাৱিক কথা তাত নাই। এই কাৰণেই, সেই সুদূৰ অতীতৰ পৰা নানা ফালৰ বিজাতীয় আক্ৰমণ ব্যৰ্থ কৰি ভাৰতে আজিও অচল অটল হৈ নিজৰ অস্তিত্বটো ঠিক ৰাখি থাকিব পাৰিছে। আমাৰ কামৰূপ-অসম ভাৰতৰ অবিচ্ছিন্ন বিশিষ্ট অঙ্গ।

বৃহত্তৰ ভাৰতত তাৰ সকলো অধিবাসী একেটা সম্মিলিত মহাজাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত হলেও, প্ৰত্যেকৰে একোটা নিজস্ব বিশেষত্ব আছে। সেই বিশেষত্ব বিলাকৰ ভিতৰত নিজ নিজ সামাজিক ৰীতি-নীতিৰ বাহিৰেও, নিজ নিজ মাতৃভাষাও এটা। সকলোফালেদি সেই বিশেষত্ব বিলাকৰ পুষ্টি সাধনেৰে নিজস্ব জীৱনৰ পূৰ্ণতা সম্পাদন কৰিলেহে ভাৰতৰ বিৰাট সম্মিলিত মহাজাতীয় জীৱনটোও পৰিপূৰ্ণ সুস্থতাত স্বাস্থ্যৱান হৈ গঢ়ি উঠিব পাৰে।"

——

জী থকা আৰু মৰি যোৱাৰ অধিকাৰ

(ইং ১৯২৪ চনৰ ৬ষ্ঠ বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"ধৰ্ম্ম আৰু ব্যাৱহাৰিক জগতৰ দুয়োপিঠিৰ সকলো বিভাগতে জীৱনৰ গতি নিজস্বানকৈ চলাই লৈ যাবলৈকে জীৱনৰ উন্নত মুকুলিত হোৱা যিবিলাক নিয়ম-নীতি অনিবাৰ্য্যভাৱে মানুহে আচৰণ কৰে, সেই বিলাকত,—ব্যক্তিগত ভাৱেই হওক, নাইবা জাতিগত ভাৱেই হওক,—মানুহৰ এটা নিখুঁত প্ৰভাৱ সনাসনিকৈ বৈ থকা দেখা পালে, তাত সেই ব্যক্তিৰ বা সেই জাতিৰ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠা আছে বুলি আমি বুজি লওঁ, আৰু সেইবিলাকৰ গতি-গোত্ৰখিনি বিন্দু-বিন্দুকৈ ফালি-ছিৰি বিশ্লেষণ কৰি চাই জীৱনৰ স্বাভাৱিক আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ লগত মিল ৰাখি মানুহক পৰিপূৰ্ণ তৃপ্তিৰ ওচৰ চাপিবলৈকে সুযোগ কৰি দিয়াত,—ব্যক্তি হিচাবেই হওক, নাইবা জাতি হিচাবেই হওক,—অধিকাৰৰ বাটটো যাৰ জোং-জাবৰহীন পৰিষ্কাৰ মুকলি হৈ পৰি থকা দেখোঁ, তাতেই সেই ব্যক্তিৰ বা জাতিৰ নিচ্ছিদ্ৰ আত্মাধিকাৰ এটা আছে বুলি দাঠি কৈ, এই বিষয়ত আৰু তৰ্ক-বিতৰ্কৰ হিল্লোল তুলি অশান্তি তোলাৰ মূৰ মাৰি থওঁ। এইবাবেই, পৃথিবীৰ যিবিলাক জাতিৰ এই অধিকাৰটো নিখুঁত হৈ থকা আজি আমি দেখিছোঁ, সেইবিলাকক আমি স্বাধীন বা স্বৰাজী জাতি বুলি সম্ভাষণ কৰি সুখ পাওঁ।

এনে ব্যক্তিৰ বা জাতিৰ জীৱন আৰু মৰণ, দুয়োটা ইচ্ছাধীন। ইচ্ছা কৰিলে, এনে ব্যক্তিয়ে বা জাতিয়ে নিজস্ব-মৰ্য্যাদাটো সকলোবিধ বিপদ-অমঙ্গলৰ পৰা নিকিল্‌কিলিয়াকৈ বচাই ৰাখিবলৈকে আনৰ অন্যায় হীন আ'ক্ৰমণৰ আঁচোৰ বিলাকত ঐন্দ্ৰজালিক শক্তিৰে মনুষ্যত্বৰ প্ৰকাণ্ড সুৰুজ একোটাও ফুলাব পাৰে,—নিজস্বৰ সাতাম-পুৰুষীয়া ভেটিটোত জীৱন-স্তম্ভৰ আকাশলঙ্ঘী চূড়া গাঁথি তুলি তাৰ মূৰত নিজ-বৈশিষ্ট্যৰ বিজয়-পতাকা উৰুৱাই জগতক স্তম্ভিতও কৰিব পাৰে,—নাইবা, তাক ৰক্ষা কৰিবলৈকে, বীৰ দৰ্পেৰে হাতত লৈ আগবঢ়া হাতিয়াৰখন ক্লীৱত্বত পৰি মুঠিৰপৰা এৰি দিয়াৰ লগে লগেই ছাই-মাটি হৈ যাবও পাৰে। এনে স্বাধীন বা স্বৰাজী ব্যক্তি বা জাতিয়ে ইচ্ছা কৰিলে, বিস্মৃতি-সাগৰৰ তলিহীন দ'ত নি নিজ সম্পদৰ সঁফুৰাটো পেলাই বুৰাই দিও আনন্দ পাব পাৰে,—নাইবা, নিজ শক্তিৰ পৰশ-পাথৰটোৰে নিজ ঘৰৰ বা নিজ দেশৰ পতিটো অণুতে সোণ ফুলাই চিৰোজ্জ্বল স্বৰ্ণোদ্যান এখনৰ ভূঞাফুটা অধিকাৰী এজনও হৈ উঠিব পাৰে। তাত কাৰো হকা-বাধা নাখাটে। আনৰ হীন কটাক্ষ সোমাই সেই নিখুঁত অধিকাৰ কলুষিত কৰিবলৈ তাত পথ নাই। স্বাধীন ব্যক্তি বা জাতিৰ জীৱন-মৰণ এইদৰে নিজৰ ইচ্ছাধীন। এই ইচ্ছাধীন ক্ষমতাৰ সম্যক পৰিচালনাকাৰী ব্যক্তি বা জাতিকেই আমি কওঁ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠ আৰু আত্মাধিকাৰী বুলি।

এই আত্ম-প্ৰতিষ্ঠ জাতিয়ে বা ব্যক্তিয়ে যেনেকৈ চেতনাদীপ্ত তেজেৰে জী থাকিবলৈকে জানে, তেনেকৈ লোমহৰ্ষক সাহসেৰে মৰিবলৈকেও জানে। তেওঁলোকক জীয়াই থাকিবলৈকে বা মৰি

উছন হৈ যাবলৈকে কোনো উপদেশ বা বাধা দিবলৈ কাৰো প্ৰয়োজন নাই। তেওঁলোক মৃত্যুৰ ভয়তো বিচলিত নহয়, আৰু জীৱনৰ দলদোপতো আত্মহাৰা উদ্বাউল হৈ নুঠে। তেওঁলোক নিৰ্ব্বিকাৰ। জীৱন-মৰণৰ তুলাচনীখন তেওঁলোকৰ সমান জোখত চলে। জীৱন-মৰণ তেওঁলোকৰ হাতৰ মুঠিত—এৰি দিবও পাৰে, আৰু ৰাখি থবও পাৰে।

মানুহক এনে মৰ্য্যাদা-সম্পন্ন অধিকাৰ লাগে। ব্যক্তিগত ভাৱেই হওক, নাইবা জাতিগত ভাবেই হওক, ইচ্ছা কৰি মৰিম নাইবা ইচ্ছা কৰি জী থাকিম, এনে গৰিয়ান গধুৰ অধিকাৰ মানুহক লাগে। নহলে, মানুহ আত্মশক্তিত পুৱাকৈ প্ৰফুল্লিত হৈ ফুলি উঠিব নোৱাৰে,—সঙ্কোচনৰ জঠৰ শিলত খুন্দা খাই মানৱাত্মাৰ স্ফুৰণ-গতি ভোটা পৰে,—অথচ, সম্পূৰ্ণকৈ নাই-নুই হৈ যাবও নোৱাৰে। সম্পূৰ্ণকৈ ফুলি উঠা আৰু সম্পূৰ্ণকৈ নাই-নুই হৈ যোৱা,—এই দুয়োটা অধিকাৰ একে শ্ৰেণীৰ।"

———

নেতৃত্বৰ কথা

(ইং ১৯২০ চনৰ ২য় বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

নেতৃত্ব বুলিলেই সমাজ নামে বিৰাট বস্তু এটালৈ মন আকৰ্ষিত হয়। সমাজ বুলিলেই মানুহৰ সজীৱ সমষ্টি এটাৰ আনন্দদায়ক অস্তিত্ব এটাৰ প্ৰতিও শ্ৰদ্ধা আহে। পৃথিৱীত নানা শ্ৰেণীৰ জীৱ থাকিলেও, সমাজ বুলিবৰ বস্তুটো সজীৱ-সচল হৈ আছে একমাত্ৰ মানুহ নামৰ জীৱ শ্ৰেণীৰ ভিতৰতেই। আন শ্ৰেণীৰ প্ৰাণীৰ ভিতৰত গৈ এই মানৱ সমাজৰ আচল চেহেৰাখন চাবলৈ ইচ্ছা কৰিলে, নিৰাশাই আগ ভেঁটি ধৰে। আন শ্ৰেণীৰ জীৱৰ ভিতৰত যে এনে ভাৱৰ একো বস্তু নাই, তেনে নহয়। কিন্তু সমাজ বুলিলে প্ৰকৃতভাৱে মানুহে যি বুজে, সেইটো একমাত্ৰ মানুহৰ বাহিৰে আন কোনো প্ৰাণীৰ ভিতৰতে নাই। এই বস্তুটোৰ গৰাকী বাবেই পৃথিৱীত সকলো জীৱতকৈ উচ্চ অধিকাৰ আছে বুলি কৰা দাবিটোৰ অভিমান মানুহে প্ৰকৃতিগতভাৱে আজিলৈকেও অন্তৰত পুহি লৈ তাক শাসন কৰি আহিছে।

জ্ঞান-চৈতন্য বিষয়ত মানুহ আনবিলাক জীৱতকৈ শ্ৰেষ্ঠ হলেও, সামাজিক জীৱনৰ ভিতৰেদিহে মানুহে সেই জ্ঞান-চৈতন্যৰ উন্মেষ ঘটায়। সেইবাবে সমাজেই মানুহৰ ঘাই ধৰণী। কিন্তু, এই সমাজ নামৰ বস্তুটো কি, তাক মানুহে সম্যকভাৱে বুজি লবলৈ লায়ক হোৱাটোও মানুহৰ এটা ঘাই দায়িত্ব। কাৰণ, যি বস্তুটোৰ লগত

মানুহৰ জন্মৰ পৰাই নেৰানেপেৰা সম্বন্ধ, তাৰ প্ৰকৃতিস্থ ৰূপটো বুজি লোৱাৰফালে উদাসিন হৈ নেতৃত্বৰ দায়িত্বটো হাতত ললে মানুহ আৰু সমাজ দুয়োৰো কল্যাণকৰ উন্মেষ তো নঘটেই, বৰঞ্চ সঙ্কুচিতহে হয়।

মানুহ এটা জ্ঞান-চৈতন্যযুক্ত জীৱ। সেইবাবে, মানুহৰ হাতৰ বস্তু এই সমাজটোৰ ভিতৰত তাৰ জ্ঞান-চৈতন্যৰ মুকলি-মূৰীয়া অধিকাৰ এটাও আছে। সেই অধিকাৰটো একো ফাল্টু বস্তু নহয়। সেইকাৰণে, সমাজৰ ৰূপটো যুগে যুগে আমি নানা গাঁথনিক আকৃতিৰে পাই আহিছোঁ। সত্যকালত সমাজৰ ৰূপ যি আছিল, ত্ৰেতাত সেই ৰূপ সলাই সি অলপ বেলেগ আকাৰ লৈ ওলাল,—ত্ৰেতাত সমাজৰ সাজ যেনে আছিল, দ্বাপৰত সেই সাজ সলাই সি নতুন সাজেৰে আহি মানুহৰ আগত থিয় হল,—দ্বাপৰত যি আকাৰ আছিল, তাক ভাঙি-পিটি কলিত সম্পূৰ্ণ নতুন ঠাঁচেৰে গঢ়ি লোৱা হ'ল। সমাজত জ্ঞান-চৈতন্যৰ অধিকাৰটো স্বৰিৰ হোৱা হলে, যুগে যুগে ইমান বিলাক পৰিৱৰ্ত্তনৰ ভিতৰেদি নানা ঘাত-সংঘাতৰ পৰা নিজক ৰক্ষা কৰি সমাজে মানুহৰ আগত এনে নতুন নতুন ৰূপ লৈ ওলাই থাকিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

এই পৰিৱৰ্ত্তন বিলাকৰ মাজখিনি সময়ত মানৱ জগতৰ উঠন-পতনৰ কিমান ইতিহাস যে কিমানভাৱে উঠা-নমা কৰি অনন্ত জগতৰ কোনটো অৰাত* গৈ গান-মিহলি হৈ ক'ত কি বিচিত্ৰ সৃষ্টিৰ নতুন নতুন উপাদান যোগাইছে, তাৰ হিচাব-পত্ৰবোৰ আজিও আৱিষ্কৃত

* অৰাত— শেষ মূৰত, ওৰত।

হোৱা নাই। কিন্তু, যি সকলৰ জুইজ্বলা উৎসাহ, উদ্যম আৰু অধ্যৱসায়ৰ ভিতৰেদি যুগে যুগে সামাজিক বিপ্লৱবোৰৰ গতিটোৱে সিদ্ধিৰ বাট মুকলি কৰি লৈছিল, সেই সকলৰ হিচাব কিছু অনুমান কৰিব পাৰি। সেই সকলেই সমাজৰ নেতা। সেই সকলৰ জীৱন-মৰণ পন কৰি গঢ় দিয়া পোন-প্ৰথমৰ সেই বুঢ়া সমাজৰ ৰূপটোৱেই চোকোলা সলাই সলাই নতুন নতুন ৰূপ লৈ লৈ যুগে যুগে খাপ খাই খাই আহি আজি আমাৰ হাতত পৰিছেহি। নহলে, গাঁথনিক প্ৰণালী সম্বন্ধে, সত্যকালৰ সেই দহ হেজাৰ বছৰীয়া অতি পুৰণি সমাজ-বন্ধনৰ আকৃতিৰ লগত আজিৰ আমাৰ নতুন আকৃতিৰ সম্বন্ধখিনিৰ কোনো প্ৰকাৰৰ আঁত আমি বিচাৰি নাপালোঁহেঁতেন। অৰ্থাৎ সমাজে নতুন নতুন ৰূপ লোৱাৰ সময়ত তাৰ বেগৱান খোজৰ লগত সেই অতি প্ৰাচীন সমাজৰ আকৃতিৰ গাঁথনিক প্ৰণালীৰ অনুপ্ৰেৰণাৰ একো যোগ সূত্ৰ নোলালহেঁতেন। মানুহৰ মনো-জগতৰ প্ৰস্ফুৰণৰ লগে লগে যুগে যুগে সমাজ-দেহত মানসিক পৰিৱৰ্ত্তন ঘটে, কিন্তু তাত আকৃতি গঠনৰ প্ৰণালীৰ পৰিৱৰ্ত্তন নহয়। এই খিনিতেই নেতৃত্বৰ অভিমানটো সাফল্যমণ্ডিত জাতিকাৰ হৈ উঠে।

নেতৃত্বহীন সমাজ কল্পনাতীত। সমাজৰ প্ৰত্যেকজনৰ ওপৰত সমাজ সম্বন্ধে একোটা অনিবাৰ্য্য দায়িত্ব থাকিলেও, সেই দায়িত্বক বিশৃঙ্খলভাৱে সমাজত বিচৰণ কৰিবলৈ এৰি নিদি, তাক সম্মিলিত ভাৱে নিয়ন্ত্ৰণ কৰি ৰখা আৰু এই নতুন গঠনত খাপ নোখোৱা ভুল-ভ্ৰান্তিৰ উপাদানবোৰ ছালি-জাৰি শোধন কৰি লৈ মনোমত

সুস্থ-সবল সমাজ গঢ়ি উঠাব পুষ্টিকৰ আহাৰ-পানী যোগাব পৰা নীতিৰ বিধান কৰি দিয়াটোৱেই নেতৃত্বৰ প্ৰকৃত ৰূপ। নেতৃত্ব নহলে নীতি থকিব নোৱাৰে, আৰু নীতি নাথাকিলে সমাজৰো ঠাই নাথাকে। নেতৃত্ব, নীতি আৰু সমাজৰ নেৰা-নেপেৰা সম্বন্ধ। এই হিচাবে নেতৃত্বকেই নীতি আৰু সমাজৰ মুখ্য বুলি গ্ৰহণ কৰিব পাৰি।

কিন্তু এই নেতৃত্বটো নিচেই ঢিলা বস্তু নহয়। সোলোক-ঢোলোক বা মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে ৰাগৰ সলোৱা ব্যৱসায়ী বুদ্ধিৰ অপবাদ তাত নাই। নেতৃত্বটোৱে, এই গুৰু-দায়িত্ব সম্বন্ধে অনভিজ্ঞ উন্মত্ত ব্যৱসায়ী লাভ-লোকচানৰ কড়া-ক্ৰান্তিৰ হিচাব কৰা কুটিল মেৰে অস্ত্ৰখন হাতত লৈ সমাজৰ ওচৰত উচ্চ আসনৰ দাবি কৰি ৰহিব লাগিলে, বিপদৰ সীমা নোহোৱা ভয়ৰ আশঙ্কা আছে। সমাজৰ উঠন-পতনৰ প্ৰকৃত গতি-বিধি, অভাৱ-অভিযোগৰ আচল ৰূপ আৰু আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ প্ৰকৃতি উপলব্ধি কৰাৰ ফালে আওকাণ কৰি, সমাজৰ প্ৰকৃত উন্নতি-অৱনতিৰ গতিধাৰাৰ লগত বিচ্ছিন্ন হৈ থাকি, অথচ, নিজ স্বাৰ্থ সিদ্ধি কৰি লোৱা অভিপ্ৰায়ত বিভোৰ হৈ উত্তম চলোৱাৰ নিচিনা আপচু আৰু সৰু বস্তু এইটো নহয়। মানৱ সমাজৰ প্ৰবৃত্তিধাৰাৰ সোঁতটো ইমান প্ৰচণ্ড, তেজাল আৰু শক্তিশালী, যে তাৰ বিৰাট তীক্ষ্ণতাই পৃথিৱীৰদৰে বিশাল বস্তু এটাকো মুহূৰ্ত্তৰ ভিতৰতে উটাই লৈ গৈ কেতিয়াবা কোনোবা অদৃশ্য শক্তিৰ মহাযজ্ঞত আহুতি ঢালি ভস্ম কৰি পেলাবও পাৰে, হয়তো কৰিছেও,—কেতিয়াবা হয়তো সেই প্ৰবৃত্তিৰ সাখী দিবলৈকে, কদৰ্য্য চিত্ৰ কিছুমান কৃত্ৰিম সজীৱতাৰ বহন সানি সমাজৰ আগতেই ৰাখি থৈ দিছে,—আৰু কেতিয়াবা হয়তো, তাৰ সপক্ষে বাজি উঠিবলৈকে সম্পূৰ্ণকৈ নোৱাৰিলেও, সৰগৰ অমিয় মাধুৰীৰ ধাৰা ঢালি আগতকৈও সুন্দৰতৰ কৰি তুলিছে।

মানুহৰ যি প্ৰবৃত্তিৰ ফেৰত পৰি সৃষ্টিখনৰ ইমান লাটিবটি, তাৰ তেজটো যে কিমান প্ৰচণ্ড, শক্তিশালী আৰু গভীৰ, তাক হৃদয়ৰ পৰিধিটো বিশালভাৱে বহল হৈ নুঠিলে সম্যক উপলব্ধি কৰা টান। নেতৃত্বৰ হৃদয়খনত এই শক্তিৰ পৰিপুষ্টি লাগিব, আৰু ইমান পৰিৱৰ্ত্তনৰ জোৱাৰ-ভাটাত উঠা-নমাকৈ উটি-বুৰি সকলো আঘাত অচল অটল নিৰ্ব্বিকাৰ চিত্তেৰে সহি গন্তব্য পথত আগ বাঢ়ি চলিব লাগিব। গতিকে, মানৱ সমাজৰ নেতৃত্বটো আজিৰ দৰে সাধাৰণ বস্তু নহয়।”

আমাৰ কৰ্ম্মধাৰা

(ইং ১৯৩৫ চনৰ ১ম বছৰৰ “ডেকা অসমৰ” সম্পাদকীয়।)

“যিদৰে আৰম্ভনিৰ পৰাই গাঁথনিটো নিখুঁত মাল-মছলাৰ সংযোগেৰে ভিতৰৰ পৰা আঁহে আঁহে গঢ়ি নুঠিলে, যি কোনো বস্তুৱেই নহওক, স্থায়ী বলিষ্ঠ অভ্যুদয় ঘটিব নোৱাৰে, সেইদৰে, বৰ্ত্তমানত জাতীয় চৰিত্ৰ হেৰুৱাই দুৰ্ব্বলতাত জঁট লাগি উজুটি

খাই পৰি নাক-মুখ ভাগি ক্ষত-বিক্ষত হৈ বিকৃত হোৱা আমিও আমাৰ নিজদেশত সবল, অচল-অটল আৰু মনোমুগ্ধকৰ স্থায়ী-অস্তিত্বটো গঢ়ি তুলিব লাগিলে, তাৰ ভিতৰত আধিপত্য চলাই থকা দুৰ্ব্বলতাৰ গলিত অসুস্থ ভুহুঁৰবোৰ ভস্মীভূত কৰি নিৰ্ঘৃনী উপাদানেৰে ভিতৰৰ পৰা, অৰ্থাৎ আৰম্ভনিৰ একেবাৰে কেচুৱা অৱস্থাৰ পৰাই তাৰ গাঁথনিটো আৰম্ভ কৰিব লাগিব। তেহে বৰ্ত্তমানৰ দৰে, যিমানেই প্ৰবল নহওক, তাৰ অগ্ৰগতিৰ আগত বাধা হৈ উপস্থিত হোৱা বিপদ-অমঙ্গলৰ ধাৰাসাৰ বৰ্ষণকো ওফ-ৰাই পেলাই গন্তব্য লক্ষ্যত গৌৰৱেৰে গৈ উপনীত হোৱা যোগ্যতা সি লাভ কৰিব পাৰিব। ভিতৰৰ পৰা নিজক এইদৰে গঢ়ি-তোলা উপাদানৰ ঘাই সম্বল বিলাক হৈছে,—বেহা-বেপাৰ, কলা-শিল্প, ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম, শিক্ষা-সাধনা, সাহিত্য-বিজ্ঞান, খেল-ধেমালি, শ্ৰম-বিশ্ৰাম আদি সকলো ক্ষেত্ৰত স্বচ্ছন্দ অনুশীলনৰ আনন্দেৰে প্ৰাণ ঢালি দি, পেচ-পাকহীন চিধা সত্য-প্ৰিয়তা, নিৰ্ভীকতা, স্পষ্টবাদিতা, ন্যায়নিষ্ঠতা, সততা আদিৰ সোণৰ ৰঙেৰে আমাৰ বৰ্ত্তমান দুৰ্গুণী চৰিত্ৰৰ বং সলাই জাতীয়-চৰিত্ৰ আৰু জাতীয়-মনোবৃত্তিৰ উৎকৰ্ষ্য সাধনৰ প্ৰতি প্ৰবল শ্ৰদ্ধা আৰু স্পৃহা। এই শ্ৰদ্ধা আৰু স্পৃহাৰ খৰস্ৰোতা ধাৰাতেই আমাৰ সকলো কৰ্ম্ম গতিৰ জীৱন্তাভিলাষ পৰিচালনা কৰিব লাগিব। তেহে আমি উন্নত মানৱ জগতত মঙ্গলসুধা-বহনকাৰী সংজ্ঞাৰে মহনীয় হৈ উঠিব পাৰিম।"

———

সঞ্জীৱনীৰ-ব্যৱস্থা

(ইং ১৯৩৬ চনৰ ২য় বছৰৰ ৩য় সংখ্যা "ডেকা অসমৰ" সম্পাদকীয়)

'ব্যক্তিগত দেহৰ কোনোটো অঙ্গ সেই অঞ্চলৰ ৰক্ত-ৰাহী সিৰ আৰু শক্তি-বাহী স্নায়ুদল জড়ত্বৰ খুন্দাত নিতত হোৱাৰ কাৰণে পঙ্গুত্ব প্ৰাপ্ত হলে যিদৰে তাৰ ব্যাপ্তি প্ৰতিহত কৰি সমগ্ৰ দেহটোৰ স্বাস্থ্য-ধন ৰক্ষাৰহঁকে ঠিক সেই অঙ্গটোতেই পোন-প্ৰথমতে, যিমানেই কঠোৰ নহওক, উচিত চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা লব লাগে, সেইদৰে সমষ্টিগত বা জাতিগত দেহটোৰো যিখিনিত বাহিৰৰ ৰাক্ষসী-খকৰ আক্ৰমণত হীনতা, নীচতা, ভীৰুতা, দীনতাৰ দুষ্ট ক্লেদবোৰ জমি উঠি সেই লোক-সমষ্টিৰ উচ্চ আদৰ্শ, নিৰ্ম্মল চিন্তাধাৰা আৰু স্বচ্ছ কৰ্ম্ম-প্ৰৱাহ ৰুদ্ধ কৰি ঘোলা কৰে, আৰু চাৰিওফালে ডাঠ এন্ধাৰৰ জেওৰা পুতি তাক অন্ধ কৰি থয়, সেই ঘোলাৰ অন্ধকাৰত তাৰ আত্ম-বিলুপ্তিৰ শোচনীয় পৰিণাম নঘটাবলৈকে, ঠিক সেইখিনিতেই উচিত ব্যৱস্থাৰ তৎপৰ উদ্যমৰ প্ৰয়োজন হয়;—আৰু ঠিক সেইখিনিতেই চেতনা সঞ্চাৰ কৰিবলৈকে জৰা-ফুকা মন্ত্ৰৰ *বক্ষ্যম-টিপাও বহুৱাব লাগে,—এন্ধাৰ বিনাশক আত্ম-তত্বৰ বিজুলী-শিখা জলাই দিব লাগে,—স্বাস্থ্য উদ্ধাৰক, পঙ্গুত্ব বিনাশকাৰী, ক্লেদ-নিবাৰী স্বচ্ছতা উৎপাদক দিহা-উপায় লব লাগে,—বিশুদ্ধ স্বাস্থ্যধন, সুতীক্ষ্ণ চিন্তাশীলতা, প্ৰচণ্ড কৰ্ম্মানুৰাগ আৰু অগ্ৰগামী গতিৰ ধূপ-ধুনা সংগ্ৰহৰ বলিষ্ঠ আয়োজন কৰিব লাগে।

*বক্ষ্যম—কঠোৰ ব্যৱস্থা

"ভাৰতীয়-অসমীয়াৰো বাহিৰৰ নানা আক্ৰমণ অভিযানে, খিলঞ্জীয়া অস্তিত্বৰ গৌৰৱময় প্ৰেৰণাটো তাৰ স্মৃতি-পটৰপৰা কোবাই খহাই বহুদূৰৰ নেদেখালৈকে বগৰাই লৈ গৈছে,—তাৰ জাতীয়-দেহৰ চাৰিওফালে পঙ্গুত্বৰ প্ৰলেপ সানি তাক নিতত কৰি থৈ দিছে,—যাৰ ফলত, সি তাৰ নিজস্ব আদৰ্শ, চিন্তাধাৰা, আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ স্বৰূপকে নেদেখা হৈ পৰিছে; আৰু তাৰ পৰিবৰ্ত্তে সি নিমজ্জিত হৈ পৰিছে হীনতা, দীনতা, নীচতা, ভীৰুতাৰ, ক্ষীণ-দৃষ্টি আৰু উচ্চ-আদৰ্শহীনতাৰ পঙ্কিল পোতত।

"অসমীয়াৰ *জৈৱনিক-বৈশিষ্ট্য কেতিয়াও অসম মাতৃৰ কোলাৰ পৰা বিলুপ্ত হৈ উঠি যাব নোৱাৰে। কাৰণ,(১)তাৰ আপুৰুগীয়া ঐতিহ্যৰ স্তূপীকৃত সম্পদ আছে,(২)তাৰ নিজস্ব গৰিয়ান ভাষা-সাহিত্যৰ আৰু শিল্প-কলাৰ অপূৰ্ব্ব বৈভৱ আছে,(৩)তাৰ সমাজ আৰু সভ্যতাৰ তুলনাহীন আভিজাত্য আছে। আনৰ প্ৰৰোচনা, ফুচুলনী বা আক্ৰমণৰ উপদ্ৰৱত সেও হৈ আত্ম-সমৰ্পণৰ ফটুৱামীয়ে মুহূৰ্ত্তৰ বাবে তাক উত্তেজনা দিলেও, পাছ মুহূৰ্ত্ততেই অতীত বুৰঞ্জীয়ে তাৰ পুণ্য-স্মৃতি উজাৰি দি গাত তত চপাই দিব,—আত্মহত্যা কৰিবলৈ নিদিব। কিন্তু জাতীয় স্মৃতিৰ কেৱল এই স্পৰ্শটোৱেই তাক নিজ ৰূপত নিটোল আৰু জাতিষ্কাৰ কৰি তুলিবলৈ সমৰ্থ নহব, যদি সেই চেতনাত কৰ্ম্ম-প্ৰেৰণাৰ বিজুলী শিখাই অবিৰল স্ৰোত চলাই দি থকা অফুৰন্ত উৎসৰ এটা অনুপ্ৰেৰণা নাথাকে—যদি নিজৰ বিৰাট শক্তিৰ অনুধাৱনলৈ উন্মত্ত কৰি তাক কৰ্ম্ম-প্ৰৱন কৰি তুলিব পৰা নহয়। এয়ে প্ৰকৃত জাতীয় চেতনা।"

* জৈৱনিক—জীৱন সম্বন্ধীয়।

(২)

"প্ৰাকৃতিক আৱৰ্ত্তন-বিৱৰ্ত্তন ধাৰাৰ প্ৰভাৱমতে দেশ-কাল-পাত্ৰ ভেদে, মানৱীয় সত্বা সম্পন্ন নানা সম্পদ-সম্বল গোটাই লৈ গঢ়ি উঠা যি কোনো লোকসঙ্ঘ এটাৰ আদৰ্শৰ ওপৰত, আন এটাই অধিপত্য চলাই, তাক তাৰ আদৰ্শৰপৰা বিচ্যুৎ কৰি শাসন কৰিবলৈ কৰা দুষ্ট চেষ্টাটো মনুষ্যত্বহাৰক বুলি মানৱীয় মৰ্য্যাদাৰ গম পোৱা মানুহ মাত্ৰেই অমানৱীয় বুলি ঘৃণা কৰে। কাৰণ, তাত বিশ্ব-মানৱৰ মহামিলন সঙ্ঘটিত হোৱা সম্ভৱনাৰ প্ৰতিবিম্বৰ মূলত কুঠাৰাঘাত পৰে। সেইবাবেই, ভাৰতৰ ওপৰত ইংৰাজৰ, আবিছিনিয়াৰ ওপৰত ইটালীৰ, ৰেড্ ইণ্ডিয়ানৰ ওপৰত আমেৰিকাৰ, আৰু আফ্ৰিকাৰ ক'লা কাফ্ৰী-নিগ্ৰোৰ ওপৰত বাহিৰৰ আন যি কোনো বগা বা ক'লা জাতিৰ আধিপত্যৰ কথাটো ঘৃণনীয় আপচু বুলি গ্ৰহণ কৰা নহয়। সেইদৰেই, একেখন ভাৰত-মহাদেশৰ একে সাংস্কৃতিক ধাৰাৰ লগত সংগ্ৰথিত হলেও, বিশিষ্ট মাটি-পানী, আকাশ-বতাহৰ আৱেষ্টনীৰ প্ৰভাৱত গঢ়ি উঠা নিজস্ব জাতীয়-জীৱনসম্পন্ন অসমীয়াৰ ওপৰত অকল সুদূৰৰ ইংৰাজ জাতিৰেই নহয়, গাৰ সীমাত ছালে-ছালে লাগি থকা বভিন্ন আশা-আকাঙ্ক্ষা-আদৰ্শ সম্পন্ন বেলেগ প্ৰকৃতিৰ লোক-সমষ্টি এটাৰ কোনো প্ৰকাৰৰ প্ৰভাৱও জাতীয় মৰ্য্যাদাৰ সন্ধান পোৱা কোনো অসমীয়াই গ্ৰহণ নকৰে, যদিও আনৰ উৎকৃষ্ট ৰীতি-নীতি, ভাৱ-চিন্তা আহৰণ কৰি তাৰ আত্ম-ৰক্ষক ফলে-ফুলে জাতিষ্কাৰ কৰি তোলা বিষয়ত সি সদায় আগ্ৰহান্বিত আৰু প্ৰস্তুত।

কাৰণ, নিজস্বক নিটোলকৈ পৰিপুষ্ট কৰি তোলাৰ ধাৰাটো পৰি-বৰ্জ্জন কৰি আনৰ ধাৰাত উটি যাবলৈ আগ্ৰহ কৰিলে অসমীয়াৰ সমষ্টিগত জীৱনৰ মৃত্যু অনিবাৰ্য্য। আনৰ অভিপ্ৰায়ত আত্ম-সমৰ্পন কৰি মৃত্যুত বিলীন হৈ নিশ্চিহ্ন হোৱাতকৈ, নিজস্ব জীৱনৰ নন্দন-বদন ৰূপত প্ৰস্ফুটিত হৈ উঠাটো চেতনা সম্পন্ন জীৱ মাত্ৰকৰেই প্ৰকৃতিগত ধৰ্ম্ম।"

(৩)

"আত্ম-সংৰক্ষণ, আত্ম-সংগঠন আৰু আত্ম-সংবৰ্দ্ধনেই হৈছে ব্যক্তি হিচাবেও আৰু সমষ্টি হিচাবেও সকলো মানুহৰ মূল উদ্দেশ্য আৰু মূল-নীতি। কিন্তু, এই "আত্ম" শব্দটো মানুহে সচৰাচৰ সাধাৰণ ভাৱে যি অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰে, সেই অৰ্থত নহয়। "আত্ম" শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে, চেতনাময় বস্তু এটাই, নানা আকা-ৰৰ জীৱন্ত ধৰণীৰ ভিতৰেদি ক্ৰমাভিযানৰ অগ্ৰগত-খটখটীত আও-ৱাই যোৱাৰ লগে লগে, স্বভাৱজ ক্ৰিয়া-পদ্ধতিৰে তাৰ আঁহে আঁহে ওতপ্ৰোত ভাৱে সংশ্লিষ্ট হৈ, যি নিত্য নতুন অবিচ্ছিন্ন উপাদানৰ সম্পদ সমূহ সৃষ্টি কৰি তাক শক্তি যোগাই গৈ থাকে, আৰু সেই সকলোবিলাক উপাদান তাৰ জীৱন পাত্ৰত গোট মাৰি একেটা হৈ যি এটা চিৰঞ্জীৱ ইঙ্গিতেৰে তাৰ অভিযানৰ পথত নিৰাপদ, নিৰ্ভীক আৰু বলিষ্ঠ আহ্বান যোগাই থাকে, তাকেই সেই বস্তুটোৰ আত্মা বুলি কোৱা হয়।

" যিদৰে কোনো এজন ব্যক্তিৰ শাৰীৰিক গঠন, আকৃতি, ৰূপ, ভাৱ, চিন্তা, সংস্কাৰ, ৰীতি-নীতিৰ ওতপ্ৰোত সম্মিলনত

সংগঠিত হৈ উঠা সত্বা বা স্থিতটোৱেই হৈছে তাৰ জীৱনাত্মাৰ ৰূপ, আৰু সেই জীৱনাত্মাৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্দ্ধনৰ বাবে সৰ্ব্বতোভাৱে যত্ন লোৱাটোৱেই তাৰ প্ৰকৃতিগত ধৰ্ম্ম, আৰু সেই যত্ন নকৰাটোৱেই তাৰ অস্বাভাৱিকতা, অধৰ্ম্ম আৰু আত্মহত্যা,—সেইদৰে, কোনো লোকসঙ্ঘ এটাৰো নিজস্ব ভাষা, সাহিত্য, ভাৱ, চিন্তাধাৰা, জীৱিকা নিৰ্ব্বাহৰ প্ৰণালী, আৰু আন সৌষ্ঠৱময় সম্পদ গোট মাৰি গজি উঠা যি এটা জাতীয়-জীৱনৰ মূৰ্ত্তিমান সত্বাই তাক চলাই লৈ যোৱা পথটোৰ জীৱন্ত অৱলম্বন হৈ উঠে, তাৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্দ্ধনলৈ আওহেলা কৰিলে জাতীয় জীৱনৰ অধৰ্ম্ম হয়, গতি অস্বাভাৱিক আৰু অধোগামী হয়, জাতীয় আত্মাক হত্যা কৰা হয়।

"ব্যক্তিৰ ক্ষেত্ৰত যিদৰে, সি গঠিত হৈ উঠা উপাদান বা অণু-পৰমাণু বিলাক তাৰ সমগ্ৰ শৰীৰ আৰু আত্মাৰ পূৰ্ণ-বিকাশ ফুলাই তোলাৰ পক্ষে অনুকূল নহলে ব্যক্তিৰ অস্তিত্ব হানুক হয়, আত্ম আচ্ছন্ন হয়, জীৱন-যুদ্ধৰ অনায়ক হয়,—জাতি এটাৰো সেইদৰে, প্ৰত্যেক নৰ-নাৰীয়ে নিজৰ জাতীয়-জীৱন বা জাতীয়-আত্মাৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্দ্ধনৰ উদ্দেশ্যৰেহে সুস্থ সুচিন্তিত আৰু শৃঙ্খলিত পৰিকল্পনাৰে অবিশ্ৰান্ত কৰ্ম্মোদ্যমৰ শঙ্খ বজাই তাৰ ভিতৰত অবিৰল চেতনাৰ সক্ৰিয় প্ৰেৰণা জগাই নাৰাখিলে তাৰ অস্তিত্ব থাকিব নোৱাৰে, বা থাকিলেও সি প্ৰয়ো-জনীয় সাহ-পিতেৰে আত্মৰক্ষণৰ অস্ত্ৰ হৈ ক্ৰমোন্নতিৰ পথত জোৱাল খোজ পেলাবলৈ অক্ষম হয়।

"আত্ম-বিস্মৃত, আত্ম-মৰ্য্যাদাৰ মোল আৰু ৰকম-কছমৰ ভু নোপোৱা জাতিৰ প্ৰত্যেকজন ডেকা-গাভৰুক তেওঁলোকৰ বায়সিক স্বাভাৱিকতা ৰক্ষা কৰিও, নিজস্ব সত্বা, নিজস্ব অস্তিত্ব আৰু নিজস্ব আনন্দৰ সকলোখিনি এই জাতীয়-স্বত্বা ৰক্ষাৰ বিশাল আনন্দত বুৰি পৰা উত্তেজনাৰ কৰ্ম্মধাৰাত এৰি দিবলৈকেই সকলো জাতীয়-অনুষ্ঠানৰ পত্তন হব লাগে । কাৰণ, জাতীয় স্বাৰ্থত সকলো ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ বিলীন কৰি দি কৰ্ম্ম-প্ৰৱাহ চলাই নিদিলে, জাতীয়-শক্তি বলশালী হৈ নুঠে,—আৰু জাতীয়-জীৱন বা জাতীয় আত্মৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্দ্ধনও হব নোৱাৰে ।"

(৪)

"জাতীয়-অনুষ্ঠানৰ অৰ্থই হৈছে,—স্বাধীন আদৰ্শানুযায়ী অবাধ মুক্ত-গতিৰে নিজৰ বিৰাটত্বৰ উপলব্ধিটো প্ৰত্যক্ষভাৱে আহৰণ কৰি লৈ তাৰ পৰিচয়টোক পৰিপূৰ্ণকৈ আত্মস্বাধীনলৈ আনি নিজৰ ভিতৰত জগৎ-শক্তিৰ ভৰা প্ৰস্ৰৱনৰ হিল্লোল তুলিবলৈকে বিপুল নিৰ্ভয় আৰু নিশ্চিন্ত শক্তি সংগ্ৰহৰ অক্ষয় ভাণ্ডাৰ । এইখিনি নাথাকিলে যি কোনো ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানৰ আয়োজনটো নিৰৰ্থক ।"

(৫)

"যিদৰে টোপনিত লাল-কাল দি পৰি থকা লোক এজনক নাম ধৰি গা ঠেলি মাতিহে টোপনিৰপৰা সাৰ পোৱাব পাৰি,—যিদৰে দুস্কৰ্ম্মত ৰত হৈ অধঃপতনলৈ বাগৰি যোৱা লোক এজনক উদ্ধাৰ

কৰিবলৈকে, দিন-ৰাতি তাৰ কাণত নিজ বংশ গৌৰৱৰ অতীত ঐতিহ্যৰ স্মৃতিবোৰ ঢালি ঢালি তাৰ আত্ম-সন্মানৰ বিমলিন চেতনা ধুই-পখালি পৰিশুদ্ধিৰ প্ৰণালীৰেহে সজাগ কৰি তুলিব লাগে,—উমৈহতীয়া স্বাৰ্থৰ উমান নাপাই ধিতিঙালি গাই ফুৰা কোনো নিস্কৰ্ম্মা দায়িত্বহীন ডেকা এজনৰ গাত কৰ্ম্মডোল লগাই তাৰ পৰিয়ালটোৰ স্বাৰ্থৰফালে মনোযোগ দিবলৈকে তাৰ ওপৰত নানা প্ৰকাৰৰ নৰম-গৰম ব্যৱস্থা-হে চলাব লাগে,—সেইদৰে অসমীয়াৰদৰে টোপনি ৰহীয়া আত্ম-বিস্মৃত নিতত জাতি এটাকো তাৰ নিজস্ব জাতীয়-চেতনাত সজাগ কৰি তুলিবলৈকে তাক নিৰ্দ্দিষ্ট নামেৰে সদায় আহ্বান কৰি থাকিবই লাগে । সেইবাবে, তাক নিৰ্দ্দিষ্ট নামেৰে মাতি গাত ঠেলি সাৰ পোৱাই নিজ ৰূপত থিতি হবলৈকে উদগণি দিয়াৰ উদ্দেশ্যৰেহে যি কোনো ৰাজহুৱা অনুষ্ঠান গঢ়ি তুলিব লাগে । কাৰণ, জীৱনৰ গতিত চেতনাখিনিয়েই আগ । চেতনাৰ সঞ্চাৰ নহলে একোৱে বিকাশ নঘটে ।"

———

আহিছা যদি মোৰ লগত একেটা হৈ মিলি যোৱা

(ইং ১৯২০ চনৰ ২য় বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয় ।)

"একে ধৰণৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতা-উদ্ভূত ভাষা, সংস্কৃতি, মনোবৃত্তি, ভাব প্ৰকাশক ঠাঁচ-ভঙ্গী, সামাজিকতা, জীৱিকা-নিৰ্ব্বাহৰ প্ৰণালী, সাজ-কাছোনৰ ধৰণ-ধাৰণ আদি লৈ বাস কৰা লোক-সমষ্টিয়ে, কোনো

এটা ভৌগোলিক সীমাৰ ভিতৰত বিশেষ জন-সমষ্টিৰ নামত গঢ়ি উঠি, সেই ভূমি খণ্ডক যি এখন দেশ বা প্ৰদেশ নামেৰে পৰিচিত কৰায়, সেই দেশ বা প্ৰদেশ খনৰ সেই পাৰিপাৰ্শ্বিক লোক-সমষ্টিৰ মাজত আন দেশিক বা প্ৰাদেশিক জাতিৰ লোক কিছুমান আহি স্থায়ীভাৱে বাস কৰি থাকিলে, সি ভাষা, সংস্কৃতি, জাতীয়তা আদি সকলোবিষয়তে সেই দেশৰ সেই জাতীয় লোক বুলি গণ্য হব লাগিব ; অৰ্থাৎ সি যেতিয়া তাৰ মূল দেশত জী থাকিবলৈ একো অৱলম্বন নাপাই আন এখন দেশলৈকে সেই দেশৰ জন-সমষ্টিৰ সহযোগ-সহানুভূতিৰেই জীৱন ধাৰণ কৰিম বুলি আশা কৰি আহিছে, তেনে স্থলত, যিখন দেশে তাক ৰসামৃত যোগাই জী থাকি বংশ বৃদ্ধি কৰি শান্তিৰে জীৱিকা চলাই থাকিবলৈকে সুবিধা দিছে,—যি নব-সজ্ঘৰ আশ্ৰয় আৰু সাহায্যৰ ওপৰতেই তাৰ জীৱন-মৰণ নিৰ্ভৰ কৰিছে,—সেই দেশখনক তাৰ নিজ দেশ বুলি গ্ৰহণ কৰি সেই লোকসজ্ঘৰ সুখ-দুখ, অভাৱ-অভিযোগ বিপদ-আপদৰ সমভাগী হবলৈ ৰাজী নহলে, নতুন সামাজিক গঠনৰ স্বাভাৱিকতাত বিভ্ৰাট ঘটে । তাৰ ফলত, সেই দেশখনত ৰঘুমলাৰ দৰে নানা শ্ৰেণীৰ গোজ পুতি গজাই লোৱা ভিন্ ভিন্ স্বাৰ্থৰ সৃষ্টি হয়, (যাক ইংৰাজীত "ভেষ্টেড্ ইণ্টাৰেষ্ট" নামেৰে বুজোৱা হয়) আৰু দেশখনৰ জাতীয় একত্বৰ ভিত্তিৰ ওপৰত মৌলিক-অধিকাৰৰ দোহাই দি, আন জাতীয় স্বাৰ্থৰ প্ৰভুত্ব স্থাপন কৰি তাক থান্ বান্ কৰা অভিসন্ধিৰ কেতিয়াও অন্ত নপৰে ; আৰু তাত বিভিন্ন জাতীয় স্বাৰ্থৰ ভেটি থাপিবলৈ যোৱা বাবে স্থানীয় লোক সজ্ঘৰ লগত যি এটা অনাহুত আৰু অবাঞ্ছনীয় সংঘৰ্ষৰ উজান উঠে, সেয়ে সেই দেশৰ লোক-

সমষ্টিৰ উন্নতি ধিয়াই আগ বাঢ়ি যোৱা অগ্ৰগতিটোৰ মুৰত কোবাই পিছ হোঁহোকাই থয় ।

"অৱশ্যে, সেই অতি পুৰাণ কালত, যেতিয়া মানুহৰ জাতীয়তা বোধটো নানা ঐশ্বৰ্য্য-সম্পদৰ সৈতে জীৱনৰ লগত নিবিড়ভাৱে সংশ্লিষ্ট হৈ আজিৰদৰে এনে প্ৰৱল আকাৰেৰে গঢ়ি উঠা নাছিল, তেতিয়া কোনো কোনো সবল নৰসজ্ঘ একোটা বাহিৰৰপৰা দল বান্ধি আহি ঠায়ে ঠায়ে সোমাই তাৰ মূল খিলঞ্জীয়া অধিবাসীৰ ওপৰত হত্যাকাণ্ড চলাই সমূলঞ্চে নাশ কৰি বা দুৰ্ব্বলতাত সেও কৰাই, সেই সেই ঠাইত নিজ নিজ বিজয়-পতাকা তুলি উৰোৱাটো সম্ভৱপৰ হৈছিল, সন্দেহ নাই ; কিন্তু, আজি প্ৰত্যেক ঠাইতে প্ৰত্যেক দেশ-প্ৰদেশতে প্ৰৱল জাতীয়তা-বোধৰ এৰাব নোৱাৰা এঠাৰে গোট বন্ধা নৰ-সজ্ঘৰ ওচৰত সেই পুৰণি মামৰে ধৰি বাতিল কৰা উদাহৰণটো নাখাটে । কাৰণ, আজিৰ জগতত কোনো বাহিৰৰ জাতিয়ে আন কোনো জাতিৰ ওপৰত সবলটো হৈ আহি পৰাটোও সহজ নহয়, আৰু কোনো জাতিয়েই সেই পুৰণি কালটোৰ দৰে তাৰ নিজ দেশত নিজ অস্তিত্বৰ হানি ঘটাবলৈকে সেও হৈ এৰি দিয়াটোও কল্পনাত নুঠা কথা ।

"ইয়াত এটা প্ৰশ্ন উঠিব পাৰে, যে বেলেগ বেলেগ ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ বিভিন্নতা লৈ যদি একেখন দেশত ভিন্ ভিন্ শ্ৰেণীৰ লোকবিলাক বাস কৰি থকাত আপত্তি নুঠে, তেন্তে, বিভিন্ন ভাষা-ভাষী লোক বিলাকে তেওঁলোকৰ ভিন্ ভিন্ ভাষাগত আবদাৰ লৈ প্ৰদেশ বা দেশ এখনত থাকিলে, তাত অশান্তিৰ আশঙ্কা কৰা হয় কিয় ?

"ইয়াৰ উত্তৰত কব পাৰি যে, বিভিন্ন ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ ভিতৰত প্ৰকৃতভাৱে অশান্তিৰ কাৰণটো স্বাভাৱিক নহয়, যেহেতু, সকলো ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰেই লক্ষ্যীয় মূলকেন্দ্ৰ মাত্ৰ একেটা। ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ নামত সংশ্লিষ্ট হৈ যিবিলাক হাই-উৰুমিয়ে সমাজক অশান্তিগ্ৰস্ত কৰে, সেইটো কেবল মূলৰপৰা পাৰস্পৰিক কেন্দ্ৰচ্যুতি ঘটাটোৰেই কাৰণ। মূলতঃ ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ বাবে জেওৰা দি বেঢ়ি ৰখা দেশগত কোনো ভৌগোলিক বিভিন্ন সত্ত্বা নাই,—সকলো ঠাইতে ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ সেই একেটি সত্ত্বাৰ অধিষ্ঠান। আজি যে ভাৰত বিভক্ত হল, তাৰ কাৰণ, ভাৰতবাসী হিন্দু-মুছলমান প্ৰত্যেকেই ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসৰ সেই মূলৰপৰা কেন্দ্ৰচ্যুত হৈ লক্ষ্যটো তললৈ নমাই আনি দেশগত কৰি তাক দেশৰ মাটিত নিবদ্ধ কৰি লৈ হিন্দুৱে কৈছে, ভাৰত হিন্দু ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসীৰ বাবে আৰু মুছলমানে কৈছে, ভাৰত মুছলমান ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসীৰ বাবে বুলি। সেইবাবে, দুয়ো ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসেই উৰ্দ্ধগামী গতি এৰি সীমাবদ্ধ ঠেক চেপাত ঠেকেছা খাই পৰি পাৰস্পৰিক সংঘৰ্ষণৰ ঘাত-প্ৰতিঘাতত ৰক্তাক্ত হোৱাত ভাৰত ছিৰাছিৰ হল। ধৰ্ম্ম-বিশ্বাসটোক তাৰ লক্ষ্য কোঁচাই আনি দেশগত স্বাৰ্থৰ মাটিৰ মোনাত সুমুৱাই নলৈ, প্ৰত্যেকেই সবল উন্মুক্ত মনেৰে কেন্দ্ৰ ধিয়াই আগবাঢ়ি গ'লে, কাৰো লগত কাৰো সংঘৰ্ষ ঘটি কোনো প্ৰকাৰৰ অশান্তিৰ সৃষ্টি হবলৈ একো চেনু নাথাকে। কাৰণ, কেন্দ্ৰলৈ আগুৱাই যোৱাৰ বাহিৰে ইয়াত আন কোনো স্বাৰ্থ নাই।

"কিন্তু, ভাষা-সংস্কৃতিৰ বিভিন্নতাৰ লগত বিভিন্ন দেশগত সত্ত্বা আৰু স্বাৰ্থ সংশ্লিষ্ট আছে। সেইবাবেই, আন আন বাহিৰৰ

দেশ-মহাদেশ বিলাকৰ কথা নকওঁ,—ভাৰতস্থিত অসমত অসমীয়া, ভাষা, বঙ্গত বঙ্গালী-ভাষা, উৰিষ্যাত উৰিয়া-ভাষা, বিহাৰত বিহাৰী ভাষা, পঞ্জাবত পঞ্জাৱী-ভাষা, মহাৰাষ্ট্ৰত গুজৰাটী-ভাষা ইত্যাদি। আৰু এই দেশগত খিলঞ্জীয়া স্বাৰ্থ, অৰ্থাৎ তাৰ ভাষা-ৰক্ষৰ শিপা-ডাল দেশখনৰ মাটিত অস্থি-মজ্জাগতভাৱে প্ৰোথিত থকা বাবে —অসমৰ অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত বঙ্গ-ভাষাৰ,—বঙ্গৰ বঙ্গালী ভাষাৰ মঞ্চত উৰিয়া ভাষাৰ,—উৰিষ্যাৰ উৰিয়া-ভাষাৰ চোতালত পঞ্জাৱী-ভাষাৰ ৰঘুমলা বিয়পিব লাগিলে, নাইবা, তাত সেই সেই ভাষাৰ শিপা গাৰিবলৈ দিব লাগিলে, তাত বাহিৰৰ সেই লোকসকলৰ বিসৰ্জ্জন দি এৰি অহা নিজ নিজ দেশগত গোজপোতা স্বাৰ্থ (Vested interests) সৃষ্টি হৈ উঠা বাবে, সেই দেশখনৰ খিলঞ্জীয়া অধিবাসীৰ গোটবন্ধা স্বাৰ্থৰ ওপৰত আন নানা স্বাৰ্থ-ঘটিত সংঘৰ্ষৰ আঘাত পৰিব। ফলত, সেইখন দেশক আৰু লোকসত্ত্বক শোষণমূলক অশান্তিৰ স্থায়ী আধিপত্যই জকাকলা কৰিব।

"তেনেহলে, চুইজাৰলেণ্ড দেশখনত বহু ভাষাভাষী লোকে নিজ নিজ ভাষাৰ বিভিন্নতা লৈ এক জাতীয়তাত সুখ-শান্তিৰে বাস কৰি আছে কেনেকৈ? তাৰ কাৰণ, যিবিলাক বাহিৰৰ লোকে ভাষাৰ বিভিন্নতা লৈ চুইজাৰলেণ্ডত সুখ-শান্তিৰে বাস কৰি আছে, সেই সকললোকে নিজ নিজ ভাষা-চৰ্চ্চাৰ স্বাধীনতাখিনি ঘৰুৱাভাৱে অব্যাহত ৰাখিও, চুইজাৰলেণ্ডৰ চুইচ-ভাষাটোক সৰ্ব্বজনীকভাৱে গ্ৰহণ কৰি সকলো লোকে এক জাতীয়তাত বান্ধ খাই পৰিছে। গতিকে, ভাষাগত স্বাৰ্থক আশ্ৰয় কৰি কোনো চুইজাৰলেণ্ডবাসীৰ পক্ষে শোষণৰ

নলীডাল বাহিৰলৈ বলাই লৈ যোৱাৰ সম্ভাৱনা নাই। আমাৰ অসমতো তেনেদৰে ভাষাৰ বিভিন্নতা আছে,—যেনে,—কছাৰি, খাছিয়া, মণিপুৰী, লুচাই, নগা, গাড়ো, বড়ো, মিকিৰ, আবৰ, ডফলা ইত্যাদি। কিন্তু এই সকলোবিলাক অসমৰ মাটি ফুটি ওলোৱা, আৰু অসমৰ বতাহ-পানী-আলোকেৰে প্ৰতিপালিত হোৱা অসমৰ সৰু সৰু খিলঞ্জীয়া ভাষা। অসমৰ বাহিৰৰ কোনো ভাষাৰ স্বাৰ্থৰ লগত এইবিলাক ভাষাগত স্বাৰ্থ সংশ্লিষ্ট নহয়। কাৰণ, এইবোৰ ভাষাভাষী মানুহ অসমৰ সীমাৰ বাহিৰৰ আন কোনো ঠাইত নাই। গতিকে, ভাষাগত স্বাৰ্থক আশ্ৰয় কৰি এই খিলঞ্জীয়া লোকসকলে অসমৰ বাহিৰলৈ অসম-শোষণৰ সোঁতটো বোৱাই লৈ যাবলৈকে কোনো পথও নাই। সেইবাবে, এইসকল অসমৰ খিলঞ্জীয়া লোকৰ স্বাভাৱিক স্বাৰ্থৰ লগত অসমীয়াৰ সন্মিলিত বিৰাট স্বাৰ্থৰ শোষণমূলক সংঘৰ্ষ ঘটিবৰো একো বাট নাই। এই সকলৰ সকলো স্বাৰ্থ অসমৰ সীমাৰ ভিতৰতেই মুকলিমূৰীয়া স্বাধীন।

"কিন্তু, অসমত যিসকল আন প্ৰদেশৰ লোক স্থায়ীভাৱে আহি বসতি কৰিছে, সেই সকলৰ ভাষা-সংস্কৃতিগত স্বাৰ্থ বিলাক অসমৰ সীমাৰ বাহিৰত। গতিকে, ভাষা-সংস্কৃতিৰ নামত অসমৰ স্থানীয় স্বাৰ্থৰ শোষণৰ সোঁতটো তেওঁলোকে বাহিৰলৈ উলিয়াই নি খিলঞ্জীয়া লোকৰ লগত চিৰ সংঘাত চলাই থকাৰ সম্ভাৱনাটো বৰ বেছি। সেইবাবে, অসমত শান্তিৰে জাতীয় উদ্গতি বিচৰা সকলে আশা কৰাটো নিশ্চয় অন্যায় নহয়, যে অসমত স্থায়ীভাৱে বাস কৰা লোকসকলে সকলো বিষয়তে স্থানীয় খিলঞ্জীয়া লোকসজ্মৰ স্বাৰ্থৰ লগত একেটা স্বাৰ্থ-সম্পন্ন হৈ একেটা জাতীয়-জীৱনত সাঙোৰ খাই পৰি ভৱিষ্যৎ গৃহ-কন্দলৰ সম্ভৱনা নিৰ্ম্মূল কৰক।"

আত্ম-ৰক্ষাৰবাবে প্ৰৱল জাতীয়তাৰ লাগে।

(ইংৰাজী ১৯৩৮ চনৰ ৪ৰ্থ বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"বাহিৰৰ শোষণধৰ্ম্মী লিখক কিছুমানৰ 'ইণ্টাৰনেছনেলিজ্‌ম্' বা আন্তৰ্জাতিকতাৰ অচিনাকি গুৰুখাদ্যৰ উচ্ছিষ্ট স্তুমুৱাই, জীৰ্ণ-শক্তিৰ তেজ হেৰুৱা লক্ষ্যহীন অসমীয়া নৱ-কঙ্কাল কিছুমানৰ দাসত্ব-নিমজ্জিত পাকস্থলীৰপৰা আজি কেদিনমানৰপৰা অজীৰ্ণ উদ্গাৰৰ অস্বস্তিকৰ কৰ্কশ আৱাজ উঠিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে, যে, জাতীয়তাটো অশান্তিৰ মূল, আন্তৰ্জাতিকতাটোহে শান্তিৰ সঁফুৰা। এই অজীৰ্ণ-উদ্গাৰটো কিন্তু অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱনৰ সংৰক্ষণ, সংগঠন আৰু সংবৰ্দ্ধনৰ পক্ষে মাৰাত্মক বিষবাষ্প। যিমান সোনকালে এই বিষবাষ্পৰ নিবৃত্তি ঘটে, তিমানেই অসমীয়াৰ পক্ষে মঙ্গল।

'ইণ্টাৰনেছনেলিজ্‌ম' বা আন্তৰ্জাতিকতাই কেনে জাতিৰ ভিতৰত সাৰ্থকতাৰ সাজ-সৰঞ্জামেৰে কেতিয়া জন্ম লাভ কৰে? যেতিয়া সেই জাতিটোক জাতীয়তাৰ নিটোল পৰিপক্কতাই আনৰ

কোনোবিধ আক্ৰমণত সেও হোৱা লজ্জাকৰ দুৰৱস্থাটোৰপৰা মুক্ত কৰি ৰাখে। নহলে, সি আন সৱল জাতি সমূহৰ লুণ্ঠন-শোষণৰ লীলাক্ষেত্ৰ হৈ দুৰ্ব্বহ যাতনাৰ অকথ্য নিকাৰত চিৰকাল অভিশপ্ত হৈ পৰি থাকিব লাগে।

"আজি আমাৰ অসমীয়া জাতিটো, বৰ্ত্তমান যুগত আনৰ প্ৰতি-যোগিতাত তিষ্ঠি থাকিব পৰা প্ৰায়বিলাক আহিলা-পাতিৰ পৰাই বঞ্চিত। নাই তাৰ জাতীয় ভাৱ, নাই তাৰ জাতীয়-সন্মানৰ প্ৰতি প্ৰবল শ্ৰদ্ধা, নাই তাৰ আত্ম-ৰক্ষাৰ উন্মাদনা। এই দুৰ্ব্বলতাৰ সুবিধা-টোকে লৈ আজি চাৰিওফালৰপৰা অসমীয়াক শোষণ-লুণ্ঠন নকৰিছে কোনে? অথচ, এই একমাত্ৰ কাৰণেই, অৰ্থাৎ অসমীয়াই জাতীয়-চেতনাৰ প্ৰখৰতা হেৰুৱা বাবেই, তাৰ জাতীয়-সম্পত্তি মাটি-বাৰী, খেতি-পথাৰ, বেহা-বেপাৰ, ঠিকা-মহল, চাকৰি-বাকৰি, এনেকি, তাৰ ভাষা-সংস্কৃতিও আজি আনৰ অশোভনীয় আক্ৰমণৰ গ্ৰাসত আধাসৰা! অথচ, লুণ্ঠন-শোষণৰ উদ্দেশ্যেৰে সেই ফালৰপৰা এৰি দিয়া এই আন্তৰ্জাতকতাৰ গৰ-হজমীটোকেই আমাৰ অসমীয়াই, বিশেষকৈ উঠি অহা ডেকাশক্তিৰ কণ কিছুমানে পাকস্থলীত সুমুৱাই লৈ অসাধ্য অজীৰ্ণ-ৰোগত ভুগি তাৰ জাতীয় জীৱনৰ আত্ম-ৰক্ষাৰ আঁহবিলাককো অসুস্থ আৰু হালুক কৰি তোলা উদ্যমত ৰত হৈ চলিছে।

"জাতীয় চেতনাটোৱেই হৈছে জাতিৰ উদগতিৰ ঘাই মেৰুদণ্ড। এই মেৰুদণ্ডদাল অচল-অটল শক্তিৰ পৰিপূৰ্ণতাৰে থিয়কৈ ৰখাৰ যোগ্যতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে, আন্তৰ্জাতিকতাৰ ফালে প্ৰাণৱন্ত খোজেৰে আগুৱাই যাবলৈ আকাঙ্ক্ষা কৰাটো বিড়ম্বনা,—খোজে পতি উজুটি খাই পৰি নাক-মুখ ভাগি *আকান্দেৰী হব লাগে। জাতীয়-চেতনা যিমানেই প্ৰখৰ হৈ উঠিব তিমানেই জাতিৰ মেৰুদণ্ডই শক্তিশালী গঢ় লব; আৰু আনৰ শোষণ-লুণ্ঠনৰ অসদভিপ্ৰায়ৰ আঘাতত হামখুৰি খাই বাগৰি নপৰাকৈ আন্তৰ্জাতিক-জীৱনলৈ আগবঢ়া সামৰ্থ্যখিনি লাভ কৰিব পৰা হব। আন্তৰ্জাতিক জীৱনৰ সাফল্যৰবাবেই জাতীয়-জীৱনৰ সম্যক পৰিস্ফুটিৰ প্ৰয়োজন। জাতীয়-চেতনাৰ ক্ষীণতাত যি জাতিৰ ৰাজহাড়দাল হালুক হৈ পৰে, আন্তৰ্জাতিকতাৰ বিপুল ভৰ সহিব নোৱাৰি সি ভাগি পৰি গুড়ি হয়। সেইবাবে, অসমীয়া সতৰ্ক হওক। জাতীয়চেতনাহীন দুৰ্ব্বল পাকস্থলীত আন্তৰ্জাতিকতাৰ গুৰুপাকী-খাদ্য সুমুৱাই ৰুগীয়া হৈ অজীৰ্ণ-উদগাৰৰ বিষ-বাষ্প উলিয়াবলৈ এৰি দি প্ৰথমতে নিজৰ জাতীয়-সত্বাক সবল-শক্তিমন্ত কৰি তোলা সাধনাত নিমগ্ন হওক। আমি অসমীয়াই আনৰ ন্যায়সঙ্গত খিলঞ্জীয়া অধিকাৰত গৈ আক্ৰমণৰ উপদ্ৰৱেৰে শোষণ-লুণ্ঠনৰ ধল ৰোৱাবলৈকে জাতীয়তাৰ সেৱক হৈ উঠিব খোজা নাই। আমি খুজিছোঁ, আমাৰ নিজৰ ঘৰ-চোতালৰ, বাট-পথৰ, হাট-বজাৰৰ, ভুঁই-পথাৰৰ, ভাষা-সংস্কৃতিৰ খিলঞ্জীয়া অধিকাৰত আক্ৰমণ কৰি আমাৰ জাতীয়-জীৱন ধ্বংস কৰা শোষণ-লুণ্ঠনৰ উপদ্ৰৱী আস্ফালন প্ৰতি-ৰোধ কৰি আত্মৰক্ষা কৰিবলৈকে। আত্মৰক্ষাটো জীৱৰ ভুঁঞাফুটা স্বাভাৱিক ধৰ্ম্ম। নিজৰ জাতীয়সত্বাৰ স্বাধীনতাটো নিৰুপদ্ৰৱ, নিৰা-পদ আৰু অক্ষত ৰখাটো প্ৰকৃত কৰ্ম্মীৰ ধৰ্ম্ম,—অৰ্থাৎ ধৰ্ম্মবীৰৰ কৰ্ম্ম আৰু কৰ্ম্মবীৰৰ ধৰ্ম্ম। আমি সেই ধৰ্ম্মকেই সাৰ-বিশ্বাসেৰে গ্ৰহণ কৰিছোঁ। সেইবাবে, অসমীয়াৰ অন্তৰত পোন প্ৰথমতে প্ৰৱল জাতীয়-চেতনাৰ উন্মেষণ লাগিবই। নহলে তাৰ নিস্তাৰ নাই।"

---

* আকান্দেৰী—কান্দি কান্দি উশাহ-নিশাহ বন্ধ হোৱা অৱস্থা।

পৃথিৱীৰ ৰূপান্তৰ দান

(ইং ১৯৩৮ চনৰ ৪ৰ্থ বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"ৰূপ দিয়ে পৃথিৱীক মানুহেই তাৰ জন্ম-জন্মান্তৰ সাধনা-লব্ধ বিচিত্ৰ পৰিকল্পনাৰ তুলিকা টানি। এই পৰিকল্পনাৰ তুলিকাৰেই চলিছে সি অনন্ত কালৰ বুকুত ৰেখা টানি টানি নানা বিচিত্ৰ যুগৰ অঙ্কন কৰি ;—আৰু এই পৰিকল্পনাৰ ঢৌ-ধেমালি, লীলা-খেলাৰ মাজেদিয়েই বিচাৰি ফুৰিছে সি তাৰ অনন্তগামী আত্মানন্দৰ পূৰ্ণ পৰিতৃপ্তি।

"পৃথিৱীৰ এই ৰূপ দানত মানুহৰ কাৰিকৰী গতিটোক পৰিকল্পনা বুলি কোৱা হল এইবাবে, যে, এইদৰেই এটাৰ পিছত এটাক এৰি, পুনৰ আন এটালৈ লক্ষ্য থিয়াই হাত মেলি মেলি অনন্ত কাল ধৰি মানুহে চলি গৈ আছে অন্তহীন পথৰ যাত্ৰী হৈ। উদ্দেশ্য, কিজানোবা তাতেই তাৰ অন্তৰাত্মাৰ সকলো তৃপ্তিৰ ওৰ পৰে! কিন্তু ক'তা? এই গতিৰ দেখোন শেষ নাই, অন্ত নাই। অথচ, এইটোৱেই মানুহৰ স্বভাৱসিদ্ধ পৰিণাম। ইচ্ছা কৰিও সি তাৰ হাত সাৰিব নোৱাৰে। আগ বাঢ়ি চলি গৈ থাকিবই লাগিব সি। এইটো, মানুহে জন্মবীজৰ লগতে লৈ অহা তাৰ অনিবাৰ্য্য বিধান। এইদৰে মানুহে আগ বাঢ়ি বাঢ়ি বিন্দু একোটাত গৈ থিতি হৈ, কিছু কালৰবাবে জিৰণি লৈ চলাৰ ভাগৰ মাৰি, নতুন বাট-পথ বিধি-ব্যৱস্থা গঢ়ি লৈ পৰিতৃপ্তিৰ সীমা পালোঁ বুলি যুগ এটাৰ ভিতৰত

নিঃশ্বাস এৰি দি নিশ্চিন্ত হব খোজে ;—কিন্তু নোৱাৰে। সেই সাময়িক নিশ্চিন্ততা ভেদ কৰিয়েই কিছু কালৰ পাছত পুনৰ সি মূৰ দাঙি উঠে তাৰ নতুন পিয়াহৰ, নতুন আকাঙ্ক্ষাৰ, নতুন অতৃপ্তিৰ বিচিত্ৰ বেদনা আগত লৈ।

"এইদৰেই, মানুহৰ সেই আদিম যুগৰ পৰাই পৃথিৱীৰ মাটি ডোখৰত কিমান বিচিত্ৰ সভ্যতাৰ উত্থান হল, পতন হ'ল,—কিমান বিচিত্ৰ বিধি-বিধানৰ সৃষ্টি হল, লয় পালে। তাৰ পাছত আৰু নতুন সভ্যতাৰ, নতুন বিধি-ব্যৱস্থাৰ অভ্যুদয়-অঙ্কুৰ গজি উঠিবলৈ মানুহৰ মন-ক্ষেত্ৰত দুৰ্ব্বাৰ বাসনাৰ কম্পন উঠিল। এয়ে হৈছে অনন্ত গতিশীল মানৱাত্মাৰ আচল প্ৰকৃতি।

"আজিও যে ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, সমাজনীতি আদিক কেন্দ্ৰ কৰি, পৃথিৱীখনক নতুন ৰূপেৰে উদ্ভাসিত কৰি, মানৱাত্মাৰ পৰিতৃপ্তিৰ সীমা বিচৰা মানুহৰ মনোজগতত ভীষণ আগ্নেয়গিৰিৰ সুপ্ত উল্কাবোৰ জাগ্ৰত হৈ উঠাৰ ঘানাক-ঘুন্নুক চলিছে, আৰু তাৰে আগ জাননীৰ ইস্তাহাৰ লৈ সমগ্ৰ পৃথিৱী জুৰি প্ৰলয়ঙ্কৰ ৰূপেৰে আত্ম-প্ৰকাশ কৰিবলৈকে প্ৰস্তুত হৈ উঠা বৈপ্লৱিক স্ফুলিঙ্গবোৰ দেখা গৈছে, এয়ে তাৰ ৰহস্য।

"এই ৰহস্যৰ মৰ্য্যাদাপ্লুত যি জাতিয়ে তাত আত্ম-প্ৰয়োগ কৰিব সেই জাতিয়েই পৃথিৱীৰ আগন্তুক নৱ-ৰূপ-প্ৰাপ্তিৰ মহোৎসৱত নিশ্চিন্ত বিশ্ৰামৰ বাবে যোগ্য ঠাই এডুখৰি বিচাৰি পাব, আৰু যি জাতিয়ে অৱহেলা কৰিব, সি চিৰ-দাসত্বৰ অভিশাপত পৰি বিলুপ্তিত অৱসৰ লব, নাইবা আনৰ ইচ্ছা বহন কৰা ঘৃণিত পাত্ৰ হৈ পৰি থাকিব।

“সেইবাবে, মানুহৰ স্বাভাৱিক অধিকাৰৰ সন্মান ৰক্ষাৰ উচ্চ আদৰ্শ থিয়াই সমগ্ৰ পৃথিৱী ব্যাপি যি লীলা-খেলাবিলাক চলিব ধৰিছে, সেই স্বাভাৱিক অধিকাৰৰ সত্যতা স্পষ্টকৈ সাব্যস্ত কৰি লৈ ভাৰতেও তাৰপৰা শক্তিৰ উপাদান আহৰণ কৰিব লাগিব। কিন্তু, এই আহৰণ ভাৰতৰ পক্ষে কোনোদিনেই সম্ভৱপৰ হৈ নুঠিব, যিদিনালৈকে ভাৰতে ধৰ্ম্মগত, শ্ৰেণীগত, বৰ্ণগত, প্ৰদেশগত ক্ষুদ্ৰতাৰ জেওৰা ভাঙি ওলাই আহি নিজৰ আত্মস্থিত বিৰাটত্বক উপলব্ধি কৰাৰ দুৰ্দ্দম্য বাঞ্ছা মনত পুহি নলব।”

——— – —

নিজ-সত্বাৰ চিন্তা সকলোৰে আগ-শাৰীত

(ইং ১৯৩৭ চনৰ ৩য় বছৰৰ “ডেকা অসম”ৰ সম্পাদকীয়)

‘কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত পৰিপুষ্ট গতিৰ সাফল্য বিচাৰিলে, শাৰীৰিক আৰু মানসিক স্বাস্থ্যত নিজক নিৰ্ঘুণকৈ গঢ়ি লব লাগে। আন বিৰোধী গতিক এই স্বাস্থ্য-সম্পদ শোষণ কৰিবলৈকে এৰি দিলে কৰ্ম্ম-প্ৰয়োগত বাধা ঘটে, সি ব্যৰ্থ হয়। সমগ্ৰ মানৱ মহলৰ মঙ্গল সাধন কৰা মহৎ আকাঙ্ক্ষাটো পৰিপোষণ কৰিবলৈ হলে, অমঙ্গলীয়া শোষণৰপৰা আত্ম-ৰক্ষা কৰি ভিতৰৰ পৰা নিজে শক্তিমন্ত হৈ উঠিব লাগিব। নহলে,

কৰ্ম্মপ্ৰয়োগত বিফলতাৰ ভুৱা পৰিব। জগতৰ জাতি সমূহৰ গণতান্ত্ৰিক গুৰুত্বৰ দুৰ্মূল্য-মৰ্য্যাদাটো ৰক্ষা কৰিবলৈ হলে, প্ৰথমতে নিজৰ জাতীয়-দেহৰ ভিতৰৰপৰা সাম্ৰাজ্যবাদ, পৰ-শোষণবাদ আদি গণতন্ত্ৰ-বিৰোধী মনোবৃত্তি বিলাক উভাৰি নিৰ্ম্মুল কৰিব লাগিব। নহলে, গণতন্ত্ৰ ৰক্ষাৰ দোহাইটো ফাঁকিৰ আৱৰ্জ্জনাবেই ভাৰাক্ৰান্ত হৈ থাকব। সেইদৰে, ভাৰতীয় মহাজাতিৰ জাতীয়-স্বাধীনতা লাভৰবাবে চলোৱা সংগ্ৰামৰ আগখিনিত অসমীয়াই তাৰ নিজৰ জাতীয়-স্বাধীনতাৰ সৱল-সত্বাৰ আদৰ্শটো আগত তুলি ধৰি লৈহে আগ বাঢ়িব লাগিব,—যি কোনোদৰৰ শোষণ-ক্ৰিয়া অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱনৰ গাৰপৰা খহাই পেলাই পোন প্ৰথমতে সেইবোৰ নিশ্চিহ্ন কৰিব লাগিব,—সেইটো বাহিৰৰপৰা অহাই হওক, নাইবা ভিতৰৰপৰা উঠাই হওক। তেহে সি, তাৰ জাতীয় শক্তিৰ প্ৰৱলতাৰে ভাৰতীয় গণতান্ত্ৰিক মহাজাতীয় স্বাধীনতাৰ সংগ্ৰামত শক্তি যোগাব পাৰিব। একফালে শোষণৰ বিৰুদ্ধে ভাৰতৰ গণতান্ত্ৰিক স্বাধীনতাৰ কথা কৈ, আনফালে যদি আনৰ দ্বাৰা নিজক শোষিত হৈ থাকিবলৈকে গা এৰি দি থকা হয়, তেন্তে ভাৰতীয় গণতান্ত্ৰিক স্বাধীনতাৰ সংগ্ৰামত অসমীয়াৰ সংযোগটো মঙ্গলাশীৰ্ব্বাদৰ পৰিৱৰ্ত্তে অমঙ্গলৰ অভিশাপহে হৈ উঠিব। অসমৰ ৰাজনৈতিক সাল-সলনিৰ সময়তো অসমীয়াই তাৰ এই জাতীয় স্বাধীনতাৰ আদৰ্শটোকেই আগত ৰাখি সকলো সমস্যাৰ মীমাংসা বিচাৰিব লাগিব। নহলে, ভাৰতৰ আৰু তাৰ অবিচ্ছিন্ন অঙ্গ অসমৰ মঙ্গল সাধন কৰা কথাটো মিছা হব।

“কিন্তু, এইদৰে গণতান্ত্ৰিক জাতীয়-স্বাধীনতাৰ পূৰ্ণাঙ্গ পৰিপুষ্টিৰ

সুবিধাটো আদায়ৰ হঁকে লাগিব দেশকৰ্ম্মী সকলৰ ভিতৰত কঠোৰ নৈতিক-শক্তিৰ প্ৰখৰতা। নৈতিক-শক্তিৰ সবলতাৰ ভিত্তিত কৰ্ম্মধাৰাক প্ৰতিষ্ঠিত কৰি নললে, আদৰ্শচ্যুতিৰ দুষিত কলঙ্ক ঘটিব। আদৰ্শ-চ্যুতিৰ কলঙ্ক ঘটিলে, গণতান্ত্ৰিক মঙ্গল-সাধনৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দি ভোট সংগ্ৰহৰ দ্বাৰা ৰাইজৰ প্ৰতিনিধিত্ব লাভ কৰি সোমোৱা সেৱা-যন্ত্ৰটো শাসন-যন্ত্ৰৰ কপটতাত ৰূপান্তৰিত হয়, আৰু দেশসেৱাৰ ঠাইত কৰ্ম্মী-সকলৰ স্বাৰ্থপৰতাৰ ক্লেদবোৰ তাত জমি উঠে। গতিকে সেৱাৰ আদৰ্শও তাত কলুষিত হব।"

নৈতিক উৎসই সকলোৰে মূল।

(ইং১৯৩৮ চনৰ ৪ৰ্থ বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"আত্মিক-মুক্তি পাবলৈ হলে মানুহে যিদৰে সৃষ্টিৰ মূলটোত গৈ তাৰ অনুসন্ধানী অভিযানৰ সাফল্য বিচাৰিব লাগে, গ্ৰহপূজা মূৰ্ত্তিপূজা, গছ-পাথৰ পূজা আদি ডাল-পাত, শাখা-প্ৰশাখাবিলাকত তাক পোৱা নেযায়,—ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক মুক্তিৰ বিষয়তো সেইদৰে মানুহে তাৰ মূলটোত গৈ আশ্ৰয় লব লাগে, য'ৰপৰা ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক স্বাধীনতা আৰু অধীনতাৰ মঙ্গল আৰু অমঙ্গলবোৰ বিকীৰ্ণকৃত হয়। ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক স্বাধীনতা আৰু অধীনতাৰ উৎস মাত্ৰ একেটা। যেতিয়া কোনো জাতিয়ে সেই উৎসটোৰ সন্ধান হেৰুৱাই পথভ্ৰষ্ট হয়, তেতিয়া আনৰ অধীনতাই কাবু কৰি তাৰ মানৱীয় অভিমান ক্ষয় কৰে,—আৰু সন্ধান পোৱা জাতিয়ে তাৰ ভুঞ্জাফুটা অধিকাৰত ধন্য হৈ প্ৰৱৰ্ত্তন কৰে। সেইটোৱেই হৈছে নৈতিক উৎস। সততা, পৱিত্ৰতা, আন্তৰিকতা, নিৰ্ভীকতা আদিয়েই ইয়াৰ ঘাই উপাদান'। এই নৈতিক উৎসটোৰ-পৰা বঞ্চিত হলে, কোনো জাতিয়ে স্বাধীনতা লাভ কৰিলেও তাক ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে।"

স্বৰাজৰ ভেটি

(ইং ১৯২১ চনৰ ৩য় বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"ব্যক্তিগত স্বৰাজ্য ব্যক্তিৰ যেনে বাঞ্ছনীয় বস্তু, সামূহিক জাতিগত স্বৰাজ্যও জাতিৰ তেনে আকাঙ্ক্ষিত বস্তু। কিন্তু, যেতিয়ালৈকে ব্যক্তিয়ে তাৰ গাৰ পৰা ক্ষুদ্ৰতা-হীনতাৰ আক্ৰোশ-ধূলিকিটি জোকাৰি পেলাবলৈ যত্নৱান হৈ তাৰ মৰ্ম্ম উপলব্ধি কৰা মনৰ জাগ্ৰত নিদৰ্শন তুলি ধৰিব নোৱাৰে, তেতিয়ালৈকে জাতিয়ে সমষ্টিগতভাৱে সকলো প্ৰকাৰৰ দ্বিধা-শঙ্কাৰ হাত সাৰি জাতীয় স্বৰাজ্য লাভ কৰাৰ নায়ক হৈ

উঠিবলৈকে তৃপ্তিকৰ আশা কৰাটোও টান কথা। কিন্তু, এই ব্যক্তিগত স্বৰাজ্য লাভৰ কাৰণে নিজে যোগ্য হৈ উঠাৰ বাটত, নানা চাকচিক্যময় কথা-চহকী যি উপকৰণবোৰে, জীৱনটোক দুখ-বেদনাৰ জ্বালামুখী আস্ফালন ঠেলি যোগ্যতাৰ জয়প্ৰাপ্তিলৈ অপাৰগ কৰি থোৱা বিভীষিকাবোৰ লৈ আহি অন্তৰায় হৈ আগত দেখা দিয়ে, সেই বিলাকৰপৰা মুক্ত হব লাগিব। আহক বিপদ, আহক উৎপীড়ন, আহক লাঞ্ছনা-গঞ্জনা, আহক জীৱন-মৰণৰ সঙ্কটময় সন্ধিক্ষণ,— একোলৈকে ভ্ৰূক্ষেপ নকৰি, য'ত মহামুক্তিৰ মহদাহ্বানে দীনতা-হীনতাৰ কণ্টকিত জাল ছিন্ন কৰি ওলাই গৈ বিশালতাৰ আনন্দময় ফৰকালত পৰিবলৈকে হৰ্ষোন্মাদী সঙ্গীতেৰে উদগনি দিবই লাগিছে, শক্তিৰ অফুৰন্ত প্ৰস্ৰৱন ঢালিবই লাগিছে, সেইফালে উচ্চ শিৰ তুলি বুকু ওফন্দাই আগবাঢ়ি যাবই লাগিব। এইদৰে আমি প্ৰত্যেকজনে যেতিয়া ব্যক্তিগত স্বৰাজ্য স্থাপনৰবাবে যোগ্য সংগ্ৰামী-বীৰ হৈ গঢ়ি উঠিব পাৰিম, তেতিয়া জাতিগত স্বৰাজ্য-সৌধ থাপি তোলাৰ কামটো আপোনা-আপুনি গঢ় লাগি আহিব,—তাৰবাবে বিশেষ একো কষ্ট-পৰিশ্ৰম স্বীকাৰ কৰিব নালাগিব। ব্যষ্টিৰ স্বাস্থ্যশালী গঠনৰ ওপৰতেই নিৰ্ভৰ কৰে সমষ্টিৰ পৰিপক্ক আত্ম-প্ৰকাশৰ চিৰন্তনীয় অমৃত-ফল। ব্যক্তিগত দায়িত্বৰ সুদৃঢ় ভেটিৰ পকা খুটাৰ ওপৰত জাতীয়-দায়িত্বৰ পবিত্ৰ মন্দিৰ প্ৰতিষ্ঠাপিত হৈ নুঠিলে, তাক স্বৰাজ-লাভ বুলি কোৱাটো তো হবই নোৱাৰে,—দুৰ্নীতিৰ বীভৎস-ডঙ্কা বজোৱা প্ৰেত-পুৰী বুলি কোৱা কথাটোহে সঁচা হব পাৰে। সেইবাবে, জাতীয়-স্বৰাজ্য স্থাপনৰ কথাটো তুলি ধৰাৰ লগে লগে দেশবাসীৰ প্ৰত্যেক জন পুৰঠ

মনৰ নৰ-নাৰীয়ে নিজক সকলো দুৰ্ব্বলতাৰপৰা মুক্ত কৰি বলিষ্ঠ হৈ উঠিবলৈ যত্ন কৰা কথাটোত বিশেষ দকৈ জোৰ দি চলিব লাগে। ব্যক্তিগত স্বৰাজ্য স্থাপন ঘাইকৈ ব্যক্তিৰ তিখাৰ দৰে টান চাৰিত্ৰিক বলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। সোলোক-ঢোলোক ঢিলা চৰিত্ৰৰ অযোগ্যতা আৰু অবিমৃশ্যকাৰিতাৰে জাতীয় স্বৰাজ্য স্থাপনৰ চেষ্টাত যোগ দিবলৈ গ'লে, নানা বিশৃঙ্খলা ঘটাই স্বৰাজৰ আচল আদৰ্শটো বিকৃত কলুষিত কৰিহে তোলা হব। ঢিলা চাৰিত্ৰিক ধৃষ্টতাৰ দ্বাৰা জগতৰ আন আন মহৎ আদৰ্শবিলাক দোষণীয় হৈ উঠাৰদৰে এই স্বৰাজ্যৰ আদৰ্শও কদৰ্য্য হৈ পৰিব। গতিকে, চাৰিত্ৰিক যোগ্যতা অৰ্জ্জনলৈ মন-কাণ নিদিয়া লোকে এই সংগ্ৰামত যোগ নিদিয়াই ভাল। অৱশ্যে, নিজ দেশৰ, নিজ জাতিৰ মুক্তি-সংগ্ৰামত দেশৰ সৰু-ডাঙৰ, ভাল-বেয়া নিৰ্ব্বিশেষে দেশবাসী মাত্ৰেই মনে-প্ৰাণে গোট বান্ধি যোগ দিয়াটোতেই সকলোৰে স্বাভাৱিক অনুৰাগ সঁচা। কিন্তু, দেশ আৰু জাতিৰ মঙ্গলকৰ স্বাৰ্থৰদৰে সমূহ লোকৰ জীৱন-মৰণ ওলমি থকা পবিত্ৰ অভিযানৰ আয়োজন এটাত ব্যক্তি এজনে নিজৰ দুৰ্ব্বলতাৰ খুন্দা লগাই তাৰ সৰ্ব্বনাশ সধাতকৈ, আৰু জাতিৰ ভৱিষ্যতৰ বাবে মনে-প্ৰাণে মঙ্গলাকাঙ্ক্ষা কৰা দেশবাসী মাত্ৰেই সৰ্ব্ব-প্ৰথমতে নিজক চৰিত্ৰ বলেৰে বলীয়ান কৰি তুলিবলৈ ইচ্ছা আৰু যত্ন কৰাটোহে অতি প্ৰয়োজনীয় কথা।"

মানুহ আৰু তাৰ অধিকাৰ

(ইং ১৯১৯ চনৰ ১ম বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"জ্ঞান-গৌৰৱ, মান-সম্ভ্ৰম, চলন-ফুৰণ, ৰীতি-নীতি সকলোতে যাৰ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ মূৰ্ত্ত বিকাশ ঘটে, তাকেই কয় মানুহ। মানুহৰ বাহিৰে আন জীৱৰ ভিতৰত আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ মহান ভাৱ নাই। আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ গুণৰ বাবেই পৃথিৱীখন আন জীৱ-জন্তু-প্ৰধান নহৈ মানুহৰ বাপ-কলীয়া সম্পত্তি যেন হৈ পৰিছে; আৰু আত্ম-প্ৰতিষ্ঠ মানুহৰ ব্যৱহাৰত আহে বাবেই পৃথিৱীৰ গছ, লতা, ইতৰ জীৱ-জন্তু, বতাহ, আলোক, আকাশ ইত্যাদিৰ শত-প্ৰশংসা, আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ ব্যাখ্যা-বৰ্ণনাৰে মানৱ-সাহিত্য মুখৰিত হৈ আছে। আৰু এই বোৰৰ সংস্পৰ্শ-সংঘাত পাই আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ কাৰণে মানুহৰ গোটেই জীৱন উদ্দীপনাত উতলা হৈ উঠে বাবেই, সৃষ্টিৰ মহামূলক পৰিতৃপ্তিৰ নিৰ্ব্বিকাৰ সঁফুৰা বুলি উপলব্ধি কৰি আনন্দত আত্মহাৰা হৈ তাৰ সাধনাত মানুহ লিপ্ত হয়, আৰু মানুহ নামৰ উচিত মানদণ্ড বহাল ৰাখিবলৈকে দেহেকেহে লাগি থাকে।

কিন্তু, এনে মানুহৰ ভিতৰতো, সময়ে সময়ে নানা উপসৰ্গৰ পিতনিঁ পৰি আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ উৰ্ব্বৰ ভাৱ নাইকিয়া কৰে। তেতিয়া, মানুহে প্ৰকৃত মনুষ্যত্ব হেৰুৱাই আকাৰতহে মাত্ৰ মানুহ নাম লৈ জী থাকে; আৰু তেতিয়া, ইতৰ জীৱ-জন্তুৰ সাধাৰণ সংজ্ঞাৰ লগত তাৰ

সাধাৰণ সংজ্ঞাৰ পাৰ্থক্য বিচাৰি উলিওৱাটো টান হৈ পৰে। তেতিয়া, আন জীৱ-জন্তুই পৃথিৱীৰ সকলো সৌন্দৰ্য্যৰ সম্পদলৈ নেওচা দি কেৱল ঘাঁহ-পানী বিচাৰি পেট-প্ৰৱৰ্ত্তোৱা চেষ্টাটোতেই যিদৰে গোটেই জীৱনৰ লক্ষ্যবোৰ খৰচ কৰে, সেইদৰে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাহীন মানুহ এছাপেও পৃথিৱীৰ ওপৰত তাৰ শাশ্বত অধিকাৰটো আন আত্ম-প্ৰতিষ্ঠ মানুহ এছাপৰ হাতত সঁপি দি মানৱ-জীৱনৰ আচল সাৰ-ৱস্তটো পাহৰি গৈ পশুত্ব প্ৰাপ্ত হয়। যিদৰে পশু-পক্ষী আদি ইতৰ প্ৰাণীয়ে আন প্ৰাণীক সিবোৰতকৈ বুদ্ধিমন্ত, শক্তিশালী আৰু উন্নত বুলি ভাবি নিজক শঙ্কিত আৰু সঙ্কুচিতকৈ ৰাখি নিজৰ হীনতা নিৰ্ব্বিকাৰ চিত্তেৰে মূৰ পাতি স্বীকাৰ কৰি চলাটোকেই তাৰ স্বিৰীকৃত স্বাভাৱসিদ্ধ কাম বুলি ভাবে, সেইদৰে, আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাহীন মানুহেও,—বৰ্ত্তমান বৈজ্ঞানিক সংজ্ঞামতে উন্নতেই হওক, নাইবা অনুন্নতেই হওক,—"আনৰ সৎ বা অসৎ ইচ্ছাতেই তাৰ ভাগ্য নিৱদ্ধ আছে"—এই দাসত্বপূৰ্ণ ভাৱত তাৰ মন-প্ৰাণ, হৃদয়, অনুভূতি আদি সকলো নিমজ্জিতকৈ ৰখাটোকেই স্বাভাৱিক বুলি নিৰ্ব্বিবাদে স্বীকাৰ কৰি লয়। কাৰণ, আত্ম-চেতনা, আত্ম-বিশ্বাস, আৰু আত্ম-শক্তিৰ অভাৱত হিতাহিত বিবেচনা কৰি নিজে চলিবপৰা বিবেক-বিভূতি-খিনি সি সম্পূৰ্ণকৈ হেৰুৱাই পেলাইছে।

"এই কথা যিদৰে এজন মানুহৰ ওপৰত খটাব পাৰি, সেইদৰে এখন সমাজ বা এটা জাতিৰ ওপৰতো খটাব পাৰি। কাৰণ, মানুহৰ সমষ্টিয়েই হৈছে সমাজ আৰু জাতি।

"এক হিচাবে, আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাহীন মানুহ বা জাতি পশু-পক্ষী আৰু

কোনো কোনো পৰ্ব্বতীয়া অসভ্য জাতি সমূহতকৈও অধম। কাৰণ, এইবিলাকৰ ইচ্ছানুসাৰে চলিব পৰা স্বাধীন মুক্তগতি একোটা আছে, কিন্তু এনে মানুহবোৰ সেইখিনি স্বাধীনতাৰ পৰাও বঞ্চিত, সকলো ফালেদি হাত ভৰি বন্ধা। আন ফালেদি আৰু পশু-পক্ষীতকৈ এনে মানুহৰ ভাগ্য পোহৰও। কাৰণ, ইচ্ছা আৰু চেষ্টা কৰিলে মানুহে তাৰ সকলো বন্ধনৰ পৰা মুক্ত হৈ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠা আৰু আত্ম-কৰ্ত্তৃত্বেৰে পৃথিৱীত নিজৰ উচিত স্বত্ব সাব্যস্ত কৰিবলৈকে মানৱ-জীৱনৰ মূল উদ্দেশ্য আৰু মাহাত্ম্যটো উত্তৰোত্তৰ উজ্জ্বল কৰি লৈ যাব পাৰে,—কিন্তু ইতৰ জীৱ-জন্তুৱে সেইটো নোৱাৰে। এই কাৰণেই, মানুহে পৃথিৱীৰ সকলো প্ৰাণীতকৈ উন্নত আৰু উচ্চ-জীৱ বুলি আজিও অভিমানত আপ্লুত হৈ আছে।

“প্ৰাচীন গৌৰৱত ভাৰত তুলনাবিহীন হলেও, বহু যুগ আগৰে পৰা নানা উপসৰ্গৰ আৱৰ্জ্জনাই আত্ম-শক্তিক তন্দ্ৰা খুৱাই থোৱাৰ বাবে সি সম্পূৰ্ণকৈ আত্ম-চেতন হৈ উঠা নাই; আৰু সেইবাবেই, মানৱ সভ্যতাৰ কোনো খাপতেই সি আত্ম-কৰ্ত্তৃত্বও দৃঢ়মূলকৈ থাপি লব পৰা নাই। কিন্তু সি বুজি পাইছে, কোন ফালেদি কি উপসৰ্গই আহি তাক এই দুৰ্দ্দশাত পেলালে,—কি উপায় অৱলম্বন কৰিলে সি এই অৱস্থাৰ পৰা উত্তীৰ্ণ হব পাৰিব,—কি সাধনাৰ দ্বাৰা সি পূৰ্ব্ব-গৌৰৱ পুনৰ ফিৰাই আনি পৃথিৱীত তাৰ উচিত অধিকাৰ সাব্যস্ত কৰি লব পাৰিব। সেইবাবেই, গোটেই ভাৰত জুৰি সকলোৰে প্ৰাণে প্ৰাণে, হৃদয়ে-হৃদয়ে, এই একেটা চিন্তাৰ একেটি স্পন্দনৰ ধাৰা সমানে বৈ গৈছে,—যে যুগ-যুগান্ত ব্যাপি জমি থকা স্তুপীকৃত আৱৰ্জ্জনাৰাশি নিৰ্ম্মূল কৰি নিকা

হৈ পৃথিৱীত সি কি উপায়েৰে আত্ম-প্ৰতিষ্ঠ হৈ উঠিব পাৰিব। ভাৰতৰ এই বিৰাট আকাঙ্ক্ষাৰ স্পন্দন সাৰ্থক হবই,—সাৰ্থক হবলৈকেই তাক এই স্পন্দনে বিশাল স্বাধীন ফৰকাল বাট খুলি দিছে। এই আলোড়নত দেশপ্ৰাণতাৰ নাড়ী হজম কৰা স্বাৰ্থ-সৰ্ব্বস্ব ব্যক্তিত্বৰ হীন আয়োজনৰ কদৰ্য্য সংস্পৰ্শই লাই নাপায়। কাৰণ, ইয়াত আছে বিৰাট একত্বৰ মহাবাণী,— যাৰ ধ্বনিত উচ্চ-নীচ, ধনী-নিৰ্ধনী নিৰ্ব্বিশেষে সকলোৰে প্ৰাণত মহামানৱৰ পূৰ্ণৰূপ মূৰ্ত্তমান হৈ উঠিবলৈ আগ্ৰহ কৰা আশাৰ প্ৰচণ্ড ঢ'উ উদ্বেলিত হৈ উঠিছে। ভাৰতৰ এই মহা-জাগৰণ সমগ্ৰ মানৱ-সমাজৰ দাসত্ব প্ৰক্ষালনৰ নিমিত্তে জীৱন্ত আগ-জাননী। এই মহাস্পন্দন সাৰ্থক হবই। কোনো পাৰ্থিৱ শক্তিয়েই ইয়াক ব্যৰ্থ কৰিব নোৱাৰে। ই অনন্ত মঙ্গলময়ৰ মঙ্গলেচ্ছা পৰি-পূৰণৰ মহা আয়োজন।

বিশ্বব্যাপী একত্ব আৰু সমত্বৰ দাবী সম্পাদন কৰি লোৱা-টোৱেই মানুহৰ আত্ম-প্ৰতিষ্ঠাৰ ৰূপ; আৰু সেই ৰূপৰ মৰ্য্যাদা ৰক্ষা কৰাটোৱেই ভাৰতৰ শিক্ষা, ভাৰতৰ সাধনা, ভাৰতৰ সভ্যতা।”

জাতি-গঠনৰ স্বাভাৱিক ধাৰা

(ইং ১৯২১ চনৰ ৩য় বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"সমাজত যিদৰে তেজৰ ধাৰা বা ক্ৰমৰ সূতা ধৰি বংশ এটাৰ সৃষ্টি হয়, আৰু কাৰ্য্য বিশেষৰ সম্পাদনাত সেই ধাৰা বা ক্ৰমৰ সংযোগ, নাইবা সমাজ-ধৰ্ম্ম-অৰ্থ সম্বন্ধীয় কোনো স্বাৰ্থত, কিম্বা বিপদ-আপদত বা সুখসম্ভোগৰ আনন্দোৎসৱত এই বংশীয় লোক বিলাকৰ ভিতৰত এটা অবিচ্ছিন্ন সংযোগৰ সহযোগ থাকে, আৰু এই সহযোগ-সংযোগৰ সুত্ৰদালিৰ অক্ষতাত সৰ্ব্বতোভাৱে ৰক্ষা কৰিবলৈকে সেই বংশীয় সকলো মানুহেই পৰস্পৰৰ ওচৰত এটা পাৰস্পৰিক শক্তিমন্ত দাবি থিয়কৈ তোলে ; আৰু দাবিটো সহজ ভাৱে পৰিপূৰণ কৰা দায়িত্বটো সেই বংশীয় সকলোবিলাকৰ পক্ষে স্বাভাৱিক। নহলে, সেই বংশীয় লোকসকল পাৰস্পৰিক বংশদ্ৰোহী বুলি কলঙ্ক এটাৰ ভাগ লব লগীয়াত পৰে ;—আৰু সেইবাবেই, এক বংশীয় সকলো লোকেই পৰস্পৰক ভাগী বুলি চিনাকি দিয়ে। সেইদৰে, চিন্তাৰ ধাৰা, ভাব-ভাষা-ভঙ্গী, সামাজিক ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, চলন-ফুৰণ, খোৱা-বোৱা, পিন্ধা-উৰা, ধৰণ-ধাৰণৰ সুত্ৰদালিৰ সংযোগ লৈ একে হাৱা-পানীৰ প্ৰভাৱত, একে আকাশৰ তলত, একে প্ৰাকৃতিক পৰিৱেষ্টনৰ ভিতৰত, একেদৰৰ সহানুভূতি আৰু অনুভৱতা লৈ যিসকল লোক একেলগে বাস কৰে, সেয়ে এটা জাতি হয় ; আৰু সেইদৰে, জাতিৰ এই স্বাভাৱিক সংযোগটো

অচ্ছেদ্যভাৱে দৃঢ়কৈ ৰাখিবলৈকে জাতিটোৰ প্ৰত্যেকজন লোকে নিজ নিজ সামৰ্থ্যানুসাৰে ইচ্ছা নকৰিলে সেই লোকসকলৰ গাত জাতি-দ্ৰোহীৰ চেকা পৰে। এইদৰে পৃথিৱীৰ সকলো দেশতে একোটা জাতিৰ সৃষ্টি হৈছে ; আৰু তাক জীৱন্তকৈ ৰক্ষা কৰাৰ চেষ্টালৈ অমনোযোগী হোৱাৰ বাবে কোনোটো জাতি ধ্বংস প্ৰাপ্ত হৈছে, আৰু মনোযোগী হৈ তৎপৰতাৰে অবিচ্ছিন্ন কৰ্ম্ম-শক্তি প্ৰয়োগ কৰাৰ কাৰণে কোনোটো উঠি ৰহিছে। প্ৰকৃতিৰ এই ধাৰা বা ক্ৰমৰ সংযোগ ৰক্ষা কৰিয়েই অসমীয়া জাতি গঠিত হৈ অসমত ৰত্তি আছে।

কিন্তু, এই যে পৰিয়ালৰ বা জাতিৰ ৰত্তি থকা— ই কেৱল আধামৰা, আধাজীয়া লেৰফেৰিয়া জীৱন এটা লৈ ৰত্তি থকা নহয়,— এইটো জীৱনৰ মৰ্য্যাদাসম্পন্ন যশস্যা-সম্পদ লৈ ৰত্তি থকাৰ দৰে ৰত্তি থকা। এনেকৈ ৰত্তি থকাটো পৰিয়ালৰ বা জাতিৰ অকল ব্যক্তি এজনৰ চেষ্টাতেই হৈ নুঠে। তাৰবাবে, পৰিয়ালৰ বা জাতিৰ প্ৰত্যেকৰে প্ৰবল ইচ্ছাশক্তিৰ সক্ৰিয় প্ৰয়োগ লাগে। নহলে, সেই পৰিয়াল বা সেই জাতিৰবাবে পৃথিৱীত মানুহৰ গৌৰৱ লৈ ৰত্তি থকাৰ অধিকাৰ নাথাকে। পৃথিৱীত যিবিলাক জাতি বা পৰিয়ালৰ উন্নত শিৰ দেখি আমি তধা লাগি চাই আছোঁ, আজি সেইসকল এইদৰেই মানৱ সমাজৰ একোটা মঙ্গলকাৰী গৌৰৱৰ বস্তু হৈ উঠিছে। অসমীয়াইও প্ৰকৃত মানুহৰ গৌৰৱেৰে গৌৰৱান্বিত হবলৈ হলে এই দৰেই প্ৰত্যেকজনে মনো-জগতত ইচ্ছাশক্তিৰ সক্ৰিয় প্ৰয়োগ ঘটাব লাগিব।"

—— –

আকোৱালি লোৱা আৰু বচোৱা সাংস্কৃতিক অভিমান

(ইং ১৯৫০ চনত শ্বিলং-গুৱাহাটী ৰেডিওৰ যোগে দিয়া)

"সৌন্দৰ্য্যবোধটোক সাৰ্থকতা দি, মানৱাত্মাৰ বিশ্বাভিমুখী গতি-টোৱে যি ৰূপ-সৃষ্টিৰ অবিৰাম ৰেখা চলাই লৈ যায়, সেয়ে মানৱৰ সংস্কৃতি। বৈজ্ঞানিকৰ বিশ্লেষণ-যন্ত্ৰত চেকি চেকি বস্তু-উৎপাদনৰ সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্ম ৰূপ উলিয়াব দৰে, নানা যুগৰ উঠন-পতনৰ ঢকা-গতা খাই, মানৱৰ মনোযন্ত্ৰৰ দুৰ্দ্দম্য সংস্কাৰাভিলাষৰ মন্থনত পৰি সামাজিকতাই এই সংস্কৃতিতেই শান্তি- শৃঙ্খলাৰ আনন্দভাতী ৰূপেৰে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। সংস্কৃতিৰ এই স্থিতিটো আত্মচেতন, সজীৱ। সেইবাবে, আন সকলো আত্মচেতন সজীৱ বস্তুৰদৰে আত্মচেতন সজীৱ লোক-সমষ্টি এটাৰ সাংস্কৃতিক অভিমানৰো চেতনা-চকিত গৌৰৱ এটা আছে, যিটোৰ অভাৱত সংস্কৃতি বোলা বস্তুটো অকল মূল্যহীনেই নহয়, অৰ্থহীনও হৈ পৰে। কিন্তু, সেইটো গৰ্ব্বাভিমান নহয়, আত্মাভিমান। জীৱন্ত আত্মাভিমানী লোক-সমষ্টি বা জাতি এটাই, এই আত্ম-চেতন সজীৱ সাংস্কৃতিক অভিমান লৈয়েই, আত্ম-বিকাশৰ অবাধ স্বাধীনতাৰ উচ্ছল আনন্দ উপভোগ কৰে। য'ত বাহিৰৰ উপদ্ৰৱে এই সাংস্কৃতিক অভিমানক মূৰ্চ্ছিত আৰু ম্লান কৰি পেলায়, তাত সেই লোক-সমষ্টিৰ দীপ্ত সজীৱতা

আৰু আত্ম-বিকাশৰ অবাধ স্বাধীনতাখিনি নিৰানন্দত মুঁৰছি পৰে। তেতিয়া তাৰ আত্ম-বিলোপৰ শোচনীয় পালা আৰম্ভ হয়।

মানৱৰ সেই আদিম অৱস্থাৰ পৰাই, বিচিত্ৰ পৰিৱৰ্ত্তনৰ ভিতৰেদি, ভৌগোলিক পৰিৱেষ্টনৰ কোনো ঠাই এডোখৰৰ লোক-সমষ্টি এটাৰ পাৰম্পৰিক স্বাৰ্থ-সংঘাতী মনোৰাজ্যত শান্তিপ্ৰয়াসী পৰিৱৰ্ত্তন আৰু পৰিপুষ্টিৰ আকাঙ্কাই দেখা দিয়াৰ লগে লগে তাত এটা সামাজিক জীৱনৰ উদ্ভৱ হ'ল ;—তাৰ পাছত, তাৰ শান্তি-শৃঙ্খলাপূৰ্ণ অৱস্থিতিৰ হঁকে, আত্মিক সৌন্দৰ্য্যবোধৰ পৰি-তৃপ্তিৰ সংযোগ ৰক্ষা কৰি, যোগ-বিয়োগ, দিয়া-লোৱাৰ স্বাভাৱিক পদ্ধতিৰে তাত সংস্কাৰৰ আয়োজন চলিল ;—তাৰ পাছত, সি সেই ঠাই ডোখৰৰ গোটেইটো জন-সমষ্টিৰ ভিতৰতে সমানে পৰিব্যাপ্ত হৈ পৰিল। এইদৰে, যুগে যুগে আদান-প্ৰদানৰ কৰ্ম্ম স্খলীত যোগ-বিয়োগ, পূৰণ-হৰণৰ ভিতৰেদি সংস্কৃত হৈ হৈ শান্তি-শৃঙ্খলাৰ আনন্দক স্থায়িত্ব দি যি এটা সৌন্দৰ্য্যবোধৰ সমষ্টিগত সামা-জিকতা গঢ়ি উঠিল, সেয়ে সেই ঠাই ডোখৰৰ লোক সমষ্টিৰ সংস্কৃতি হল। এই সংস্কৃতিটো, সেই বিশেষ ঠাই ডোখৰৰ লোক সমষ্টিৰ আত্ম-সংশ্লিষ্ট নিজস্ব সম্পদ। তাৰ নিজৰ ঠাই ডোখৰত এই সংস্কৃতিৰ হাত মানুহে সাৰিব নোৱাৰে। কাৰণ, সেই ঠাই ডোখৰৰ বিশিষ্ট পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ প্ৰভাৱেৰেই বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ আনন্দ-ময় প্ৰতিবিম্ব বুকুত লৈ সি ৰূপায়িত হৈ উঠিছে।

এইদৰে, বিশিষ্ট সামাজিক জীৱনত সংস্কৃতিয়ে যেতিয়া এটা স্থিৰতা পালে, তেতিয়া সি তাতেই সন্তুষ্ট নাথাকি, বিশ্বাত্মাৰ

সৌন্দৰ্য্য লাভৰ হাবিলাষ লৈ ক্ষিপ্ৰ-ব্যস্ততাৰে আত্ম-প্ৰকাশৰ বাবে আকুল হৈ উঠিল, আৰু সকলো ক্ষেত্ৰতে সৌন্দৰ্য্যৰ পোহৰত নিজক উপলব্ধি কৰিবলৈ বিচাৰিলে। আত্ম-প্ৰকাশক ৰূপায়িত কৰা এই আকুলতাটোৰেই সাংস্কৃতিক শিল্প-কলাৰ জন্মকোষ। এই আকুলতাটোৰেই, মানৱাত্মাত বিশ্বৰূপ প্ৰতিভাতা ইচ্ছাটোক স্থায়িত্ব দিবলৈকে সামাজিক ৰীতি-নীতি, চলন-ফুৰণ, ভঙ্গী-ভাষণ, খাৱন-দাৱন, উঠন-বহন, পিন্ধন-উৰণ, আচাৰ ব্যৱহাৰ, গীত-নৃত্য-বাদ্য, ভাস্কৰ্য্য, স্থপতি, চিত্ৰকলা, শ্ৰমশিল্প আদি সকলোতে কলা-সৌন্দৰ্য্যৰ ৰেখাপাত কৰি নিজস্ব ভঙ্গীমাৰে আত্ম-প্ৰকাশৰ সীমাহীন বাটত আগ বাঢ়ে। এয়ে সজীৱ বিশিষ্ট জন-সমষ্টিৰ সজীৱ সতেজ সংস্কৃতি।

এই বিশিষ্ট লোক-সমষ্টিৰ সাহিত্য, বিজ্ঞান, দৰ্শন, অৰ্থনীতি ৰাজনীতি, সমাজনীতি আদি সকলো মানৱীয় সম্পদে, সেই ঠাইৰ সেই বিশিষ্ট সৰস সজীৱ সংস্কৃতিটোক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই বিচিত্ৰ ৰূপেৰে জাতিষ্কাৰ হৈ বিশ্বাভিগামী অভিযান চলায়। য'ত জন-সমষ্টিৰ আত্ম-নিঃসৃত এই সম্পদবোৰে, নিজস্ব সাংস্কৃতিক সৌন্দৰ্য্য-বোধৰপৰা পিছলি পৰি আত্ম-বিকাশৰ আকাংক্ষা কৰিছে, তাতেই প্ৰচণ্ড বিফলতাই তাক স্তব্ধ কৰি থৈ তাৰ গতি থমাই দিছে, আগুৱাব দিয়া নাই। আজিৰ অসমীয়াৰ অৱস্থাটোলৈ লক্ষ্য কৰিলেই, কথাটোত প্ৰত্যক্ষ সত্য উজ্জ্বল হৈ উঠে।

অসমীয়াৰ আজি আত্ম-বিস্মৃতি ঘটিছে। তাৰ নিজস্ব সাংস্কৃতিক অভিমান সি পাহৰি পেলাইছে। কেন্দ্ৰচ্যুত হৈ সি নিজস্ব সাংস্কৃতিক

সৌন্দৰ্য্য আজি দেখা নোপোৱা হৈছে। নিজস্ব সংস্কৃতিৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা হেৰুৱাই, অপৰিচিত হাৱা-পানীৰ আপদানত লালিত-পালিত হৈ অচিনাকি ৰূপেৰে ওলাই অহা আনৰ সংস্কৃতিৰ মোহত পৰি, আনৰ সাংস্কৃতিক ৰহণ গালে-মুখে সানি, তাৰ নিজৰ সাংস্কৃতিক মজিয়াত এটা কিম্ভূত কিমাকাৰ অপদাৰ্থ হৈ থিয় দি সি দেখা দিছে। সেইবাবে, বিধ্বংসী ধুমুহাত তাৰ জাতীয় সাংস্কৃতিক জীৱন আজি বিপন্ন। অসমীয়াৰ সামাজিক জীৱনত নিজস্ব সাংস্কৃতিক সৌন্দৰ্য্য আজি ফুটি নোলোৱা হল; আৰু সেইবাবেই, বাহিৰৰ আন বিলাকে, দেশত আজি জাতীয় স্বাধীনতা প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ দিনতো, তাক নিজস্ব সংস্কৃতিহীন, ভাষা-সাহিত্যহীন, সামাজিকতাহীন বুলি প্ৰকাশ্য দাপেৰে বিদ্ৰূপবাণ হানি নিতত কৰি থৈ দিছে, অথচ, তাৰ আত্মাভিমানে সেই বিদ্ৰূপৰ আঘাতত বেদনা উপলব্ধি কৰা নাই, আৰু সেইবাবেই, আজি সমগ্ৰ মানৱ-জগতব্যাপী বিশ্বাত্মাৰ সজাগ উত্থানৰ দিনতো তাৰ ভাষা-সাহিত্য আৰু সুকুমাৰ শিল্প-কলাত সি বিশ্বজনিন সৌৰভও ফুটাই তুলিব পৰা নাই,—জ্ঞান-বিজ্ঞান, শিল্প-বাণিজ্য, অৰ্থ-নীতি, ৰাজনীতিতো বিশ্ব-গতিৰ বহু পাছত সি পৰি আছে।

আত্ম-শ্ৰদ্ধা, আত্ম-বিশ্বাস হেৰুৱালে আত্ম সঙ্কুচিত হয়। সঙ্কুচিত আত্মৰ আত্মৰক্ষা কৰি বিশ্বাত্মাৰ সঙ্গম-স্থলীলৈ খোজ লোৱা শক্তি নিতত হয়। সেইবাবেই, বিশ্বাত্মাৰ মিলন থিয়াই আগ বঢ়া তো দূৰৰ কথা, নিজ ঘৰতে সি আজি তাৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, ঐতিহ্যৰ বিপুল সম্ভাৰৰ সৈতে অস্তিত্ব পৰ্য্যন্ত হেৰুৱাৰ লগীয়া সঙ্কটময় শোচনীয় সন্ধিত আহি উপস্থিত হল। অসমৰ পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ

খিলঞ্জীয়া অধিবাসী আৰু পুব-পশ্চিম-উত্তৰ-দক্ষিণৰ পৰা আহি থিতি হোৱা জনস্রোতৰ সনাসনি সম্মিলনতেই অসমীয়াৰ জাতীয় সংস্কৃতিৰ খৰস্রোতা স্বচ্ছ বলিষ্ঠ পুঙ। কিন্তু সেই পুঙৰ মুখ আজি বন্ধ। অসমীয়াই নিজস্ব সাংস্কৃতিক সম্পদ লৈ আজি বাচি থাকিব লাগিলে, এই পুঙটোৰ সেই বন্ধ হোৱা মুখটো সুতীব্র উপলব্ধিৰ তেজস্কৰ কৰ্ম্মধাৰাৰ খৰস্রোতেৰে জাহি-জাবৰবোৰ উটুৱাই দি মুকলি কৰি লব লাগিব। উদ্দীপ্ত কৰ্ম্ম-হিল্লোলেৰে দেশত খলক তুলি চলিব লাগিব।

মহামানৱীয়তাৰ ফালৰপৰা, মানৱীয় সংস্কৃতি এটা সমগ্র মানৱ-জগতক আচ্ছন্ন কৰি বৰ্ত্তাৰ প্ৰয়োজনীয়তা মানুহে উপলব্ধি কৰিলেও, আৰু পৃথিৱীৰ পিঠিখনত ইঠাই-সিঠাইৰ মানুহৰ ভিতৰত যাতায়াতৰ মাজেদি পাৰস্পৰিক আদান-প্ৰদানৰ সংমিশ্রণ আৰু সনাসনি ঘটিলেও, ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু বতাহ-পানী-আলোক আকাশৰ তাৰতম্যানু-সাৰে মানৱীয় সংস্কৃতিৰ সমগ্রতাৰ লগত যোগসূত্র ৰক্ষা কৰি, ঠায়ে ঠায়ে একোটা বিশিষ্ঠ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ উদ্ভৱ হব বুলি আগতে কৈ অহা হৈছে। এইটো প্ৰাকৃতিক নিয়ম। মানুহ এজনৰ গোটেইটো দেহৰ সমন্বয়-সামঞ্জস্য ৰক্ষা কৰিও, হাত, ভৰি, নাক, চকু, কাণ আদি প্ৰত্যেকে একোটা নিজস্ব স্বাধীনতা উপভোগ কৰে। যদি হাতৰ স্বাধীনতাই ভৰিৰ, নাইবা চকুৰ স্বাধীনতাই নাকৰ স্বাধীনতাৰ ওপৰত হস্তক্ষেপ কৰি হেঁচি ধৰে, তেন্তে দেহ ডুখৰিব সমগ্রতাৰ অৱয়ৱতো হেঁচা পৰি সি কেনে ৰূপ ধৰিব পাৰে সেইটো সহজতে উপলব্ধি কৰিব পাৰি।

অসমীয়াৰ পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ সমষ্টিগত সংস্কৃতিও বিশাল ভাৰতীয়

বা মহা-মানৱীয় সংস্কৃতিৰ যোগ-সূত্র আৰু সমন্বয় ৰক্ষা কৰি প্ৰাকৃ-তিক গঠনৰ প্ৰণালীৰে সৃষ্ট হোৱা এটা বিশিষ্ঠ বস্তু। নানা সময়ত নানা ফালৰ নৱ-সত্ত্বৰ সংমিশ্রণ আৰু আদান-প্ৰদানজাত সনাসনি আৰু সমন্বয়ৰ ভিতৰেদি খিলঞ্জীয়া লোক-সমষ্টিৰ উদাৰ ভিত্তিত বিশিষ্ঠ ৰূপ প্ৰাপ্তিৰে ই পৰিস্ফুট হৈ উঠিছে। গতিকে, অসমীয়াৰ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ ধাৰা প্ৰৱাহিত হৈ আছে বাবে, ই বিশ্বজনিন যোগসূত্রৰ পৰা বিচ্ছিন্ন নহয়। সেইবাবেই, অসমীয়াৰ সংস্কৃতিত আত্ম-চেতনাৰ সচ্চল সজীৱতাও আছে; আৰু সেইবাবে তাৰ অভিমানো আছে, যদিও কালৰ কুটিলতাত পৰি তাৰ পাত্ৰটোত আত্ম-বিস্মৃতিৰ মলিনতা জমা বাবে সি আলোক বিকীৰ্ণ কৰিবলৈ অক্ষম হৈ সাময়িক-ভাৱে তন্দ্ৰাচ্ছন্ন হৈ পৰি আছে। পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ লোক-সমষ্টিয়েই অসমীয়াৰ সাংস্কৃতিক পাত্ৰ। অসমীয়াৰ মনোবৃত্তিৰ পৰা আত্মবি-স্মৃতিৰ হীনতা গুচি গ'লেই তাৰ সংস্কৃতিয়ে পুনৰ নিজস্ব আত্মাভিমানী তেজেৰে অপূৰ্ব্ব মাধুৰীমা লৈ তাক দেখা দিব, নিজস্ব সৌন্দৰ্য্যৰ গৌৰৱ-সম্ভাৰেৰে বিশ্বাভিমুখী গতিত উলাহেৰে খোজ লব।

অৱশ্যে, পৃথিৱীত বহুবিলাক সাংস্কৃতিক ৰূপ-ৰেখা ঠায়ে ঠায়ে ইয়াৰ আগতে কালৰ অতল গৰ্ভত বিলীন হৈ নিঃচিহ্ন হৈ গৈছে, আৰু তাৰ ওপৰত আন সাংস্কৃতিক আধিপত্যই সেই সেই ঠাইৰ খিলঞ্জীয়া লোক-সমষ্টিবো নিজস্ব ৰূপ সলাই থৈছে। তাৰ কাৰণ, সেই বিলাক সংস্কৃতিৰ ডিম্বকোষে বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ উমনি পাই ফুকাই ওলোৱা নাছিল কাৰণে আন ফালৰ সংস্কৃতিক আকোৱালি লৈ নিজ সংস্কৃতিক বিৰাট ৰূপত মহিয়ান আৰু জাতিস্কাৰ কৰি লোৱা শক্তিশালী

পাকস্থলীও লাভ কৰিব পৰা নাছিল। সেইবাবে, সেইবোৰ সংস্কৃতিয়ে নিজৰ ঘৰত আহি উপস্থিত হোৱা বাহিৰৰ সংস্কৃতিক হজম কৰি নিজে শকত-আৱত হৈ উঠাৰ পৰিৱৰ্ত্তে আনৰ সংস্কৃতিৰ শক্তিশালী পাকস্থলীত পৰি নিজেই জীৰ্ণ হৈ আত্ম-বিলোপ কৰিলে।

কিন্তু অসমীয়াৰ (কামৰূপাৰ) সাংস্কৃতিক জীৱনটো তেনে বিশ্ব-মানৱীয়তা বৰ্জ্জিত উকা বস্তু নহয়। গতিকে, তাৰ আত্ম-বিলোপৰ কথাও নুঠে। অসমীয়াৰ সংস্কৃতিটো আবহমান কালৰপৰা, তাৰ ঘৰত সোমোৱা নানা ফালৰ সংস্কৃতিবোৰক তাৰ শক্তিশালী পাকস্থলীত জীৰ্ণ কৰি লৈ নিজস্ব বৈশিষ্ট্যেৰে ভৰপূৰ হৈ উঠা বিশ্ব-মানৱীয় সংস্কৃতি। ই সেই প্ৰাগৈতিহাসিক যুগৰ পৰাই, তাৰ নিজ ঘৰলৈ অহা বাহিৰৰ সকলো বিলাক সংস্কৃতিকে আকোৱালি লৈ তাৰ নিজস্ব ৰূপটো বিশ্বজনিন কৰি সি বচাই তুলি লৈ আহিছে। তাৰ নিজৰ ঘৰত আন সংস্কৃতিক তাবটোৰ ওপৰত আধিপত্য বৰ্ত্তাবলৈ এৰি দি সি কেতিয়াও আত্ম-বিলোপ কৰা নাই, আৰু নকৰেও। এয়ে অসমীয়াৰ সাংস্কৃতিক অভিমান।

অসমীয়াৰ নাই কি? সেই পুৰাণ-ভাৰত-ৰামায়ণ-ভাগৱত বৰ্ণিত প্ৰাগ্‌জ্যোতিষী কামৰূপী, অসমীয়া মানৱ-সংস্কৃতিৰ কি সম্পদত দুখীয়া? অসমীয়াবদৰে কাৰ এনে উদাৰতা আছে? কাৰ সমাজত এনে বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ তপ্তোজ্জ্বল ধাৰা বৈ আছে? সেই সুদূৰ অতীতৰ পৰাই সি খিলঞ্জীয়া বড়ো, কছাৰি, চুতিয়া, কোচ, কলিতা, কৈৱৰ্ত্ত, গাৰো, মিকিৰ, লালুং, ৰাভা, হাজং, ডিমাছা, খাছিয়া, নগা, আঁকা, ডফলা, আবৰ, মিছমি, মণিপুৰী আৰু তেনে অন্যান্য জন-সমষ্টিৰ লগত

সনাসনি হৈ, পছিম ফালৰপৰা অহা বামুণ, কায়স্থ, ক্ষত্ৰিয় সকলৰ আৰু পুবফালৰ পৰা অহা টাই আদিৰ লগত সংমিশ্ৰণ ঘটাই—"দেশতকৈ একো ডাঙৰ নহয়"—বোলা অবিনশ্বৰ বীৰ-বাণীৰ জন্মদাতা অসমীয়া-কামৰূপী জাতিটো গঢ়ি উঠিল,—সকলোৰে ওত-প্ৰোত মিলন-ভূমিত অমৃতবৰ্ষী অমিয় অসমীয়া ভাষাই সুধাকণ্ঠী ৰূপ পালে,—হৃদয়তন্ত্ৰী জোকাৰি তোলা বিচিত্ৰ লীলায়িত ভঙ্গীমাৰে দেওধাই-নৃত্য, নটুৱা-নৃত্য, সুত্ৰধৰ-নৃত্য, ওজাপালি নৃত্য-গীত, বিহু-নৃত্য-গীত, বৰগীত, দেহবিচাৰ-গীত, মাবৈ-গীত, পীতাম্বৰী গীত, নাম-কীৰ্ত্তন, ব্যাসকীৰ্ত্তন, বলি নাম, আই-নাম, ধাই-নাম, বিয়া-নাম, জাতিষ্কাৰ হৈ ফুলি উঠিল,—নামঘোষা, কীৰ্ত্তনঘোষা, কথা-গীতা, বত্নাৱলী আদিত বিশ্ব-সাহিত্যৰ বিপুল সৌন্দৰ্য্য প্ৰতিভাত হল,—মঠ-মন্দিৰ, সত্ৰ-সমূহ আদিৰ অভিনশ্বৰ স্তম্ভ গঢ়ি উঠিল—অপৰ্য্যাপ্ত বুৰঞ্জীৰাজি জীৱনৰ তেজাল প্ৰতিবিম্বৰ নিদৰ্শনেৰে মুখৰিত হৈ উঠিল, শিপিনী-শিল্পত মহাত্মা গান্ধীয়ে কোৱা 'সপোনৰ ফুল' প্ৰস্ফুটিত হল, চিত্ৰলেখাৰ চিত্ৰত সপোন কোৱঁৰ মূৰ্ত্তমান হল। যি ভগদত্ত, নৰক, বান, বলি, ভাস্কৰ, বভ্ৰুবাহন, ঘটোৎকচ, তাম্ৰধ্বজ, গদাপাণি, লাছিত, নৰনাৰায়ণ, চিলাৰায়, জয়মতী, ৰাধিকা, ৰাঘমৰান, ৰাধা-ৰুক্মিণী আদি বীৰ সন্তান আৰু বীৰ দুহিতা সকলৰ অপূৰ্ব্ব বীৰত্ব-গাথাৱলীৰে অসমৰ গাওঁ-ভূঁই পৰিপ্লাৱিত, সেই অসমীয়াৰ নাই কি? সকলো আছে। নাই কিন্তু আত্ম-শ্ৰদ্ধা, আত্ম-চেতনা, আত্ম-বিশ্বাস, আৰু আত্ম-সাধনা।

অসমীয়া, এবাৰ মাত্ৰ তোমাৰ অন্তৰখন আত্মশ্ৰদ্ধাৰ স্বৰ্গীয় আলো-

কেৰে উদ্ভাসিত কৰি তোলা, দেখিবা অশ্ৰদ্ধাত বিমলিন হৈ পৰি থকা তোমাৰ সাংস্কৃতিক মণি-মুক্তাবোৰ বিশ্বোজ্জ্বল ৰূপেৰে তোমাৰ আগত উপস্থিত হৈ কিমান পৰিমাণে তাক বিশ্ব-বিমোহন কৰি তুলিছে। উঠা, যোৱা, সেই আগৰদৰেই তোমাৰ পৰ্ব্বতবাসী ভাই-ভনী সকলক বুকুত সুমুৱাই আকোৱালি লোৱা গৈ। নমাই অনা গৈ ভৈয়ামলৈ তেওঁলোকক তোমাৰ মাজত সন্মানীত স্থান দিবলৈকে,—আৰু যোৱাগৈ তুমি পৰ্ব্বতলৈ উঠি তেওঁলোকৰ মনৰ পৰা তোমাৰ ওপৰত পুহি ৰখা সন্দেহৰ ভাৱ নিৰ্ম্মূল কৰি তোমাৰ একাত্ম-বোধৰ উদাৰতাৰে তেওঁলোকৰ হৃদয় জয় কৰিবলৈকে। তোমাৰ ভাষা, সংস্কৃতি, ৰীতি-নীতিৰ সৌন্দৰ্য্য দিয়া গৈ তেওঁলোকক, আৰু আনা গৈ তেওঁলোকৰ ভাষা, সংস্কৃতি ৰীতি-নীতিৰ মাধুৰ্য্য তোমালোকৰ ভিতৰলৈ। এই দিয়া-লোৱা সনাসনি যোগ-বিয়োগৰ পদ্ধতিৰে সেই আগৰদৰেই চৰাই তোলা পৰ্ব্বত-ভৈয়াম জুৰি অসমীয়া ভাষাত, অসমীয়া সাহিত্যত, অসমীয়া সংস্কৃতিত, অসমীয়া সামাজিকতাত মানৱ জগত সমুজ্জ্বলকাৰী এটা বিচিত্ৰ নতুন ৰূপ, এটা বিচিত্ৰ নতুন প্ৰাণ।

ভৈয়ামৰ অসমীয়া! এই বিষয়ত তোমাৰেই দায়িত্ব আজি গধুৰ। তুমিয়েই তোমাৰ উচ্চাত্মিকাৰ গৰ্ব্বাভিমানেৰে পৰ্ব্বতবাসী অসমীয়া ভাই-ভনী সকলক দূৰলৈ ঠেলি থৈ দিছা। আজি জাতীয়-স্বাধীনতাৰ দিনত, পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ সেই হেৰুৱা আঁত বিচাৰি উলিয়াই ঐতিহাসিক সত্যৰ উদাৰ সংমিশ্ৰণ সাৰ্থক কৰি, তোমাৰ ভাষা, সাহিত্য সংস্কৃতি, অৰ্থ-নীতি, ৰাজনীতি, সমাজনীতি আৰু শিল্প-কলাক বিশ্ব-বৰেণ্য ৰূপত প্ৰতিভাত কৰি তোলা দায়িত্বটো সেইবাবে আজি

তোমাৰেই। তোমাৰ উচ্চ সাংস্কৃতিক গৰ্ব্বাভিমানৰ পৰা তুমি ৰেহাই লৈ, জাতীয় জীৱনৰ মহান মঙ্গলৰ হকে প্ৰথমতে এই দায়িত্ব তুমিয়েই নিঃসঙ্কোচনাৰে পালন কৰা আজি। তেহে, তাৰ পাছত, তোমাৰ মাজত সোমোৱা আনকালৰ সকলোকে তোমাৰ উদাৰতাৰ সৌন্দৰ্য্যেৰে আকৰ্ষণ কৰি তোমাৰ নিজস্ব সাংস্কৃতিক জীৱনত তেওঁলোকক লীন নিয়াব পাৰিবা। নহলে তোমাৰ নিস্তাৰ নাই। এয়ে আজি অসমীয়াৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত আকোৱালি লোৱা আৰু ৰচোৱা কৰ্ম্মধাৰা।"

———

ভাৰতীয়ৰ স্বৰাজ আৰু অসমীয়াৰ স্বৰাজ

(ইং ১৯২০ চনৰ ২য় বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়।)

"এই বিষয়টো আলোচনা কৰাৰ আগতে স্বতঃসিদ্ধভাৱে সংজ্ঞা এটা ধৰি লব লাগিব যে, অতি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই ভাৰতবৰ্ষ ধৰ্ম্মত এক থাকিলেও ভাষাত আৰু জাতীয়তাত এক নাছিল। অৱশ্যে আজিৰ দিনত জাতীয়তাটো যি ভেটিত তুলি থিয় কৰি লৈ বিচাৰ কৰা হয়, তেতিয়া সেই ভেটিটো নাছিল। তেতিয়া সেইটো আছিল গোষ্ঠিগত বিচাৰ,—আৰ্য্য, অনাৰ্য্য (দ্ৰাবিড়, ভীল, কোল, মঙ্গোলীয় ইত্যাদি) লৈ বিচাৰ। কিন্তু হলেও, ভাৰতৰ সভ্যতা যাইকৈ আৰ্য্য-মূলক হৈও, বিস্তাৰৰ লগে লগে, স্থানীয় মূল অধিবাসীৰ লগত সনা-

পোতোকা হৈ, প্ৰাকৃতিক পৰিৱেষ্টনত পৰি একোটা ভৌগোলিক সীমাৰ আঁক কাটি, ভিন্ ভিন্ আচাৰ-নীতি, চিন্তধাৰা, জীৱিকা-নিৰ্ব্বাহৰ প্ৰণালী, আইন-ব্যৱস্থা, ভাষা-সাহিত্যৰ সৃষ্টিৰে পৰিবৃত হৈ ঠায়ে ঠায়ে একোটা বিশেষত্ব লৈ ভিন্ ভিন্ ৰাষ্ট্ৰীয়-শক্তি গঢ়ি উঠিল। সমগ্ৰ ভাৰতত একে ধৰণৰ শাসন-পদ্ধতি ৰীতি-নীতি প্ৰতিষ্ঠিত নহ'ল। সেইবাবেই, পুৰণি কালত যুধিষ্ঠিৰ আদি ৰজা সকলে ভাৰতৰ একচ্ছত্ৰাধিপতি হবলৈকে সমগ্ৰ ভাৰত ঘূৰি ঘূৰি একধৰ্ম্মী ৰাজশক্তি আৰু জাতিবিলাককো সমবাহ্বান কৰি অশ্বমেধ-যজ্ঞ সমাপন কৰিবলগীয়া হৈছিল;—আৰু তাৰ পাছৰ কাল-ডোখৰতো বৌদ্ধ-যুগত অশোক কণিষ্ক আদি সম্ৰাট সকলে সাম্যময় বৌদ্ধ-ধৰ্ম্মৰ উদাৰ ছাব মাৰিও, প্ৰদেশ বিলাকৰ আৰু প্ৰাদেশিক জাতি বিলাকৰ বৈশিষ্ঠ্য বিলাক মচি সমগ্ৰ ভাৰতক এক ভাষাভাষীৰ সাঁচত বহুৱাই জাতীয় ভিত্তিত গঢ়ি তুলিব নোৱাৰিছিল। অৱশ্যে, সকলো ঠাইতে আৰ্য্য-মূলৰ বিস্তৃতিৰ লগে লগে হিন্দুধৰ্ম্ম আৰু সভ্যতাৰও বিস্তৃতি ঘটিছিল সঁচা। কিন্তু, হিন্দুৰ সাধাৰণ ধৰ্ম্ম আৰু সভ্যতাৰ বাহিৰেও, সেই সকলোবিলাক ঠাইতে স্থানীয় পৰিৱেষ্টনৰ ঊনৈশ-বিশ অনুসাৰে ভিন্ ভিন্ ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, নিয়ম-কাৰণ, ভাষা-সাহিত্য, ইত্যাদিৰ স্বাভাৱিক স্ফুৰণৰ সহযোগ লৈ স্থানীয় সামাজিক স্বাৰ্থ আৰু ভাষা সংস্কৃতিক কেন্দ্ৰ কৰি যি নতুন, অথচ, সেই সেই ঠাইৰ ওপৰ-তলক একেটা কৰি সী লৈ পাতালভেদী শিপা গাৰি যি দৃঢ়মূলী গছ একোজোপা গজি উঠিল,—অন্তঃসলিলা ফল্গুৰ দৰে সমগ্ৰ ভাৰতৰ লগত সাংস্কৃতিক সংযোগ ৰক্ষা কৰিও, ঠায়ে ঠায়ে

বিশিষ্ঠ ৰস-পানীৰ সেৱা-শুশ্ৰূষা লৈ স্বাধীনভাৱে যি এটা বস্তু পূৰ্ঠ হৈ গঢ়ি উঠিল, সেইটো হৈছে,—ভাৰতৰ অঞ্চলে অঞ্চলে ভিন্ ভিন্ আঞ্চলিক বা প্ৰাদেশিক জীৱন,—আৰু সেই জীৱন ৰক্ষণৰ হকে ৰাজশক্তি বিলাকৰ শাসন সংগঠন;—আৰু সেইবিলাকে আত্ম-ৰক্ষাৰ হকে মূল-শক্তিৰ বিৰুদ্ধেও যুঁজি অহাৰ ঐতিহাসিক নিদৰ্শন।

তাৰ পাছত, মুছলমান ৰাজ-শক্তিৰ মোস্লেম সভ্যতাৰ দ্বাৰা সমগ্ৰ ভাৰতক একধৰ্ম্মী, এক ভাষাভাষী আৰু এক আচাৰ-নীতিসম্পন্ন কৰি তোলাৰ বুকু-ভঙা চেষ্টাও ব্যৰ্থ হল,—একেটা কৰিব নোৱাৰিলে,—ধৰ্ম্মৰ গুটি সিঁচি দিলেও, প্ৰদেশ বিলাকৰ নিজস্ব-সত্তা হৰণ কৰি লুপ্ত কৰিব নোৱাৰিলে। এইবাবেই, সমগ্ৰ ভাৰত ধৰ্ম্মত এক হলেও, পুৰণি কালৰে পৰা আজিলৈকে নিজ নিজ স্বাতন্ত্ৰ্য আৰু বৈশিষ্ঠ্য ৰক্ষাৰ হকে এখন অঞ্চল বা প্ৰদেশে আৱশ্যকতা বুজি আন এখন অঞ্চল বা প্ৰদেশৰ লগত যুঁজি আহিছে,—কোনো প্ৰদেশে কোনোখন প্ৰদেশৰ বৈশিষ্ঠ্যৰ ওপৰত অধিকাৰ বহুৱাবলৈকে এৰি দিয়া নাই। যদি কালৰ ফেৰত সাময়িকভাৱে কেতিয়াবা এখন প্ৰদেশ আন এখন প্ৰদেশৰ অধীন হোৱাৰ কথা ইতিহাসত দেখা গৈছেও, তথাপি সেই অধীনতা ওফৰাই পেলাই দি নিজস্ব স্বতন্ত্ৰতা ৰক্ষাৰ বাবে প্ৰত্যেক প্ৰদেশে পুৰণিকালৰে পৰা চেষ্টা কৰি অহাৰ কথাও জীৱন্ত হৈ ইতিহাসত আছে।

প্ৰাদেশিক স্বতন্ত্ৰতা আৰু তাৰ জাতীয়তা গঠনৰ এই এটা স্বাভাৱিক বিধান। এই বিধানৰ বিপক্ষে চলি ভাৰতৰ কেন্দ্ৰী-ভূত কোনো শক্তিয়েই আজিলৈকে সফল কাম হোৱা বুলি জনা

নাই। নহলে, বঙ্গ আজি বঙ্গ নেথাকি মাৰাঠী বা কামৰূপী হৈ গ'লহেঁতেন ;—আৰু আজিও, যদিও ভাৰতৰ সকলো প্ৰদেশেই সমগ্ৰ ভাৰতৰ স্বাধীনতা লাভৰ হকে কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানৰ অধীন-তাত একগোট বান্ধি একেটা মূল নীতি লৈ কাম কৰিছে, তথাপি, প্ৰত্যেকখন প্ৰদেশে নিজ নিজ উচ্চতা আৰু যোগ্যতাৰ নিদৰ্শনবোৰ তুলি ধৰি নিজ নিজ বৈশিষ্ট্যৰ মাহাত্ম্য বঢ়াবলৈকে যৎ-পৰোনাস্তি যত্ন কৰাও দেখা গৈছে। আৰু, মূলত একধৰ্ম্মী আৰু একভাষী হলেও, স্থিতিৰ স্বায়িত্ব পোৱা ঠাইৰ উনৈশ-বিশ অনুসাৰে ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থত আৰু জাতীয়তাত একেটা স্বাৰ্থসম্পন্ন হব পৰা নাই,—পুৰণিকালতো আৰু আজিৰ কালতো। পুৰণি যুগত সেই বাবেই, ভাৰতীয়, গ্ৰীক, ৰোমান, পাৰ্চী আদি একেটা গোষ্ঠিৰ সন্তান হৈও, জাতীয়তাত, ভাষাত আৰু ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থত একেটা হব নোৱাৰিলে,—ঠায়ে ঠায়ে স্থিতিৰ স্বায়িত্ব পাই বেলেগ বেলেগ হল,—চীন, জাপান, তিব্বত, ব্ৰহ্ম, শ্যাম, কোৰিয়া, মাঞ্চুৰিয়া আদি, মূলতঃ একে গছৰ হৈও, প্ৰাকৃতিক বিধানানুসাৰে, ভিন্ ভিন্ হ'ল ; —দ্ৰাবিড়, নিগ্ৰো, কাফ্ৰী আৰু আমাৰ ভাৰতৰ দুই-এটা শাখা, —ইটালিয়ান, জাৰ্ম্মান, ইংৰাজ,—আৰু ৰুচ, বুলগেৰিয়া, জেকোশ্লো-ভেকিয়া আদি জাতিবোৰে মূলতঃ একো একোটা গুটি ফাটি ওলালেও, একো একোখন খনিৰ পৰা ওলাই পৰিলেও, বেলেগ বেলেগ গছত আৰু ভিন্ ভিন্ ধাতুত পৰিণত হল। এইদৰেই মহাচীন দেশত উত্তৰ-চীন, দক্ষিণ-চীন, পুব-চীন, মাঞ্চুৰিয়া, কোৰিয়াৰ উৎপত্তি হল।

আধুনিক যুগত ইংৰাজ, আমেৰিকান, অষ্ট্ৰেলিয়ান, ইষ্ট-আফ্ৰিকান আদি বগা সকল এক মা-বাপৰ সন্তান, এক ভাষা-ভাষী আৰু এক ধৰ্ম্মী হৈও, দেশগত ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থ আৰু জাতীয়তাত সম্পূৰ্ণ ভিন্ ভিন্ হৈ পৰিল, যদিও পৰস্পৰৰ ভিতৰত কিছুমান চৰ্ত্তমূলক মিলও আছে।

এইদৰে আৰব, টুৰ্কী, পাৰস্য, আফগানিস্থান আদিও প্ৰায় একে বা ওচৰা-ওচৰি জাতৰ আৰু একধৰ্ম্মী হৈও, ভাষা আৰু জাতীয়তাত একেটা হোৱা নাই বা হব নোৱাৰিলে। য়ুৰোপৰো প্ৰায় সকলোবিলাক লোক একধৰ্ম্মী হৈও, জাতীয়তাত, ভাষাত, ৰাজ-নৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক স্বাৰ্থত এক হব পৰা নাই,—ধৰ্ম্মৰ নিমিত্তে নহয়,—কিন্তু নিজ নিজ ভাষা আৰু জাতীয় আত্মা ৰক্ষাৰ নিমিত্তে,—সৰু-ডাঙৰ প্ৰত্যেকটো জাতিয়ে কামান-বন্দুক আৰু আন মাৰণাস্ত্ৰৰ মাৰাত্মক বোজাবিলাক বৈ লৈ পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ প্ৰতি সভয় সচকিত বেকা-চকুৰে তৎপৰ সতৰ্কতা লৈ তীক্ষ্ণ দৃষ্টি তুলি চাই আছে—কি জানোবা আন কাবোবাৰ ভাষিক, সাংস্কৃতিক, ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থিক স্বাৰ্থ ওপৰত জপিয়াই পৰি নিজ অস্তিত্বটো বিলোপ কৰি দিয়েহি বুলি।

এইবাবেই, য়ুৰোপৰ আলছাচ্ লোৰেন বহুকাল জাৰ্ম্মান জাতিৰ তলতীয়া হৈ থাকিও,—পোলেও আৰু ফিনলেও বহুকাল ৰুচিয়াৰ অধীনতাত পৰি থাকিও,—যদিও সেই দেশবিলাকত জাৰ্ম্মানে জাৰ্ম্মান ভাষা-সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ আৰু ৰুচিয়াই ৰুচভাষা-সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ ধল ঢালি সেই দেশকেখনৰ অস্তিত্ব জীণ কৰি জাৰ্ম্মান আৰু ৰুচ জাতিৰ

লগত জাহ নিয়াবলৈ দিহা কৰিছিল, তথাপি সি তেল-পানী হৈয়ে থাকিল। যোৱা দ্বিতীয় মহাৰণৰ সুবিধা গ্ৰহণ কৰি জাৰ্ম্মান আৰু ৰুচৰ প্ৰভাৱ ওফৰাই পেলাই দি নিজৰ নিজৰ ভূএঞাকুটা ৰূপ সজাগ কৰি লৈ সেই দেশবিলাক স্বাধীন হ'ল। স্বাধীনতা লাভ কৰাৰ লগে লগে সেই সেই লোকবিলাকৰ দেশাত্মবোধবিলাকো ইমান প্ৰবল হৈ উঠিল, যে সেইবোৰ দেশত তেওঁলোকৰ জাতীয়তা-বিৰোধী আন দেশৰ কোনো লোক মাটি-বাৰী বা কাৰবাৰ-ব্যৱসায় আদি লৈ নিগাজী হবলৈকে ইচ্ছা কৰি তালৈ যাব খুজিলে বিশেষ চৰ্ত্ত এটাত প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হৈহে তাত সোমাব পৰা হল।

য়ুৰোপৰ প্ৰায় বিলাক জাতি একধৰ্ম্মী হলেও, নিজ নিজ বৈশিষ্ট্য অনুসৰি তাত অসংখ্য সৰু-ডাঙৰ স্বাধীন ৰাজ্য সৃষ্ট হৈ প্ৰত্যেকে একোটা স্বকীয়া স্বকীয়া জাতি হৈ আছে,—আৰু এখন দেশৰ কোনো লোক সোমাই যাতে তাৰ জাতীয়-স্বাৰ্থত একো বিঘাত ঘটাব নোৱাৰে, তাৰবাবে দেশে-দেশে বিশেষ কঢ়া ব্যৱস্থাও আছে। এনেকি, প্ৰায় যোল অনা একে আচাৰ-ব্যৱহাৰ, ৰীতি-নীতি, ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্মগ্ৰস্ত আইৰিচ্ জাতি বহু শতাব্দী ধৰি ইংৰাজৰ অধীনতাত থাকিও ইংৰাজৰ লগত সান-মিহলি হৈ যাব নোৱাৰিলে,—নিজৰ জাতীয় ভাগ্য নিজে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈকে ইংৰাজৰ অধীনতা-বেড়ী ছিঙি পেলাই স্বাধীন হল। এনেকি, ইংৰাজ-প্ৰধান আলষ্টাৰৰ বাহিৰে কোনো ইংৰাজে আয়ৰ্লণ্ডত গৈ মাটি-বাৰী লৈ নিগাজী হোৱাটোও অসম্ভৱ হৈ উঠিল,—কিজানোবা আইৰিচৰ জাতীয় স্বাৰ্থত তেওঁ কিবা বিঘিনি ঘটায়। আমেৰিকা মহাদেশ যদিও আজি নানা জাতিৰ যুক্তৰাজ্য, আৰু সমগ্ৰ

আমেৰিকাবাসী যদিও একধৰ্ম্মী, তথাপি তাৰ ৰাজ্যে ৰাজ্যে একোটা নিজস্ব বৈশিষ্ট্য আছে, আৰু একেখন যুক্তৰাজ্যৰ শাসনতন্ত্ৰত বান্ধ খাই থাকিলেও, এখন ৰাজ্যৰ অন্যায় প্ৰভাৱৰ পৰা আনখন ৰাজ্যৰ বৈশিষ্ট্যৰ স্বাধীনতা ৰক্ষা কৰাৰ ভাল ব্যৱস্থাবিলাকো তাত আছে।

এয়ে জাতীয় বৈশিষ্ট্য ৰক্ষণৰ প্ৰধান কথা। এই বৈশিষ্ট্যটো ব্যক্তিগতভাৱেই হওক, নাইবা জাতিগত বা সমষ্টিগত হিচাবেই হওক, কোনেও এৰিব নোখোজে, আৰু এৰিব নোৱাৰেও। পৃথিবীৰ যিমানবোৰ যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ ঘটনা আৰু সাহিত্য-বিজ্ঞান, দৰ্শন-কলা, শিল্প-বাণিজ্য সকলোৰে গতি আৰু উন্নতিৰ চেষ্টাবিলাক, মুখ্যভাৱেই হওক, নাইবা গৌণভাৱেই হওক, এই বৈশিষ্ট্য ৰক্ষাৰ স্বাভাৱিক প্ৰেৰণা। বৈশিষ্ট্য ৰক্ষাৰ এই চেষ্টাত জড়তা সোমালে, আত্মৰক্ষাৰ বাট তো বন্ধ হয়েই, সৃষ্টিৰ গতিও অচল হয়। সেইবাবে, আত্মৰক্ষা কৰি সৃষ্টি-বৈচিত্ৰ্যৰ সদগতি অব্যাহত ৰাখিবলৈকে এই চেষ্টাৰ, এই সতৰ্ক তৎপৰতাৰ অতি প্ৰয়োজন আছে।

এই প্ৰাকৃতিক বিধানমতেই ভাৰতত অসমীয়াৰ অসম, বঙ্গালীৰ বঙ্গ, পঞ্জাৱীৰ পঞ্জাৱ, গুজৰাটিৰ গুজৰাট, মাৰাঠীৰ মহাৰাষ্ট্ৰ, মাদ্ৰাজীৰ মাদ্ৰাজ, উৰিয়াৰ উৰিষ্যা আদি দেশবোৰ গঢ়ি উঠিছে। সমগ্ৰ ভাৰতৰ ধৰ্ম্ম, জাতীয়তা, ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি আৰু সংস্কৃতি ক্ষেত্ৰৰ সাধাৰণ স্বাৰ্থত এইবিলাক প্ৰত্যেক প্ৰদেশ জড়িত যদিও, তথাপি এই প্ৰদেশবিলাকৰ প্ৰত্যেকৰে একোটা বেলেগ বেলেগ স্বাৰ্থও আছে,—ৰাজনীতিত, অৰ্থনীতিত, ভাষাত, সংস্কৃতিত,—এনেকি, উন্নতিৰ গতিতো।

এই সকলো প্ৰদেশে যদিও সমগ্ৰ ভাৰতৰ সাধাৰণ স্বাৰ্থৰ হকে যুটীয়াভাৱে কাম কৰিছে, তথাপি কোনোৱে কাৰো নিজত্বৰ ওপৰত আন কাৰো অধিকাৰ বৰ্ত্তাবলৈ এৰি দি নিজৰ অস্তিত্বত হানিৰ অভিশাপ সামৰি লব নোখোজে। প্ৰত্যেকে ভাৰতত নিজ নিজ প্ৰাধান্য স্থাপন কৰা বিষয়ত সচেষ্ট আৰু তৎপৰ। তাৰ আচল কাৰণটো এই,—

ভাৰতবৰ্ষ এখন দেশ নহয়, মহাদেশ, কেবাখনো দেশৰ সমষ্টি। নিজ নিজ দেশৰ ভাষা-সংস্কৃতি আৰু সমাজ-বন্ধনৰ নিয়ম-প্ৰণালী অনুসাৰে প্ৰত্যেকে একোটা সুকীয়া জাতি,—আৰু এই জাতি সমূহৰ সম্মিলনত গঢ়ি উঠিছে ভাৰতীয় মহাজাতি,—গতিকে, ভাৰতবৰ্ষখন ভাৰতীয় মহাজাতিৰ মহাদেশ। দেশ বা প্ৰদেশবিলাকৰ জনসমূহ ঘাইকৈ একধৰ্ম্মী হলেও, প্ৰত্যেকৰে চলন-ফুৰণ, পিন্ধন-উৰণ, খাৱন-দাৱন, সামাজিক ৰীতি-নীতি, চৰিত্ৰৰ বিশিষ্ঠতা আছে। চিন্তাৰ ধাৰাও সুকীয়া সুকীয়া,—সাহিত্য সংস্কৃতি আৰু সামাজিক বন্ধনৰ ব্যৱস্থাও বেলেগ বেলেগ। সেই বৈশিষ্টবোৰ কোনোৱে কাৰো বুকুত মাৰ নিয়াই চিন-ছাব নোহোৱাকৈ উছন হৈ যাব দিব নোখোজে, ভাৰতত নিজ নিজ প্ৰাধান্য প্ৰতিস্থাপন কৰিবলৈকে সকলোৱে ব্যস্ত, বঙ্গালীয়ে নহয় মই,—মাৰাঠীয়ে নহয় মই,—পঞ্জাৱীয়ে নহয় মই,—বিহাৰীয়ে নহয় মই,—যুক্ত-প্ৰদেশীয়ে নহয় মই,—মাদ্ৰাজীয়ে নহয় মই বুলি।

আজি সমগ্ৰ ভাৰত সমানে একেটি মাত্ৰ বিদেশী প্ৰবল শক্তিৰ অধীনতাত পৰি সমব্যথাৰ ভুক্তভোগী হৈ থকাৰ কাৰণেহে সকলো

প্ৰদেশে একেটা ভাৰতীয় স্বাৰ্থত বান্ধ খাই একযোগে ভাৰতৰ স্বাধীনতাৰ উদ্দেশ্যে চেষ্টা কৰিব লগীয়াত পৰিছে; আৰু কেতিয়াবা প্ৰাদেশিক জাতি বিলাকৰ বৈশিষ্ঠবিলাক মূৰ দাঙি উঠিব খুজিলেই ভাৰতৰ সামগ্ৰিক স্বাৰ্থৰ কিবা ক্ষতি হব বুলি দোহাই দি নিতাল মৰাই থোৱা হৈছে। কাৰণ, স্বাধীনতা আজি কোনো প্ৰদেশৰেই নাই। গতিকে, সকলোৱে একে সমানে অধীনতাত পৰি থকা বৰ্ত্তমান অৱস্থাত কাৰ কি বিশিষ্ঠতা কোনে অকলে ৰক্ষা কৰিব পাৰিব, যদি প্ৰদেশ বিলাকৰ পাৰস্পৰিক সহযোগ নাথাকে। এই ভাৱৰ পৰাহে বৰ্ত্তমানত প্ৰদেশবিলাক সকলোৱে এক ভাৰতীয় স্বাৰ্থত লগ লাগি কাম কৰিব লগীয়া হৈছে। কিন্তু, যেতিয়া ভাৰতত স্বাধীনতা প্ৰতিষ্ঠিত হব, তেতিয়া এই প্ৰাদেশিক বৈশিষ্ঠ্যবিলাক নিজ নিজ মূৰ্ত্তি লৈ নিশ্চয় মূৰ দাঙি উঠিব। এইটো ভৱিষ্যৎবাণী আমি এতিয়াই কৰি থলোঁ। কাৰণ, প্ৰত্যেক প্ৰদেশৰে একোটা সন্মানজনক প্ৰাচীন ঐতিহ্য আছে, আৰু তাক কোনেও পাহৰিব নোৱাৰে।

স্বাধীন নেপাল আৰু স্বাধীন ভোট দুয়োটা ভাৰতৰ বিশিষ্ঠ জাতি আৰু তেওঁলোকৰ দেশো বেলেগ বেলেগ। এই দেশ দুখনো যদি ভাৰতৰ আন আন প্ৰদেশ বিলাকৰদৰে সমানে বৃটিছৰ তলতীয়া হৈ থাকিলহেঁতেন, তেন্তে এই দুটা জাতিও নিজ নিজ দেশৰ জাতীয় স্বাধীনতা উদ্ধাৰৰ হকে ভাৰতৰ আন প্ৰদেশবিলাকৰ লগত গোট বান্ধিলেহেঁতেন। কিন্তু, এই দেশ দুখন যদিও বিৰাট ভাৰতবৰ্ষৰ অংশ, তথাপি স্বাধীন হৈ থকাৰ কাৰণে ভাৰতৰ জাতীয় কংগ্ৰেছত যোগ দিয়া নাই—ভাৰতৰ আন বিলাক প্ৰদেশ বা দেশৰ গতি কি হৈছে

নহৈছে, সেইফালে কাণ-মন নিদি নিজে নিজে স্বাধীনভাৱে আত্ম-নিয়ন্ত্ৰণ কৰাত ব্যস্ত আছে। সকলো প্ৰদেশে পাৰস্পৰিক সহযোগ লৈ নচলি অকলে অকলে চলিলে সমগ্ৰ ভাৰতত সমানে পৰিব্যাপ্ত অধীনতাৰ শৃঙ্খল ছিঙি মুক্ত হোৱাটো অসম্ভৱ কাৰণেই একগোট বান্ধি চলিব লগীয়া হৈছে। অকলে অকলে কৰিব পাৰিলে সকলো প্ৰদেশেই নিজ নিজ স্বকীয়া পন্থাৰে নিশ্চয় কৰিলেহেঁতেন। কোনোৱে কাৰো মুখাপেক্ষী নহলহেঁতেন।

আনফালে আকৌ, ব্ৰহ্মদেশ যদিও কোনো কালেই ভাৰতবৰ্ষৰ অঙ্গ নহয় আৰু নাছিলো, আৰু ভাৰতৰ লগত ব্ৰহ্মদেশৰ ধৰ্ম্ম-সমাজ-জাতি-গত সম্বন্ধও একো নাই, তথাপি, ভাৰতৰদৰে সমানে একে বৃটিছ শক্তিৰ অধীনতাত পৰি থকাবাবে ভাৰতীয় কংগ্ৰেছৰ লগত যোগ দি একযোগে স্বাধীনতা লাভৰ চেষ্টা কৰিছে। ব্ৰহ্মদেশ স্বাধীন থাকিলে শ্যাম আদি দেশৰদৰে কেতিয়াও ভাৰতীয়ৰ লগত কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানত আহি সি যোগ নিদিলেহেঁতেন।

তথাপিতো, এই পৰাধীনতাৰ ভিতৰতো ভাৰতৰ প্ৰাদেশিক বৈশিষ্ঠ্য বিলাকক মূৰ দাঙি উঠাৰ প্ৰমাণ আমি পাওঁ। এই বৰ্ত্তমান চলি থকা সংস্কৃত শাসনৰ কীৰ্ত্তিটো আনিবলৈকে প্ৰত্যেক প্ৰদেশৰ পৰা নিজা নিজা লোক বিলাতলৈ গৈহে নিজৰ নিজৰ যোগ্যতা প্ৰমাণ কৰিবলৈকে উকালতী কৰিব লগীয়া হৈছিল। আমাৰ অসমৰ পৰাও নিজৰ লোক নগ'লে অসমে হয়তো শাসন সংস্কাৰৰ এই ভাগখিনি নাপালেইহেঁতেন, আৰু বৃটিছ চৰকাৰৰ প্ৰতিশ্ৰুতিমতে, এই আহিব ধৰা শাসনৰ নতুন দফাটো লাভৰবাবে ভাৰতত আন্দোলন হোৱাৰ

পোন প্ৰথমতে বঙ্গ, মাদ্ৰাজ আৰু বোম্বায়েহে নিজ নিজ প্ৰদেশত প্ৰাদেশিক স্বায়ত্ব-শাসন (Provincial Autonomy) পাবৰ লায়েক হৈছে বুলি দাবি কৰিছিল।

আৰু এইবাবেই, মহাত্মা গান্ধীৰ কাৰাবাসৰ সময়ত, অসহযোগ আন্দোলন হালুক হোৱাত, যেতিয়া দেশবন্ধু চিত্তৰঞ্জন দাসৰ স্বৰাজদল ফুটি ওলাল, আৰু সমগ্ৰ ভাৰতত সমানে পৰিব্যাপ্ত হিন্দু-মুছলমান সমস্যাটো সমাধান কৰিবলৈকে কংগ্ৰেছ মহাসভাই নিৰ্দ্দিষ্ট কৰি দিয়া পন্থাও আওকাণ কৰি সতন্ত্ৰভাৱে বঙ্গ-হিন্দু-মুছলমান-চুক্তি গঠন কৰা বাবে সমগ্ৰ ভাৰতত প্ৰবল আন্দোলন চলিল, তেতিয়া দেশবন্ধু চিত্তৰঞ্জন দাসে উত্তৰ দিছিল—বঙ্গৰ সমস্যা বঙ্গই নিজে মীমাংসা কৰি লব। তাত আন কোনো প্ৰদেশৰ মাতৰ ঠাই নাই। বঙ্গালী যে ভাৰতীয় মহাজাতিৰ অন্তৰ্গত এটা বিশিষ্ট জাতি, সি যে এই জাতীয় বৈশিষ্ঠ্যটো বাদ দি ভাৰতীয় মহাজাতিৰ সম্মিলিত মহাসভাত নাই-নুই হৈ যাব নোখোজে, এয়ে তাৰ প্ৰমাণ।

এইদৰে অসমৰ অসমীয়াও ভাৰতীয় মহাজাতিৰ অন্তৰ্গত এটা বিশিষ্ট জাতি। ভাৰতৰ আন আন বাজ্যিক জাতি বিলাকৰদৰে তাৰো নিজস্ব বৈশিষ্ঠ্য আছে। আৰ্য্য, দ্ৰাবিড়ীয়, মঙ্গোলীয়, স্কিথীয় আদি মূলৰ সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ সংমিশ্ৰণ লৈ অসমত অসমীয়া জাতি উদ্ভূত হৈছে। ভাৰতৰ আনবিলাক প্ৰাদেশিক জাতিৰ সাঙোৰত বৃটিছৰ অধীন নহৈ ই যদি স্বাধীন থাকিলহেঁতেন, তেন্তে অসমীয়া জাতিৰ এই বৈশিষ্ঠ্যটোও স্বাধীন নেপাল-ভোটানৰ দৰে নিকিল্ কিলিয়া অবিকৃত আৰু সৰল হৈ থাকিলহেঁতেন। বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ বিবেচনাৰ

বাহিৰে, জাতি হিচাবে আন প্ৰদেশবিলাকৰ পৰাধীনতাত অসমে তিমান তীব্ৰতা অনুভৱ নকৰিলেহেঁতেন,—সকলোকে নিজ নিজ প্ৰদেশত স্বাধীনতা লাভৰবাবে চেষ্টা কৰিবলৈকে উপদেশ একোষাৰ দিয়েই নিশ্চিন্ত থাকিলহেঁতেন,—আৰু আন আন প্ৰদেশৰ অসংখ্য লোকক এইদৰে অসমত মাটি-বাৰী লৈ নিগাজীকৈ বহি যাবলৈও নিদিলেহেঁতেন ; আৰু যদিও দিলেহেঁতেন, সেইটো অসমীয়াৰ জাতীয়-বৈশিষ্ঠ্যত একো প্ৰমাদ নঘটাই অসমীয়া জাতিৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থকাৰ চৰ্ত্ত এটাৰে সেও কৰিহে দিলেহেঁতেন। কিন্তু আজি সমগ্ৰ ভাৰতৰ লগতে সি তাৰ ঘাই-স্বাৰ্থৰ প্ৰতি উদাসিন চৰকাৰ এটাৰ অধীন হোৱা গুণেই অসমত অসমীয়াৰ এই চৰ্ত্তৰ জোৰ নোহোৱা হল। সেইবাবে, অসমীয়াৰ ভাল-বেয়াত ভাগ নথকা ৰ্বটিছৰ লগে লগে বাহিৰৰ অসংখ্য লোক, মান-মৰাণৰ উপদ্ৰৱত হাড়ে-ছালে লগা অসমীয়াৰ ওপৰত আহি পৰি তাৰ বৈশিষ্ঠ্যতো নাশ কৰিলেই, এতিয়া তাৰ দৈহিক অস্তিত্বও সংশয়জনক কৰি তুলিলে।

অসমীয়াৰ আজিৰ এই ভীষণ অৱস্থানৰ পৰিণামটো উপলব্ধি কৰি, কোনোবাই বাহিৰৰ অসংখ্য লোক আহি অসমত বসতি কৰাত আপত্তি তুলি কিবা আন্দোলন এটা কৰিব খুজিলেও, আমাৰ ওপৰ-চকুৱা নেতা কিছুমানে কয়, যে ইয়াত আপত্তি কিয় তুলিব লাগে ? আমি সকলোৱে ভাৰতীয়। অসমীয়াও ভাৰতীয়, আন প্ৰদেশৰ লোক বিলাকো ভাৰতীয়,—গতিকে ভাৰতীয়ৰ ঠাইত ভাৰতীয় আহি বসতি কৰাত আনন্দ পোৱা উদাৰতাখিনি আমাৰ থকা উচিত। কিন্তু সেই লোকবিলাক ভাৰতৰ যি যি ঠাইৰ পৰা আহিছে, সেই সেই

ঠাইৰ জাতীয় বিভিন্নতা বিলাক যে অসমীয়াৰ জাতীয় স্বাৰ্থৰ লগত মিলাই দি তাক শক্তিশালী কৰিবলৈকে নাহি, তেওঁলোকৰ প্ৰাদেশিক বৈশিষ্ঠ্যবিলাকহে আমাৰ বুকুত পুতি লৈ আমাক অস্তিত্বহীন কৰি অসমত আধিপত্য স্থাপন কৰিবলৈকে অকল অহাই নহয়, পাৰ্য্যমানে চেষ্টাও কৰিছে, এই স্পষ্ট কথাটো তেওঁলোকে বুজিবলৈ অলপো কষ্ট স্বীকাৰ নকৰে। এই সকল নেতাই এই সহজ সত্যটোও বুজি নাপায় যে নিজস্বৰ পুৰা পৰিপুষ্টি লৈহে আন বিলাকৰদৰে অসমীয়া জাতিটো ভাৰতীয় মহাজাতিৰ অঙ্গ,—অসমীয়াত্বৰ শিল ডোখৰতহে তাৰ অস্তিত্বৰ চিৰন্তনীয় পীৰাখন,—তাক হেৰুৱালে ধৰণীহীন হৈ বাগৰি পৰি সি নিৰ্মূল হব।

অসমীয়াও ভাৰতীয়, আৰু আন প্ৰাদেশিক লোকসকলো ভাৰতীয়, গতিকে, ভাৰতীয় লোক ভাৰতীয়ৰ ঠাইত আহি বসতি কৰাত আপত্তি তোলাটো অন্যায়,—এই কথাষাৰে অসমীয়াৰ আগত সুস্থ আৰু সত্য হৈ দেখা দিব কেতিয়া ? যেতিয়া আন প্ৰদেশৰ লোকসকল অসমলৈ নিজ নিজ প্ৰাদেশিক পৰিচয়ৰ দাবিৰ বোজা লৈ নাহি, ভাৰতীয়ৰ পৰিচয়েৰে ভাৰতীয় হিচাবে আহি অসমীয়াৰ মাজত সোমাই ভাষা, সংস্কৃতি, জাতীয়তা আশা-আকাঙ্ক্ষা আদি সকলো বিষয়তে তাৰ লগত সনাসনিৰ তালেৰে একেটা হৈ পৰিব। নহলে, বহল ভাৰতীয়তাৰ দোহাই দি, প্ৰাদেশিক পৰিচয়ৰ ক্ষুদ্ৰতাৰে প্ৰাদেশিক জাতীয়তাৰ গুৰু-পাকী স্বাৰ্থ এটা আন এটা প্ৰাদেশিক জাতীয়তাৰ বুকুত গজাই লৈ স্থানীয় লোকৰ লগত চিৰ-সংঘৰ্ষ চলাই থাকিবলৈকে দিহা কৰিলে, ভাৰত মহাজাতীয় একতা কোনো-কালেই সম্পাদিত হৈ নুঠিব।

ভাৰতৰ সাংস্কৃতিক জীৱনৰ অন্যতম ধাই অঙ্গ হিচাবে অসমীয়া (কামৰূপী) জাতিটোৱে সেই পুৰণি কালৰ পৰাই বেদ-ভাগৱত, ৰামায়ণ মহাভাৰত, পুৰাণাদি প্ৰামাণ্য শাস্ত্ৰ-সমূহত গৰিয়ান প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰি আহিছে। সি ভাৰতত বৰ্ত্তিব লাগিলেও অসমীয়াৰদৰেই বৰ্ত্তিব, আৰু মৰিব লাগিলেও অসমীয়াৰ দৰেই মৰিব। ইয়াত ভাৰতৰ অন্যান্য প্ৰাদেশিক জাতি সমূহৰ আনন্দ-উল্লাসো নাই আৰু বিষাদ কান্দোনো নাই। অসমীয়াই নিজৰ পৈতৃক দেশত নিজৰ জীৱন বা মৰণ নিজে ঠিৰাং কৰি লব।"

————

দেশৰ মাটিহে আচল

(ইং ১৯৩৫ চনৰ ১ম বছৰৰ "ডেকা অসমৰ" সম্পাদকীয়)

"মানুহে নিজক নিজ-ইচ্ছাৰে পৰিচালিত একোটা মাত্ৰ জীৱ-লগা যন্ত্ৰ বুলি কলেই যথেষ্ট নহব। তাৰ বাহিৰেও তাৰ যে এটা বিস্তাৰ-শীল অপৰূপ আছে, তাকো সি সিদ্ধান্ত কৰি লৈ সেই সম্বন্ধে চিন্তা কৰিব লাগিব। অকল চিন্তা কৰিলেও নহব,—তাৰ বিচিত্ৰ বিকাশমুখী আত্ম-অধ্যয়নৰ আনন্দাপ্লুত উপলব্ধিটোকো সি জীৱনৰ কৰ্ম্মোদ্যমী-সঙ্গী কৰি লব লাগিব।

কিন্তু, যি মানুহৰ জীৱনটো ইমান ব্যাপকশীল, ৰূপটো ইমান বিশ্বভাতী, দায়িত্বটো ইমান বিৰাট, সেই মানুহে তাৰ ৰস-ৰূপময়

জীৱন-সম্ভাৰৰ জয়ধ্বনি তুলি থাকে ক'ত? জন্মে ক'ত? লালিত-পালিত বৰ্দ্ধিত হৈ গৌৰৱস্ফীত আকাৰেৰে বৰ্ত্তি থাকে ক'ত? সি জন্মে, সি থাকে, সি লালিত-পালিত-বৰ্দ্ধিত হৈ বৰ্ত্তি থাকে তাৰ নিজস্ব মাটি এডোখৰত। এই মাটি ডোখৰতেই তাৰ বীজ অঙ্কুৰিত হয়,—এই মাটি ডোখৰতেই সি জন্ম লাভ কৰে,—এই মাটি ডোখৰৰ ৰস-জীপ পিয়েই সি লালিত-পালিত-বৰ্দ্ধিত হয়,—এই মাটি ডোখৰত গজি উঠা ফল-মূল-শস্য আদি খায়েই সি পুষ্ট হয়, নোদোকা শকত-আৱত হয়,—এই মাটিডোখৰ ভেদি ওলোৱা স্ফটিক জল-টুপি পিয়েই সি পিয়াহ মাৰে,—এই মাটিখিনিৰ আকাশখনিত ভাঁহি থকা বতাহ-ছাটি টানি লৈয়েই সি জী থাকে,—এই মাটিখণ্ডৰ ঔপদানিক প্ৰভাৱেৰে গঢ় লৈ উঠা মন, প্ৰাণ, হৃদয়, অনুভূতিৰেই সি তাৰ ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, শিল্প, কলা, আচাৰ-নীতি, জীৱিকা-নিৰ্ব্বাহৰ প্ৰণালী সৃষ্টি কৰি সমষ্টিগতভাৱে একোটা গোট মাৰি উঠি জন্ম পোৱাৰ স্বাভাৱিক অধিকাৰৰ সৈতে জাতি নামে পৰিচিত হয়। গতিকে, জন্ম লোৱাৰ স্বাভাৱিক অধিকাৰৰ লগতে সেই মাটি ডোখৰতো তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ স্বাভাৱিক অধিকাৰ বৰ্ত্তে। সেই মাটিত তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ ওতঃপ্ৰোত সম্বন্ধ। এই মাটিখিনিয়েই তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ জীৱন-মৰণৰ পৱিত্ৰ সঙ্গমস্থল। এই মাটি এৰি সি আৰু তাৰ জাতিৰ কোনোৱেই জী থাকিব নোৱাৰে। এই মাটিডোখৰক মুখৰিত কৰিয়েই তাক আৰু তাৰ জাতিক বিশ্ব-মানৱতালৈ আগুৱাই নিয়া প্ৰশস্ত মুক্ত পথৰ অফুৰন্ত শঙ্খধ্বনিও উচ্ছ্বসিত হৈ বাজি আছে। এই মাটিখিনিয়েই তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ

একমাত্ৰ ধৰণী,—তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ জীৱনৰ একমাত্ৰ সৰ্ব্বহ-সম্বল। এই ধৰণীৰ পৰা পিছলি পৰিলে সি আৰু তাৰ জাতি অতল অন্ধকাৰত নিমজ্জিত হৈ অন্ধ হব,—এই সৰ্ব্বহ-সম্বলে তাক এৰা দিলে, তাৰ আৰু তাৰ জাতিৰ জীৱন অকল বিফলেই নহব, নাই-নুইৰ বিষোদগাৰত বাষ্পীভূত হৈ উৰিও যাব।

মাটিৰ মূল্য সম্বন্ধে পৃথিৱীৰ বিখ্যাত ধনী হেনৰী ফোৰ্ডে কৈছে :—"মাটিতেই আমাৰ সকলো সুখ বিৰাজ কৰিছে। 'মাটিয়েই আমাৰ সুখ-স্বাচ্ছন্দ্যৰ মূল আৰু মাটিয়েই আমাৰ জীৱন ৰক্ষা কৰিছে। মাটি এৰি আমি যিমান দূৰলৈ যাম, তিমানেই আমাৰ অসুবিধা আৰু দুখ বাঢ়ি থাকিব। মাটি চিৰকালেই একেভাৱে বিস্তৃত হৈ পৰি আছে,—সি সঙ্কুচিত হৈ যোৱা নাই, আৰু তাৰ উৎপাদিকা শক্তিৰো হ্ৰাস হোৱা নাই। এই মাটিয়েই আমাৰ সকলো পৰিশ্ৰমক সম্মানীতভাৱে সাৰ্থক কৰিব পাৰে। মাটিত টকা পেলাই দি শস্য গজাই তাক দুগুণ লাভত ফিৰাই লব পাৰি। দেশৰ বেহা-বেপাৰৰ যিমানেই দুৰ্দ্দশা নঘটক, মাটিয়ে আমাক সকলো দুৰ্দ্দশাৰ পৰা পৰিত্ৰাণ কৰিব পাৰে। এজন মানুহ আৰু এডোখৰ মাটিৰ সম্বন্ধৰ লগত নিবন্ধুৱা জীৱনবীমাৰ সম্বন্ধ তুলনা নহয়। এখন ভৰি বেহা-বেপাৰৰ ওপৰত আৰু এখন ভৰি মাটিৰ ওপৰত ৰাখিলে, অতি আৰ্থিক বিপদৰ পৰাও ত্ৰাণ পোৱা যায়। যদি কোনো চাকৰিত কিছু নগদ আয় আৰু কিছু মাটি-বাৰী থাকে, তেন্তে তেওঁৰ জীৱন দুয়ো ৰকমে স্বচ্ছন্দ আৰু নিৰাপদ থাকে। সাঁচতীয়া ধন কমি যাব পাৰে, কিন্তু শস্য

কেতিয়াও নকমে, বা সামান্য পৰিমাণে কমিলেও, তাৰ দ্বাৰা জীৱনলৈ অভাৱৰ বিপদ নাহে।"

কিন্তু, মানুহৰ যেতিয়া এনে মাটি ডোখৰৰ প্ৰতি আওহেলা হয়,—এনে মাটি ডোখৰৰ অধিকাৰটো হাতৰ মুঠিৰ পৰা এৰি দিয়া হয়,—তেতিয়া অনিবাৰ্য্য ক্ষয়-ৰোগত পৰি তাৰ অস্তিত্বও মৃত্যুত বিলীন হৈ যায়। তেতিয়া, ধন-সম্পত্তি, জ্ঞান-বিজ্ঞান, ভাসা-সাহিত্য-সংস্কৃতি, কলা-শিল্প, বেহা-বেপাৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰত উন্নতিগামী খোজ পেলোৱাটোও তাৰপক্ষে শোচনীয়ভাৱে নিৰৰ্থক হৈ পৰে। তেতিয়া, বিশ্ব-মানৱতাৰ আৱাও তোলা কথাটোও তাৰ ভণ্ডামীৰ হুল এডাল যেন হৈ সমাজত দেখা দিয়ে। কাৰণ, তেজ-মঙহ, অস্থিমজ্জাগত মাটি ডোখৰকেই যদি ক্ষয়ৰ সোঁতত উটি যাবলৈকে সি এৰি দিলে, সেই ধৰণীহীন ক্ষয়গ্ৰস্ত শক্তিৰে মানৱীয়তাৰ আছৰত কি মহৎ কলা-কৃষ্টিৰ সাম্পদিক সংযোগ ঘটাবলৈ আশা কৰিব পাৰে সি? কিবা এটা কৰিবলৈ ইচ্ছা কৰিলেও, সেইখিনি সি ৰক্ষা কৰিব কাৰ তত্বাৱধানত কোনটো পাত্ৰত? তাৰ ঔৎকৰ্য্য সাধিবলৈকে সাধনা কৰিব সি কাৰ বাবে? কাৰণ, তাৰ তলিখন ফুটি সেই ফালেদি উদং হৈ ওলাই গৈ নিঃশেষ হৈ যাব ধৰিছে সি? নিজৰ গাৰ মঙহ-ডুখৰিৰ অস্তিত্ব এৰি দিয়া জনে বিৰাট-মানৱতাৰ বিৰাট কায়াৰ কোন ডোখৰ মঙহৰ উন্নতিৰ বাবে সি কি কৰিব পাৰিব?

দেশৰ যি মাটিডোখৰে, তাক আৰু তাৰ জাতিক মানৱীয় সংস্কৃতিৰ সকলো বিভাগৰ পৰিচৰ্চ্চাৰে চিন্তাশক্তিৰ ক্ৰমোৎকৰ্ষতা সাধিবলৈ দি তাৰ প্ৰাণোন্মাদক ভাষাৰত্নৰ আলোক বিকীৰণ কৰি

গোটেইখন জগত জুৰি তাক চিনাকি কৰি দি আছে, তেনে মাটি-ডৰা, তেনে দেশখন আৰু তেনে জাতীয় সত্বাটোৰ প্ৰতি তাৰ আসক্তিটো যদি তীব্ৰ হৈয়ে নজন্মিল, তেন্তে, সি আৰু তাৰ জাতিটো জী থকা দাবিটোৰেই বা মূল্য আৰু সাৰ্থকতাৰ গুৰুত্ব কি ?

গাওঁ-চুবুৰিক লৈ সাঙোৰ খোৱা সমষ্টিগত জীৱনটোৰ উন্নতি-অৱনতিৰ গতিটো সম্বন্ধে উদাসিনতাৰ ছিদ্ৰময় ফটাকানিৰ মোনা-খনিত ভৰাই লোৱা জীৱনৰ টোপালাটো বৈ নিৰুদ্বেগ-নিৰ্ভাৱনাৰে খাই-বৈ থাকিবলৈকে উপাৰ্জ্জন আদায় কৰাৰ অনিশ্চিত চেষ্টাটো ব্যক্তিগত জীৱনৰ এটা ফাল হলেও হব পাৰে ; কিন্তু তাৰ স্থিতিটোৰ ঘাই-ধৰণী নিজ দেশৰ মাটি ডোখৰৰ আৰু তাৰ গোটবন্ধা সমষ্টিগত জীৱনটোৰ সৰ্ব্বাঙ্গিক উন্নতি বিধায়ক আকাঙ্ক্ষাৰ লগত সি ওতঃপ্ৰোত-ভাৱে সংশ্লিষ্ট হৈ নচলিলে, তাৰ জীৱনত ধ্বংশৰ বিপদে পদে পদে দেখা দিয়ে। দেশৰ মাটি আৰু তাৰ সমষ্টিগত জীৱনৰ লগত বিচ্ছিন্ন ব্যক্তিগত জীৱনটো ব্যাৱহাৰিক পয়োভৰেৰে ভৰক মাৰি ভৰাল হৈ উঠিলেও, তাৰ স্থিতিটো স্বাৰ্থপৰতাৰ ক্ষণভঙ্গুৰ দুৰ্ব্বলতাত খুন্দা খাই চূৰ্ণীকৃত হয়। কিন্তু, ব্যক্তিগত জীৱনটো যদি দেশৰ মাটিত পাতালভেদী শিপা গাৰি গজি উঠা গোটবন্ধা জাতীয় জীৱনৰ অমোঘ-শক্তিৰ লগত সংগ্ৰথিত হৈ থাকে, তেন্তে হেজাৰ হেজাৰ ধুমুহা-চেৰেকণিৰ কোবতো একো হানি-বিঘিনি নোহোৱাকৈ সি স্থিৰ থাকে।

দেশৰ প্ৰত্যেকজন নৰ-নাৰীৰ গা-গুটীয়া জীৱনবিলাক দেশৰ মাটি আৰু জাতিৰ স্বাৰ্থৰ লগত অঙ্গাঙ্গিকৈ গাথি লৈ হৃদয়-মন উদ্দীপ্ত কৰি তুলিলেই, বীৰত্ব-ব্যঞ্জক মনুষ্যত্বটো জীৱনত প্ৰতিভাত হব আৰু

বাহিৰৰ যি কোনো আক্ৰমণৰ শঙ্কাৰ পৰা মাটি আৰু জাতি নিৰাপদ হব। কিন্তু, দেশৰ মাটি আৰু জাতি-প্ৰাণতাৰ বীজ দেশৰ সতি-সন্ততিৰ শিশুকালৰ পৰাই অন্তৰত উপ্ত নহলে, ডাঙৰত পুৰঠ হৈও সেইটো কৰিম বুলি ভবাটো জীৱনবিলাক বিফল হোৱা অপবাদৰ নামান্তৰ। একফালে মুখ কৰি বাঢ়ি যোৱা পুৰঠক আনমুখী কৰি তোলাটো অতি কঠিন কাম। সেইবাবে দেশৰ শিশুসকলৰ জীৱনবিলাকৰ আৰম্ভণিৰ পৰাই দেশৰ মাটি হালিছাৰ অণু-কেইটাৰ আৰু জাতিৰ সত্বাটোৰ লগত নাড়ীগত সংযোগ স্থাপন কৰি দিয়াটো সকলো কৰ্ত্তব্যৰ আগ-কৰ্ত্তব্য।”

———

নিজ মাটিডৰাতহে সত্যৰ পোন-প্ৰথম বিকাশ

(ইং ১৯৩৫ চনৰ ১ম বছৰৰ “ডেকাঅসম”ৰ সম্পাদকীয়)

‘আনৰ আক্ৰমণত পৰা নিজাত্মাটোৰ আৰ্ত্তনাদলৈ পাছ দি আন্ত-ৰ্জাতিকতাৰ অচিনাকি ধ্বনিলৈ কাণ পাতি উতনুৱা হোৱা আমাৰ কোনো কোনোৰ মুখত শুনা যায়, যে জাতীয়-চেতনাৰ তীব্ৰতা বৃদ্ধি কৰা চেষ্টাত, প্ৰচণ্ড জাতীয়তাবাদী হিট্‌লাৰ মুছোলিনীৰ দৰে আনৰ জাতীয়-স্বাধীনতা হৰণ কৰা ধুমকেতুইহে জন্ম লাভ কৰে। কিন্তু

আত্মৰক্ষাৰ আশীৰ্ব্বাদ-বঞ্চিত এই মুষ্টিমেয় দুৰ্ভগীয়া কেজনে যে এই কথাষাৰৰ দ্বাৰা নিজ দেশৰ ওপৰত অধিকাৰ বৰ্ত্তাবলৈকে অশান্তিৰ ধুমকেতু হিট্লাৰ-মুছোলিনীৰ প্ৰেতাত্মাক মাইহে দিছে, আৰু আনৰ স্বাধীনতা হৰণ কৰিবলৈকেই নিজৰ জাতীয়তাক শক্তিশালী কৰি লৈ পৃথিৱীময় অশান্তিৰ ধল ঢালি দিয়া হিট্লাৰ-মুছোলিনীৰ লগত, নিজৰ ঘৰ-চোতাল ছাটি ধৰা ধাবাসাৰ আক্ৰমণৰ পৰা আত্মৰক্ষা কৰিবলৈকে খুব হেকৰা ক্লীবত্বত-পুৰুষত্বৰ নিৰ্ভীক চেতনা সঞ্চাৰ কৰি তুলিব খোজা চেষ্টাটোক তুলনা কৰি যে নিজৰ হাস্যাস্পদ পৰিচয়টোহে দাঙি ধৰিছে, সোইটো বুজা নাই। এই এমুঠিয়ে ইয়াকো বুজি নাপায় যে হিট্লাৰ-মুছোলিনীৰ জাতীয়তাবাদটো হৈছে আনৰ ওপৰত অধিকাৰ বিস্তাৰ কৰা আক্ৰমণমুলক আৰু আমি অসমীয়াৰ জাতীয়তা-বাদটো হৈছে আত্মৰক্ষামুলক। গতিকে, জাতীয়তাবোধৰ ধাৰণা, ৰূপ আৰু প্ৰয়োজনীয়তা সম্বন্ধে হিট্লাৰ-মুছলিনীৰ লগত অসমীয়াৰ স্বৰ্গ-মৰ্ত্ত্য ফাঁক।

মহাত্মা গান্ধীয়ে পোন-প্ৰথমতে নিজ জন্মভূমি গুজৰাটৰ মাটিত, গুজৰাটি লোকসমাজৰ মাজত কৰ্ম্মক্ষেত্ৰ থাপি নিজৰ গুজৰাটি ভাষাৰ ভিতৰেদিহে ভাৰত-সেৱা আৰু বিশ্ব-মানৱ-সেৱাৰ মহান ক্ষেত্ৰলৈ আগ বাঢ়ি গৈছিল। বঙ্গৰ মাটিৰ বাংলা ভাষাত চিন্তা-সাধনা-সেৱা নিবদ্ধ ৰাখিহে ৰবীন্দ্ৰনাথে বিশ্ব-বিমোহনী ৰূপেৰে কবিত্ব কুবুঁৰীক সৃষ্টি কৰি তোলাটো সম্ভৱপৰ হৈছিল। পোন প্ৰথমতে ৰুচিয়াৰ মাটি আৰু ৰুচভাষাত ৰুচীয় জাতিৰ মুক্তি আৰু উপায় অন্বেষণৰ পথেদিহে লেনিন আৰু ষ্টেলিনে চ'ভিয়েট ৰাষ্ট্ৰ গঢ়ি তুলিছে। কাৰ্লমাৰ্কচেও

তেওঁৰ নিজ জাতীয় দুঃস্থ জাৰ্ম্মান সকলৰ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ তীব্ৰতাৰ ওপৰতেই আজি বিশ্ব-মানৱীয়তাৰ পুৰণি ধাৰণাত প্ৰলয় ভুমিকম্পৰ বিস্ফোৰণ ফুটোৱা কমিউনিজম্ স্থাপন কৰে। পোনতে নিজ দেশৰ মাটি ডোখৰতহে বিশ্বাভিযানী গতিৰ সচ্চল বীজ অঙ্কুৰিত হয়। নিজ দেশৰ মাটি আৰু জাতিত নিটোল আৰু নিৰ্ম্মল ৰূপৰ ঠগ নোতোলাকৈ আন্তৰ্জাতিকতাৰ বুলি-বচন আওৰালে, সেই মুখত মৰ্য্যাদাৰ ওজন পাতল পৰে। উক্ত মহৎলোক সকলৰ যদি পোনতেই নিজদেশ আৰু নিজ জাতিৰ প্ৰতি প্ৰেম নাজাগিলেহেঁতেন, হৃদয়ত নিজ দেশাত্ম-বোধৰ প্ৰখৰতাটো জীৱন্ত সোঁতেৰে উজ্জীৱিত হৈ নুঠিলহেঁতেন, তেন্তে, আন্তৰ্জাতিকতা বা বিশ্ব-মানৱতাৰ ক্ষেত্ৰলৈ বাট বুলি যোৱা বাটৰ সন্ধানকেই তেওঁলোকে নাপালেহেঁতেন।"

———

জাতীয়তা আৰু মহাজাতীয়তা

(ইং ১৯৩৫ চনৰ ১ম বছৰৰ "ডেকা-অসম"ৰ পৰা)

প্ৰশ্নঃ— "জাতীয়তা" শব্দটো আপুনি বহু সময়ত বহু ৰকমে ব্যৱহাৰ কৰে। কেতিয়াবা অসমীয়াক লৈ আৰু কেতিয়াবা ভাৰতক লৈ। এইবাবে, "জাতীয়তা" সম্বন্ধে আপোনাৰ ধাৰণা বুজিবলৈকে আমি টান পাওঁ। অনুগ্ৰহ কৰি বুজাই কওকচোন ?

উত্তৰঃ— "জাতীয়তা" শব্দটো যেতিয়া মই অকলে ব্যৱহাৰ কৰোঁ, তেতিয়া তাৰ দ্বাৰা মাত্ৰ অসমীয়াকহে বুজাওঁ। গোটেইখন

ভাৰতক বুজাবলৈকে মই "মহাজাতীয়তা" শব্দহে ব্যৱহাৰ কৰোঁ। যেতিয়া ভাৰতৰ সীমা চেৰাই যাম তেতিয়া মই তাক "মহামানৱতা" আখ্যাৰে বুজাই কম। কাৰণ, 'জাতীয়তা' বিলাকৰ গোটতেই "মহাজাতীয়তা", আৰু "মহাজাতীয়তা" বিলাকৰ সম্মিলনতেই "মহামানৱতা"ই ৰূপ পায়।

প্ৰঃ—কিয়, বুজাই কব নে ?

উঃ—নিশ্চয় কম,—কিন্তু মন দি শুনিলেহে মই কৈ সুখ পাম।

প্ৰঃ—বাৰু শুনিম, কওক।

উঃ— মই সদায় কৈ আহিছোঁ, যে আনক বুজিবলৈ হলে, প্ৰথমতে নিজক বুজি লব লাগিব। নিজক সম্যকভাৱে বুজি নোলোৱাকৈ আনক বুজিবলৈকে মন মেলিলে বুজটোত বিভ্ৰাট ঘটে,—আনকো বুজি পোৱা নহয়, আৰু নিজকো হেৰুৱা হয়। নিজে শক্তিশালী নোহোৱাকৈ আনক উদ্ধাৰ কৰিবলৈকে যোৱা গতিটোৱে গ্লানিকৰ বিফলতাত ঠেকেছা খাই ফেন্তা * হয়। বাতৰোগগ্ৰস্ত পঙ্গু এজনে নিজৰ বহি থকা ঠাইডোখৰ এৰি গৈ বহল মুকলিত ফুৰাচকা কৰিব নোৱাৰে। মানুহজন নিজে নিজত শক্তিৱন্ত হৈ নুঠিলে আনক শক্তিৱন্ত কৰি তুলিব খোজাটো, নাইবা তাৰ উপাদানৰ যোগেৰে বিৰাট-বস্তু এটাত শক্তি সংযোগ কৰাৰ কথা ভবাটো অবান্তৰ। অসমীয়া জাতীয়তাই প্ৰথমতে নিজক সম্পূৰ্ণাঙ্গকৈ প্ৰফুল্লিত কৰি লৈহে ভাৰতীয় মহাজাতীয়তাৰ অবিচ্ছিন্ন অঙ্গৰূপে মূল্যৱান উপাদান যোগাই বলিষ্ঠ খোজেৰে তাক মহা-মানৱীয়তাৰফালে চলাই লৈ যাবলৈকে সক্ষম হব।

* ফেন্তা—ভীষণ হেঁচা পৰি ফাটি-ফুটি বিকৃত হৈ যোৱা অৱস্থা।

প্ৰঃ—বৰ্ত্তমান যুগত "জাতীয়তা" শব্দটোৰ অৰ্থ যেনেভাৱে গ্ৰহণ কৰা হয়, সেইভাৱে লবলৈকে অসমীয়াৰ ভিতৰত উপাদান বিলাক সম্পূৰ্ণকৈ আপুনি পাইছে নে ?

উঃ—নিশ্চয় পাইছোঁ। আগৰ বহুখিনি বাদ গৈও এতিয়া যিখিনি আছে, তাৰ ভিতৰতেই জাতীয়তাৰ সম্পূৰ্ণ সম্বলখিনি মই দেখা পাইছোঁ, অৱশ্যে তাৰ পুষ্টি সাধন কৰি লব লাগিব।

প্ৰঃ—আপুনি দেখা পোৱা বুলি কব পাৰে, কিন্তু আমি হলে একো দেখা নাই।

উঃ—জাতীয়তাৰ মাল-মছলা সম্বন্ধে তোমালোক নিজৰ প্ৰতি ইমান আস্থাহীন হৈ থকাৰ বাবেই অসমীয়াৰ জাতীয়-ৰূপটো তোমালোকৰ ওচৰত আজিলৈকে স্পষ্ট হৈ উঠিব পৰা নাই। জাতীয়তাটো বৰ আত্ম-সম্ভ্ৰমী আৰু অভিমানীও ;—তালৈ অশ্ৰদ্ধাশীল লোকক সি ধৰা নিদিয়ে। সমগ্ৰ লোকসঙ্ঘৰ পুৰুষ-পুৰুষানুক্ৰমিক জীৱন-ৰহস্য বিলাকৰ বিনিময়ত সি গঢ়ি উঠিছে। সেইবাবে সি আত্ম-সম্ভ্ৰমী আৰু অভিমানী।

প্ৰঃ—কিবা থাকিলেহে আস্থা আৰু শ্ৰদ্ধা হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে ; একো নাথাকিলে আস্থা বা শ্ৰদ্ধা জন্মিব কিহৰ ওপৰত !

উঃ—এইটো তোমালোকৰ আত্ম-চৈতন্য আৰু আত্ম-বিশ্বাস সম্বন্ধে ঘোৰ দুৰ্ব্বলতাৰ অভিব্যক্তিৰ বাহিৰে আন একো নহয়। তোমা-

লোকে নিশ্চিত নিজত্বৰ ভেঁটিটোৰ পৰা ভৰি দুখন আনৰ অনিশ্চিত ভেটিত থিয় কৰাই লৈ অসন্মানী আত্ম-পৰিচয়টো দাঙি ধৰিব খুজিছা বাবেই অসমীয়াৰ জাতীয়-সম্পদৰ একো বস্তু তোমালোকৰ চকুত পৰা নাই।

প্ৰঃ—আপুনি তো আমাক এইদৰে সদায় কটু কথাকে কৈ আহিছে। বাৰু কওকচোন, 'জাতীয়তা' শব্দটোৰ সম্যক অৰ্থ বুজাবলৈকে অসমীয়াৰ ভিতৰত কি কি সম্বল আছে?

উঃ—তোমাৰ খং উঠিছে যেন পাইছোঁ। খং উঠিলে তো মোৰ কথা স্থিৰ হৈ একাগ্ৰ মনেৰে কাণ পাতি শুনিব নোৱাৰিবা। অথচ, একমাত্ৰ এই কাৰণেই এই সম্বন্ধীয় মোৰ কথাবিলাক কোনেও আজি-লৈকে বুজিবলৈ চেষ্টা কৰা নাই। কথাখিনি শুনাৰ আগতে যদি মোৰ ব্যাখ্যা সম্বন্ধে তোমালোকে এটা বিৰুদ্ধ ভাৱ লৈ থোৱা, তেন্তে তাক সুস্থিৰ মনেৰে শুনি নিৰপেক্ষ বিচাৰ এটা দিবা কেনেকৈ?

প্ৰঃ—বাৰু, আমি আমাৰ মন স্থিৰ কৰি শুনিবলৈ যত্ন কৰিলোঁ, আপুনি কৈ যাওক।

উঃ—তেন্তে শুনা, মানৱ মনৰ বিচিত্ৰ প্ৰকাশটোক সৰ্ব্বাঙ্গিক সুন্দৰ ৰূপ দিবলৈকে উথিত হোৱা আকুলতাৰ স্পন্দনটোৰ স্পৰ্শ বিলাক বুটলি লব পৰা সম্পদ বিলাকেই যদি কোনো জাতি এটাৰ জাতীয়-জীৱনৰ মূল বস্তু হয়, তেন্তে, তাৰ সকলোখিনি অসমীয়াৰ ভিতৰতেই আছে।

অসম-মাতৃৰ গৰ্ব্বত নৰ-পশু-পক্ষী-কীট-উদ্ভিদ আদি প্ৰাণী-

জগতৰ সকলো পৰিয়াল আছে,—নদ-নদী, * সাগৰ-সৰোবৰ আছে,—পৰ্ব্বত-ভৈয়াম, জান-জুৰি, খেতি-পথাৰ, বেহা-েপাৰ আছে,—নানা শ্ৰেণীৰ খিলঞ্জীয়া মানুহ আছে,—ইয়াৰ মাটি ফুটি ওলোৱা নানা ভাষা আৰু নানা ভাষী আছে,—সকলোৰে ওতঃপ্ৰোত সম্মিলনত ৰূপায়িত হৈ উঠা উমৈহতীয়া অসমীয়া ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি আছে,—নানা ঔষধী আছে,—সোন, ৰূপ-লো-তেল-চূণ-কয়লা আদিৰ খনিবোৰ আছে,—নানা ধৰ্ম্ম আৰু মতবাদৰ সমন্বয় আছে,—দৰ্শন, জ্যোতিষ, জ্ঞান-বিজ্ঞান, স্থপতিবিদ্যা, শ্ৰমশিল্প, সুকুমাৰ কলা, বোৱন-কাটন আছে,— কবিতা-সঙ্গীত-নৃত্য-চিত্ৰকলা আছে,— আশা আছে, আকাঙ্ক্ষা আছে, কল্পনা-পৰিকল্পনা আছে। সম শেহত, দেখিলে ভোক পিয়াহ টুটি যোৱা নোদোকা তেজাল ডেকা-গাভৰুৰ দল আছে। অসমীয়া জাতীয়তাক সুঠাম-সুন্দৰকৈ জীৱন্ত কৰি তুলিবলৈকে ইয়াতকৈ আৰু কি উপাদান তোমালোকক লাগে?

আমাৰ জাতীয় চেতনাযুক্ত ডেকাশক্তিৰ প্ৰাখৰ্য্যৰ স্পৰ্শত এই সম্পদ বিলাক যেতিয়া ঠন ধৰি উঠিব, তেতিয়া অসমীয়াৰ জাতীয় জীৱনটো ভাৰতীয় মহাজাতীয় জীৱনত এটা লোভনীয় সম্পদ হৈ দেখা দিব;—নহলে, সি ভাৰতৰ মহাজাতীয় আৰু আন্তৰ্জাতিক মহা-মানৱীয় জীৱন-যজ্ঞত একো আহুতি যোগাব নোৱাৰিব।

প্ৰঃ—বাৰু, আপুনি যে জাতীয় স্বাধীনতাৰ কথাটো ইমানকৈ কয়, সেই সম্বন্ধে আপোনাৰ ধাৰণা কি? ভাৰতৰ পুৰ্ণ-স্বাধীনতাৰ ৰূপ

* জয়সাগৰ, শিৱসাগৰ, গৌৰীসাগৰ আদি বিপুল মানৱীয় শক্তিৰ নিদৰ্শন।

সম্বন্ধে মহাত্মা গান্ধী, নেহৰু আদিয়ে ব্যাখ্যা দিছে। আপুনিও ভাৰতৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতাৰ লগতে অসমৰো পূৰ্ণ-স্বাধীনতাৰ কথা কয়,—অথচ, যি কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানৰ পৰা ওলোৱা ভাৰত-মহাজাতীয়-স্বাধীনতাৰ অনুপ্ৰেৰণাৰে আপুনি অসমৰ জাতীয়-স্বাধীনতাৰ কথা কয়, সেই কংগ্ৰেছ অনুষ্ঠানখনকো দেখোন আপুনি মাজে সময়ে কঠোৰ-তিক্তভাৱে সমালোচনা কৰে। তেনেহলে, আপোনাৰ মতে ভাৰতৰ মহাজাতীয় স্বাধীনতাৰ পৰা আপোনাৰ অসমৰ জাতীয়-স্বাধীনতাৰ ধাৰণাটো বেলেগ নেকি? এইটো পৰস্পৰ বিৰোধী কথা নহয়নে? আমি একো বুজা নাই।

উঃ—ভাৰতৰ মহাজাতীয় স্বাধীনতা আৰু অসমৰ জাতীয় স্বাধীনতা সম্বন্ধে মোৰ ধাৰণা নুবুজিবৰ একো কাৰণ নাই। এই সম্বন্ধে বহু ঠাইত মই এই একে কথাকে নানাভাৱে কৈছোঁ। তথাপি যে ভাৰতৰ আৰু অসমৰ স্বাধীনতা সম্বন্ধে মোৰ ধাৰণা তোমালোকে বুজিব পৰা নাই বুলি কৈছা, সেইটোৱে মোৰ লিখা আৰু কোৱা কথাবিলাকলৈ তোমালোকৰ মন উদাসিন থকাটোকেই বুজাইছে। ভাৰতৰ মহাজাতীয়-স্বাধীনতা আৰু অসমৰ জাতীয়-স্বাধীনতাৰ পাৰস্পৰিক একো বিৰোধ নাই। তোমালোকে যদি এই সম্বন্ধে মোৰ ধাৰণা বুজিবলৈকে ইমানেই আগ্ৰহ কৰিছা, তেন্তে মোৰ লিখাবিলাক আৰু মোৰ কোৱা কথাবিলাক মন দি পঢ়িবা, শুনিবা। কিন্তু মোৰ লিখা কথা, আৰু কাৰ্য্যবিলাকলৈ অৱজ্ঞা কৰি উদাসিন থাকি, মাত্ৰ মোক সমালোচনা আৰু অভিযুক্ত কৰিবৰ সময়ত গা-টঙাই উঠিলেতো মোক বুজি নাপাবা। কিন্তু এই বিষয়ক চিন্তা কৰাৰ সময়ত কেন্দ্ৰচ্যুৎ নহবা,

অৰ্থাৎ ভাৰত মহাদেশখন আৰু ভাৰতীয় মহাজাতিটো কেবাখনো দেশৰ আৰু কেবাটাও জাতিৰ সমষ্টি—এই সত্যটোৰ পৰা পিছলি নপৰাকৈ বিষয়টো চিন্তা কৰিবা। তেতিয়া এই বিষয়ত মোৰ ধাৰণাটো সহজতে বুজি পাবা।

প্ৰঃ— বাৰু কওকচোন, ভাৰত মহাজাতীয়-স্বাধীনতা আৰু অসম জাতীয়-স্বাধীনতা, দুয়োটাৰ লগত সামঞ্জস্য ৰাখি এই সম্বন্ধে আপোনাৰ স্পষ্ট ধাৰণা কি।

উঃ—একেবাৰে দুটি কথা একাষাৰেৰেই ইয়াৰ সহজ উত্তৰ দিব পাৰি। এই কথাকে আগতে কেবাবাৰো মই নানান ভঙ্গীৰে কৈ আহিছোঁ। ব্যষ্টি-বৈচিত্ৰ্যৰ পূৰ্ণবিকাশ আৰু পাৰস্পৰিক সমন্বয়তেই সমষ্টিগত বিকাশৰ মৰ্য্যাদা ৰক্ষা পৰে। এই সমন্বয়ৰ সাফল্যতেই অনন্তগামী সৃষ্টি-বৈচিত্ৰ্যৰ পৰিকল্পনাৰ জয়নাদেও আত্মতুষ্টি পায়। ব্যষ্টি আৰু সমষ্টিৰ পৰিপূৰ্ণতা লাভ কৰা প্ৰণালী মূলতঃ একেটা। মহামানৱীয়তা, ভাৰতীয় মহাজাতীয়তা আৰু তাৰ অচ্ছেদ্য-অঙ্গ অসমীয়া-জাতীয়তাই পৰস্পৰ সামন্বয়িক পূৰ্ণতা লাভ কৰা নিৰ্ব্বিৰোধ প্ৰণালীও একেটা—একো বিভিন্নতা নাই—মাত্ৰ প্ৰত্যেকেই মহামানৱীয়তালৈ অগ্ৰসৰ হোৱা কেন্দ্ৰীয় লক্ষ্য এৰি পিছলি পৰা দোষত দুষ্ট হৈ নুঠিলেই হল। কেন্দ্ৰচ্যুতিৰ দূষণীয় ঘটনাতহে বিৰোধৰ হাই-উৰুমিয়ে দেখা দিয়ে,—কেন্দ্ৰীয় খোপনি স্থিৰ থাকিলে সেই দোষ নঘটে। যেতিয়া দেশৰ প্ৰত্যেক জনেই তাৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক সত্তাৰ সৰ্ব্বাঙ্গ পৰিপুষ্টি আৰু পৰিবেশনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় খাদ্য, বাসগৃহ, শিক্ষা, চিকিৎসা, যাতায়াত আৰু আন যাৱতীয় ব্যৱহাৰ্য্য

বস্তুৰ একো অভাৱ বোধ নকৰিব,—দেশৰ প্ৰত্যেকজন নৰ-নাৰীয়ে কেন্দ্ৰবদ্ধ আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ তৃপ্তি সাধন কৰাত কাৰো লগত কাৰো কোনোদৰৰ সংঘৰ্ষ নলগোৱাকৈ পাৰস্পৰিক সহযোগ-সহানুভূতিৰে নিজ নিজ বিকাশৰ পথত স্বাধীনচিতীয়া খোজ লৈ আত্মস্থিত বিৰাটত্বক মুকলি কৰাত একো বাধা-নিষেধৰ আঘাত নাপাব,—যেতিয়া এই ফালৰ পৰা সুস্থ নিৰ্ঘুণ আৰু উচিত বিবেচনাৰে দেশৰ সমাজ শাসনৰ আৰু জন-সমষ্টি নিয়ন্ত্ৰণৰ নিৰ্বিঘ্ন বিধি-ব্যৱস্থা গঠিত হৈ প্ৰত্যেকজন নৰ-নাৰীকেই নিজ নিজ বিবেক-বুদ্ধিৰ সুশৃঙ্খলিত স্বাধীনতাৰে চলি যোৱাৰ আনন্দ দিব,—সেয়ে হৈছে মোৰ স্বাধীনতা সম্বন্ধীয় ধাৰণা আৰু লক্ষ্য। এই বিষয়ত, মহামানৱীয়তা, ভাৰতীয়ৰ মহা-জাতীয়তা আৰু অসমীয়াৰ জাতীয়তাৰ কোনো প্ৰকাৰৰ বিৰোধ নাই।”

————

ভৱিষ্যৎ-ৰাষ্ট্ৰ বা মানৱ-তন্ত্ৰ

(ইং ১৯২০ চনৰ ২য় বছৰৰ “চেতনা”ৰ সম্পাদকীয়)

“স্বৰাজ্য বা স্বাতন্ত্ৰ্যৰ আচল অধিকাৰটোৱে ভিতৰে-বাহিৰে সমানে সক্ৰিয় হৈ ধীৰ, স্থিৰ, শৃঙ্খলিতভাৱে যেতিয়া মানৱাত্মাক পৰমাত্মাৰ সঙ্গমলৈকে পথ দেখুৱাই লৈ যায়, তেতিয়াই তাৰ সঁচা অৰ্থটো মানুহৰ ওচৰত গোৱৰৰ ছাব-মোহৰ পৰি ধন্য হয়। এই স্বৰাজ বা স্বাতন্ত্ৰ্যৰ ঠিক উচিত ব্যৱহাৰটো মানুহে জানে, আৰু মানুহৰ ওচৰত

ই তপত সমাদৰ পায় বুলিয়েই ইয়াক মানৱতন্ত্ৰ বুলিও কব পাৰি। মনুষ্যত্বৰ বিৰাটত্বক কেন্দ্ৰ কৰি তাৰ সৰ্ব্বাৱয়ৱ-স্থিতি ৰক্ষা কৰাটোৱেই মানৱতন্ত্ৰৰ ঘাই কথা। ই মানুহক সকলো প্ৰকাৰৰ বিৰোধৰ জটিলতা ভাঙি সবল কৰি লৈ সকলোৰে সমভূমিৰ ওপৰেদি একাত্মানুভূতিৰ নিৰ্ব্বিৰোধ সোঁত চলাই লৈ যাবলৈকে প্ৰস্তুত কৰি তোলে। মানৱ-তন্ত্ৰৰ কাৰ্য্যকাৰিতাৰ মূল্য যেতিয়া মনুষ্যত্বৰ বজাৰত এই ফালৰপৰা উচিত অঙ্কেৰে নিৰ্দ্ধাৰিত হয়, তেতিয়াহে ধৰ্ম্ম, দৰ্শন-বিজ্ঞান, সাহিত্য-সংস্কৃতি, ৰাজনীতি-অৰ্থনীতি, শিল্প-কলা, সমাজনীতি, বেহা-বেপাৰ আদি মানুহৰ জীৱনৰ উহ নিজৰি ওলোৱা সম্পদ বিলাকৰ প্ৰাচুৰ্য্যই সাৰ্থকতা পায়। এই মানৱতন্ত্ৰ নামেৰে বস্তুটো মনুষ্যত্ব উন্মেষক মানৱ মাত্ৰকৰে সাধাৰণ বিধান। যেয়ে মানৱত্বৰ দাবি তুলি ধৰে ই তাৰেই আয়ত্তাধীনলৈ আহে, আৰু মনুষ্যত্ব-লাভ-প্ৰয়াসী মানৱ মাত্ৰেই এই বিধান গ্ৰহণ কৰিবলৈকে বাধ্য; নহলে, মানৱত্বৰ দাবিটো তেওঁৰ পক্ষে উকা হৈ উৰি যায়। কিন্তু এই মানৱতন্ত্ৰক, মনুষ্যত্বৰ ক্ষীণ দোহাই দি স্বাৰ্থপৰতাৰ সয়ম্ভু অভিমানী জেওৰাখনৰ ভিতৰতে লুন্দি-খুন্দি যেতিয়া সম্পূৰ্ণতা দিবলৈকে চেষ্টা কৰা হয়, তেতিয়াই মানৱ-তন্ত্ৰৰ বক্ৰপাত হৈ চেহেৰাখন শেঁতা পৰে, আৰু মানৱত্বৰ নিখুঁত ৰূপৰ পোহৰৰ পৰা মানুহ বঞ্চিত হয়।

আজি পৃথিৱীৰ সৰু-ডাঙৰ প্ৰত্যেকটো জাতিয়েই স্বতন্ত্ৰভাৱে নিজ নিজ দেশাত্মবোধ জগাই তুলিছে, আৰু তাৰ তীব্ৰতাৰে প্ৰত্যেকে আন সকলৰ পৰা হয় সংযোগ-ছিন্ন হৈ, নাইবা সহযোগ তালি-তুলি লৈ বাঢ়ি উঠিবলৈকে উপায় পাঙি আগ বাঢ়ি গৈছে। সেইবাবেই, এই

মহাযুদ্ধৰ যোগেদি গোটেইখন ইউৰোপকে প্ৰচণ্ড ৰক্তপাতৰ লোল-শিখাই চেলেকি নি বিশ্ব-শ্ৰৱণ বধিৰকাৰী অকথনীয় বিভছ আৰ্ত্তনাদ তুলিলে; আৰু এই কাৰণেই, জাপান আৰু আমেৰিকাৰ গতিক দেখি নানা প্ৰসঙ্গত নানা জনে মত প্ৰকাশ কৰিছে, যে ইউৰোপৰ এই ৰক্তপাতৰ পাছত মানৱ সমাজত ভৱিষ্যৎ যি ৰক্তপাত হ'ব, সেইটো হ'ব এচিয়াত, পূবদেশত। অথচ, এই ব্যাপক ৰক্তপাতৰ মূল কাৰণটো ধ্বংস কৰিবলৈকে উচিত মতে কোনোফালৰ পৰা কোনেও চেষ্টা কৰাৰ কথা চিন্তা নকৰে এই কাৰণে, যে দেশাত্মবোধৰ এই অসংলগ্ন চুটি হিচাব-টোকেই মানুহৰ জীৱন-সমস্যা সমাধানৰ ঘাই সূত্ৰ বুলি ধৰি লৈ মানুহে চলি আছে। গতিকে, জাপান বা আমেৰিকা যেয়েই ৰক্ত-ৰঞ্জিত সোঁতত উটি নাযাওক, তাত কাৰো একো স্বাৰ্থ নাই। বিৰাট মানৱীয় চিন্তাধাৰাৰ আঁত হেৰুৱা বিভ্ৰান্ত দেশাত্মবোধৰ ক্ষুদ্ৰ উপলব্ধিটো পৰিতৃপ্ত হলেই হল।

কিন্তু, দেশাত্মবোধৰ এই ক্ষীণ বুজটো মহা-মানৱত্ব প্ৰস্ফুৰণৰ শেষ হিচাবৰ পক্ষে কল্যাণকৰ যেন নেদেখিলেও, সেই হিচাবত উঠিবলৈকে সাময়িকভাৱে ইয়াৰো প্ৰয়োজন আছে। জাতীয়তাবোধৰ এই অঙ্গ-হীন ক্ষুদ্ৰ সূত্ৰটো অৱলম্বন কৰি উঠি অহা উন্মাদিত কোনো জাতি এটাৰ হেঁচা পাই বৈশিষ্ট্য-সম্পন্ন দুৰ্ব্বলতৰ জাতিৰ ভিতৰত এই প্ৰয়োজনটো জাগি উঠে। কিন্তু সেই প্ৰয়োজনৰ আচল গতিটো মহা-মানৱৰ পৰম্পৰা সংযোগ ছিন্ন কৰাটো নহয়, তাৰ সংযোগ ৰক্ষা কৰি চলা মানৱ ভিযানত হাৰ্দিক সহযোগ কৰাটোতহে সফলতাই পক ধৰে। কিন্তু, যেতিয়া সেই অঙ্গহীন প্ৰয়োজনটোক অঙ্গহীন ভাৱেই সাফল্য দি, তাকেই পূৰ্ণতা প্ৰাপ্তিৰ আনন্দ বুলি গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়া পুনৰ সেই দেশাত্মবোধৰ ক্ষুদ্ৰতায়েই আনবিলাকৰ শঙ্কাৰ কাৰণ আৰু মহা-মানৱীয়তাৰ শত্ৰু হৈ পৰে! তেতিয়া ই ৰক্তপাত, জিঘাংসা, প্ৰতিহিংসা, উপদ্ৰৱ আদিৰ ভীষণতাৰে পৰিচালিত হৈ মহা-মানৱীয় ঐশ্বৰ্য্য নষ্ট কৰে।

ভাৰততো দেশাত্মবোধ জাগি উঠিছে। কিন্তু, ভাৰতৰ এই দেশাত্ম-বোধটো অঙ্গহীন হৈ তাত সিদ্ধি লাভ কৰা প্ৰণালীটো মানৱ-সমষ্টিৰ সংযোগ ছিন্ন কৰা অভিপ্ৰায়ৰ পৰা উদ্ভূত হোৱা নাই। ই প্ৰথমৰ পৰাই মানৱ-মৈত্ৰীৰ অমোঘ-মন্ত্ৰ উচ্চাৰণ কৰিয়েই গতি লৈছে আৰু বিশ্ব-মৈত্ৰীতেই ই পৰিণতি পাব। সেই কাৰণেই, ভাৰতৰ দেশাত্ম-বোধক জাতীয় আন্দোলনটো শান্তিপূৰ্ণ (Non-violent);—সেই কাৰণেই ৰক্তপাত, হিংসা, ঘৃণা আদি মানৱ-মৈত্ৰীৰ বিৰুদ্ধ ভাৱবিলাক ইয়াত নাই;—আৰু সেই কাৰণেই, বিশ্ব-মানৱৰ পক্ষেও ই বৈধ (Legitimate); আৰু মহামানৱতন্ত্ৰৰো এইটো ঘাই নীতি।

মহামানৱতন্ত্ৰৰ এই নীতিৰ একনিষ্ঠ আমোলৰ স্থিতিটো হৈছে আধ্যাত্মিকতাৰ অমল ভূমিত। ত্যাগৰ ভিতৰেদিয়েই ই পৰিপক্ক পৰিণতি লাভ কৰে। আধ্যাত্মিকতাৰ নিৰাপদ ভিত্তিক বাদ দিয়া ভোগ-সৰ্ব্বস্ব সভ্যতাৰ শাসনত পৰি মানৱ-সমাজ আজি যি অৱস্থাত উপস্থিত হৈছেহি, সেইটো অতীতৰ বুৰঞ্জীয়েও বিঙিয়াই কৈ আছে,— আমিও আজি প্ৰত্যক্ষ দেখিছোঁ—আৰু পাছত আমাৰ ভৱিষ্যৎ বংশধৰ সকলেও দেখা পাব। মহামানৱীয়তাৰ সামাজিক মঙ্গল সাধন কৰা-টোৱে মানৱ-জীৱনৰ ঘাই উদ্দেশ্য। ভৱিষ্যৎ মানৱতন্ত্ৰ বা মানৱীয়-

ৰাজ্য এই সক্ৰিয় আধ্যাত্মিকতাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈ জ্বলন্ত ত্যাগৰূপে বিকাশ লাভ নকৰিলে মানৱ-জীৱনৰ এই উদ্দেশ্য ব্যৰ্থতাত হেৰাই যাব। তেনেহলেই, জগতখন মোৰ নিমিত্তে হোৱাটো শেষ সিদ্ধান্ত নহৈ, মই জগতৰ কাৰণে হোৱাটোহে আচল হব ;—আৰু সেই কাৰণেই, নিজ-স্বাৰ্থৰ পৰিবেষ্টনৰ বাহিৰলৈ উলিয়াই নি মোৰ সহানুভূতি, সমপ্ৰাণতা আৰু সমপ্ৰীতি বিস্তাৰ কৰি লৈ যাবলৈকে প্ৰশস্ত বাট মুকলি হোৱাত, সকলোৰে ভিতৰত একপ্ৰাণতাৰ উদাৰতা সোমাই পাৰস্পৰিক হিংসা-ঘৃণা-বিৰোধৰ সঁচ-গুটি নাইকিয়া কৰি পেলাব। এই নীতিৰ মূলসূত্ৰ ধৰিয়েই পৃথিৱীত ভৱিষ্যৎ মানৱতন্ত্ৰ গঢ় লৈ উঠিব লাগিব। তেহে মানৱ-জগতত শান্তি-শৃঙ্খলাই নিজ ৰূপেৰে আহি দেখা দিব।

ভাৰতবৰ্ষ আধ্যাত্মিকতাৰ লীলাভূমি। জীৱন-সমস্যাৰ সকলো বিভাগকেই ভাৰতবৰ্ষই সেই সুদূৰ অতীতৰ পৰাই আধ্যাত্মিকতাক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই বিচাৰ কৰি চলি আহিছে। ভাৰতীয়ৰ এইটো জাতিগত আৰু দেশগত গুণ। এই কাৰণেই, ভাৰতত বৰ্ত্তমান স্বৰাজ্য স্থাপনৰ যি আকাঙ্ক্ষা আৰু চেষ্টা ফোঁপাই উঠিছে, সেইটো আধ্যাত্মিক বা আত্মিক-শক্তিক ভিত্তি কৰি লৈ,—আৰু সেই কাৰণেই ইয়াক মহামানৱতন্ত্ৰ বা মানৱৰাজ্য, অৰ্থাৎ মানৱ সমাজৰ সমগ্ৰতাক এক শাসনৰ ভিতৰুৱা কৰা শাসনতন্ত্ৰ স্থাপনৰ উদ্যোগ বুলিও কব পাৰি। ই ক্ষুদ্ৰতাৰ আক্ৰোশত চেপা খাই থকা মনুষ্যত্বক মুকলি কৰি দি মানৱত্বৰ আভিজাত্যাভিমান উচ্ছলিত কৰি তোলাৰ আপুৰুগীয়া চেষ্টা। সেইবাবে, মনুষ্যত্ব প্ৰয়াসী মানুহ মাত্ৰেই ইয়াত যোগ

দিছে ;—আৰু সেই কাৰণেই, মহামানৱতন্ত্ৰ বা মহামানৱৰাজ্য পৃথিৱীত স্থাপিত হব বুলি বিশ্বাস কৰাটোও একো ভুলৰ কথা নহয়।

ভৱিষ্যৎ মানৱ-তন্ত্ৰৰ আঁচনি।

১। যিজন এই মানৱতন্ত্ৰৰ পৰিচালক হব, তেওঁক নিৰ্ব্বাচন কৰা হব গণতান্ত্ৰিক নিয়মেৰে, তেওঁৰ মানৱধৰ্ম্ম-জ্ঞান, পুত-চৰিত্ৰ, সমদৰ্শিতা, উদাৰতা, সহৃদয়তা, নিৰপেক্ষতা, সততা আদি মানৱীয় গুণবিলাকৰ পৰিমাপ কৰি। যিজনে ব্যাৱহাৰিক ক্ষেত্ৰত কৰ্ম্মোদ্যমেৰে বিচৰণ কৰিও আধ্যাত্মিকতাক কেন্দ্ৰ কৰি মানৱ-মৈত্ৰীৰ উদ্দেশ্যে শাসন-ভাৰ হাতত লব, তেৱেঁই হব এই মানৱতন্ত্ৰৰ সভাপতি, আৰু তেনেলোক সকলেই হব মানৱতান্ত্ৰিক মহাসভাৰ সন্মানীত ত্যাগী সদস্য।

২। এই মহামানৱ-ৰাষ্ট্ৰৰ বিভাগীয় কৰ্ম্মচাৰী সকল, যি সকলৰ হাতত বিচাৰ আৰু শাসন-ভাৰ থাকিব,—হব ত্যাগী, ধৰ্ম্মপ্ৰাণ, চৰিত্ৰৱান আৰু সৎ। তেহে তেওঁলোকৰ নিৰপেক্ষ ন্যায় বিচাৰ আৰু উচিত শাসনৰ দ্বাৰা মানৱ-মন অনুপ্ৰাণিত কৰি মানৱ-সমাজত প্ৰকৃত শান্তি-শৃঙ্খলাৰ ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পৰা হব।

৩। এই মানৱ-ৰাষ্ট্ৰৰ এনে দায়িত্বশীল কৰ্ম্মচাৰী সকলক নিয়োগ কৰা আৰু নিৰ্ব্বাচন কৰা নিয়মটো, বৰ্ত্তমানৰ জড়-সৰ্ব্বস্ব নীতিমতে নিৰ্দ্দিষ্ট পৰিমাণৰ ৰাজকৰ দিয়া সম্পত্তিৱান সকলৰ ওপৰত নাথাকি, পৱিত্ৰ-চৰিত্ৰ, সততাৰ উপাসক, ধৰ্ম্মপ্ৰাণ, ন্যায়পৰায়ণ ভগৱদ্বিশ্বাসী লোকৰ ওপৰত থাকিব।

৪। কোনো লোকৰ গাই-গুটীয়াকৈ উপাৰ্জ্জন কৰা ধন-সম্পত্তি আৰু জ্ঞান-বিদ্যাবিলাক নিজৰ ভোগৰ বাবে নহৈ হব সকলোৰে নিমিত্তে। তেনে নহলে, সমপ্ৰাণতাৰ সাম্যভূমিখন সবল নাথাকিব।

৫। বৰ্ত্তমান শাসনযন্ত্ৰৰ আইন-প্ৰণালীত সম্পূৰ্ণ পৰিবৰ্ত্তন ঘটিব লাগিব। বৰ্ত্তমান শাসন আইনৰ যি ধাৰা (section) বিভাগ, সি মানুহৰ আত্ম-বিকাশৰ দুৰ্ম্মূল্য উদ্যমশীল গতিটোক চাৰিওফালৰ পৰা চেপি খোৱা কৰি থৈ দিছে। ধাৰাৰ বাহিৰে মানুহে স্বাধীনভাৱে কথা এটা কবৰ বা কাম এটা কৰিবৰ উপায় নাই। কোনো এটা কথা কোৱা মাত্ৰেই, নাইবা কোনো কাম এটা আৰম্ভ কৰা মাত্ৰেই, এটা নে এটা আইনৰ ধাৰাৰ কোব মানুহজনৰ মূৰত পৰিল, আৰু সেই আঘাততেই মানুহজনৰ আত্মিক বিকাশত বাধাও ঘটিল। অৱশ্যে, ইচ্ছা কৰিলে সকলো কথাকে আৰু সকলো কামকে আইনৰ ধাৰাত নেপেলাবও পাৰি। কিন্তু ইচ্ছা কৰিলে পেলোৱাটোত বাধা নাই। যেনে:—কোনো লোক এজনে কোনো উদ্দেশ্যবিহীন নিৰ্ব্বিকাৰ ভাৱেৰেই কেবাহিকৈ কোনো এজন মানুহৰফালে চকু মেলি চালে,—তেতিয়া, ইচ্ছা কৰিলে সেই লোকজনে তেওঁৰফালে অসন্মানী দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা বুলি তেওঁক আইনৰ ধাৰা এটাত সহজতে পেলাই লব পাৰে। নাইবা, কোনো এজনে কিছু ডাঙৰ মাতেৰে কোনো এজনৰ ফালে চাই কিবা কথা একাষাৰ কলে,—তেতিয়া তেওঁ ইচ্ছা কৰিলে তেওঁৰ প্ৰতি ৰোষপূৰ্ণ কটুক্তি কৰা বুলি কওঁতাজনৰ গাত তৎক্ষণাৎ আইনৰ ধাৰাৰ তীক্ষ্ণ শুং এডাল বিন্ধি দিব পাৰে। নাইবা, কোনো এজন লোকে সৰলভাৱেৰেই আন কোনো লোক এজনৰ ঘৰৰ পদুলিত

গৈ থিয় হল,—তেতিয়া, ইচ্ছা কৰিলে, তেওঁক চুৰ কৰিবলৈ বা গিৰিহঁতক গালি পাৰিবলৈ গৈছিল বুলি এটা আইনৰ ধাৰাত পেলাই লোৱাটোও একো টান কথা নহয়,—যেহেতু, এই ধাৰাবোৰৰ মাহাত্ম্য লৈয়েই হিংসা-জিঘাংসাক অৱলম্বন কৰি এটা বীভছ ব্যৱসায় প্ৰচণ্ড-ভাৱে চলি আছে।

বৰ্ত্তমান আইনৰ ধাৰা-বৈচিত্ৰ্যটো মানুহৰ মস্ত এটা কলঙ্কৰ চিন। এই বিচিত্ৰ ৰহস্যময় ধাৰা বিলাকৰ পৰাই বুজিব পাৰি মানৱ সমাজৰ বৰ্ত্তমান মানসিক অৱস্থাটো কিমান কদৰ্য্য, কলুষিত আৰু দোষ-পূৰ্ণ। অৱশ্যে, এই ৰহস্যময় বিৰাট মানৱ-সমাজক শৃঙ্খলিতভাৱে পৰিচালনা কৰিবলৈকে শাসন-নীতিত আইনৰ বিবিধ ধাৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। কিন্তু সেইটো, মানৱ মনৰ গ্লানিকৰ অৱস্থাটো শোধন কৰি পূত-চৰিত্ৰ মানৱৰ সংখ্যা বঢ়াই প্ৰত্যেককে নিজে নিজে শৃঙ্খলিত আৰু শান্তিপূৰ্ণ ভঙ্গীৰে চলিবলৈ প্ৰস্তুত কৰি তোলা দায়িত্বহে হব লাগে। আইনৰ ধাৰা নামে বস্তুটো শোষণ-ব্যৱসায়ী এদলৰ ঘাই অৱলম্বন হোৱাত ই তেনে হোৱা নাই।

আইনৰ এই দূষিত সঙ্কেত দিয়া ধাৰা বিলাকৰ চেপাত পৰি মানৱ-মন স্বভাৱতে বিদ্ৰোহী হৈ উঠে। বিদ্ৰোহী মনৰ পক্ষে সংযম, ধৈৰ্য্য, পবিত্ৰতা, উদাৰতা আদি সৎ সঙ্গতিবোৰৰ আশ্ৰয় ধৰি চৰিত্ৰ শোধনৰফালে যত্ন লোৱাতকৈ, প্ৰতিহিংসাৰ ভীষণতাৰে অধৈৰ্য্য, অসংযম, উশৃঙ্খলতা, কুটিলতা আদিৰ পোতত পৰি আৰু দহগুণ দুষ্ট হৈ উঠা কথাটোহে ঘাই হৈ পৰে। কাৰণ, বিদ্ৰোহী মনত প্ৰেম-প্ৰীতিৰ স্থিতিয়ে ঠাই নাপায়। মনত প্ৰেম-প্ৰীতিৰ প্ৰভাৱ নোহোৱা হলে,

তাত হিংসা-জিঘাংসাৰ প্ৰতিশোধ পৰায়ণ পিশাচে বাহ বান্ধে। তেনে মনৰ মানসিকতাই চৰিত্ৰ শোধনৰফালে ইচ্ছা নকৰে। তেতিয়া, মানৱ-সমাজত দোষ-কলুষৰ অবাধ লীলা-খেলা সদায় চলি থাকে, আৰু মানুহ কেতিয়াও মানৱীয় চৰিত্ৰত সম্যকভাৱে ভৰি ভৰাল হৈ উঠিব নোৱাৰে। এই কাৰণেই আজিও দেখা গৈছে, যিমানেই আইনৰ বিচিত্ৰধাৰা গঠিত হৈ শান্তিৰ বিধান দিয়া হৈছে, তিমানেই বিচিত্ৰ দোষৰ সৃষ্টি হৈছে — সমাজৰ পৰা দোষৰ পৰিমাণ কমা নাই। জীৱন্ত গতিৰ শৃঙ্খলতা ৰক্ষাৰ বাবে আইন লাগে। কিন্তু য'ৰ পৰা সেই আইনৰ উদ্ভৱ হলে মানৱ মাত্ৰেই তাক আন্তৰিকতাৰে গ্ৰহণ কৰিব পাৰে, আৰু সমপ্ৰাণতাৰ অনুভূতিৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ সমাজক শান্তিৰ তীৰ্থ কৰি তুলিব পাৰে, সেই প্ৰেম আৰু মহাপ্ৰাণতাৰ লগত সম্পৰ্কহীন বৰ্ত্তমান আইনৰ ধাৰাবোৰ মহামানৱতন্ত্ৰৰ আইনৰ ধাৰা নহয়, ই মানৱী-পশুত্ব বিচাৰৰ আইনৰ ধাৰা। গতিকে, ভৱিষ্যৎ মানৱ-ৰাষ্ট্ৰৰ শাসনতন্ত্ৰখন ইমান বিচিত্ৰ ধাৰা-সম্পন্ন নহব। চিত্ত-শুদ্ধিৰ দ্বাৰা মানৱ-জগতৰ সুখ-দুখ, অভাৱ-অভিযোগ, ভাৱ-অনুভূতিৰ লগত নিজৰ হৃদয়গত সম্বন্ধ থাপি ললে, নীচ স্বাৰ্থমূলক ইমান বিচিত্ৰ দায়-দোষবোৰৰে বা উলঙ্গ উদ্ভেদ ঘটিব কিয়? আৰু সেইবোৰৰ বিচাৰৰ নিমিত্তে ইমানবিলাক ধাৰাৰে বা প্ৰয়োজন হব কিয়? আৰু এই অসংখ্য ধাৰাবোৰ মুখস্থ ৰাখিবৰ নিমিত্তে আইন-ব্যৱসায়ী বিশেষ শ্ৰেণী এটাৰেই বা প্ৰয়োজন হব কিয়? বিৰাট মানৱ-সমষ্টিক এই বিষয়ত সম্পূৰ্ণ অজ্ঞ ৰাখি আইনৰ অধিকাৰটো মুষ্টিমেয় বিশেষ ব্যৱসায়ী শ্ৰেণী এটাৰ ভিতৰত আৱদ্ধ থাকিবলৈ দিয়া বাবে, সি

মানৱ প্ৰগতিৰ পৰিবৰ্ত্তে অধোগতিকাৰক বস্তু এটা হৈ পৰিছে। এই দোষৰ পৰা আইন যাতে উদ্ধাৰ হয়, সেই উদ্দেশ্যে, ভৱিষ্যৎ মানৱতন্ত্ৰৰ আইন কেৱল একেখন হব,—আৰু সেইখন আইন হব মানৱীয় ধৰ্ম্মজ্ঞানৰ দ্বাৰা, প্ৰেমৰ দ্বাৰা, সহৃদয়তাৰ দ্বাৰা সকলো মানৱৰ লগত স্বাৰ্থ-লিপ্ত থাকি মনুষ্যত্বৰ প্ৰকৃত ৰূপটো সমাজত সমুজ্জ্বল কৰি তোলা। তেনেহলেই মানৱ-চৰিত্ৰত স্বৰ্গীয় আভা ফুটি ওলাব, সমাজত ইমান বিলাক হাই-হাহাকাৰ, মালী-মোকৰ্দ্দমাৰ উদ্ভৱ নহব, আৰু সমাজত বিশ্ব-মানৱীয় শান্তি বিৰাজ কৰিব।

৬। বৰ্ত্তমানৰ বিচাৰালয়বোৰ ঘাইকৈ ক্ষণভঙ্গুৰ বাস্তৱ-সভ্যতাৰ খেৰ-খুটা, কুৱা-কামিৰ মাল-মছলাৰেই সাজি তোলা বাবে, তাত ন্যায়-ধৰ্ম্মৰ স্থায়ী বিচাৰ-ফলও আশা কৰা টান। কাৰণ, ইয়াত বুদ্ধিৰ উৎকট আস্ফালনেই প্ৰবল,—হৃদয়ৰ ঠাই নাই। যেয়ে যিমান বুদ্ধি খটাই কুট তৰ্কৰ জালেৰে দোষীক নিৰ্দ্দোষীৰ ধাৰাত আৰু নিৰ্দ্দোষীক দোষীৰ ধাৰাত মেৰ খুৱাই লব পাৰিব, সেয়ে ঘাটিব বা জিতিব। আজিৰ আদালতৰ বিচাৰত ধৰ্ম্মভাৱৰ এনে সৰলতা নাই, যাৰ প্ৰেৰণা পাই দোষীয়ে স্বকৃত দোষ স্বীকাৰ কৰি স্বইচ্ছাৰে শাস্তি, বা প্ৰায়শ্চিত্ত, বা পৰিণাম বৰণ কৰি লয়, আৰু নিৰ্দ্দোষীয়ে নিৰ্ব্বিবাদে খালাছ পায়। অনীতি আৰু অধৰ্ম্মৰ প্ৰসাৰ আৰু গতি তীব্ৰ। সেইকাৰণে, কুটিলতাপূৰ্ণ এই ব্যৱসায়টোৰেও বিচাৰ-ক্ষেত্ৰত বিশেষভাৱে প্ৰতিপত্তি পাইছে। প্ৰাণহীন জড়-সৰ্ব্বস্ব সভ্যতাৰ বিচাৰ-পদ্ধতিক মূলমন্ত্ৰ কৰি লৈ, আধ্যাত্মিকতাৰ নিৰ্ব্বিকাৰ প্ৰভাৱৰ পৰা নিলগত থাকি, ত্যাগৰ মৰ্য্যাদা শূন্য কৰি, ভোগৰ বিকাৰী পৰিৱেষ্টনত বহি বিচাৰ-দণ্ড হাতত

লোৰাৰ বাবেই বৰ্ত্তমানৰ বেচিভাগ বিচাৰেই ইমান ভুলভৰা, অনিশ্চিত। সেই কাৰণেই, সৰু, মাজু, বৰ আদি, বিচাৰালয়বোৰ সৃষ্টি কৰি যদিও নানাভাৱে সত্যাসত্য চেকি-বাছি উলিওৱাৰ চেষ্টা হৈ আছে, তথাপি তাত কিমান ভ্ৰম, কিমান প্ৰমাদ, কিমান অন্যায় থাকি যায়,—প্ৰকৃত সত্যাসত্য ওলাই নপৰে,— বহু সময়ত নিৰ্দ্দোষীয়ে শাস্তি ভোগে আৰু দোষীয়ে ৰেহাই পায়।

সেই কাৰণে, ভৱিষ্যৎ মানৱ-ৰাষ্ট্ৰত সুবিচাৰ দিয়াৰ নামত আইন বোলা বস্তুটোক লৈ ব্যৱসায় চলোৱা ৰীতি উঠি যাব, আৰু আইনজ্ঞ সকল তাৰ মূলসূত্ৰ আৰু তত্ববিলাক লোক সমাজত বুজাই ফুৰা প্ৰচাৰক হব,—যাতে জন-সাধাৰণ তেওঁলোকৰ প্ৰচাৰত শান্তি-শৃঙ্খলা ৰক্ষা বিষয়ত সচেতন হৈ পৱিত্ৰতাৰে মন মেলি দুষ্ট প্ৰবৃত্তি সম্ভূত দোষ বিলাক সমাজত নঘটাবলৈকে অনুপ্ৰাণিত হয়। ভৱিষ্যৎ মানৱ-তন্ত্ৰৰ বিচাৰক সকলও আধ্যাত্মিকতাবাদী, ত্যাগপন্থী হৈ আত্মস্থ ধৰ্ম্ম-জ্ঞানৰ সম্মতিসূচক আদেশ পালিহে বিচাৰত বহিব।

এই ত্যাগধৰ্ম্মী প্ৰচাৰক আৰু বিচাৰক সকলে সমাজৰ নিমিত্তে সেৱাৰ কাম কৰি যি পাৰিশ্ৰমিক বা মূল্য পাব, তাৰ পৰিমাণ এনেভাৱে নিৰ্দ্দিষ্ট হব, যাতে ধনৰ বলত তেওঁৰ ওচৰত ভোগে লাই নাপায়, আৰু ত্যাগৰ পথেৰেই যাতে তেওঁ পৰিয়াল-বৰ্গৰ সৈতে স্বচ্ছন্দ-জীৱিকা নিৰ্ব্বাহ কৰি নিশ্চিন্ততাৰে চলি যাব পাৰে। তেতিয়া, এই কৰ্ম্মচাৰী সকলৰ নানা ভোগ-বিলাসৰ মন-খক চৰিতাৰ্থ কৰিবলৈকে মাথোন অৰ্থ-সংগ্ৰহত ব্যস্ত থকা বৰ্ত্তমান শাসনতন্ত্ৰৰ নানাবিধ কৰ-কাতলৰ পৰা উৎপীড়িত মানৱ-সমাজ ৰক্ষা পৰিব। আৰু বৰ্ত্তমান ভোগ-সৰ্ব্বস্ব

সভ্যতাৰ তাড়না খাই বিলাসাভাৱগ্ৰস্ত কৃত্ৰিম জীৱন পোহপালৰ নিমিত্তে অৰ্থোপাৰ্জ্জনৰ সৎ-অসৎ পথ অৱলম্বন কৰি হাৰাশাস্তি খাই মৰা মানৱ-সমাজ শান্তিপূৰ্ণ আৰু ধৈৰ্য্যসম্পন্ন হব।

৭। ব্যৱসায়ৰ কাৰণে ব্যৱসায় কৰা নীতিটো উঠি গৈ ত্যাগৰ ফালৰ পৰা সৰল-উচ্চ জীৱিকাদৰ্শ ৰক্ষা কৰা আৰু সেইমতে আন বিলাকবো পৰিমিত প্ৰয়োজন পূৰণ কৰাটোৱেই হব ব্যৱসায়ৰ উদ্দেশ্য। কাৰণ, ব্যৱসায়ৰ কাৰণেই পৰিচালনা কৰা ব্যৱসায়ী বুদ্ধিৰ ওচৰত হাৰ্দিক সৰলতাই বিদায় মাগে, হৃদয় কঠিন কৰে, অন্তৰৰ মহৎ ভাৱ বিলাকৰ বাঢ়নি-শক্তিক বেকা কৰি পেলাই থৈ দি মানুহক ঘোৰ স্বাৰ্থপৰ, প্ৰতিদ্বন্দী আৰু হিংসা-পৰায়ণ কৰে। ফলত, আনৰ সৈতে তাৰ সমপ্ৰাণতা, সহানুভূতি আৰু অনুভৱতা চলাচল কৰা সুঁতি-টোৰ মুখত আৱৰ্জ্জনা জমি হৃদয়-বিভাতী প্ৰেমৰ পথ ৰুদ্ধ হয়। এই কাৰণেই, আজি স্বৰাজ লাভৰ আন্দোলনৰ দিনত ভাৰত-প্ৰাণ মহাত্মা গান্ধি আৰু কংগ্ৰেছ মহাসভাৰ ইমান চেষ্টা আৰু অনুৰোধৰ স্থলতো বিদেশী-বৰ্জ্জনত ব্যৱসায়-বুদ্ধিগ্ৰস্ত ভাৰতীয় ব্যৱসায়ী সম্প্ৰদায়ে নিজ স্বাৰ্থ এৰি সম্পূৰ্ণকৈ সহযোগ দিব পৰা নাই। এই কাৰণৰ বাবেই, ভৱিষ্যৎ মানৱ-ৰাষ্ট্ৰত টকা ধাৰ দি সুত খোৱা ৰীতি উঠি যাব। কাৰণ, সুত-খোৱা ৰীতিয়ে লোকক হৃদয়হীন, কৰ্কশ, এলেহুৱা, ভোগী, স্বাৰ্থপৰ আৰু সমবেদনানুভূতি-শূন্য কৰে।

ভৱিষ্যৎ যি মানৱ-ৰাষ্ট্ৰ ধৰ্ম্ম, আধ্যাত্মিকতা আৰু পৱিত্ৰতাৰ ভেটিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হব, বৰ্ত্তমান ভাৰতৰ স্বৰাজ লাভৰ চেষ্টা-টোৱেই তাৰ সূচনা। গতিকে, এই মহামানৱতন্ত্ৰৰ কেন্দ্ৰভূমি হব

ভাৰতবৰ্ষ। ভাৰতত এই চেষ্টাই সফলতা লাভ কৰিলেহে ই পৃথিৱী-ব্যাপী সাৰ্থকতাত ৰূপায়িত হৈ উঠিব।

আধ্যাত্মিকতাৰ উৰ্ব্বৰ ভূমি ভাৰতবৰ্ষত আত্মিকবলেৰে বলিয়ান মনুষ্যত্বক কেন্দ্ৰ কৰি এই মানৱতন্ত্ৰৰ ঘাই স্তম্ভটো গঢ় দি তুলিব লাগিব। তেনেহলেই, জাতি-বৰ্ণ-ধৰ্ম্ম নিৰ্ব্বিশেষে সকলো মানৱে ই অনুমোদিত আৰু অনুকূল হৈ উঠিব। আধ্যাত্মিকতাৰ অনুশীলনতেই মনুষ্যত্বৰ আচল ৰূপটোৱে সম্পূৰ্ণতা পাই মানৱ-জীৱন প্ৰস্ফুৰণৰ অমিত তৃপ্তি সাধন কৰে; আৰু এই মনুষ্যত্বৰ পৰশ-মণিৰেই পৰীক্ষিত হৈ মানৱৰ সোণ-পিতল আচল-নকল বাছি উলিয়াই শ্ৰেণী-বিভাগ কৰা হয়।

কোনোৱে তৰ্কৰেখা টানিব পাৰে যে, মনুষ্যত্বৰ এই সংজ্ঞাটো সকলো মানুহৰ ওচৰত একেদৰে সত্য হৈ নুঠিবও পাৰে,—এখন দেশৰ, এটা জাতিৰ এক-ধৰ্ম্মী লোকে, আনখন দেশৰ, আনটো জাতিৰ আন-ধৰ্ম্মী লোকৰ লগত মনুষ্যত্ব নিৰ্ণায়ক মানদণ্ডডাল সম্বন্ধে একমত নহবও পাৰে;—কিন্তু, তেনে তৰ্ক উঠিবৰ কোনো পথ নাই। যদি উঠে, তেন্তে সি নিজ সঙ্কীৰ্ণতাৰ চেপাত পৰি নিজে চেপেটা হৈ পৰিব। দয়া, ক্ষমা, বিনয়, বীৰত্ব, নিৰ্হিংসতা, প্ৰেম, প্ৰীতি, সততা, পৱিত্ৰতা, সাম্যতা, সমমৈত্ৰী, নিঃস্বাৰ্থতা, পৰাৰ্থপৰতা, সেৱা-পৰায়ণতা আদি সদগুণ বিলাকেই মনুষ্যত্ব বিকাশৰ ঘাই সাকুৱা উপাদান। এই সম্বন্ধে দেশ-জাতি-বৰ্ণ-ধৰ্ম্ম-নিৰ্ব্বিশেষে পৃথিৱীৰ চিন্তাশীল মনস্বী মাত্ৰেই একমত। কোনো দেশৰ, কোনো জাতিৰ মানৱীয়তাৰ প্ৰচাৰ কৰোঁতা আৰু তাৰ ওপৰত অচল বিশ্বাস থাপি চলোঁতা

কোনোজন পুৰুষেই আজিলৈকে এনে কথা কোৱা নাই, আৰু ভৱিষ্যতলৈকেও কবৰ সম্ভাৱনা নাই যে, সমাজৰ পৰা মনুষ্যত্বক সাং কৰি উলিয়াই দি মানৱধৰ্ম্মী বুলি মানৱ-মৰ্য্যাদা বঢ়াই তুলিবলৈকে মানুহে ঘৃণা, হিংসা, স্বাৰ্থপৰতা, ক্ৰোধ, বিৰোধ আদি মানৱ-প্ৰগতি-বিৰুদ্ধ উপাদানবোৰকে ঘাই অৱলম্বন বুলি সাবটি লব লাগিব।

অৱশ্যে, সাময়িক প্ৰয়োজন পৰিৱেশনৰ নিমিত্তে, দেশ-কাল-পাত্ৰ-ভেদে সামাজিক ৰীতি-নীতি আৰু দেশাচাৰ-লোকাচাৰৰ বিভিন্নতা থকাটো অস্বীকাৰ কৰা টান। কিন্তু, এইবোৰৰ বিভিন্নতা যাইকৈ ব্যৱহাৰিক জগতৰ হাত-জোখা পৰিসৰৰ হিচাবটো পৰিপাটিকৈ ৰাখিবৰ নিমিত্তে উদ্ভাৱিত হোৱাৰ কাৰণেই যে আধ্যাত্মিকতাৰ নিৰ্ম্মল উদাৰ স্নিগ্ধতাৰ ভিতৰতো সি অবিসম্বাদী মুকলি প্ৰভাৱ চলাই মনুষ্যত্বৰ স্বৰ্ণভূমিত বিৰোধৰ দাগ কাটিবলৈকে অধিকাৰ পাই থাকিব, তাৰ একো অৰ্থ নাই। গতিকে, ভৱিষ্যতত আধ্যাত্মিকতাৰ অতুল বলেৰে বলিয়ান মনুষ্যত্বৰ দ্বাৰা মানৱতন্ত্ৰৰ যি বিধি-ব্যৱস্থা গঠিত হব, তাক দেশ-জাতি-বৰ্ণ-শ্ৰেণী-নিৰ্ব্বিশেষে মানুহ মাত্ৰেই সাগ্ৰহেৰে গ্ৰহণ কৰাত আপত্তি উত্থাপন কৰিবলৈ একো কাৰণ নাথাকিব।

এই ভৱিষ্যৎ মানৱতন্ত্ৰ ৰচনা কৰিব লাগিলে, যিবিলাক ব্যৱহাৰিক কথাত বা কাৰ্য্যত পোনে পোনে পাশৱিক শক্তিৰ, পাশৱিক শাসনৰ বিভীষিকা আহি মনত স্থিতি হবৰ সম্ভাৱনা থাকে, তেনে ভাষিক বা কাৰ্য্যিক ব্যৱহাৰবিলাক মানুহৰ কড়া-গণ্ডাৰ হিচাবৰ পৰা সম্পূৰ্ণকৈ উঠি যাব লাগিব।

ব্যৱহাৰিক হিচাবত সম্ৰাট শব্দটোৱে লাখ লাখ, কোটি কোটি

মানুহৰ ওপৰত বিশেষ প্ৰভুত্ববান লোক এজনক বুজায়। পাশৱিক শক্তিৰ দ্বাৰা প্ৰতিপত্তিশালী হৈ যেতিয়া লক্ষ লক্ষ কৌটি কৌটি মানুহৰ মনত ভয়-আতঙ্কৰ বীজ ছিটোৱা হয়, তেতিয়াহে প্ৰভুত্বৰ আচল অৰ্থটো মেল খাই পৰে। এই প্ৰভুত্বই মানুহৰ মনত প্ৰেম-প্ৰীতি সঞ্চাৰ কৰি মানৱ-মৈত্ৰীৰফালে আগ-বঢ়া কাৰ্য্যত সহযোগৰ কণিকাও ৰবঙ্গনি নিদিয়ে; কেৱল তাৰ তীব্ৰ-তেজাল প্ৰভুত্বৰ দ্বাৰা মানুহৰ মনত তিক্ত-বিৰোধৰ বিদ্ৰোহী-বীজ গজাই তোলে। প্ৰভুত্ব বুলিলেই স্বভাৱতঃ মনত উঠে—মোৰ এজন প্ৰভু আছে, যাৰ মোৰ ওপৰত দেখাদেখিকৈয়ে সকলো বিষয়ত অধিকাৰ আছে। তেওঁ ইচ্ছা কৰিলে মোক মাৰিব পাৰে,—কাটিব পাৰে,— ফাঁচি দিব পাৰে, শূলত দিব পাৰে, —মুঠতে যি ইচ্ছা তাকে কৰিব পাৰে। কিন্তু এনে ডাঙৰ প্ৰভুত্ব তো মানুহৰ ওপৰত মানুহৰ থাকিব নোৱাৰে। যদি ৰজা বা সম্ৰাটৰূপে মানৱ-সমষ্টিৰ ন্যায়সঙ্গত অধিকাৰ লাভৰ আচল পথটো মোকলাই দিয়া কৰ্ত্তব্যটোকেই প্ৰভুত্ব বুলি কোৱা হয়, তেন্তে তাত আমাৰ আপত্তি নাই। আমি তাক প্ৰভুত্ব নকৈ ন্যায়-ধৰ্ম্মৰ আদৰ্শৰে অনুপ্ৰাণিত কৰি সকলো মানুহকে স্বাধিকাৰৰ যোগ্য কৰি তোলাৰ দায়িত্ব বুলি কৈ, তাৰ প্ৰতি ধন্য-ধন্যহে ৰৰষিম। কাৰণ, এই দায়িত্বটোৰ সুচাৰু সম্পাদনাৰে লোক-সাধাৰণৰ মনত ন্যায়-ধৰ্ম্মৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰাটোৱে মানৱ-নেতাৰ ঘাই কাম। কিন্তু বৰ্ত্তমান ৰজা বা সম্ৰাট বোলা বস্তুটোৱে, গণতান্ত্ৰিকতাৰ দোহাই দি সাম্যবাদৰ উপাসনা কৰি থকা যেন দেখা গৈছে যদিও, এইফালৰ পৰা সি তেনে পৰিচয়টো নুবুজায়।

যি স্থলত, জীৱন-মৰণ সকলোতে অধিকাৰ থকাটোকেই প্ৰভুত্ব বুলি বুজা হয়, তেনেস্থলত, কোনো মানুহেই মানুহৰ ওপৰত এনে প্ৰভুত্ব-জ্ঞাপক অৰ্থ লৈ ৰজা বা সম্ৰাট পদৱী পাব নোৱাৰে। একমাত্ৰ ভগৱান—যাৰ একণিমান অনুগ্ৰহ বা ইচ্ছাৰ ওপৰতেই ঘাইকৈ নিখিল জগতৰ জীৱন-মৰণ, উত্থান-পতন, সৃষ্টি-স্থিতি সম্পূৰ্ণকৈ নিৰ্ভৰ কৰিছে,—তেৱেঁই মানৱৰ প্ৰভু, মানৱৰ ৰজা, মানৱৰ সম্ৰাট। গতিকে, ভৱিষ্যৎ মানৱ-ৰাষ্ট্ৰ পৰিচালক যিজন দায়িত্বশীল নেতা হব, তেওঁৰ নাম হব মহামানৱ মহাত্মা, যাৰ প্ৰকৃত মানৱোচিত শান্তি-শৃঙ্খলাপূৰ্ণ প্ৰভাৱে মানৱ মাত্ৰককে মহনীয় আদৰ্শৰ পথত চলি গৈ থাকিবলৈকে আগে-আগে উদ্দীপনাৰ জয়শঙ্খ বজাই যাব।

সেইদৰে, শাসনযন্ত্ৰ—যি শুনা মাত্ৰকতে ঘাইকৈ কঠোৰতা, হৃদয়হীনতা আদি ভয় লগা অৱস্থাটোলৈকে মনটো টানি নি মানুহক আতঙ্কিত আৰু নিৰুৎসাহিত কৰে, তাৰ নাম শাসনতন্ত্ৰ নহৈ মিলন-তন্ত্ৰ হব, আৰু মহামানৱৰ মিলন-ভূমি স্থায়ী কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্যেই বৰ্ত্তমান আইন বিলাকৰ ঠাইত তাৰ সূত্ৰ-সংজ্ঞা আৰু বিধি-ব্যৱস্থা গঠিত হব।

এই ভৱিষ্যৎ শাসনতন্ত্ৰত, বৰ্ত্তমান জড়-সৰ্ব্বস্ব ৰাজনৈতিক শাস্ত্ৰাদিত থকা শত্ৰুদমন, বৈৰী-নিৰ্যাতন, ৰাজদ্ৰোহী-পীড়ন আদি ভয় লগা কঠোৰ কথাবিলাক উঠি গৈ, ব্যৱহৃত হব মানৱ-মিলন, মানৱ-শোধন, বিশ্বমৈত্ৰী, বিশ্বানুভূতি, মানৱসেৱা আদি মহৎ কথা বিলাক, আৰু এইবোৰৰ সম্যক সাৰ্থকতাৰ উদ্দেশ্যেই মহামানৱ-নীতি পৰিচালিত হব।”

ভৱিষ্যৎ অসমৰ অধিকাৰী ডেকা-শক্তিলৈ

(ইং ১৯৪২ চনৰ ৮ম বছৰৰ "ডেকা-অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"নিজস্ব মুক্তিৰ লগত বিশ্ব-মুক্তিৰ নেৰা-নেপেৰা ঘনিষ্ট সম্বন্ধ। যি মুহূৰ্ত্তত মানুহে নিজস্ব মুক্তিৰ বাবে অধীনতাৰ বিৰুদ্ধে দেহ-মনৰ সকলো শক্তি প্ৰয়োগ কৰে, সেই মুহূৰ্ত্তত, সি জনাকৈয়ে হওক বা নজনাকৈয়ে হওক, তাৰদৰে দলিত নিষ্পেষিত মানৱ-সমষ্টিৰ মুক্তিৰ সপোনটোও তাৰ আকাঙ্ক্ষাত প্ৰতিফলিত হৈ উঠে। সেইবাবে, তাৰ নিজস্ব মুক্তি-প্ৰয়াসৰ লগতে তাৰ সীমাৰ বাহিৰৰ বন্ধনত আৰ্ত্তনাদ তুলি পৰি থকাখিনিৰ মুক্তিৰ বাবেও সি উকালতী কৰিব লগীয়াত পৰে। ভাৰতে আজি তাৰ নিজস্ব মুক্তি-যুদ্ধত ঘাইকৈ লিপ্ত থাকিও, ইণ্ডো-নেছিয়া, ইণ্ডোচীন, ব্ৰহ্মদেশ আদিৰ মুক্তিৰ বাবে সমান জোৰেৰে সুৰ ফুটাই—"ভাৰত ত্যাগ"ৰ লগতে "এচিয়া ত্যাগ"ৰ যুদ্ধ-গাতটো গোৱাৰ কাৰণও এয়ে। নিজস্ব মুক্তিৰ সুৰত বিশ্ব-মুক্তিৰ সুৰটো নুফুটিলে, তেনে মুক্তিৰ আকাঙ্ক্ষাটো প্ৰাণহীন স্বাৰ্থপৰতাৰ অঙ্গঘাতী বিদ্ৰূপত পৰি ব্যৰ্থ হয়। তেনে মুক্তি-প্ৰয়াসত স্বচ্ছ-সচল মুক্তিৰ বিশাল তৃপ্তিৰ সমৰ্থন নাই ;—তেনে ঠেক ঘোলা মুক্তি-প্ৰয়াসৰ সুদূৰ-গামী সাৰ্থকতা সম্বন্ধে নিঃসন্দেহ হোৱাত অসুবিধা ঘটে। কিন্তু এই কথাটো সঁচা বুলি মানি লোৱাৰ সুবিধাটো লাভ কৰা হয় কেতিয়া? যেতিয়া, নিজস্ব দাসত্বৰ যন্ত্ৰণাটো কঠোৰ তীব্ৰতাৰ তিক্ত-পাত্ৰত পেট ভৰাই আস্বাদন কৰিবলৈকে বাধ্য হোৱা হয়।

দাসত্বৰ বন্ধনত চেপা খাই থকা নিজস্বটোৰও যদি এটা বিশেষত্ব আছে,—আৰু সেই বিশেষত্বটোৱে যদি দাসত্বৰ আঘাত অনুভৱ নকৰি, আওকাণ কৰি, নাইবা আত্মাভিমানটো বিস্মৃতিত বুৰাই থৈ নিজস্বটোক এৰি বাহিৰটোৰ মুক্তিৰ পক্ষে চিঞৰ মাৰে, তেতিয়া, হেজাৰেই সি মুক্তিৰ-বাণী নাইবা স্বাধীনতাৰ উচ্ছাস নুফুটাওক, বিশ্ব-মুক্তিৰ উদ্দেশ-লৈকে সি শক্তিৰ কণা এটাৰো যোগান ধৰিব তো নোৱাৰেই, নিজ মুক্তিৰ সম্ভাৱনাকো অসম্ভৱ কৰি তোলে।

কিন্তু, তোমালোক ডেকাশক্তিয়ে দেখোন আজিৰ এই জীৱন-মৰণৰ সঙ্কটপূৰ্ণ সন্ধিক্ষণতো ঠিক তাকেই কৰি হাঁহিয়াতৰ বস্তু হৈ তোমাৰ নিজৰ অস্তিত্বটোক, তোমালোকৰ উপৰিৱালা ব্যৱসায়ী দেশ-প্ৰেমিক কিছুমানৰ দৰেই আনৰ আক্ৰমণত শেষ হবলৈকে এৰি দি কেৱল ছপা-আখৰত উকৰাই দিয়া অৰ্থহীন বুলি (শ্লোগান) কেটামানৰ মুখস্থ গাই তোমালোকৰ হাওফাও কেডুখৰি আৰু বুকুৰ কামী-হাড় কেডাল কাহিল কৰা উৎসাহতেই ব্যস্ত আছা। নিৰৰ্থক উৎসাহত এইদৰে বল-শক্তি খৰচ কৰিলে, আৱশ্যকৰ মুহূৰ্ত্তত নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ হকে আক্ৰমণকাৰীৰ হেঁচাৰ বিৰুদ্ধে বুকুৰ পতা পাতি দি থিয় হবলৈকে শক্তি পাবা ক'ত?

তোমালোকে নিশ্চিতকৈ আজিও বুজা নাই,—তুমি কোন,—তোমাৰ অস্তিত্বটো আৰু নিজস্বটো কোনখিনিত,—তোমাৰ আত্ম-তুষ্টিৰ পৰিপুষ্টি লাভ কৰা নিৰাপদ ঘাই-ক্ষেত্ৰ কোন খন? তুমি আজিও নিচিনিলা, তোমাৰ শ্ৰম-লব্ধ ভাত মুঠি পেট ভৰাই খাই নিৰাপদ স্বস্তিৰে বৰ্ত্তি থাকিব পৰা তোমাৰ অস্থি-মজ্জা, তেজ-মঙহ, নাড়ী-সিৰ

গঢ় লৈ উঠা তোমাৰ নিজৰ মাটি ডোখৰক,—তুমি আজিও নিচিনিলা, তোমাৰ দৰে একেখনি আকাশৰ তলিত উশাহ-নিশাহ লৈ, একেখনি পথাৰৰ মাহ-চাউল খাই, একেটি নদীৰ পানীটুপি পি,—একেষাৰ মাত মাতি, একেটি সুখ-দুঃখ, আশা-আকাঙ্ক্ষাৰ বোকোচা বৈ চলি থকা তোমাৰ নিজ-ঘৰৰ, নিজ-দেশৰ, নিজ-জাতীয় মানুহ কেগওাক। তুমি আজিও নুবুজিলা, এই মাটি ডোখৰৰ, এই মানুহ কেগওাৰ নিশ্চিন্ত নিৰাপদতাতহে তোমাৰো নিশ্চিন্ত নিৰাপদতা। তুমি আজিও উপলব্ধি কৰিবলৈকে ইচ্ছা নকৰিলা, তোমাৰ এই মাটি ডোখৰ আজি কাৰ ভৰিৰ তলিলৈকে বাগৰি যাবলৈ ধৰিছে, য'ত ভৱিষ্যতত তুমি তোমাৰ ইচ্ছা-আকাঙ্ক্ষা মতে তোমাৰ খোজ এটা পেলোৱা অধিকাৰৰ পৰাও বঞ্চিত হবা,—তোমাৰ দেশখন, তোমাৰ জাতীয় অস্তিত্বটো কোনটো সাগৰত পৰি বিলীন হবলৈকে বৈ যাবলৈ ধৰিছে, য'ত তুমি মহামানৱৰ বিৰাট-সমাজত তোমাৰ আত্ম-পৰিচয় দি সন্মানীত হবলৈকে দাবি-যুক্তিৰ শুং এধানমানো খেপিয়াই বিচাৰি নাপাবা,—তুমি এতিয়াও এই শোচনীয় পৰিণামৰ প্ৰতিকাৰ বিচাৰি আকুল হোৱা মনোবৃত্তিটো গঢ় দি তোলাৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰিলা,—তুমি এইক্ষণতো কাণ পাতি নুশুনিলা, তোমাৰ পৈতৃক জাতীয়-দেশ, জাতীয়-অস্তিত্ব হানি কৰা আক্ৰমণৰ উপদ্ৰৱত গাৱেঁ-ভুঞে তোমাৰ জাতীয় ভাই-ভনী সকলৰ কি হৃদয়-বিদীৰ্ণকাৰী অসহায় আৰ্ত্তনাদ বিনাক উঠি আছে। অথচ, তুমি ভুৱা-শ্লোগানৰ হাৱাত কমোৱা ভুলাৰ দৰে উৱাদিহ নোহোৱা হৈ কোনফালে উৰি গৈছা, তাকো তুমি বুজিবলৈ যত্ন কৰা নাই। নিজস্বৰ পৰা লক্ষ্যভ্ৰষ্ট হৈ কেন্দ্ৰচ্যুৎ হলে, তাৰ

পৰিণাম ইয়াৰ বাহিৰে আন কি হব পাৰে? নিজত আৰু আনত দুয়োফালে প্ৰতিষ্ঠাৰ ভিত্তি হেৰুৱায়। কিন্তু অসমীয়া ডেকাশক্তি! আজি বিশ্বময় মহা-মানৱৰ মুক্তি-সংগ্ৰামত পৃথিৱীখনৰ বুকুত সকলো জন-সমষ্টিয়ে নিজ নিজ অধিকাৰৰ ঠাই একোডোখৰ নিৰাপদ ৰখা উদ্যম-উদ্যোগৰ মহা-মুহূৰ্ত্তত, এতিয়াও তোমালোকে এনে হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ হৈয়ে চলি থাকিবা নে? নিজস্বলৈ উভতি আহা।"

সেইবাবে আমি বেজাৰ পোৱা নাই।

(ইং ১৯৪২ চনৰ ৮ম বছৰৰ "ডেকা-অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

(১)

"শিল ফটাই বজ্ৰ-কঢ়াল খহাই জুৰিটি বোৱাবলৈকে বাৰে বাৰে হাতুৰি পিটি থকাৰ আৱশ্যকতা আছে। কিন্তু তাত যদি খৰস্ৰোত চলি নাথাকে, তেন্তে বাৰ বাৰ হাতুৰি পিটাৰ খদলনিত জুৰিটিৰ পানীখিনি ঘোলা হয়। তাৰ পাছতো যদি খদলি থকা যায়, তেন্তে সি চিৰকাললৈকে স্বচ্ছতা হেৰুৱাই পেঁক হয়, বোকা হয়। অসমীয়াৰ সমষ্টিগত জীৱনত ঠিক এনেটোৱে ঘটিছে, নে অদূৰ ভৱিষ্যতত কিবা খৰ-স্ৰোত বৈ ঘোলা-পেঁকত স্বচ্ছজলা

জুৰিটি বৰ্ত্তিবৰ কিবা সম্ভাৱনা আছে, সেইটো প্ৰত্যেকজন অসমীয়াই এতিয়াও থমকি বৈ স্থিৰ-চিত্তেৰে চিন্তা কৰক। কিন্তু আমাৰ মত হৈছে, হয় যদি অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱন, জাতীয়-অস্তিত্ব চিৰ-কাললৈকে ঘোলা-পেঁকত পৰিণত হওক, নাইবা, তাত খৰস্ৰোত বৈ সি নদন-বদন স্বচ্ছ-সচল সজীৱ হৈ উঠক ;—হয় সমূলি ধ্বংস, নহয় সম্পূৰ্ণ সৱল জীৱন। কল্ধপ্-কল্ধপ্ জীৱনৰ কলঙ্ক বৈ আধামৰা-আধাজীয়াত পৰি থকা আমাৰ মত নহয়। সেইবাবে, আনসকলৰ বিৰক্তিৰ স্থলতো, বাৰে-বাৰে সেই একে কথাকে খদলি থাকি আমি বিৰক্তি পোৱা নাই।"

(২)

"দেশ-মাতৃকাৰ বুকু ফালি জীৱন-ৰস পি জী থাকিও যি সকল দেশৰ কুসন্তানে আনৰ দাসত্বত বিক্ৰি গৈ আত্ম-চেতনা হেৰুৱা মূৰ্খতাৰে নিজ ঘৰৰ ভাই-ভনী-বিৰোধী নানা কলঙ্কিত স্বাৰ্থ-যুক্তিৰ ধ্বজা তুলি, বুকুত কটাৰি বহুৱাই, বিখণ্ডকাৰী ৰক্তপাতেৰে বিকৃতাকাৰ কৰি দেশ-মাতৃকাক বধ কৰিব পাৰে, নিজ-মাতৃৰ সহোদৰ-সহোদৰা ভাই-ভনীক, জীৱন-সম্বন্ধ ছিণ্ডি পেলাই চিৰশক্ৰ কৰি তুলিব পাৰে,—সেই সকলে পৃথিৱীত কি এনে অপকৰ্ম্ম আছে, যিটো অসঙ্কোচনাৰে কৰিব নোৱাৰে ? জী থাকিবলৈকে নিজৰ নিজৰ প্ৰয়োজনীয় ন্যায়-সঙ্গত ভাগৰ লাড়ু-পিঠাখিনি হাতৰ পৰা সিহঁতক এৰি দি আনবিলাক ভাই-ভনীয়ে অনাহাৰৰ যন্ত্ৰণাত আত্মহত্যা নকৰালৈকে,—সকলোকে সমান-স্নেহেৰে পালি থকা মাতৃৰ একেটি অখণ্ড প্ৰাণক ঘৃণিত স্বাৰ্থৰ শানিত অস্ত্ৰেৰে খণ্ড-বিখণ্ড কৰি বধ নকৰালৈকে

সেই সকলৰ সন্তুষ্টি নাই। এই সকলৰ ওচৰত কোনো প্ৰকাৰৰ ন্যায়-যুক্তি আৰু নৈতিক দোহাইৰ অৱতাৰণা কৰাটো নিস্ফল। কাৰণ, এই সকলৰ ভিতৰত মাতৃবধী, ভাই-ভনী হত্যাকাৰী প্ৰকৃতিৰ বাহিৰে আন প্ৰকৃতিৰ ঠাই নাই। এই সকলে নিঃসঙ্কোচনাৰে সহজ ভাৱে স্পষ্টকৈ কৈ দিয়ে—"আমি মাতৃৰ সন্তান নহওঁ,—এই সকল মোৰ ভাই-ভনী নহয়—আমি জাৰজ-সন্তান।" গতিকে, এনে আচাভুৱা জীৱ সকলৰ আত্ম-চেতনা জগাই তুলিবলৈকে একে মন্ত্ৰষাবকে বাৰে-বাৰে গাই থকাৰ প্ৰয়োজন আছে।"

———

বেদনাৰ বেদনা প্ৰকাশৰ ভাষা নাই

(ইং ১৯৪২ চনৰ ৮ম বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়).

"দেহ-মনৰ স্বাস্থ্য-সম্পদ হানি কৰি উপস্থিত হোৱা বেদনাৰ ওপৰত যি বেদনা জন্মে, তাৰ ৰূপ প্ৰকাশ কৰিবলৈকে উপলব্ধিৰ বাহিৰে মানুহৰ আন ভাষা নাই। সেইবাবে, দাসত্বৰ উৎপীড়নে স্বাস্থ্য-চেতনা থেতেলাই থোৱা বেদনাত আজি যি বেদনা উপস্থিত হৈছে, সেই বেদনা-যন্ত্ৰনাৰ ৰূপ প্ৰকাশ কৰিবলৈকে আমি ভাষা

বিচাৰি পোৱা নাই। বেদনা এনেয়ে যন্ত্ৰনাদায়ক। সেই বেদনাৰেই যেতিয়া বেদনা উঠে, তেতিয়া তাৰ গভীৰতা বুজাবলৈকে একমাত্ৰ অব্যক্ত উপলব্ধিৰ বাহিৰে আন কি ভাষা থাকিব পাৰে? সেইবাবে আমি নিৰ্ব্বাক নিৰ্ভাষী হৈ পৰিছোঁ।

জাতীয়-ঘৰ, জাতীয়-দেশ, জাতীয়-জীৱনৰ অস্তিত্ব আজি বলি-শালত,—মাটি-বাৰী, ধন-সম্পত্তি, ভাষা-সাহিত্য, সভ্যতা-সংস্কৃতি, ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম সকলো আজি মৃত্যুৰ গৰাহত। এই বেদনাৰ যন্ত্ৰনাত এনেয়ে আমি অস্থিৰ। সেই বেদনাৰেই আৰু বেদনা উপস্থিত হৈছে, নিজৰ জাতীয়-ঘৰ আৰু নিজৰ জাতীয়-জীৱনৰ শোচনীয় অৱস্থাটোলৈকে দেশবাসীৰ অমনোযোগিতা আৰু উদাসিনতা দেখি।

দেশবাসীয়ে, নিজৰ ভৱিষ্যতটো গৰা খহাৰ দৰে মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে ক্ষয় হৈ যাব ধৰা চকুৰ আগত স্পষ্টোজ্জ্বল হৈ চলি থকা দেখিও, কিয়, কি সতেৰে তালৈ উদাসিন অমনোযোগী হৈ থাকিব পাৰিছে? কিয় দেশবাসীয়ে এই মুহূৰ্ত্তলৈকেও নিজ দেশৰ নিজ জনসমষ্টিৰ স্বাৰ্থতকৈ ব্যক্তিগত জঘন্য স্বাৰ্থটোকেই ডাঙৰ কৰি লৈ বুকুৰ মাজত পুহি আছে? কিয় এই ধ্বংসকাৰী আক্ৰমণ প্ৰতিৰোধ কৰিবলৈকে সমষ্টিগত জাতীয়-শক্তি সংগঠনৰ চেষ্টা সৱল কৰি তুলিবলৈকে মন কৰা নাই? কিয় উদাসিনতা, ফাঁকি, উওামী, প্ৰৱঞ্চনাৰে এই মুহূৰ্ত্তলৈকে জাতীয় স্বাৰ্থ সংগঠনৰ পৰিকল্পনা আৰু চেষ্টাক কেৱল কাহিল কৰিহে নিব ধৰিছে?

দেশবাসীয়ে চকুৰ আগত নিঃসন্দেহ, স্পষ্ট, উজ্জ্বলকৈ দেখিও, কিয় এই মুহূৰ্ত্তলৈকেও বুজা নাই, যে তাৰ গৰিয়ান ঐতিহ্যপূৰ্ণ

জাতীয়-ঘৰ, জাতীয়-দেশ আৰু জাতীয়-অস্তিত্বটোত বিকৃতিৰ ৰূপান্তৰ ঘটোৱা অভিসন্ধি প্ৰচণ্ড বেগেৰে চলিব ধৰিছে? এনে কলঙ্কিত উদাসিনতাৰে এই অভিসন্ধি সফল হবলৈকে এৰি দিলে, তাৰ দেশ, অস্তিত্ব, ভাষা, সাহিত্য, সংস্কৃতি, সভ্যতা, ধৰ্ম্ম, কৰ্ম্ম, চিন-ছাব সকলো ভাৰতত, তথা পৃথিৱীত চিৰকাললৈকে পৰ-পদানত হৈ থকা অৱস্থাত পৰিব? এই বেদনাৰ গভাৰতা কোনে বুজিব কিমান দ, কিমান তীব্ৰ, কিমান প্ৰচণ্ড?"

আত্মৰক্ষাৰ প্ৰস্তুতিটো হিংসা নহয়

(ইং ১৯৪০ চনৰ ৬ষ্ঠ বছৰৰ "ডেকা-অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

(১)

"নিৰ্হিংসতা আৰু সহিংসতা বোলা বস্তু দুটা সৃষ্টিৰ ধাৰাত চিৰকাল চলি আছে, আৰু থাকিবও। কিন্তু বুজাৰ ভুলত নিৰ্হিংসতাইও কেতিয়াবা সহিংসতাৰ সংজ্ঞা পাই শান্তিবাদীৰ দ্বাৰা তিৰস্কৃত হয়। সহিংসতাৰ আক্ৰমণক প্ৰতিৰোধ কৰি আত্মৰক্ষা কৰা শক্তি সংগঠনৰ চেষ্টাত হিংসাভাৱৰ লেশমাত্ৰও নাই, আৰু থাকিব নোৱাৰে। আনক আক্ৰমণ কৰা ভাৱ আৰু উদ্যোগটোহে হিংসাত্মক। কিন্তু

আক্ৰমণৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিৰোধৰ গড় তুলি আত্মৰক্ষা কৰা প্ৰস্তুতিটো হিংসাত্মক নহয়, নিৰ্হিংসাত্মক। আত্মৰক্ষাৰ ভাৱ আৰু কাম সকলো ধৰ্ম্মৰ মূল। য'ত এই ভাৱ আৰু কাম নাই, তাত ধৰ্ম্মও নাই। ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, সমাজনীতি, দৰ্শন, বিজ্ঞান, সাহিত্য, কলা, ৰীতি-নীতি, আচাৰ-বিচাৰ, আইন-বিধান, সকলো সম্পদৰ আৱশ্যকতাও এই আত্মৰক্ষাৰ আনন্দৰ বাবেই। নিজস্ব দেশ, অস্তিত্ব, মাটি-বাৰী, ধন-সম্পত্তি, বিদ্যা-বুদ্ধি, ইজ্জৎ-আবুৰ, ভাষা-সাহিত্য, সভ্যতা-সংস্কৃতি আদি জীৱন-ভোগৰ লগত ওতঃপ্ৰোত হৈ থকা সকলো বস্তু এই আত্মৰ অন্তৰ্ভুত। এই বিলাক বাদ দি যি আত্ম, তাৰ বেচ শূন্য,--- তাক আত্ম নকয়, কয় অসাৰ আৱৰ্জ্জনা। হিংসাত্মক তাকেই কয়, যি কাৰ্য্যই আনৰ এই আত্মাধিকাৰত অনাহূত আক্ৰমণ চলাই অনাহক ৰক্তপাত কৰিবলৈকে কুণ্ঠিত নহয়। কিন্তু, যি সংগঠনে এনে আক্ৰমণৰ উদ্ভগুলি ব্যৰ্থ কৰি আত্মৰক্ষাৰ বাবে উঠি-পৰি লাগে, সেইটো একেবাৰে নিখুঁত নিৰ্হিংসতা। কাৰণ, আক্ৰমণাত্মক উদ্যোগতহে হিংসাই জন্ম লাভ কৰে, আত্মৰক্ষাত্মক সংগঠনত হিংসাৰ ঠাই নাই। নিৰ্হিংসবাদৰ জনক মহাত্মা গান্ধিও তাকেই কৈছে।

আক্ৰমণাত্মক সহিংস অভিসন্ধিৰ আগত ক্লীৱত্বৰ নিৰ্হিংস স্থিতিটো ঘোৰ মনুষ্যত্বহীন কাপুৰুষতা। এনে কাপুৰুষতাক বনৰীয়া পশু-পক্ষীয়েও ঘৃণা কৰে। এই কাপুৰুষত্বত মানৱ-মহত্ত্ব-জ্ঞাপক শৌৰ্য্য, বীৰ্য্য, বীৰত্ব নাথাকে। আত্মৰক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত শৌৰ্য্য-বীৰ্য্য-বীৰত্বহীন জীৱ পৃথিৱীৰ পৰা লোপ পায়। অসমীয়াই নিজৰ

বৰ্ত্তমান অৱস্থাটো ইয়াৰ লগত তুলনা কৰি চাই ধ্যানস্থ হওক—সি বাচিব নে লোপ পাব।"

--=--

আত্ম-চেতনাহীনৰ পৰিণাম আত্ম-বিলোপ

(১৯৪০ চনৰ ৬ষ্ঠ বছৰৰ "ডেকা-অসম"'ৰ সম্পাদকীয়)

"মানুহ আত্ম-চেতনাহীন হলে, তাৰ আত্ম-বিশ্বাস লোপ পায়,—আত্ম-বিশ্বাস লোপ পালে, আত্ম-শ্ৰদ্ধাই তাক এৰা দিয়ে,—আত্ম-শ্ৰদ্ধাই এৰা দিলে, আত্ম-মৰ্য্যাদাৰ জ্ঞান তাৰ পৰা খহি পৰে,—আত্ম-মৰ্য্যাদাৰ জ্ঞান খহি পৰিলে, তাৰ ভিতৰত আত্মৰক্ষাৰ ভাৱটোৰ সঁচ মৰে,—য'ত আত্মৰক্ষা ভাৱৰ সঁচ মৰে, তাত চিন্তাশক্তি আৰু দূৰদৃষ্টিও নাইকিয়া হয়,—চিন্তাশক্তি আৰু দূৰদৃষ্টি নাইকিয়া হলে, সি নিজৰ ওপৰত আস্থাহীন হৈ আমাৰ ইচ্ছা আৰু আদেশৰ ওচৰত মুখ ঠেকেছা খাই পৰি আত্ম-সমৰ্পন কৰে।

দেশত যেতিয়া এনে ফোপোলা অৱস্থা ঘটে, তেতিয়া বাহিৰৰ শোষণ-অভিসন্ধিমূলক কথা কিছুমান ভাঁহি আহি সেই ফোপোলাত সোমাই পৰে, আৰু সেয়ে 'বাণী' ৰূপ লৈ তাত ধ্বনি তুলিবলৈ আৰম্ভ কৰে। তেতিয়া তাৰেই মুখস্থ গাই ব্যক্তিগত বা দলগত স্বাৰ্থ-ৰক্ষাৰ চক্ৰান্তৰে সেই শূন্যগৰ্ত্ত ফোপোলাখিনিয়ে উৎকট ধ্বনি তুলি ৰাইজক ভুল পথেৰে পৰিচালনা কৰা নেতৃত্ব গ্ৰহণ কৰে।

এসে অসাৰ নেতৃত্বৰ বিকট ধ্বনিৰ শঙ্কাত আৱষ্ট হৈ নিৰীহ সৰল ৰাইজ মোহাবিষ্ট হয়, আৰু আনে আত্ম-হৰণ কৰা গ্লানিকৰ বিপদৰ সময়তো, আত্মৰক্ষাৰ বাবে নিজৰ ভিতৰত একো উপায় উদ্ভাৱনৰ পথ নেদেখি থবক-বৰক লগায়। তেতিয়া, বাহিৰৰ সহায়ৰ বাবে নিৰুপায়ৰ মুখমেলি থকা এই অসাৰ নেতৃত্বৰ লগত নিৰীহ মোহাবিষ্ট ৰাইজেও পাৰম্পৰিক বিশ্বাস হেৰুৱাই ধ্বংসৰ মুখত পৰে। এনে আত্মহীন অসাৰ নেতৃত্বতেই অসমীয়া জাতি আজি শোচনীয় সঙ্কটত পৰিল,—নিজৰ গাত কোনো এটা সমস্যাৰ ফোহোৰা ফুটাৰ উপক্ৰমতো গম নোপোৱা হল, গাত তত নচপা হল, নিজে একো নিৰাময়ৰ উপায় বিচাৰি নোপোৱা হল। সেইবাবে, কংগ্ৰেছীদলে কাতৰ চকুৰে চায় দিল্লাৰ ফালে,— চ'ছিয়েলিষ্টদলে চায় শ্ৰীজয়প্ৰকাশ নাৰায়ণৰ ফালে,—কমিউনিষ্টদলে চায় শ্ৰীপি,চি, যোছীৰ ফালে,—হিন্দুসকলে চায় শ্ৰীচভাৰকৰ, শ্ৰীশ্যামাপ্ৰসাদৰ ফালে, আৰু মুছলমানসকলে চায় মিঃ জিন্নাৰ ফালে। অসমীয়াৰ নিজস্ব নেতৃত্বত এই আত্মচেতনা, আত্ম-বিশ্বাস, আত্মজ্ঞান, আত্ম-সন্মানহীনতাৰ ফোপোলা অৱস্থা ঘটাৰ বাবেই অসমীয়া ৰাইজ নানা বিভাগত বিদীৰ্ণ হৈ আজি আত্মবিলোপৰ ফালে আগ বাঢ়িল। অথচ, তথাপি আমাৰ এই নেতৃত্ব সংশোধিত হৈ আজিও তাত আত্মচেতনা মুকলি হৈ নোলাল, আৰু অসমীয়া ৰাইজো তাত মোহাবিষ্ট হবলৈ নেৰিলে।"

———

আত্ম-চেতনাহীনৰ জাতীয়-চৰিত্ৰ

(ইং ১৯৪২ চনৰ ৮ম বছৰৰ "ডেকা-অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

(১)

"নিজ দেহৰ হাড়-মঙহ-ছালখিনিৰ দৰে, নাইবা, নিজ-ঘৰৰ বেৰা কেখনৰ দৰে নিজ-জাতীয়-দেশৰ চাৰিসীমাৰ লগত জাতি এটাৰ সম্বন্ধটো অস্থি-মজ্জাগত। এই সীমাৰ পৰিবেষ্টনত জাতিৰ যি জাতীয় সৌষ্ঠৱ-সম্পদে বাহিৰৰ আক্ৰমণ ব্যৰ্থ কৰি নিৰ্বিঘ্ন আত্ম-নিয়োগেৰে নদন-বদন গঢ় লৈ বাঢ়ি উঠে, সেয়ে হৈছে জাতি এটাৰ জাতীয়-দেশ বা জাতীয়-ঘৰ, বা জাতীয়-সম্পত্তি, বা জাতীয়-অধিকাৰ। ছাল-মঙহ ভেদ কৰি দেহত ৰোগৰ বীজাণু সোমালে দেহটোৰ লগতে আত্মাটোতো ধ্বংসৰ ধুলি উঠে, নাইবা, ঘৰৰ বেৰ ভাঙি চোৰ-ডকাইত সোমাই বস্তু-বাহানি হানি কৰিলে, গিৰিহঁতৰ হাহাকাৰ লাগে। কিন্তু, আত্ম-চেতনাহীনৰ জাতীয়-ঘৰৰ সীমা ভাঙি জাতীয় ঐশ্বৰ্য্য-সম্পদ পয়মাল কৰি আনে তাত আধি-পত্য থাপি ললেও, তাৰ গাত তত নাচাপে। এয়ে বৰ্ত্তমান অসমীয়াৰ জাতীয়-চৰিত্ৰ।

(২)

"মায়েকে বুকু নিকৰি নিকৰি পিয়াহ খুৱাই সন্তানক তালি-তুলি ডাঙৰ কৰে। পিতাকে বুকু ধাকুৰি ধন ঘটি সন্তানৰ বাবে ভৰাল বান্ধে, পকি-ঘৰ তোলে, মাটি-সম্পত্তি, ঐশ্বৰ্য্য-সম্পদ, যান-

বাহন গোটায়। তাৰ পাছত, এই আশা বুকত বান্ধি লৈ তেওঁলোক মৰি যায়, যে সন্তানে সেইবোৰ ৰক্ষা কৰি মাক-পিতাকৰ স্মৃতিৰ সৈতে বংশোজ্জ্বল কৰি গৈ চলি থাকিব। সচ্চৰিত্ৰ সুসন্তানে, কৰ্ম্ম-কৃতিত্বেৰে পিতৃ-মাতৃদত্ত সা-সম্পত্তি অক্ষুণ্ণ ৰাখি, সৌষ্ঠৱৰ ওপৰত সৌষ্ঠৱ বঢ়াই জনক-জননীৰ স্মৃতি-সম্পদ গধুৰ মধুৰ গভীৰ কৰি তোলে,—আৰু দুশ্চৰিত্ৰ কুসন্তানে, মলি-মামৰৰ দ'মত পুতি সকলো সম্পদ নাশ কৰি থৈ নিজৰ লগতে পিতৃ-মাতৃৰ পুণ্যস্মৃতিও লোপ কৰে।

পুণ্যভাগ পিতৃপুৰুষসকলে নিজ-বীৰত্ব, কৃতিত্ব আৰু কৰ্ম্মশক্তিৰে অসমীয়া সন্তানক জাতীয়-ঘৰ এখনত সকলো প্ৰকাৰৰ জাতীয়-সম্পত্তি দি গুচি গ'ল। পূৰ্ব্বৰ আত্ম-চেতনাৱান সচ্চৰিত্ৰ সুসন্তান সকলে তাক ৰক্ষা কৰিলে,—কিন্তু আজিৰ আত্মচেতনাহীন সন্তানে তাক তিলতিলকৈ ধ্বংস কৰা আনন্দত বিভোৰ থকা গৌৰৱ অনুভৱ কৰি কৃতাৰ্থ হল। জাতীয়-চৰিত্ৰহীন আৰু জাতীয়-চৰিত্ৰৱানৰ এয়ে পাৰ্থক্য।"

এতিয়া হেলা কৰিলে আৰু কেতিয়াও নেপাবা

(ইং ১৯৪২ চনৰ ৮ম বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"কিন্তু অসমীয়া! তুমি আত্মস্থ হোৱা। তুমি হিন্দু, বৌদ্ধ, মুছলমান, খৃষ্টিয়ান, ভৈয়ামবাসী, পৰ্ব্বতবাসী, চিডিউল্ড, ট্ৰাইবেল, উন্নত, অনুন্নত,—আৰু অসমীয়াৰ ভাগ্যৰ লগত সাঙোৰ খাই অসমত স্থায়ী হৈ বাস কৰা বাহিৰৰ যেয়েই নোহোৱা, তুমি আত্মস্থিত হোৱা। তোমাৰ জাতীয় স্বাধীনতাৰ সপোনটোৱে সিদ্ধিৰ সফলতা লৈ সৌ তোমাৰ দুৱাৰ দলিত আহি থিয় হ'লহি। তোমাৰ সকলো জড়তা, দুৰ্ব্বলতা উজাৰ কৰি জোকাৰি পেলাই দি হৃদয়ৰ ৰুদ্ধ দুৱাৰখন খুলি দিয়া, সি তাত ৰাজাধিৰাজৰ মহিমাময় গৰিমাৰে বহি তোমাক নিজস্ব ৰূপত পৰিপূৰ্ণ কৰি তুলি নিৰ্ব্বিঘ্ন স্বাধীনতাৰ পথেৰে বিশ্ব-মানৱতাৰ ফালে তোমাক আগুৱাই নিয়ক। এইটো তোমাৰ দৈৱ-দান। কিন্তু আন্তৰিক আকুলতাৰ বৰণীয় উৎসাহ নেদেখিলে দৈৱইও মুখ ফিৰাই গুচি যায়। তুমি যদি আজি এই ঘোৰ সঙ্কটৰ মুহূৰ্ত্ততো আত্মচেতন হৈ সকলো দুৰ্ব্বলতা জোকাৰি পেলাই, সিদ্ধিৰ আশীৰ্ব্বাদ লৈ আহি উপস্থিত হোৱা এই দৈৱ-দেৱতাক ৰাজকীয় গৰিমাৰে অন্তৰত অভিষিক্ত কৰি লৈ, তোমাৰ যাৱতীয় বিপদ-অন্তৰায়ৰ সঁচ মাৰি, জাতীয় স্বাধীনতা গ্ৰহণ কৰিব

নোৱাৰা, তেন্তে কোনো দৈৱিক শক্তিয়েও তোমাক আৰু কেতিয়াও এনে দান দিবলৈকে সময় নাপাব। তোমাৰ পৈতৃক ঘৰত চিৰদিনলৈকে তোমাৰ সঁচ মৰিব।"

প্ৰকৃত দেশ-সেৱকৰ প্ৰাৰ্থনা

(ইং ১৯৪১ চনৰ ৭ম বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"দেশ আৰু জাতিৰ মঙ্গলৰ সলনি মোৰ জীৱন যেন লেশ মাত্ৰও শকত-আৱত-থুলন্তৰ হৈ নুঠে ;—মোৰ জন্মভূমিৰ আৰু মোৰ জাতীয় ভাই-ভনীৰ মঙ্গলময় ভৱিষ্যৎ বিক্ৰী কৰি মোৰ ঘৰ-দুৱাৰ, সুখ-সম্ভোগক পকা কৰি তোলা চিন্তাই যেন মুহূৰ্ত্তৰ বাবেও মোৰ মনত ঠাই নাপায় ;—মোৰ নিজ সন্তানৰতো কথাই নাই, দেশৰ আৰু জাতিৰ মঙ্গল হানি কৰা, মোৰ নিজ দেহৰ তেজ-মঙহ-খিনিকো তৎক্ষণাৎ ত্যাগ কৰা শক্তি যেন প্ৰচণ্ড তেজেৰে মোৰ অন্তৰত থিতি হয় ;—মুখত দেশসেৱা, জাতিসেৱা আৰু মানৱসেৱাৰ ভণ্ডামী গাই ফাঁকি-প্ৰতাৰণাৰে দেশ, জাতি আৰু মহামানৱীয়তাৰ অমঙ্গল সাধি সমাজত প্ৰতিপত্তি লভি থকা নৰাধম সকলৰ বা-বতাহ

চাটিৰ পৰা যেন মই দূৰতো বিদূৰত থাকোঁ ;—কলুষ-দুৰ্নীতিৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহী হৈ তাক নাশ কৰা চেষ্টাত যদি মোৰ জীৱনো বিপন্ন হয়, তাকো যেন মই আনন্দ মনেৰে মূৰ দোৱাই সামৰি লওঁ ;—ভিতৰত কলুষ-ক্লেদৰ নৰক ভৰাই থৈ বাহিৰখন চিকচিকিয়া কৰি জিলিকাই ৰখা ভণ্ডামীয়ে যেন খন্তেকৰ কাৰণেও মোক প্ৰতাৰণা কৰিব নোৱাৰে ;—দুৰ্নীতিৰ আশ্ৰয়ত নদন-বদন হৈ থকা-তকৈ যেন মৃত্যুই মোৰ পৰম শ্ৰেয় হৈ উঠে ; - দেশসেৱা, জাতি-সেৱা আৰু মানৱসেৱাৰ ক্ষেত্ৰত যেন কোনো প্ৰকাৰৰ ব্যৱসায়ী বুদ্ধিয়ে মোৰ অন্তৰত পৈশাচিক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিব নোৱাৰে ;—হে সৰ্ব্বশক্তিমান ভগৱান! এই মহাশীৰ্ব্বাদৰ কণিকা লৈ তুমি মোৰ অন্তৰত থিতি হোৱাহি প্ৰভু! এয়ে তোমাৰ ওচৰত মোৰ কাতৰ প্ৰাৰ্থনা।"

মোক কেনে ক্ষমতা লাগে

(ইং ১৯৪১ চনৰ ৭ম বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

"মোক ক্ষমতা লাগে,—নিষ্কলঙ্ক দেশ-সেৱা, জাতি-সেৱা আৰু মানৱ-সেৱাৰ তৃপ্তিসাধন কৰিবলৈকে,—অজ্ঞানতাৰ এন্ধাৰত বৰফ হৈ চেঁচা পৰি থকা মোৰ দেশৰ, মোৰ সমাজৰ চুক-কোণ বিলাক

মানৱীয় জ্ঞানৰ পোহৰেৰে তপ্তোজ্জল কৰি তুলিবলৈকে,—দেশৰ ভাই-ভনীকিটিৰ দাৰিদ্র্যগ্ৰস্ত দুখী দেহা কেডুখৰিত জীৱনীশক্তি পৰিপূৰ্ণ খাদ্য-সম্পদ আৰু শৃঙ্খলিত প্ৰণালীৰে নিখুঁত স্বাস্থ্য-সম্পদ ভৰাই তুলিবলৈকে,—মোৰ জাতীয়-ঘৰৰ ভেটিৰ পৰা সৰ্ব্ব-প্ৰকাৰৰ বহিৰ্শোষণৰ পথ ৰুদ্ধ কৰিবলৈকে,—মোৰ জাতীয়-ঘৰৰ ধনী-নিৰ্ধনী ডেকা-ডেকেৰী, বুঢ়া-বুঢ়ী, ৰোগী-ভোগী প্ৰত্যেকজন আৰু প্ৰত্যেকজনী ভাই-ভনীৰ স্বাৰ্থ অধিকাৰ আৰু মঙ্গললৈ সম-দৃষ্টি ৰাখি, মোৰ নিষ্কলঙ্ক নীতি আৰু নিঃস্বাৰ্থ কৰ্ম্মোদ্যমেৰে সকলোৰে লগত হৃদয়ৰ সংযোগ ঘটাই একেটা দেশ-জাতিগত অভঙ্গুৰ স্বাৰ্থৰ গোটত জাতিটোক লাড়ু বান্ধি লবলৈকে,—মোৰ ভাষা-সাহিত্যক বিশ্ব-বৰেণ্য ৰূপত গঢ় দি তুলিবলৈকে,—মোৰ জাতীয়-ঘৰৰ ভাই-ভনীসকলৰ প্ৰাণত পৱিত্ৰতাৰ শাৱদী-শেৱালি ফুলাই তাৰ সৌন্দৰ্য্য-সৌৰভেৰে প্ৰাণীজগতক আমোদিত কৰিবলৈকে,—মোৰ প্ৰত্যেকখন ভূঁইপথাৰ, প্ৰত্যেকটো ধূলি-বালি জীৱনীশক্তি পৰিপূৰ্ণ খাদ্য-সম্ভাৰেৰে ওপচাই পেলাবলৈকে,—মোৰ জাতীয়-ঘৰৰ ভেটিটোৰ পৰা যাৱতীয় ৰোগৰ কদৰ্য্য বীজাণুবোৰ নিৰ্ম্মূল কৰি ভাই-ভনী সকলক নিখুঁত স্বাস্থ্যেৰে তেজোদ্দীপ্ত কৰি তুলিবলৈকে,—মোৰ কাৰ্য্য আৰু নীতিৰে সকলোৰে মনত পৱিত্ৰতা, নিৰ্ম্মলতা আৰু পৰিচ্ছন্নতাৰ প্ৰভাৱ বৰ্ত্তাবলৈকে,—মানৱীয় মহত্বৰ উপাদানেৰে মোৰ দেশবাসীৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক অৱয়ৱ গঢ়ি তুলিবলৈকে ;—এনে ক্ষমতাটোহে মোক লাগে। যেতিয়া দেখোঁ, যে কোনো ব্যক্তিয়ে বা দল এটাই নানা প্ৰবন্ধেৰে দেশৰ সামাজিক, আৰ্থিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত ক্ষমতা লাভ

কৰিবলৈকে হাবাথুৰি খাই ফুৰিছে, নাইবা, লাভ কৰিবলৈকে সমৰ্থবান হৈছে, তেতিয়া মই ক্ষমতা লাভৰ এই অৰ্থটোকেহে ধাইকৈ বুজি লওঁ।

কিন্তু, যেতিয়া দেখা পাওঁ, সেই ক্ষমতাটোত দুৰ্ব্বল-দুখীক নিষ্পেষণ কৰি ৰস-জীপ পি থকা উন্মত্ত প্ৰকৃতিৰ জোঙা দাঁত বিলাক প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত উন্মাৰ দৰে জিলিকি উঠিছে,—কৃষ্ণ-হৰি-ৰাম-গান্ধি-আল্লা-ইছাইৰ নামাৱলী গাত মেৰিয়াই সিদ্ধিৰ মুখত গৈ থিয় হৈ পৰস্বাপহৰণৰ অপকৰ্ম্মৰ ওপৰত ভণ্ডামী-প্ৰতাৰণাৰ ৰাংপতা চৰাই দুৰ্নীত-অভিসন্ধি পূৰণ কৰা কলুষ-ক্লেদী পিশাচটোৰে গা লুকুৱাই গোটেইখন সমাজকে, গোটেইখন দেশকে নৰকৰ অতল তলিকৈকে টানি নিবলৈ ধৰিছে,—তেতিয়া মোৰ বুকুৰ সপোনটো ডোঙৰ ডোখৰ হৈ ভাগি পৰে, আৰু ভাবোঁ ক্ষমতাৰো দুটা ৰূপ আছে,—এটা স্বৰ্গীয়, আনটো নাৰকীয়,—এটা মানৱীয়, আনটো পৈশাচিক। হে সৰ্ব্বশক্তিময় ভগৱান! ক্ষমতাৰ এই পৈশাচিক-নাৰকীয় ৰূপটো বিধ্বস্ত কৰি তাৰ মানৱীয়-স্বৰ্গীয় ৰূপটোৰে মোৰ অন্তৰখন ওপচাই দিয়াহি প্ৰভু।"

অসমীয়াক কি লাগে আৰু কি নালাগে

(ইং ১৯৩৮ চনৰ ৪ৰ্থ বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়ৰ পৰা)

"অসমীয়াক লাগে,—নিজ দেশত তাৰ আত্ম-নিয়ন্ত্ৰণৰ নিৰ্ব্বিবাদ অধিকাৰ ;—অসমীয়াক লাগে, তাৰ নিজ দেশত এক জাতীয়তা (homogenity) ;—অসমীয়াক লাগে নিজ দেশৰ আৰ্থিক, সামাজিক, সাংস্কৃতিক, আৰু ৰাজনৈতিক সমস্যাৰ সমাধান, যিবিলাকৰ সমাধান সি আন কোনো প্ৰদেশত আশা কৰা অসম্ভৱ ;—অসমীয়াক লাগে, নিজস্ব আদৰ্শৰ পথেৰে নিজ দেশত তাৰ আত্ম-বিকাশৰ মুকলি অধিকাৰৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতা, যিটো সি বিভিন্ন আদৰ্শযুক্ত লোকৰ সংখ্যাধিক্যত লাভ কৰিবৰ তাৰ আশা নাই।"

"অসমীয়াক নালাগে,—যি বস্তুত তাৰ জাতীয় জীৱনৰ পৰিপুষ্ট তৃপ্তি সাধিত নহয়,—যি শাৰীৰিক আৰু মানসিক-শক্তি পৰিচৰ্চ্চাৰ পোহৰত তাৰ জীৱনটো বিৰাট-বিপুল-বহল হৈ নুঠে,—যি ধন-বিদ্যা লাভত তাৰ পাৰ্থিৱ অপাৰ্থিৱ সকলো দৈন্য দূৰীভূত নহয়,—যি পোৱাত তাৰ জাতীয় জীৱনৰ অপূৰ্ণতাবিলাক পূৰ্ণতাৰ প্ৰসাদেৰে পৰিশোভিত হৈ উপচি নপৰে,—তাৰ যি গীত-নৃত্যত বিশ্ব-চেতনা পুলকিত হৈ নুঠে,—তাৰ যি গৰ্জ্জনত দুৰ্নীত কল্মষ পিশাচে তালমৰা দি অদৃশ্য নহয়,—তাৰ যি কৰ্ম্মোদ্যমৰ দীপ্ত শিখাত পৰি পুঞ্জীভূত আলস্য-অকৰ্ম্মণ্যতা ভস্মীভূত হৈ উৰি নেযায়,—তেনে বস্তু স্বয়ং ভগৱানৰ দান বুলি অমৃত হৈ আহি আগত উপস্থিত হলেও অসমীয়াক নালাগে।"

জীয়াৰ ৰহস্য

(ইং ১৯৩৮ চনৰ ৪ৰ্থ বছৰৰ "ডেকা অসম"ৰ সম্পাদকীয়)

'মানুহৰ ভাষাত জীয়াৰ কথাষাৰ উচ্চাৰণ কৰাৰ লগতে মৰাৰ কথাষাৰো আপোনা-আপুনি মনত উঠে। বস্তু এটাৰ ইপিঠিত হাত পৰিলে সিপিঠিত সন্দিহান হবলৈ বাট নাথাকে। জীয়া আৰু মৰা বুলি বস্তু দুটা প্ৰকৃততে জীৱনৰ দুখন অবিচ্ছিন্ন পিঠি মাথোন। এটা এৰি আনটোৰ অস্তিত্ব নিৰৰ্থক। জীৱনৰ অৰ্থই হৈছে, জীয়া আৰু মৰাৰ গোট বন্ধা সমষ্টি এটা। য'ত জীয়াটোক সম্বৰ্দ্ধি সাৰটি লৈ মৰাটোক অস্বীকাৰ কৰা হয়, নাইবা, মৰাটোক সাৰ ভাবি জীয়াটোক ভুছি বুলি আৱৰ্জ্জনাৰ স্তূপত ভৰাই থোৱা হয়, তাত জীৱনৰ তেজাল প্ৰতিপত্তিটো অপদস্থ হৈ অনুতাপত দগ্ধ হয়, ব্যৰ্থতাৰ সংঘৰ্ষণত ভাপ হৈ উৰি যায়, জীৱনৰ পৰাক্ৰম অৰ্থহীন বুলি তাত প্ৰমাণীত হয়। সেইবাবেই দেখিছোঁ, সুদূৰ অতীতৰ সৌ হাজাৰ হাজাৰ যুগৰ বিচিত্ৰ পৰিৱৰ্ত্তনৰ কঠোৰ অনুশাসন বিলাক উলঙ্ঘা কৰি, মহা-মৰণৰ পুণ্য-পৰশত অমৰত্ব লভি আজিও সগৌৰৱে আমাৰ আগত বুকু ওফন্দাই থিয় দি থকা মহা-জীৱনৰ অক্ষয় পদচিহ্ন বিলাক,—মৰণক মোৰ বুলি জ্যোতিৰ্ম্ময় আনন্দেৰে আলিঙ্গন কৰা সন্দেহ-বিনিৰ্ম্মুক্ত ইতিহাস মালা,—প্ৰত্যেকটো জীৱনৰ অমৰ স্তম্ভত অক্ষয়োজ্বল দাগেৰে লিখি থোৱা কাহিনীৰাজি। এয়ে হৈছে মানৱ-জীৱনৰ জীয়া-মৰাৰ

ৰহস্য, আৰু এই ৰহস্যক মূৰ্ত্ত কৰি তোলাটোৱেই হৈছে মানৱ-জীৱনৰ সাৰ্থকতা, মানৱ-জীৱনৰ পূৰ্ণ মুক্তি।

আজি ভাৰতে তাৰ পূৰ্ণতাৰ সাৰ্থকতাৰ বাবে নিজস্ব জীৱনৰ মুক্ত ৰূপ বিচাৰি অভিযান মেলিছে। সেইদৰে অসমেও তাৰ নিজস্ব মুক্তিৰ সপোন লৈ তাৰ যোগ্য সহগামী হবলৈকে আকাঙ্ক্ষা কৰিছে। কিন্তু দুয়ো, ভাৰত-মহাজাতীয় ভাৱেৰেই হওক, নাইবা, অসম-প্ৰাদেশিক-জাতীয় ভাৱেৰেই হওক, যেতিয়ালৈকে জীৱনৰ এই জীয়া-সবাৰ ৰহস্য-তত্ত্বৰ প্ৰেৰণাৰে অনুপ্ৰাণিত হৈ আকুল উদ্যমৰ সক্ৰিয় জাগৰণত থিতি হৈ আগ নাবাঢ়িব,—যেতিয়ালৈকে জীৱনক মহিয়ান ৰূপত ৰূপায়িত কৰি তুলিবলৈকে মহানভাৱে মৃত্যুক আলিঙ্গন কৰা আনন্দৰ প্ৰস্তুতি লৈ অভিযান চলাবলৈকে উঠি-পৰি নালাগিব,—তেতিয়ালৈকে ভাৰতৰ নিজস্ব মহাজাতীয় জীৱনত পৰিপূৰ্ণতাৰ মুক্তিদ্বাৰ মেল খাবৰ আশা নাই, আৰু অসমৰো জাতীয়-জীৱন জাতিস্মাৰ হৈ ফুলি উঠিবৰ সম্ভৱনা নাই। নিৰ্ভীকতা, ত্যাগ, সত্যনিষ্ঠা, দৃঢ়তা, নৈতিকতা আৰু দেশৰ বাবে, জাতিৰ বাবে যাৱতীয় দুঃখ-কষ্ট, লাঞ্ছনা-গঞ্জনা আৰু মৃত্যুকো মহান তৃপ্তিৰে বুকুপাতি বৰণ কৰি লোৱা আনন্দতেই এই অভিযানে সাফল্য লাভ কৰে।”

অসমীয়াৰ ওচৰত অভিযোগ আৰু আহ্বান

(ইং ১৯২৪ চনৰ “সংৰক্ষিণীৰ জাতিগঠনমূলক স্কীম”ৰ পাতনি)

“অসমত অসমীয়াৰ অস্তিত্ব আজি কিমান দূৰ সঙ্কটাপন্ন হৈ উঠিছে, সেই কথা কোনোজন অসমীয়াক আজি বহলাই বুজাবৰ আজৰি নাই। প্ৰত্যেকজন অসমীয়াই তন্দ্ৰা-এলাহ তিয়াগি কথা এৰি আজি কৰ্ম্ম-তৎপৰ নহলে অসমীয়া জাতিৰ নিস্তাৰ নাই। তন্দ্ৰালস্যত নিতত হৈ পৰি থাকোঁতেই অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱনৰ বাৰ অনা শেষ হ’ল। এতিয়াও সাৰ পাই সচেতন হৈ নুঠিলে বাকী চাৰি অনাও নিৰ্ম্মূল হব। কিন্তু গাত তত চপাই লৈ বিপুল উৎসাহেৰে কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত সোমাই পৰিলে এই চাৰি অনা সবলেৰেই হেৰুৱা বাৰ অনাও সুতে-মূলে আদায় কৰি লব পৰা হব,—অসমীয়া (কামৰূপী) জাতি শৌৰ্য্যে-বীৰ্য্যে, ঐশ্বৰ্য্যে-সম্পদে আকৌ সেই আগৰ দৰে নদন-বদন বিতোপন হৈ উঠিব।

অসমত অসমীয়াৰ আজি আছে কি? কি সম্পদৰ স্বৰ্ণ-ভাণ্ডাৰ আগত লৈ নিৰুদ্বেগে আজি আমি বহি আছোঁ? অসমত অসমীয়াৰ লোকসংখ্যা বাঢ়িছে মাত্ৰ শতকৰা ১৪ জন, কিন্তু আন অনাহুত ভাগ্যান্বেষীৰ সংখ্যা বাঢ়িছে বানপানীৰ ধলৰ দৰে শতকৰা ৩৪ জন। অসমৰ মাটিৰ, ৮ ভাগৰ ৫ ভাগ খেতি আৰু বাসোপযোগী উৎকৃষ্ট মাটি পৰিল আনৰ হাতত, আৰু নৈ-বিল, পৰ্ব্বত-শিল, বালি-ধুলি লৈ অসমীয়াৰ ভাগত থাকিল মাত্ৰ ৩ ভাগ,—অসমৰ বেহা-বেপাৰৰ

শতকৰা ৯৮ ভাগ আন লোকৰ,— অসমীয়াৰ ঘৰুৱা শ্ৰম-শিল্পবিলাক তল পেলাই দৈনিক ব্যৱহাৰীয় বস্তুবিলাকৰ শতকৰা ৯৫ ভাগ আহে বাহিৰৰ পৰা,—অসমৰ মাটিত উৎপাদিত হোৱা সম্পদৰ শতকৰা ৮৫ ভাগ ভোগ কৰে বাহিৰৰ লোকে,—অসম চৰকাৰৰ আৰু চৰকাৰৰ সংশ্ৰৱ থকা সকলো বিভাগ আৰু অসমত কাম কৰা কেন্দ্ৰীয় ভাৰত চৰকাৰৰ চাকৰিৰ শতকৰা ৯২ ভাগ, আৰু ঠিকা আদি লাভজনক ব্যৱসায়ৰ শতকৰা ৯৫ ভাগ ভোগ কৰে বাহিৰৰ লোকে,—অসমীয়াৰ জাতীয়-জীৱনৰ চেতনা, সন্মান, গৌৰব পোত গৈছে শতকৰা ৯৯ ভাগ আজি বাহিৰৰ বিক্ৰমৰ তলত ;— অথচ, জাতিটোৰ এই শোচনীয় দুৰৱস্থা হৃদয়ঙ্গম কৰি দিগ্বিজয়ী বীৰৰ দৰে অদম্য উদ্যমেৰে আত্ম-ৰক্ষাৰ বাবে কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত সোমাবলৈকে সাজু হৈ ওলাই অহা অসমীয়া নাই আজি, শতকৰা নহয়, হাজাৰ কৰা এজনো।

তাৰ ফলত, অসমীয়াৰ জাতীয়-চৈতন্য আজি মূছ্-কঁছ যোৱা। যি অসমীয়াৰ (পুৰণি কামৰূপীয়াৰ) জ্ঞান-গৌৰৱ, শৌৰ্য্য-বীৰ্য্য, ধন-ঐশ্বৰ্য্যৰ অতুলনীয় সম্পদেৰে তাৰ ইতিহাস ভাৰাক্ৰান্ত, সেই অসমীয়া জাতি আজি সকলোফালৰ পৰা নিষ্পেষিত, নিৰ্য্যাতিত। আজি অসমীয়াৰ ওপৰত এজনেই ৰজা নহয়,—একচ্ছত্ৰাধিপতি বৃটিছৰ বাহিৰেও বাহিৰৰ বঙ্গালী, মাৰোৱাৰী, পঞ্জাৱী, মাদ্ৰাজী আদিয়ে পাৰস্পৰিক সহযোগেৰে অসমীয়াৰ ভাগ্য শাসন কৰিছে।

ইয়াৰ কাৰণ, একফালে যিদৰে অসমীয়াক ৰক্ষা কৰা সম্বন্ধে বৃটিছ আমোলাতন্ত্ৰৰ ঘোৰ উদাসীনতা, আনফালে সেইদৰে অসমীয়াৰ

নিজ জাতীয় চৈতন্যহীনতা। অকল জাতীয় চৈতন্যহীনতাও নহয়, কাপুৰুষৰ ভীৰুতাও। আনে বেয়া পাব, বা এনে কৰিব লাগিলে নিজে কিছু ত্যাগ আৰু কষ্ট স্বীকাৰ কৰিব লাগিব, এই ভয়ত অসমীয়াই চকুৰ আগতে নিজৰ ওপৰত আনৰ নানা অত্যাচাৰ উপদ্ৰৱবোৰ জাউৰিয়ে জাউৰিয়ে পৰি থকা দেখি-শুনিও, কিছুমানে বা গাত নলগা ভাৱেই উদাসীন হৈ আছে, আৰু কিছুমানে বা প্ৰতিৰোধ কৰি আত্মৰক্ষা কৰিবলৈকে চেষ্টা কৰা কষ্টখিনি স্বীকাৰ কৰিব লাগিব বুলি ভয়তে লুকাই ঘৰৰ চুকত বহি আছে। অসমীয়াৰ এই জাতীয় দুৰ্ব্বলতাৰ সুযোগ লৈয়েই, আনবিলাকে পাৰস্পৰিক সহযোগেৰে তাৰ স্বাৰ্থ হানি কৰি নিজ নিজ স্বাৰ্থ চিৰকাল নিৰাপদে পুৱাই থাকিবলৈকে তেওঁলোকৰ সঙ্ঘবদ্ধতা অসমীয়াৰ বিৰুদ্ধে ক্ৰমে দৃঢ়তৰ কৰি লৈ গৈ আছে, আৰু বৃটিছ চৰকাৰেও তাত তেওঁলোকক সহায় কৰা যেন দেখা গৈছে। অথচ, জাতীয়-চৈতন্যহীন অসমীয়াই আনবিলাকৰ এই ধাৰাগাৰ আক্ৰমণ প্ৰতি-ৰোধ কৰি আত্মৰক্ষা কৰিবলৈ আজিলৈকে সঙ্ঘবদ্ধ হৈ উঠিবলৈ মনকে কৰা নাই, আৰু বৃটিছ চৰকাৰেও এই বিষয়ে অসমীয়াক একো উদগনি দিয়া নাই।

অসমীয়াৰ এই জাতীয়-সঙ্কট আৰু দুৰ্ব্বলতা বুজি পাই "অসমীয়া সংৰক্ষিণী সভা"ই ইং ১৯২৪ চনতেই আত্মৰক্ষাৰ বাবে সাজু হব-লৈকে কাতৰ কণ্ঠেৰে ৰাইজক উদ্দেশ কৰি ডাক দিয়ে, আৰু তাৰ বাবে সু-সংগঠিত হৈ উঠিবলৈকে কাৰ্য্য-পদ্ধতি ৰাইজৰ আগত ডাঙি ধৰে। অসমীয়াই গাত তত চপাই লৈ তেতিয়াই যদি সজাগ

হৈ উঠিলহেঁতেন, তেন্তে চেন্সাচ কমিচনাৰ মিঃ মুলানে তেওঁৰ ৰিপোৰ্টত "৩০ বছৰৰ পাছত অসমীয়াৰ ক্ষীণ নিদৰ্শন শিৱসাগৰ জিলাতহে মাত্ৰ দেখিবলৈ পোৱা যাব" বোলা ভয়াবহ অভিমত প্ৰকাশ কৰিবলৈ কাৰণ নাপালেহেঁতেন।

যি নহওক, গাত চেতনা জগাই তন্দ্ৰালস্য তিয়াগি কৰ্ম্ম-তৎপৰ হৈ নুঠিলে তাৰ নিস্তাৰ নাই বুলি বেচি সংখ্যক অসমীয়াই আজি চাৰিওফালৰ পৰা গম পোৱাৰ আভাস ফুটি ওলাইছে। এইটো অতি শুভ লক্ষণ। এই গমটো সক্ৰিয়ভাৱে কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত সোমাই পৰিবলৈকে সাজু হলে এই শুভ লক্ষণটো দোপত-দোপে মূৰ্ত্তিমান আৰু শুভ হৈ উঠিব, সকলো অশুভ-অমঙ্গল দুৰতো-বিদুৰ হব। আহক! নিৰ্য্যাতিত, নিষ্পেষিত, চেতনা-বিচ্যুৎ, ভত-হেৰোৱা পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ অসমীয়া ভাই! সিৰে সিৰে জাতীয়-চেতনাৰ বিপুল উন্মাদনা লৈ দৃঢ়-সঙ্কল্পেৰে আগবাঢ়ি আহক,—আনৰ দ্বাৰা শোষিত হৈও সন্তুষ্ট থকা হীনাত্মিক মনোবৃত্তিৰ পৰা মুক্ত হৈ সকলো পক্ষে পৃথিবীৰ সু-উন্নত জাতিসমূহৰ সমকক্ষ হৈ মানবীয় সমাজত সম্মানীত আসন অধিকাৰ কৰি লবলৈকে নিজক যোগ্য কৰি তোলকহি।"

———

এতিয়াও সময় আছে—আত্মচেতনা হোৱা

(ইং ১৯২৭ চনৰ ৯ম বছৰৰ "চেতনা"ৰ সম্পাদকীয়)

"পৰ্ব্বত-ভৈয়ামৰ অসমীয়া! সৌ সুদূৰ পুৰণি কালৰে পৰা ধৰ্ম্মাৰণ্য, প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ, কামৰূপ, অসম আদি যুগে-যুগে নানান নামেৰে বিভূষিত হৈ অহা স্বৰ্গদপি-গৰিয়সী অসম-মাতৃৰ পৰ্ব্বত-

ভৈয়াম পৰিশোভী থকা দুৰ্দ্দম্য অসমীয়া! আজি তোমাৰ নিজ ঘৰৰ, নিজ দেশৰ পৈতৃক ভেটিটোতেই তোমাৰ এনে শোচনীয় নিৰাশ্ৰয়তা দেখি জগতৰ সভ্য, অৰ্দ্ধসভ্য, অসভ্য, সকলো থাপৰ মানৱ-মণ্ডলীয়ে তোমাৰ গাত তিক্ত-বিদ্ৰূপৰ বান হানি তোমাৰেই আকাশধ্বনিত খলক তুলি হাঁহিব ধৰিছে। অথচ, তথাপি তুমি অনুভৱ কৰিব পৰা নাই;—নাই চিন্তাশক্তি, নাই কৰ্ম্মশক্তি, নাই উদ্যম, নাই চেতনা। ঘৃণনীয় অকৰ্ম্মন্যতা, লজ্জাকৰ অযোগ্যতা, গ্লানিকৰ অপদাৰ্থতা আৰু মূৰ্খতাৰ কদৰ্য্য প্ৰলেপ পাৰি তোমাৰ অন্তৰখন ইমানেই নো ডাঠ হৈ পৰিল নে, যে আত্ম-সন্মান, আত্ম-শ্ৰদ্ধা, আত্ম-বিশ্বাস, আত্ম-চেতনাৰ লেশ মাত্ৰ সংস্পৰ্শও তাত টিকিব নোৱাৰা হল? তোমাৰ এই ভীষণ পতনৰ বাবেই, সত্য, ত্ৰেতা, দ্বাপৰ, কলি চাৰিও যুগৰ তোমাৰ গৌৰৱস্ফীত সম্পদ-ৰাশিয়ে তোমাক নেওচা দি এৰি থৈ তোমাৰ পৈতৃক ধৰণিখন সৈতে আনৰ হাতলৈ গৈ প্ৰায় শেষ হবলৈ ওলাল। তথাপি তোমাৰ গাত আত্ম-চেতনাৰ উমান নুফুটিল।

কিন্তু এতিয়াও সময় শেষ হৈ যোৱা নাই। চোৱা, চকু মেলি চোৱা—তোমাৰ শোচনীয় পতনটো নিজ চকুৰে চাই লৈ আত্মস্থ হোৱা, চিন্তা কৰা। সুপ্ৰথৰ আত্মশ্ৰদ্ধা, আত্ম-বিশ্বাসেৰে অন্তৰ্দ্দেশ ভৰপূৰ কৰি লৈ সিংহ-বিক্ৰমেৰে কৰ্ম্মক্ষেত্ৰত সোমাই পৰাহি। নহলে, তোমাৰ নিজ ঘৰতে তুমি নিঃচিহ্ন হৈ যোৱাৰ বাহিৰে আন একো পৰিণাম নাই। আত্ম-বিশ্বাসহীন এলেহুৱা ধোদৰ পৃথিবীৰ কোনোটো চুকতে ঠাই নাই।

তুমি নিশ্চয়কৈ বুজি লোৱা, তোমাৰ বাহিৰে আন কোনেও

তোমাক ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে আৰু নকৰেও। তুমি নিজেই তোমাৰ ৰক্ষাকাৰীও, হত্যাকাৰীও। আত্ম-হত্যাকাৰী মুৰ্খ পাপীক স্বয়ং ভগৱানেও ৰক্ষা নকৰে। তোমাৰ আত্ম-বলেৰেই তুমি তোমাক ৰক্ষাও কৰিব লাগিব আৰু নিজ দেশৰ অধিকাৰী-স্বত্বও অক্ষুন্ন ৰাখিব লাগিব। আত্ম-চেতনা, আত্ম-শ্ৰদ্ধা আত্ম-বিশ্বাস, আত্ম-সন্মান জগাই তোলা। এবাৰ মাত্ৰ আন সকলো পৰিচয় এৰি পৰ্ব্বত-ভৈয়াম পৰিশোভিত অসম-মাতৃৰ সন্তান অসমীয়া বুলি গোট বান্ধি একে জাপে থিয় হৈ উঠা,—তোমাৰ সকলো অমঙ্গল খিতাতে নাইকিয়া হব,—এতিয়াও সময় আছে।"

অসমীয়া জাতি-গঠনত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ

(এই শিতানেৰে আমাৰ লিখিত দীঘলীয়া প্ৰবন্ধৰ একাংশ)

"অসমীয়া জাতি গঠনত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ যি কৃতিত্ব, মহাপ্ৰাণতা আৰু বিপ্লৱীয় অৱদান, সি সম-সাময়িক ভাৰতৰ, সম্ভৱতঃ পৃথিৱীৰ আন আন ঠাইৰো, সেই পথাৱলম্বী ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম সাধক মহাপুৰুষ সকলৰ তুলনাত বিশেষ বিশেষত্বেৰে বিভূষিত। সেইবাবে, মানৱ-ধৰ্ম্মী কৰ্ম্ম-যোগীৰ সমাজত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ ব্যক্তিত্বৰো বিশেষত্ব আছে। সেই সম-সাময়িক যুগৰ ভাৰত আৰু অন্যান্য ঠাইৰ সামাজিক আৰু ৰাজ-নৈতিক পৰিস্থিতিবোৰ নিৰপেক্ষ তুলনামূলক পদ্ধতিৰে পৰ্য্যালোচনা কৰি চালেই সেইটো বুজিব পৰা হব। এই বিশেষত্বৰ বাবেই,

তেবাৰ গুণগ্ৰাহী অনুগমনকাৰী সকলে শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰক জগৎগুৰু, জয়গুৰু আৰু অৱতাৰী মহাপুৰুষ বুলি শ্ৰদ্ধা-ভক্তি-সেৱা কৰে। নিজস্ব প্ৰাচীন নিৰ্ম্মল-নিষ্কাম ভিত্তিটোৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা অটল ৰাখি, বাস্তৱতালৈ কাৰ্য্যকৰী সহানুভূতি লৈ, অথচ, মুখ্যতঃ তাক আধ্যাত্মিকতাত প্ৰতিস্থাপন কৰি, সাম্যৰ শান্তিপূৰ্ণ সামঞ্জস্যতাৰে সামাজিক উদ্ভট প্ৰভাৱবোৰ প্ৰগতিশীল দৃষ্টি-কোণেৰে শান্ত কৰি, সমাজক মানৱীয় ভিত্তিত গঢ় দি তোলা মহান প্ৰতিভা সেই সম-সাময়িক যুগত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ বাহিৰে আন ক'তো দেখা নাযায়। সেইবাবেই, আজি স্মৃতি-বিচ্যুত অসমীয়াৰ জাতীয়-সঙ্কটৰ সন্ধিক্ষণত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ বিপ্লৱীয় ব্যক্তিত্ব আৰু অৱদানৰ মৰ্ম্ম হৃদিগত কৰি লৈ তেবাৰ প্ৰদৰ্শিত পথেৰে আগ নাবাঢ়িলে, পৰ্ব্বত-ভৈয়ামবাসী অসমীয়াৰ জাতীয়-অস্তিত্বৰ নিস্তাৰ নাই।

নিজে ভূঞাৰাজ্যৰ শিৰোমণি শাসক—ভাৰতীয় উদাৰ আৰ্য্য-সংস্কৃতিৰ লগত হাড়ে-হিমজুৰে ওতপ্ৰোত ;- আৰু ধাতুগতভাৱে আৰ্য্য-সংস্কৃতিৰ বৰ্ণাশ্ৰমী প্ৰভাৱ নপৰা সেই কালৰ কছাৰি, আহোম, কোচ আদি ৰাজশক্তি বিলাকৰ, আৰু বৰ্ণাশ্ৰমী আৰ্য্য-সংস্কৃতিৰ লগত অহি-নকুল-সম্বন্ধ মোগল ৰাজশক্তিৰ অসমৰ ওপৰত নিজ নিজ আধিপত্যৰ দাবী লৈ প্ৰায় ছেদ নপৰা ভাৱে চলি থকা যুদ্ধ-বিগ্ৰহৰ হেচাঁ-ঠেলাত ভূঞা ৰাজশক্তিৰ থান-থিতি নোহোৱা অৱস্থা ;— তাতে ধৰ্ম্মৰ নামত আধ্যাত্মিক জগতৰ সংবাদ পৰ্য্যন্ত লাভ কৰা অধিকাৰ-বঞ্চিত আৰু উন্নত সমাজৰ সংস্পৰ্শ-ৰহিত স্থানীয় বিৰাট মূক নৰ-নাৰায়ণৰ মনোজগতত পৌৰোহিত্য-ব্যৱসায়ী শ্ৰেণীৰ সামাজিক ব্যৱস্থাৰ

তাৰতম্য বিচাৰে তুলি দিয়া গভীৰ ম্ৰিয়মান ক্ষোভৰ দুৰ্ব্বহ বোজা, আৰু আনফালে শাস্ত্ৰ-সত্য-তত্ত্বজ্ঞ উদাৰমনা লোক এদলৰ মনত বিৰাট জনগণাত্মাক এনে আপচু গ্লানিত পেলাই ৰখা কদৰ্য্য সামাজিক হীনডেটিবোৰৰ প্ৰতি বিতৃষ্ণা ;—আনফালে আৰু সেইবোৰ গ্লানিকেই সমাজত বহাল ৰাখি জন-সত্মক উন্নত মানৱীয় অধিকাৰৰ সন্ধান নিদি চিৰকাল পতিতকৈ পেলাই থবলৈকে উক্ত ৰাজশক্তি বিলাকৰ সহায়েৰে ব্যৱসায়ীদলে চলাই থকা অশোভনীয় উৎকট প্ৰচেষ্টা, ইত্যাদি বহুবিলাক উদ্ভট বিশৃঙ্খলাত গোটেইখন অসমৰ অসমীয়া সমাজৰ জঁট লাগি পৰি-মৰা অৱস্থা। সেই সাময়িক যুগত ইমানবিলাক শক্তিশালী জটিলতাই গোটেইখন দেশৰ গোটেইটো জনসজ্যকে মেৰাই সাঙুৰি লোৱা পৰিস্থিতিয়ে, সম্ভৱতঃ, ভাৰতৰ আন কোনো ঠাইতেই দেখা দিছিল বুলি জনা নাযায়। একফালে নিজৰ ৰাজশক্তি ধ্বস্ত-বিধ্বস্ত, একফালে আহোম ৰাজশক্তিৰ নিৰ্য্যাতন, একফালে কছাৰি ৰাজশক্তিৰ উপদ্ৰৱ, আনফালে মেচ-কোচ ৰাজশক্তিৰ নিস্পেষণ,—অকা, ডফলা, ভোটৰ আক্ৰমণ,—তাৰ ওপৰত, সেই সময়ৰ সমাজ শাসনকাৰী ব্যৱসায়ী পাণ্ডিত্যাভিমানী দলৰ কুটিল ষৰযন্ত্ৰ। এই সকলোবিলাক শক্তিৰ বিৰুদ্ধতাত শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ ক্ষত-বিক্ষত। কিন্তু তেৰাই সাধনালব্ধ আত্মিক-শক্তিৰ তেজোদ্দীপ্ত দুৰ্দম্য প্ৰভাৱেৰে সকলো অমঙ্গলীয়া অন্তৰায়ক বিমৰ্দ্দন কৰি ছেদেলি-ভেদেলি হৈ পৰি থকা অনাদৃত মণি-মুক্তাবোৰ বুটলি লৈ বিপুল সাফল্যৰ জয়োল্লাসেৰে অসমীয়া জাতি-গঠনৰ মহান আদৰ্শ ধিয়াই আগ বাঢ়িল,—সুৰ্য্যোদয়ত হিমকণাৰ দৰে পথৰ সকলো বিৰোধী শক্তি জঁয় পৰি অন্তৰ্হিত হ'ল, —আৰু তাতেই সামাজিক নিৰ্য্যাতনত চেপেটা লাগি পৰি থকা

বিৰাট নৰ-নাৰায়ণে আত্মচেতন হৈ শান্তিৰ মুকলি উশাহ এচাটি টানি লবলৈকে সুবিধা পালে, আৰু সাম্যৰ প্ৰগতিশীল ভিত্তিত প্ৰতিষ্ঠিত হৈ পৰ্ব্বত-ভৈয়াম জুৰি উদাৰ অসমীয়া জাতিত গঢ় লৈ গজি উঠিল।

উক্ত সকলোবিলাক অন্তৰায়ৰ আঘাত যিজন পুৰুষে অপৰাজেয় শক্তিৰে বুকু পাতি লৈ জয় কৰি ধৰ্ম্ম-কৰ্ম্ম-সমাজ ক্ষেত্ৰত মূক নিস্পেষিত জনগণৰ বাবে সমাধিকাৰৰ মুক্তিদ্বাৰ খুলি দিলে, সেইজন পুৰুষৰ বিপ্লৱী ব্যক্তিত্ব আৰু অৱদানৰ বিশেষত্ব নিশ্চয় আছে,—আৰু সেইজন পুৰুষক মানৱীয় অধিকাৰ আকাঙ্ক্ষীসকলে জগদ্‌গুৰু, জয়গুৰু, অৱতাৰী মহাপুৰুষ আদি আখ্যাৰে ভক্তি-সেৱা কৰাটোত আচৰিত হবলগীয়া একো নাই। তাৰ কিছু আগৰ পৰাই, স্থানীয় ভাষাক আশ্ৰয় কৰি গীত-পদ, নৃত্য-বাদ্য, ভাওনা-সবাহ আদিৰ ভিতৰেদি একো পৰিকল্পনাহীনভাৱে স্বতঃস্ফুট সহাৰি এটাৰ আভাস কিছু পোৱা গৈছিল যদিও, তাত জাতি-গঠন সংস্থানৰ একো ইঙ্গিত নাছিল। সেইবাবে, জাতি-সংগঠক শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰ-সূৰ্য্যৰ উদয়ত তেৰাক কেন্দ্ৰ কৰি ঘূৰি ঘূৰি সেইসকলে অসমীয়াৰ জাতীয় সৌৰজগত সৃষ্টি কৰিলে।

শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ প্ৰভাৱে নানান সামাজিক আসোঁৱাহ-অভিযোগৰ সমিল-মিল ঘটাই জাতি গঠনৰ প্ৰয়োজনীয় সকলোবিলাক ঘাই উপাদান অসমীয়াৰ হাতত তুলি দিলে,—যি দুৰ্ব্বল আছিল তাক শক্তিৱন্ত কৰি, আৰু যি নাছিল, তাক সৃষ্টি কৰি শক্তিশালীকৈ প্ৰতিষ্ঠা কৰি। ভুঞা ৰাজশক্তি পৰিবৰ্জ্জনকাৰী তেৰাৰ প্ৰভাৱে

গণস্বত্বৰ অধিকাৰ থাপি সমাজ-ধৰ্ম্মৰ ক্ষেত্ৰত জনগণৰ বাবে সমানাধিকাৰৰ প্ৰশস্ত বাট মুকলি কৰি দিলে, —বৰপেটা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ নিৰ্ব্বাচন আৰু সত্ৰৰ যাৱতীয় কৰ্ম্ম-পৰিচালনাত সমূহাধিকাৰেই তাৰ প্ৰমাণ ;—অমিয় সাহিত্য ৰসেৰে পৰিপ্লুত কৰি অসমীয়া ভাষাক জ্যোতিস্মান ৰূপ দিলে,—নিজে গীত-পদ, ঘোষা-নাম ৰচি, গাই-বাই বিশ্বৰসৰ সঁফুৰা সাজিলে,–নৃত্য-ভঙ্গী ভাওনাত স্বৰ্গীয় মাধুৰী প্ৰফুল্লিত কৰিলে,—বিপুল বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰাজি, নতুৱা-নৃত্য, মুদ্ৰা-ভঙ্গী আদিয়ে তাৰ প্ৰমাণ ; সামাজিক নিয়ম-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰত নৈতিকতা, শ্লীলতা, পৱিত্ৰতা প্ৰতিভাত কৰিলে,—সেইবাবে তেৱাঁৰ পন্থক "নিকা-পন্থ" বুলি শ্ৰদ্ধাৰে সকলোৱে অভিহিত কৰে ;—নিজ হাতেৰে বৈকুণ্ঠ আঁকি চিহ্নযাত্ৰা দেখুৱাই, সত্ৰবোৰৰ গুৰু-আসন আৰু শৰাই, বেৰ-খুটা-চটিবোৰত মনোমোহা কাৰুকাৰ্য্যময় চিত্ৰবোৰ আঁকি, খোদন কৰি চিত্ৰ-শিল্প-বিদ্যাৰ স্তম্ভ থিয় কৰি তুলিলে ;—অৱশ্য কৰণীয় কৰ্ম্ম আৰু সাংস্কৃতিক মৰ্য্যাদাত উচ্চ-নীচ নিৰ্ব্বিশেষে সকলোকে সমান অধিকাৰ দি জনগণৰ আৰ্থিক সমস্যাও সহজ আৰু ব্যাপকভাৱে সমাধান কৰিলে আৰু সামাজিক সমতাৰ ভেটিটোও গঢ় দি তুলি ধৰিলে ;—অথচ, বৃদ্ধত্বৰ নামৰে ধৰা ৰক্ষণশীল বুলি উপেক্ষিত প্ৰাচীন বৰ্ণাশ্ৰমী ভিত্তিটোকো কোনোবিধ উপদ্ৰৱেৰে ভাঙি নাই-নুই নকৰি, মাত্ৰ তাত অনুদাৰতাৰ অস্বাস্থ্যতাৰে জমাই লোৱা মলি-মামৰবোৰ উদাৰ সুস্থতাৰে ধুই-পখালি, জাৰি-জোকাৰি পেলাই তাতেই গুণগত সাংস্কৃতিক অধিকাৰৰ থাপনা পাতিলে। সেইবাবেই, অসমীয়া সমাজৰ জন-সঙ্ঘৰ মাজত ভাৰতৰ অন্যান্য ঠাইৰ দৰে সামাজিক

অস্পৃশ্যতা তীব্ৰভাৱে আজিও নাই, আৰু গুণগত সাংস্কৃতিক অধিকাৰৰ বলেৰেই সকলো শ্ৰেণীৰ বহুবিলাক সত্ৰাধিকাৰীয়েই গাদীত বহি উচ্চ-নীচ নিৰ্ব্বিশেষে আজিলৈকে সকলোকে সমানে শৰণ-ভজন দি আছে। ঐতিহ্য-বিস্মৃত অসমীয়াই আজিও জাতীয়-শক্তিৰে ভৰপূৰ হৈ সুগঠিত হৈ উঠিব লাগিলে, অসমীয়া জাতিৰ বিপ্লৱী সংগঠক একমাত্ৰ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰৰ নিৰ্দ্দেশিত পথেৰেই বাহু দাঙি বুকু ফুলাই অগ্ৰসৰ হব লাগিব।"

———

জগতৰ শেষ আদৰ্শ আৰু বিশ্বশান্তি স্থাপনৰ পথ

(প্ৰথম মহাযুদ্ধৰ ইং ১৯১৪ চনতে, অৰ্থাৎ ৪০ বছৰৰ আগতে বৰপেটাত উক্ত নামেৰে এই প্ৰৱন্ধটো লিখি ইং ১৯১৬ চনত ডিব্ৰুগড়ৰ ৰেলৱে প্ৰেছত পুথিৰ আকাৰেৰে ছপা কৰোৱা হৈছিল, আৰু পুথিখন বেচি পোৱা সকলো থিনি পইচা সেই সময়ৰ "আসাম এছোছিয়েছনে" খোলা "জাতীয় ধন-ভঁৰালত" দিয়া হৈছিল। পুথিখনত.—মৌলিক স্বাধীন চিন্তা আৰু উচ্চ কল্পনা প্ৰৱনতা আছে, কিন্তু কাৰ্য্যকৰী নহয়,— বুলি সেই সময়ৰ "টাইমচ্ অব্ আসাম" আৰু কলিকতাৰ "মডাৰ্ণ-ৰিভিউ" আদিয়ে মত প্ৰকাশ কৰিছিল। কিন্তু আজি ৪০ বছৰৰ পাছত, আমেৰিকাৰ 'টৰেণ্টো'ত এটমিক্-

শক্তি সংযোগ কৰি কেইটামান বান্দৰ ভৰাই পৃথিৱীৰ বায়ু-মণ্ডল অতিক্ৰম কৰাই এৰি দিয়া বেলুনৰ জীৱ কেইটাৰ একো হানি-বিঘিনি নোহোৱাকৈ পুনৰ পৃথিৱীলৈ নামি অহা ঘটনাই, অদূৰ ভৱিষ্যতত এইটো কাৰ্য্যকৰী হৈ উঠিব বুলি বৈজ্ঞানিক মহলত বিশ্বাসৰ আলোড়ন সৃষ্টি কৰিছে। আমেৰিকাৰ "ইয়েল ইউনিভাৰ্চিটিৰ" পদাৰ্থ-বিজ্ঞানবিদ্ অধ্যাপক ডাঃ উইলিয়াম ডব্লিউ ৱাটচনে ৰেডিও'ৰ যোগেৰে সাহেৰে স্পষ্টকৈয়ে কৈছে, যে—আনৱিক শক্তি পৰিচালিত আকাশী-যানে কেবছৰমানৰ ভিতৰতে-বহুকেখন সেই শক্তি সংযোজিত 'জেট্ ক্রেফট্' লৈ অতি তীব্ৰ বেগেৰে পৃথিৱীৰ বায়ু-মণ্ডল ভেদ কৰি শূন্য পথেৰে ইচ্ছামতে অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহত গৈ উপস্থিত হৈ পুনৰ পৃথিৱীলৈ ঘূৰি আহিব পাৰিব। গতিকে, প্ৰায় ৪ যুগ আগতে আমি লিখা চিন্তাৰ সত্যতাই বৈজ্ঞানিক মণ্ডলীৰ আগতো আজি দেখা দিছে। এই বিষয়ক আমাৰ এটা কৱিতাও আছে আৰু স্বৰ্গীয় ডাঃ কাকতিৰ দ্বাৰা ইংৰাজীত অনুবাদিত হৈ ইং ১৯৪২ চনত আমাৰ 'Songs of the Cell'ত প্ৰকাশ পাইছে। অসমীয়া কৱিতাটো প্ৰকাশ হৈছিল ইং ১৯২৮ চনৰ 'বাঁহীত'। কিন্তু, অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহলৈ অভিযান চলোৱা এই বিষয়টোত আমাৰ আৰু আমেৰিকান বৈজ্ঞানিক মণ্ডলীৰ দৃষ্টিকোণৰ পাৰ্থক্য আছে। আমি বিষয়টোত এটা মহান উদ্দেশ্য লৈ বিৰাট পৰিকল্পনাৰে দাৰ্শনিক মত এটা স্থাপন কৰিবলৈ যত্ন কৰিছিলোঁ; কিন্তু আমেৰিকান বৈজ্ঞানিক সকলে মাত্ৰ অভিযানৰ সম্ভৱনাটো লৈহে চেষ্টা কৰিছে। কিন্তু, হলেও তেওঁলোকৰ এই যত্নটোও হয়তো শেষত আমাৰ দাৰ্শনিক মতবাদতেই পৰিপুষ্টি লাভ কৰিব গৈ। ছপা পুথিখন আজি ক'তো পাবলৈ নাই,—মাত্ৰ একেখন পুথি ডাঃ সূৰ্য্য কুমাৰ ভূঞাই ভালকৈ বন্ধাই তেখেতৰ লাইব্ৰেৰীত যত্নেৰে ৰাখি

থৈ দি আমাৰ কৃতজ্ঞ ভাজন হৈছে। সেইখনৰ পৰাই লিখি উলিয়াই আনি ইয়াত পুনৰ ছপা কৰা হ'ল। বিষয়টো কিছু স্পষ্ট কৰিবলৈকে দুই চাৰিটা শব্দ বদলোৱাৰ বাহিৰে মূল পুথিখনৰ একো কথা ইয়াত পৰিবৰ্ত্তন কৰা হোৱা নাই।)—

"আজি ইউৰোপক আশ্ৰয় কৰি ,প্ৰলয়ৰ যি বিশ্বনাশী জুই-কুৰাই গোটেইখন পৃথিৱীকে পুৰি ছাই কৰি পেলাব খুজিছে, তাৰ গুৰিত ঘাইকৈ আমি দেখিছোঁ স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা, আৰু তাকেই আমি নানা প্ৰৱন্ধেৰে গৰিহণা দি তাৰ প্ৰতি আমাৰ ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰি আছোঁ। কিন্তু এই স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ তীক্ষ্ণতাৰেই জগতত মহাশান্তি স্থাপন কৰিও তুলিব পাৰি। ইয়াত আচৰিত হব লগীয়া একো নাই।

স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা একো বেয়া বস্তু নহয়। ইয়াৰ কৰ্ম্মক্ষেত্ৰ এই এধানমান পৃথিৱীখনৰ সীমাৰ ভিতৰতে বান্ধি ৰাখিবলৈকে চেষ্টা নকৰি, সীমা ভাঙি বঢ়াই বঢ়াই ক্ৰমে তাক অসীমমুখী কৰি চলাই লৈ যাব পাৰিলে স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ বিৰুদ্ধে কবলৈকে কথা একো নাথাকে। অথচ, মানুহে আজি ইমান দিন ইয়াৰ কোনো এনেবিধ উপকাৰিতা উপলব্ধি কৰিব নোৱাৰি পৃথিৱীত শান্তিস্থাপন কৰিবৰ কাৰণে ইয়াৰ বিৰুদ্ধে অনৰ্থক অশেষ শক্তি খৰচ কৰি আহিছে। ইয়াত মানুহক কণাৰ দৰে অনিৰ্দ্দিষ্ট কিবা এটিৰ কাৰণে খেপিয়াই ফুৰাত বাহিৰে আন কিবা কৰিছে বুলি কব নোৱাৰি।

জগতৰ গোটেইবিলাক মানুহৰ গোটেইখিনি শক্তি যাৱৎকাল খটাই থাকিলেও, স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক পৃথিৱীৰ পৰা

যেদি নিঃচিহ্ন কৰি পেলাই, তাৰ ঠাইত নিঃস্বাৰ্থপৰতা আৰু অপ্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক বহুৱাই লোৱাৰ আশা কেতিয়াও কৰিব নোৱাৰি। কাৰণ, জগতৰ লক্ষ্যই হৈছে আগ বাঢ়ি যোৱা। স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ খটখটিত খোজ পেলাই আগুৱাই নগ'লে সেই উদ্দেশ্য সি সিদ্ধ কৰিব কেনেকৈ? আৰু সৃষ্টিৰ ধাৰাটোকেই বা সি অব্যাহত ৰাখিব কেনেকৈ? স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাটো প্ৰবৃত্তিমূলক। প্ৰবৃত্তিৰ সোঁত বন্ধ হলে সৃষ্টিৰ সোঁতিও বন্ধ হব নিশ্চয়। য'ত সৃষ্টি তাতেই প্ৰবৃত্তি,—য'ত প্ৰবৃত্তি নাই, তাত সৃষ্টিও নাই।

এই দৃশ্যমান জগতখন সমগ্ৰভাৱে এটা বস্তু হলেও, ই সীমাবোৰৰ হেঙাৰ ভাঙি ভাঙি অসীমত গৈ মিলি নপৰালৈকে, সীমাৰ ভিতৰুৱা এই অসংখ্যৰ ভিতৰত হনাহনি খুছাখুছিবোৰ থাকিবই। এই হনাহনি আৰু খুছাখুছিবোৰ অসীমৰ ভিতৰুৱা বস্তু। অসীমৰ ব্যাপক সোঁতত ইয়াৰ অস্তিত্ব পৰি লয় হৈ নোযোৱালৈকে সীমাৰ ভিতৰত ইয়াৰ অস্তিত্ব আৰু জীৱন্ত গতি চলি থাকিবই। এনে এটা অসীম-ব্যাপী গধুৰ বস্তুৰ তৃপ্তি মাথোন হাতজোখা পৃথিৱীখনৰ এই সংকীৰ্ণতাৰ ভিতৰত সুমুৱাই থবলৈ খুজিলে তাত বিদ্ৰোহ নহৈ হব কি? অথচ, এইখিনি মানুহে বুজি নোপোৱাৰ কাৰণেই, মান্ধাতাৰ দিনৰে সেই অন্ধ বিশ্বাসটোৱে মানুহক মাথোন বাগৰি পৰি মাটিত কামুৰি ধৰি থাকিবলৈকেহে বাধ্য কৰি আছে।

কিন্তু স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক আমি ইমান বহল বিপুল হিচাবত দেখা নাপাওঁ এইবাবে, যে সি যি ঠাইৰ বস্তু, সেই সমগ্ৰতাৰ লগত 'হাতে-হাতে' পোৱা পৰিচয়টো আয়ত্বাধীনলৈ

আনি লবলৈকে কৰা চেষ্টাটো আজিলৈকে আমি মানুহৰ ভিতৰত হোৱা নাই। আৰু সেইটো হোৱা নাই বুলিয়েই মানুহে পৃথিৱীৰ পৰা স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক খেদি পেলাই ইয়াত মহাশান্তি স্থাপনৰ অস্পষ্ট সপোন দেখি আহিছে।

স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক আমি বেয়া বস্তু বুলি কওঁ কিয়? কামানৰ প্ৰচণ্ড গোলা এটা তাৰ বেগৰ নিৰ্দ্দিষ্ট সীমাৰ মাজ এডোখৰৰ দুৰ্ভেদ্য দেৱাল এখনত খুন্দা খাই উলতি আহি আমাৰ ওপৰত পৰি কিছুমান অনিষ্ট কৰি পেলালেই আমি কৈ পেলাম "কামান বস্তুটো বৰ বেয়া" বুলি,—নাইবা অনন্ত পথৰ পথিক এই বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ডখন তাৰ নিৰ্দ্দিষ্ট গন্তব্য পথত অনন্ত কাল ধৰি খোজত খোজ পেলাই চলি গৈয়েই আছে;—কাৰণ, এই চলি গৈ থকাটোৱেই তাৰ স্বভাৱ। এই স্বভাৱ সি ইচ্ছা কৰিও থমাব নোৱাৰে, দমাব নোৱাৰে। কিন্তু সেই অনুপাতৰ শক্তিৱান কিবা এটাই যদি তাক আগুৱাবলৈ নিদি পাচৰ ফালে টানি ধৰিবলৈ চেষ্টা কৰে, তেন্তে ফল কি হব অলপ ভাবিলেই বুজিব পাৰি।

স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাকো আমি এই হিচাবৰ পৰাই ভাল বা বেয়া বুলি কওঁ। আমি যি স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰে আমাৰ অন্তৰৰ জুইজ্বলা কামনাৰ পিয়াহখিনি পলুৱাবলৈ চেষ্টা কৰোঁ, তাক এনে এটা চুটি-চাপৰ সীমাৰ ভিতৰত ঘুৰাই ৰাখোঁ, অৰ্থাৎ এৰি দিয়া শক্তিটোতকৈ টানি ধৰা শক্তিটো ইমান বেচিকৈ খটাওঁ, যে কিছু সময় ঘুৰি ঘুৰি যেতিয়া সি তাৰ স্বাভাৱিক বেগেৰে কোনোফালে ওলাই যাবলৈকে বাট বিচাৰি নোপোৱা হয়, তেতিয়া, সেই

সংকীৰ্ণতাৰ দেৱালখনতে সি খুন্দা খাই ওফৰি আহি আমাৰ ওপৰতে পৰি কিছুমান অনিষ্ট সাধন কৰে। নাইবা, সেই ক্ষেত্ৰত বহুত লোকচান গানি অপমান যদি কিবা পোৱাও যায়, সি আক্ষেপ, অনুতাপ, ধিক্কাৰ, অভিযোগৰ বোজা লৈ আহি সমগ্ৰভাৱে জীৱনটো আৰু দহ গুণ গধুৰ কৰি তোলে। তাত সাফল্যৰ বুকুভৰা আনন্দ অকণো নাই। স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাই বেগাৰ তো সি সীমাৰ পাছত সীমা অতিক্ৰম কৰি অসীমক উদ্দেশ কৰি তাৰ স্বাভাৱিক পথেদি পোনে পোনে। সংকীৰ্ণতাত তাক বান্ধি ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰা হয় কিয় ? এই খিনিতেইতো যিমানবোৰ অশান্তিয়ে পোখা মেলে।

আমি যেতিয়া কোনো এটা সিদ্ধি লাভৰ আশাত জীৱন পাত কৰিও কৃতকাৰ্য্য হব নোৱাৰি হতাশ হওঁ, তেতিয়াও আমাৰ লক্ষ্যটোক পৃথিৱীৰ এই সংকীৰ্ণতা ভেদ কৰি বৰ বহল এটা উদাৰতাত নি মিলাই দিয়াৰ চেষ্টাটোক কোনো কামৰ কথা বুলিয়েই ধৰি লব নোখোজোঁ। ইমান ডাঙৰ অনন্ত বিকাশশীল জীৱন-সম্বল এটাৰ সকলোখিনি ধনুক-ঘানাক মাথোন পৃথিৱীৰ চাৰি খুটিঁৰ মাজত শেষ কৰিয়েই আমি আমাৰ জীৱনটোৰ অপৰিপক্ক আনন্দ উপভোগ কৰোঁ।

জীৱনৰ সঠিক সন্ধানখিনি বুজিবৰ সেই প্ৰথম মুহূৰ্ত্তৰ পৰাই মানুহে কৈ আহিছে "মানুহৰ ভিতৰত আত্মা বুলি এটা বস্তু আছে। সেই আত্মাক কোনো ঠাইত বান্ধি ৰাখিবৰ উপায় নাই। তাৰ শক্তি অনন্ত আৰু সেই আত্মাৰ ভিতৰেদিয়েই মানুহ অনন্তত পৰিপূৰ্ণ"। অথচ, মানুহৰ ওচৰত আত্মাৰ এই অনন্তত্বটো মাথোন এটা মুঠিত লুকোৱা কথাৰ কথাহে হৈ আছে। তাৰ নিখুঁত চেহেৰাখনৰ বিমল সৌন্দৰ্য্যখিনি তৃপ্তি পলুৱাই ভোগ কৰিবলৈকে সি আচলকৈ কোনো দিনাই আকুল হৈ উঠা নাই। একফালেদি মানুহে বৰ ডাঙৰ দীঘল কথাৰে যদিও তাৰ মনটো সেইফালে ঢাল খুৱাবলৈকে চেষ্টা কৰা যেন দেখুৱাইছে, আনফালেদি আৰু তাক সংকীৰ্ণতাত পিটি পিটি ক্ৰমে সৰু কৰি তাৰ ইমান ডাঙৰ বিকাশৰ এটা অনন্ত আকুলতাক চেপি ৰাখিবলৈকে চেষ্টা কৰি অনন্তৰ কঠোৰ অভিশাপ ভোগৰ ফালেহে ক্ৰমে সি আগুৱাই গৈ আছে। এই দোষৰ বাবেই, মঙ্গলৰ দোহাই দি যদিও মানুহে সকলোখিনি কাম কৰি তাৰ দায়িত্ব শেষ কৰি থবলৈ বিচাৰিছে, তথাপি তাত ব্যাপক মঙ্গলৰ নিখুঁত বহনখিনি সি চৰাই তুলিব পৰা নাই।

মানুহে ভাবে, তাৰ জৈৱিক সফলতাৰ ক্ষেত্ৰখন এই পৃথিৱীত বাদে আন ক'তো নাই। সেইবাবে সি তাৰ মূলগত চাবেক নিয়মটোৰ মূৰত লঠিয়াই দি তাৰ অনন্তগামী গতিটো সংকীৰ্ণতাৰ তুলাচনীত জুখি হিচাব শেষ কৰি থৈ নিজেই পূৰ্ণতাৰ লগত তাৰ চিৰ-বিচ্ছেদ ঘটাব খুজিছে।

উন্নতিটোক মানুহে এনে এটা বস্তু বুলি ভাবিছে, যে ইয়াক তুলি-তালি ডাঙৰ-দীঘল কৰিবৰ সময়ত যেন অনন্তৰ অনুমোদন নহলেও হয়। অনন্তক চুটি কৰি লবলৈ সি ইমানেই চেষ্টা কৰিছে। ইমানেই ভুল তাৰ।

এই ভুলত পৰিয়েই মানুহে তাৰ হাতজোখা সীমাৰ ভিতৰত অসীমক সম্পূৰ্ণকৈ পাবলৈ আকাঙ্ক্ষা কৰিছে,—কিন্তু প্ৰত্যক্ষভাৱে

পাবলৈকে একো চেষ্টা কৰা নাই। অৰ্থাৎ মানুহৰ উন্নতিটোক সকলো ফালেদি অসীমৰ ফালে বঢ়াই দিবলৈ মন থাকিলেও, তাত প্ৰত্যক্ষ সিদ্ধিলাভৰ "হাতে-হাতে" পোৱা উপায়টো সম্বন্ধে সম্পূৰ্ণ উদাসীন আছে। সীমাৰ ভিতৰত যে অসীমৰ সোৱাদ একেবাৰে পোৱা নাযায় তেনে কথা কোৱা নাই। উপলব্ধিত সেইটো পোৱাৰ গম পোৱা যায় সঁচা। কিন্তু তাক প্ৰত্যক্ষভাৱে হাতে-হাতে পোৱা বুলি নকয়। মানুহৰ ইমান ডাঙৰ-দীঘল, আহল-বহল জীৱনটোৰ কোনো মুহূৰ্ত্ত এটাত জীৱনৰ স্বৰূপটো অলপমান উজ্জ্বল হৈ উঠিব পাৰে, কিন্তু সম্পূৰ্ণ জীৱনটো তাত পাবলৈকে কোনোমতেই আশা কৰিব নোৱাৰি। অথচ, সম্পূৰ্ণ পোৱাটোতহে মনুষ্যত্বৰো পূৰ্ণতা।

মানুহক ৰাজ্য লাগে,—সুবিধা তো চকুৰ আগতেই পৰি আছে;—সঙ্গোপনে ছল চাই, দুৰ্ব্বল দেখি, চোৰ নাইবা দৈত্যৰ নিচিনাকৈ ওপৰত জাপ মাৰি পৰি হাড় ভাঙি গুড়ি কৰি থৈ আন ৰাজ্যভোগী বেচেৰা এজনৰ আধিপত্যটো কাঢ়ি ললেই হল। মানুহক ধন লাগে,—ঐশ্বৰ্য্য লাগে,—বেপাৰ বাণিজ্য লাগে,—কিমান ছল পৰি আছে। সিদ্ধি খান্দি ঘৰৰ ভিতৰত সোমাব পাৰিলেই হল,—এজনৰ বেপাৰ-বাণিজ্য নানা অত্যাচাৰৰ শৰণ লৈ নষ্ট কৰিব পাৰিলেই হল। এইদৰে সকলোবিলাক স্বাৰ্থ আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা সিদ্ধিৰ সুবিধাবোৰ মানুহে এই অকণমান পৃথিৱীখনৰ ভিতৰতেই ক্ষুদ্ৰকৈ বিচাৰি আহিছে আৰু সেইদৰে পাইও আহিছে। গতিকে, প্ৰত্যক্ষভাৱে সীমা ভাঙি খুন হৈ অসীমৰ ফালে খোজ লোৱাৰ

কষ্টটো সি গা-পাতি লব কিয়? অথচ "শুনি সাৰি ডাং-বাৰি" লোৱাৰ নিচিনাকৈ অস্পষ্ট কিবা এটাৰ কাৰণে অনন্তকাল ধৰি শক্তি খৰচ কৰি কৰিও প্ৰতিদানত একো ডাঙৰ ভাল বস্তু মানুহে পোৱা নাই। তথাপিতো সি বুজা নাই যে সেইটো তাৰ ভুল।

মানুহৰ স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ বৰ ডাঙৰ-দীঘল আহল-বহল সিদ্ধিটো মাথোন অপূৰ্ণতাৰ সাৰ্থকতাক আশ্ৰয় কৰি নিজৰ গা বচাব পৰা শক্তিটোও ক্ৰমে সঙ্কুচিত কৰি তোলা বাবে, লগে লগে সি বিকৃতো হৈ যাব ধৰিছে। ইয়াৰ ফল ভালতো হোৱাই নাই, মানুহৰ এই সঙ্কীৰ্ণতাত মুখ-ঠেকেছা খাই পৰি-মৰা অত্যাচাৰত পৃথিৱীখনো এনে বিৰাট সিদ্ধিৰ বাবে ক্ৰমে অনুপযুক্ত হৈ আহিছে। মানুহৰ স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ অসীম ভেদ কৰি চলি গৈ থকা আদৰ্শৰ আকাঙ্ক্ষাই সৰ্ব্বব্যাপক ভেটিটোৰ সুবিশাল ঠাই ডোখৰৰ সন্ধানত থিতি লব পৰা নাই।

অসীমৰ মৰ্ম্মস্থল ভেদ কৰি বাঁহী বাজিবই লাগিছে,—"তোমাৰ আদৰ্শটো মোৰফালে বঢ়াই এৰি দি থকাৰ আকাঙ্ক্ষা আৰু চেষ্টাটো অস্থি-মজ্জাগত কৰি লোৱা,—দেখিবা, জীৱনৰ কিমানখিনি ঠাইত তেতিয়া পূৰ্ণানন্দৰ ৰূপটো ভৰি উঠে।" কিন্তু মানুহে বঢ়াই দিয়া দূৰৰ কথা,—ক্ৰমে কোঁচাই সৰু কৰিহে লৈ যাব ধৰিছে। অনন্ত উন্নতিশীল আত্মা-সম্পন্ন মানুহৰ এইটো কম কলঙ্কৰ কথা নহয়!

মানুহৰ আদৰ্শটো অনন্ত পথেৰে অনন্তগামী কৰি চাই লবৰ চেষ্টাটো আজিলৈকে যে হোৱা নাই তেনে নহয়; কিন্তু সেইটো, মানুহৰ তেজ-মঙহ সম্বলিত অঙ্গ-প্ৰত্যঙ্গেৰে প্ৰত্যক্ষভাৱে হাতে-হাতে

পোৱা উপায়ৰ সন্ধান নকৰি, মাথোন আধ্যাত্মিকতাৰ পথেদি কৰিবলৈ যোৱাত, কেতিয়াও সফলতাৰ ওচৰ চাপিব পৰা নাই।

প্ৰবৃত্তি সমূহেই বিচিত্ৰ জীৱন-সৃষ্টিৰ মূল। কিন্তু সেই জীৱন সম্পূৰ্ণকৈ লাভ কৰিব লাগিলে, ভিতৰ আৰু বাহিৰৰ দৃশ্যমান আৰু অদৃশ্যমানৰ সামঞ্জস্যত সাৰটা-সাৰটিকৈ নচলিলে হব কেনেকৈ?

অনন্তৰ ৰাজ্যত অনন্ত ধন, ঐশ্বৰ্য্য পৰিপূৰ্ণ কিমান গ্ৰহ উপগ্ৰহ আছে। সেইবিলাকৰ সম্পূৰ্ণ ৰস, সম্পূৰ্ণ সৌন্দৰ্য্য মানুহে বা তাৰদৰে কোনো উন্নত জীৱে ভোগ কৰিব বুলিহে সেইবিলাক ইমান ঐশ্বৰ্য্য আৰু সৌন্দৰ্য্যপূৰ্ণ।

জগতৰ অকণমান ধূলি এটিৰো জীৱনী শক্তিটো কেন্দ্ৰগত হোৱা গতিকেই সি চাৰিওফালে সমানে বিকশিত হৈ উঠিব পাৰে।

অসীমৰ সংজ্ঞা আনে যি কি নিদিয়ক, মই কিন্তু দিওঁ, যে "অসীমৰ যি কোনো ঠাইত যি কোনো অংশত বিন্দু এটা ধৰি লোৱা হয়, সেইটোৱেই তাৰ কেন্দ্ৰ,—আৰু সেই কেন্দ্ৰৰ পৰাই বিকীৰিত হৈ অনন্তৰূপত অন্তহীন ফালেদি সি বিকাশ লাভ কৰে। এই কাৰণে, আমি আমাৰ মানুহৰ জীৱনটোকেই কেন্দ্ৰ ধৰি অন্তহীনৰ ফালে তাৰ বিকাশ লাভৰ গতিটো বলাই লৈ যাবলৈকে সাহ কৰিব পাৰোঁ।

মানুহে এই পৃথিৱী এৰি অনন্তৰ বুকুত জপিয়াই পৰি ক্ৰমে এটা এটাকৈ সকলো গ্ৰহ-উপগ্ৰহ, তৰা-নক্ষত্ৰত তাৰ অস্তিত্ব বিয়পাই দি তাৰ পৃথিৱীৰ সীমাবদ্ধ জ্ঞান-গৰিমাৰ পৰিসৰ অনন্ত-গামী কৰি লবলৈ আকাঙ্ক্ষা কৰাটোতেইহে মানুহৰ আনন্দ, তাতেই

হে মানুহৰ পূৰ্ণতা, তাতেইহে তাৰ সৃষ্টিগত প্ৰবৃত্তিসমূহৰ আকাঙ্ক্ষাৰো নিবৃত্তিৰ আশা কৰিব পাৰি। অথচ, এইখিনি নোহোৱাৰ কাৰণেই মানুহে পূৰ্ণতাৰ পৰিবৰ্ত্তে অপূৰ্ণতাৰ, আনন্দৰ পৰিবৰ্ত্তে নিৰানন্দৰ, মঙ্গলৰ পৰিবৰ্ত্তে অমঙ্গলৰ অভিশাপ তাৰ জ্ঞানোন্মেষৰ ঘাই মুহূৰ্ত্ত-টোৰ পৰাই ভোগ কৰি আহিছে।

মানুহ ইমানেই সৰু হৈ থকা উচিত নে, যে পৃথিৱীৰ বাহিৰে সি আৰু থিয় দিবলৈ ঠাই নাই? ইমানেই সি দুদিনীয়া বুলি ভবাটো উচিত নে, যে কালৰ প্ৰভাৱত এই পৃথিৱীখন ধ্বংস হৈ যোৱাৰ লগে লগে বিচিত্ৰ জ্ঞান-সৌন্দৰ্য্যময় তাৰ এই জীৱনটোও চিৰকালৰ কাৰণে ধ্বংস হৈ যাব? মানুহে সদায় বিশ্বাস কৰি আহিছে, যে তাৰ জীৱনটো অনন্ত বৈচিত্ৰ্যৰেই ভৰা। তেনেহলে, তাৰ এই বিচিত্ৰ বিকাশৰ তৃপ্তিটো মাথোন আধ্যাত্মিকতাৰ ধূঁৱলি-কুঁৱলী ৰাজ্যখনতে নিৰদ্ধ ৰাখি, দৃশ্যমান বাস্তৱ জগতৰ ফালে পাছ দি, মাথোন এই পৃথিৱীখনতেই তাক শেষ কৰি বহি থাকি আনন্দ পাবলৈ কৰা চেষ্টাটোক নো কোন ৰসজ্ঞই ভাল বুলি কব? যি ঠাইত পৃথিৱীৰ দৰে ঐশ্বৰ্য্য ভৰা অগণন গ্ৰহ-উপগ্ৰহ আছে,—যি বিলাকত মানুহৰ স্বাৰ্থপৰতা, প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাৰ তৃপ্তি সাধন কৰা, নিত্য নতুন উন্মেষিত অভাৱবোৰ পূৰণ কৰা, বেপাৰ-বাণিজ্যৰ পিয়াহ পলুৱা, উপ-নিৱেশ স্থাপন কৰা, ৰাজ্য জয় কৰা, ৰূপতৃষ্ণা আদি আকাঙ্ক্ষাবোৰক বিবাট সাফল্য দি, আৰু সেইবোৰলৈ আধিপত্য বঢ়াই লৈ গৈ অসীম ব্যাপি মানুহৰ নতুন নতুন কৰ্ম্মক্ষেত্ৰ সাজি লোৱা ইচ্ছা বিলাকৰ সফলতাই প্ৰত্যক্ষভাৱে হাতে-হাতে পোৱা মুক্তি

ধৰি আগত থিয় হবহি পাৰে, সেইফালে মানুহৰ মন মেলি দিবৰ একো বাট নাই নেকি? মানুহৰ দৃশ্যমান বাস্তৱ সত্বাৰে অনন্তৰ আটাইবিলাক দৃশ্যমান বাস্তৱ সত্বাৰ লগত সংস্পৰ্শ ঘটাই, ৰসালাপ কৰি, তাৰ গোটেইখন প্ৰাণৰ গোটেইখিনি কথা বুজি লৈ, তাৰ গোটেইটো সীমাহীন শৰীৰৰ অঙ্গ-প্ৰত্যঙ্গৰ গোটেই বিলাক অণু পৰমাণু গণি-পিটি লোৱাৰ চেষ্টাত যি আনন্দ, যি শান্তি, যি তৃপ্তি, যি পূৰ্ণতা, তাক মাথোন আধ্যাত্মিকতাৰ ফালৰ পৰা কৈ দিয়া সেই অতি পুৰণি বন্ধা গৎ কেইটা অকল আওৱাই মুখস্ত গাই বহি থাকিলেই পাব পাৰি নেকি? বৰং তাত একো জীণ নাযাব। কাৰণ, দৃশ্যমান জগতখনক তেনেই অৱহেলা কৰা হৈছে।

উপলব্ধিটো যে বৰ ডাঙৰ বস্তু তাত অলপো সন্দেহ নাই। কিন্তু সেই উপলব্ধিটোক মাথোন আধ্যাত্মিকতাৰ একলীয়া জালেৰে সম্পূৰ্ণকৈ পাবলৈ খুজিলে আপত্তি নকৰিবৰ একো হেতু নাই। কাৰণ, সি অঙ্গহীন।

ভাল বস্তুটো যিমানেই বেছি আৰু ডাঙৰ হয় তিমানেই ভাল। উপলব্ধিটোও ভাল বস্তু যেতিয়া সি যিমানেই বহল আৰু বিশাল হয়, সিমানেই মানুহৰ বিকাশ আৰু পূৰ্ণতাও বহল আৰু বিশাল হৈ দেখা দিব। কিন্তু অনন্তৰ নিজৰেই ৰূপ-ৰসময় বাস্তৱ দৃশ্যমান ফালটোক বাদ দি সম্পূৰ্ণকৈ তাক পাবলৈ আশা কৰাটো একৰকম অদ্ভুত কথা। অথচ, তাক সম্পূৰ্ণকৈ পোৱা-টোতহে মানুহৰো পূৰ্ণতা। এইদৰে ভিতৰ-বাহিৰ উদি কৰি অসীমক পাব পাৰিলেহে উপলব্ধিটোও তাৰ লগত সমানে ফেৰ মাৰিব পৰাকৈ মানুহক ধৰা দিব।

সম্পূৰ্ণকৈ অনন্তক পোৱাৰ অৰ্থই হৈছে প্ৰত্যক্ষভাৱে তাক 'হাতে হাতে' পোৱা। তাৰ প্ৰকাশ ৰহস্যৰ লগত মুখা-মুখি কৰি ধৰাধৰিকৈ চাব লাগিব তাৰ ৰূপ কি, ৰস কি;—ভীষণ নে সুন্দৰ,—কঠিন নে কোমল। ইমান বিৰাট জনা-শুনা এটা মাথোন আধ্যাত্মিকতাৰ ৰাজ্যত অকৰ্ম্মা হৈ বহি থাকিলে জানো হব পাৰে? আমি জানিবই লাগিব, বুজিবই লাগিব যে আধ্যাত্মিকতাৰ একলীয়া উপ-লব্ধিটোতকৈ প্ৰত্যক্ষভাৱে 'হাতে-হাতে' পোৱা বাস্তৱীয় উপলব্ধিটো কম ডাঙৰ, কম বহল, কম উদাৰ, কম বিৰাট নহয়। এই বাটেদি খোজ নললে মানুহে এইদৰে অনন্তক পোৱাৰ আশা ক'ত?

ইয়াক সম্পূৰ্ণকৈ পাবলৈ হলে আধ্যাত্মিক আৰু বাস্তৱ জগতৰ ভৰ জীৱনৰ তুলাচনীত সমান জোখত ৰাখি সকলো কাম চলাব লাগিব। অৰ্থাৎ কোনো ফালটো অৱহেলা কৰিলে নহব। যি ঠাইত এটা গধুৰ হৈ তলত পৰি আনটো পাতল হৈ ওপৰত উঠিবলৈ চেষ্টা কৰিব, তাতেই হাই-কাজিয়া, বেজাৰ-বেমেজালিৰ বাবে দুৱাৰখনো খোলা থাকিব। অৰ্থাৎ আধ্যাত্মিক জগতত আগুৱাবৰ চেষ্টাটো যিমান হব, বাস্তৱ জগতত আগুৱাবৰ চেষ্টাটোও সমানে সেই পৰিমাণৰ হব লাগিব। অৰ্থাৎ দুয়োটা নলী-গলীকৈ ওতঃপ্ৰোত হৈ আগুৱাব লাগিব। নহলে, এটাই কব—'মই তলত পৰি থাকিম কিয়? মই ইমানেই সৰু নে?' আনটোৱে কব—'চা, মই তোৰ ওপৰত উঠি বহিলোঁ, মই ভাল, তই বেয়া।' এইদৰে আধ্যাত্মিকতা আৰু বাস্তৱতা, দুয়োটা পিঠিৰ ভিতৰত হাইকাজিয়া লাগি মানুহৰ ঘাই ধৰণী-বস্তু পৃথিৱীখন আজিৰ দৰে কেৱল অশান্তিৰ

ঠাই হৈ পৰি থাকিব,—শান্তি কোনো দিনাই পৃথিৱীলৈ নামি নাহিব। ইয়াক বাধা দি ৰাখিবলৈ একো উপায় নাই। কাৰণ, ভিতৰ আৰু বাজ লৈয়েই অনন্ত নিজত পৰিপূৰ্ণ। একে সময়তে, একে মুহূৰ্ত্ততে, একে আনন্দতে, একে অৱস্থাতে সি ভিতৰ আৰু বাজ—এই বৈচিত্ৰ্যময় ছুপিঠিত আত্ম-বিকাশৰ সুতী ধৰি চলি আছে। যেতিয়ালৈকে মানুহে অনন্তক এই উপায়েৰে হাতে-হাতে পোৱা প্ৰত্যক্ষ উপলব্ধিত সমগ্ৰভাৱে সামৰি লব নোৱাৰিব তেতিয়ালৈকে এই 'ভিতৰ-বাজ' জ্ঞান সংকীৰ্ণ হলেও থাকিবই।

এদিন ভাৰতবৰ্ষই বাস্তৱৰ ফালে পাছ দি আধ্যাত্মিকতাক আশ্ৰয় কৰি অনন্তৰ বাটত খোজ পেলাই লৰ মাৰিব খুজিছিল, তাৰ স্বৰূপ আদায় কৰিবলৈকে। তাত ভাৰতবৰ্ষই অনন্তক হাতে-হাতে প্ৰত্যক্ষভাৱে আদায় কৰি লোৱাতো নহলেই, বৰঞ্চ, আজি এই ভীষণ পতনতহে পৰিল। আজি ইউৰোপে আধ্যাত্মিকতাক বনবাস দি বাস্তৱতাক সাৱতি ধৰি অনন্তগামী প্ৰাণৰ অতৃপ্ত হেপাহ পলু-ৱাব খুজিছে,—তাত ইউৰোপৰ বৰ্ত্তমান এই লক্ষ লক্ষ নৰ-হত্যাৰ ভীষণ বিভীষিকা,—মানুহৰ পৃথিৱীখনক পিশাচৰ ঠাই কৰি তুলিলে। যিমান দিনলৈকে মানুহে এটাৰ ফালে পাছ দি আনটোক কোলাত তুলি লৈ, তাৰ অনন্তগামী আত্মাৰ পিয়াহটোক পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙ্গি লৈ গৈ অনন্তক হাতে-হাতে পোৱা প্ৰত্যক্ষ জ্ঞানৰ দ্বাৰা পৰিতৃপ্ত কৰাৰ বাট নিবিচাৰিব, তিমান দিনলৈকে বিষম হাইকাজিয়াৰ সৰ্ব্বনাশী জুইকুৰাও পৃথিৱীত জ্বলি থাকিব,—আৰু মানুহে সেই যজ্ঞত জীৱন বলি দি দি চিৰকাল নানা অশান্তি ভোগ কৰি থাকিবই লাগিব।

কি হিন্দু ধৰ্ম্ম, কি বৌদ্ধ ধৰ্ম্ম, কি খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্ম্ম, কি ইচলাম ধৰ্ম্ম—সকলো বিলাক ধৰ্ম্মৰ বুৰঞ্জী চালেই বুজিব পাৰি, যে পৃথিৱীত পৰিয়েই, প্ৰথমতে কিছু দিন বিপুল তেজেৰে, অপাৰ উত্তেজনাৰে পৃথিৱীৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈকে জীৱনৰ এটা বিৰাট চেতনাৰ আলোড়ন তুলিছিল। কিন্তু, কিছুদিনৰ পাছত সেই গতি হঠাৎ স্তব্ধ হৈ বৈ গ'ল। প্ৰত্যেকটো ধৰ্ম্মৰে প্ৰথমৰ সেই ডেকা তেজৰ ভিতৰত স্থবিৰতাৰ বিহ সোমাল,—আগৰ সেই মাধুৰী, সেই সৌন্দৰ্য্যৰ ওপৰত কদৰ্য্যতাৰ ছাঁয়া পৰিল। ইয়াৰ কাৰণ কি? মানুহৰ অনন্তশীল জীৱনৰ লগত অনন্তৰ হিচাবটো এই প্ৰণালীৰে কৰি উলিয়াবলৈকে চেষ্টা নকৰাটোৰ বাহিৰে নো আৰু কি কাৰণ হব পাৰে?

কোনো বস্তু নাইবা মানুহৰ শৰীৰৰ অঙ্গ-প্ৰত্যাঙ্গাদিৰ সামঞ্জস্যৰ লগত সৌন্দৰ্য্যৰ সামঞ্জস্য সমান পৰিমাণে মিহলি হৈ নাথাকিলে তাক সুন্দৰেই বা বুলিম কিয়, আৰু ভালেই বা বুলিম কিয়? অনন্তক ভিতৰে-বাহিৰে সমানে প্ৰত্যক্ষভাৱে পাবলৈ আকাঙ্ক্ষা নকৰা পথটোত সামঞ্জস্যও নাই, গতিকে সৌন্দৰ্য্যও নাই। য'ত সৌন্দৰ্য্যটো আহত হয়, তাত তৃপ্তিটোৱো ঘাটি পৰে। অনন্ত গতিশীল মানৱাত্মাই এনে অঙ্গঘাতী তৃপ্তিত সোৱাদ নাপায়।

অভাৱৰ আকুলতা জন্মাব পাৰিলেই ইয়াত সিদ্ধি লাভ কৰাৰ বাট-টোও উজু হৈ আহিব। অভাৱবোধটো যিমানেই ডাঙৰ হব, তাক পুৰণ কৰা আৱিষ্কাৰৰ দিহাটোও তিমান ডাঙৰ হৈ ওলাই দেখা দিব। কিন্তু এই অভাৱটো অকল অনুভৱ কৰিব লগীয়া বস্তুই নহয়। এটা

নিৰ্দ্দিষ্ট লক্ষ্যলৈকে নিৰ্দ্দিষ্ট এটা বাট ধৰি ইয়াক অনুভৱ কৰাৰ নিখুঁত প্ৰণালীও মানুহে জানিব লাগিব।

অভাৱ অনুভৱ কৰাৰ প্ৰণালী জানিলে জগতত এনে কোনো বিষয় নাই, যিহত মানুহে সিদ্ধি লাভ কৰিব নোৱাৰে। এনেকি, মানুহৰ বৰ্ত্তমানৰ অঙ্গ-প্ৰত্যঙ্গাদিৰ আকাৰ পৰ্য্যন্তও ইয়াতকৈও কাৰ্য্যক্ষম কৰি সি সলাই লব পাৰে। অৱশ্যে, ইয়াত মানুহৰ চাৰিওফালৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ সহানুভূতিও লাগিব। কিন্তু আমাৰ চাৰিওফালৰ প্ৰাকৃতিক অৱস্থাটোকো আমাৰ মনোমতকৈ গঢ় দি লবৰ ক্ষমতা আমাৰ হাততেই আছে। পুৰণি সংস্কাৰৰ ঢাকনি গুচাই অলপ ওপৰলৈ চকু মেলি চাব পাৰিলেই সকলো উজ্জ্বল হৈ উঠিব।

মানুহে ইমান কাল পৃথিৱীৰ সীমাৰ ক্ষুদ্ৰতাৰ ভিতৰত থাকিও বুদ্ধি খটাই নানা বৈজ্ঞানিক কৌশলৰ যন্ত্ৰ-পাতি আৱিস্কাৰ কৰিছে। কিন্তু সেই বিজ্ঞান বিলাকক বৰ এটা বিৰাটত্বৰ ফালে লৈ গৈ সম্পূৰ্ণ সফলতা এটাত নি পেলাই দিব পৰা তো নাইয়েই, চেষ্টাও কৰা নাই। মূৰৰ ঘাম মাটিত পেলাই মানুহে বায়ুজান, জলজান, স্থলজান, কামান-বন্দুক, সুকুমাৰ কলা ইত্যাদি আৰু কিমান কি আৱিস্কাৰ কৰিছে, আৱিস্কাৰ কৰিব ধৰিছে, আৰু আৱিস্কাৰ কৰিবলৈকে গভীৰ চিন্তাত মগ্ন হৈছে, মাথোন পৃথিৱীৰ দৰে ক্ষুদ্ৰ সীমা এটাৰ ভিতৰত ফুৰি-চাকি তাৰ আয়ু নিঃশেষ কৰি সাৰ্থকতা লাভ কৰিবলৈকে নে কি? মানুহৰ এই আৱিস্কাৰ বিলাক পৃথিৱীৰ সীমাবদ্ধ ক্ষুদ্ৰতাৰ হাত এৰুৱাই নি, এটা গ্ৰহ-উপগ্ৰহৰ পৰা নি আন এটা গ্ৰহ-উপগ্ৰহত, এখন সৌৰ

জগতৰ পৰা নি আন এখন সৌৰ-জগতত মেলি দি অনন্তৰ চুক-কোণ বিলাকৰ লগত চিনা-পৰিচয় ঘটাই ভিতৰ-বাহিৰ জুৰি অনন্তত পৰিপূৰ্ণ হৈ উঠিবলৈকে মানুহৰ একো ক্ষমতা নাই নেকি? নিশ্চয় আছে। আমাৰ এই অকণমানি পৃথিৱীখনৰ পৰা অনন্তৰ আন বিলাক অগণন গ্ৰহ-উপগ্ৰহ আদি পৃথিৱী বিলাকলৈকেও গৈ বিজয়-দুন্দুভি বজাই আগুৱাই যোৱাৰ ক্ষমতা মানুহৰ অৱশ্যে আছে। কিন্তু সেইফালে মানুহৰ ইমান দিনলৈকেও চকু যোৱা নাই, কাৰণ, তাৰ সকলোখিনি শক্তি তাৰ হাতজোখা পৃথিৱীখনৰ সীমাৰ ক্ষুদ্ৰতাৰ পেটত সোমাই কণা হৈ পৰি আছে।

মানুহৰ ভিতৰত এনে এটা বস্তু আছে, যি তাৰ চাৰিওফালৰ অনন্ত পৰিৱেষ্টনতকৈ কোনো বিষয়ত সৰু নাইবা হীন নহয়। একফালে অনন্তক বাখা আৰু আনফালে অনন্ত আত্ম-যুক্ত মানুহক ৰাখা,—দেখিবা, মানুহক তলত পেলাই অনন্ত কেতিয়াও ওপৰত উঠিব নোৱাৰিব। ইমান ডাঙৰ মানুহৰ মনুষ্যত্ব বুলিবৰ অনন্ত-জীৱনশাল বস্তুটো, চুঙা এটাৰ ভিতৰত সোমাই থাকি সুখ পাব পাৰে নেকি? মানুহৰ চিন্তা, মানুহৰ চেষ্টা ক্ৰমে এনে ভাৱৰ হৈ আগ নাবাঢ়িলে মানুহে বিশ্বজনিন প্ৰাণী বুলি কবলৈকে সাহ কৰে কেনেকৈ?

মানুহে প্ৰথমৰ পৰাই কিমাননো হা-হুতাশ কৰি আহিছে,—আগুৱাই যোৱাৰ নামত কিমান নো চেষ্টা কৰি আহিছে; কিন্তু সকলো চেষ্টা তাৰ পণ্ড হৈছে,—খোজে পতি উৰ্জ্জতি-আফাল খোৱাৰ বাহিৰে অনন্ত শক্তিশালী আত্মশীল অপৰাজেয় বীৰৰ দৰে

এক খোজো সি আগুৱাব পৰা নাই। কিছুদূৰ আগুৱাই যোৱা যেন দেখুৱাই, তাৰ পাছতে সি ভাগি পৰিছে। এইদৰে আজন্মকাল মানুহ চলি আহিছে—অনন্তৰ লগত এই বাটেদি পৰিচয় হবৰ একো চেষ্টা হোৱা নাই বুলিছে।

প্ৰবৃত্তিৰ পিয়াহ চৰিতাৰ্থ কৰিবলৈকে মানুহে মাথোন তাৰ সীমাবদ্ধ পৃথিৱীখনৰ মানুহৰ লগত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলাই একে সমান বস্তু এটাৰ লগতহে নিজৰ প্ৰতিপত্তিশালীত্ব প্ৰমাণীত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি আহিছে। তাৰ স্বাৰ্থপৰতা চৰিতাৰ্থ কৰিবলৈকে, তাৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলাবলৈকে যেন তাৰ পৃথিৱীখনতকৈ আৰু আন কোনো ডাঙৰ ঠাই নাই। আন এটা তাৰ ডাঙৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী, যাৰ লগত সংস্পৰ্শ ঘটিলে পূৰ্ণতাৰ পৰিতৃপ্তিলৈ আগ বাঢ়ি যাব-লৈকে বৰ বিশাল প্ৰশস্ত বাট এটা মুকলি হৈ বৈচিত্ৰ্যময় অনন্তৰ বিকাশ-ৰহস্য উদঘাটিত হৈ উঠিব পাৰে, সেইফালে মানুহৰ কোনো চিন্তাধাৰাই বৰলৈ নোখোজে। কিন্তু মানুহৰ লগত মানুহৰ, অৰ্থাৎ সমানৰ লগত সমানৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলিব পাৰে কেনেকৈ? তেনেহলে, প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা শব্দটোৰ একো অৰ্থই নাথাকে।

যিজনে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলাব, তাতকৈ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতজন নিশ্চয়কৈ ডাঙৰ হব লাগিব। তেহে সফলতাইও বিশেষ ডাঙৰ হৈ দেখা দিব। মানুহ মানুহৰ লগত সদায় সমান। সমানে সমানে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলিব নোৱাৰে, আৰু চলালেও একো ডাঙৰ ফলৰ প্ৰাপ্তি নঘটে। অথচ, মানুহে তাৰ এই ক্ষুদ্ৰ পৃথিৱীৰ সীমাৰেখাৰ ভিতৰতে তাৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাটোক মানুহৰ ওপৰত লগাই দি বৰ

ডাঙৰ সিদ্ধি একো তো লাভ কৰিব পৰা নায়েই, তাৰ অনন্ত গতিশীল প্ৰবৃত্তি এটাৰো স্বাভাৱিক আয়ু খৰ্ব্ব কৰিছে। সৃষ্টিৰ ঘাই উপাদান প্ৰবৃত্তিৰ অসীম গতিৰ উৎসাহটোক এইদৰে পৃথিৱীৰ ক্ষুদ্ৰতাৰ চেপাত পেলাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰাৰ বাবেই পৃথিৱীৰ পৰা হাই-উৰুমি, অশান্তি-উৎপাতবোৰ নুগুচা হৈছে। যিমান দিনলৈকে মানুহে সমান ঠাইত সমানৰ লগত সমানে সমানে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা চলাই প্ৰবৃত্তিৰ অসীমগামী গতিটোক সীমাৰ ভিতৰত আৱদ্ধ কৰি ৰাখিবলৈকে চেষ্টা কৰি থাকিব, তেতিয়ালৈকে মানুহৰ মাজৰ পৰা অশান্তিৰ উৎপাতবিলাকো নুগুচিব আৰু মানুহে ভিতৰ-বাহিৰ সম্মিলীত বিৰাট শাৰীৰিক আকৃতিৰে বিশ্বজনিন হৈ উঠিবলৈকেও সুবিধা কৰি লব নোৱাৰিব।

পৃথিৱীবাসী সকলোবিলাক মানুহৰ বৈচিত্ৰ্য গোট খাই একেটা মানৱ সমাজ। নিজৰ ভিতৰত নিজে বিৰোধ জগাই নিজকে খণ্ড-বিখণ্ড কৰি ধ্বংস পাবলৈকে কৰা মুৰ্খতাৰ বিৰুদ্ধে মনুষ্যত্বৰ কাৰ একো প্ৰতিবাদ নাই নে কি? আহা! আমি পৃথিৱীৰ আটাই-বিলাক মানুহে এক গোট বান্ধি আমাৰ ভিতৰৰ সৰ্ব্বনাশী বিৰোধৰ কাৰণটো আমি পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙি উলিয়াই দিওঁ—পৃথিৱীবাসী মানুহ সশৰীৰে দৃশ্যমান বাস্তৱ অনন্তৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী হৈ উঠোঁ;—অনন্তৰ সকলোবিলাক গ্ৰহ-উপগ্ৰহত আমাৰ অস্তিত্ব মেলি দি তাৰ লগত প্ৰত্যক্ষ জনা-শুনা হোৱাৰ বাট উজু কৰোঁ। আমাৰ পৃথিৱীখনৰ দৰেই অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহবিলাকৰ ৰূপ-সৌন্দৰ্য্য-বিলাকৰ পৰা বঞ্চিত হৈ আমি ইয়াৰ ক্ষুদ্ৰতাতেই ৰূপ-সৌন্দৰ্য্যৰ

অধিকাৰ লৈ হাই-কাজিয়া কৰি মৰোঁ কিয় ? অৰ্থাৎ সৃষ্টিৰ যাই উপাদান প্ৰবৃত্তিৰ পৰা যেতিয়া হাত সাৰিবৰ উপায়েই নাই, আৰু সেই প্ৰবৃত্তিসমূহৰ গতিবোৰো যেতিয়া অনন্তগামী,—তেতিয়া তাৰ গতি-বেগ, ক্ষুধা-পিয়াহ জোৰকৈ এই ক্ষুদ্ৰ পৃথিৱীৰ আমাৰ ভিতৰতেই ভোটাকৈ ৰাখিবলৈকে চেষ্টা কৰি অশান্তিত ঘুৰি থাকিবলৈ মন কৰোঁ কিয় ?

স্বাৰ্থপৰতা আৰু প্ৰতিদ্বন্দ্বিতাক এইদৰে খণ্ডতাৰ পৰা উলিয়াই নি অখণ্ড বিশালতাত পেলাই, সীমাৰ পৰা বগৰাই লৈ গৈ অসীমৰফালে এৰি দিয়াৰ ফালে দৃষ্টি ৰাখিলেহে সীমাবদ্ধ পৃথিৱীত শান্তি স্থাপনৰ আশাপ্ৰদ কল্পনা কৰিব পাৰি ; অৰ্থাৎ অসীম গতিশীল প্ৰবৃত্তিৰ হেপাহটো সীমাৰ মথাউৰি কাটি অসীমত নি লগাই দিব পাৰিলে, সীমাত আপোনা আপুনি শান্তি স্থাপিত হব।

এইবাৰ বাৰিষাত দিখৌ নৈৰ পানী সোমাই * ডিব্ৰুগড় নগৰ বুৰাই পেলাই যি উৎপাতখন কৰিলে, সেইটোৱেই এই তত্ত্বৰ সত্যতাত ভাল প্ৰমাণ দিছে। দক্ষিণফালৰ পকা আলিটো কাটি যদি পানীখিনি বাহিৰলৈ ওলাই যাবলৈ বাট উলিয়াই দিয়া নহলহেঁতেন, তেন্তে এই বদ্ধ পানীখিনিয়ে যে ডিব্ৰুগড় নগৰৰ কিমান অনিষ্ট সাধিলেহেঁতেন, সেইটো চিন্তাশীল মানুহ মাত্ৰেই বুজিব পাৰে।

অনন্তৰ যি বাস্তৱ দৃশ্যমান অংশটো পৃথিৱীৰ মানুহৰ ওচৰত ধৰা পৰিছে, তাতেই তাৰ সমগ্ৰ চেহেৰাটো প্ৰত্যক্ষভাৱে পাবলৈ

* এই চনত দিখৌ আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বানপানীয়ে ডিব্ৰুগড় নগৰখন বুৰাই পেলাই নগৰবাসীক বহুত অসুবিধাত পেলাইছিল।

আশা কৰাটো একো কথাৰ কথা নহয়। অংশই কেতিয়াও সমগ্ৰতাৰ ৰূপটোক ধৰাই দিব নোৱাৰে।

সীমাবদ্ধ পৃথিৱীৰ মানুহে অনন্তৰ যিখিনি দেখি আজি আত্মানন্দত পৰি আছে, তাত অনন্ত শক্তিযুক্ত আত্মাশীল মানুহে সমগ্ৰতাৰ লগত চিৰ অপৰিচিত থাকি মাত্ৰ অংশ এটাতেই তাৰ অনন্তগামী আনন্দটো তৃপ্ত কৰি সমগ্ৰতাৰ ওচৰত নিৰাশ্ৰয়তা দেখুৱাই মাত্ৰ অংশৰ অপূৰ্ণতাৰহে মৰ্য্যাদা বঢ়াই চলিছে। মাথোন এখন হাত বা ভৰি এখন দেখি জীৱ এটাৰ সমগ্ৰতাৰ তত্ত্ব বুজি পোৱা নাযায়, অথচ, এই সমগ্ৰতাক অনন্ত আত্মাসম্পন্ন মানুহৰ জ্ঞান-চেতনাৰ আয়ত্বা-ধীনলৈ অনাটোতেই মানুহৰ পূৰ্ণতা।

মানুহে অভাৱ অনুভৱ কৰিব জানিলেই, এইদৰে সীমা ভাঙি ভাঙি তাৰ নিজস্ব বিকাশটোও আগুৱাই লৈ গৈ থাকি সি ক্ৰমে পূৰ্ণতাত উপস্থিত হোৱাৰ উপায়টোও আৱিষ্কৃত হৈ আহিব ; আৰু সেই অভাৱটো মানুহে অনুভৱ কৰিব লাগিব তাৰ এই পৃথিৱীৰ সীমাটো অতিক্ৰম কৰি।

মানুহে বিজ্ঞানৰ পথেৰে বায়ুজান আৱিস্কাৰ কৰিছে। কিন্তু তাকো পৃথিৱীখনৰ ভিতৰতেই তাৰ সমান জীৱ মানুহৰ লগত যুদ্ধ-বিগ্ৰহ আৰু নৰহত্যা আদি চলোৱাৰ ফালে দৃষ্টি ৰাখিহে। তাতকৈ ডাঙৰ উদ্দেশ্য-সংযুক্ত অভাৱবোধ লৈ এই আৱিস্কাৰৰ পৰি-কল্পনা মানুহৰ মনত উদয় হোৱা নাই। এই বায়ুজানেৰেই যে মানুহে সশৰীৰে অনন্তৰ অন্যান্য সকলোবোৰ ঐশ্বৰ্য্যপূৰ্ণ গ্ৰহ-উপগ্ৰহৰ লগত প্ৰত্যক্ষভাৱে জনা-শুনা হৈ অনন্তৰ সৃষ্টি ৰহস্যক

হাতে-হাতে লাভ কৰা স্থায়ী আনন্দ এটাও পাব পাৰে, এনে ধাৰণা-চিন্তা মানুহৰ মনত আজিলৈকে সোমোৱা নাই। প্ৰথমতে বায়ুজানৰ দৰে কিবা এটা আৱিস্কাৰৰ কথা যেতিয়া মানুহৰ মনত উঠে, তেতিয়াও সি এই কথা ভবা নাই। সি মাত্ৰ ভাবিছিল, এই পৃথিৱীৰ সীমা কটা বুকুখনতেই এই আৱিস্কাৰেৰে সি কেনেকৈ আনবোৰক মাৰি খাস্তাং কৰি মনোজগতত বিভীষিকাৰ ধল ঢালি দি আচৰিত মনাই ধন্য ধন্য আদায় কৰি লব পাৰে। ইয়াত, অনন্তভাৱে বিচিত্ৰ বিকাশত মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে বিচিত্ৰ সৌন্দৰ্য্য ব্যক্ত কৰি প্ৰফুল্লিত হৈ উঠি থকা সৃষ্টিখনলৈ পাছ দি পৃথিৱীৰ ক্ষুদ্ৰ এখন জেওবাৰ ভিতৰত মাথোন মানুহৰ অসীম ধাৱমান গতিৰ উদ্যমটো বান্ধি ৰখাৰ চেষ্টা হৈছে, যদিও ভিতৰৰ পৰা সি মানুহক সশৰীৰে আগবাঢ়ি গৈ থাকিব-লৈকে অহৰহ উদগনি দিবই লাগিছে। এইটো চুটিকৈ আগতে উল্লেখ কৰা হৈছে। মানুহে ক্ষুদ্ৰতাত আবদ্ধ হৈ থকাৰ বাবেই এই উদগনিৰ সি গম পোৱা নাই। মানুহৰ ইয়াতকৈ অপূৰ্ণতাৰ প্ৰমাণ আৰু একো নাই। কিন্তু এই অপূৰ্ণতা মানুহৰ চিৰকলীয়া বস্তু নহয়। এই অপূৰ্ণতাৰ পৰা মানুহে এদিন নহয় এদিন বেহাই পাবই লাগিব,—অপূৰ্ণতাৰ পাছত অপূৰ্ণতা শেষ কৰি গৈ গৈ সশৰীৰে মানুহ অনন্তগামী বিশ্বজনিন ৰূপত জিলিকি উঠিবই লাগিব,—মানুহৰ এই বাস্তৱ সত্তাটো অনন্ত-বাস্তৱভাতী কৰি তুলিবই লাগিব। এইদৰে গ্ৰহৰ পৰা গ্ৰহান্তৰলৈকে সশৰীৰে আগুৱাই গৈ থকা বিচিত্ৰ হাৱা-পানীৰ সংস্পৰ্শৰ প্ৰভাৱত মানুহৰ এই পৃথিৱীখনৰ হাতজোখা হাৱা-পানীত পোৱা হাতজোখা আয়ুসটোও অনন্তৰ বিচিত্ৰ হাৱা-

পানীৰ প্ৰভাৱত টিকি থাকিব পৰা অনন্ত-আয়ুসৰ আশীৰ্ব্বাদ লাভ কৰিব পাৰিব ;—আৰু এই পৃথিৱীৰ চুঙাটোৰ ভিতৰত লাভ কৰা তাৰ অসম্পূৰ্ণ জ্ঞান-বিজ্ঞান আৰু চিন্তা-ধাৰণাৰ সূত্ৰবিলাকবো বিশাল হাৱা-পানীৰ বহল অভিজ্ঞতাত পৰি ভুলবোৰ সংশোধিত হৈ ক্ৰমে পূৰ্ণতাৰ ওচৰ চাপি যাবলৈকে সুবিধা হব।

মুঠৰ ওপৰত, প্ৰৱৃত্তিবিলাকেই হৈছে সৃষ্টিৰ ঘাই উপাদান। প্ৰৱৃত্তিক একোপধ্যেই নিৰোধ কৰিব নোৱাৰি। সৃষ্টিৰ গতিও অনন্ত, প্ৰৱৃত্তিৰ গতিও অনন্ত। প্ৰৱৃত্তি নহলে সৃষ্টি হব নোৱাৰে, আৰু সৃষ্টি নহলেও প্ৰৱৃত্তি থাকিব নোৱাৰে। য'ত সৃষ্টি তাতেই প্ৰৱৃত্তি,—আৰু য'ত প্ৰৱৃত্তি তাতেই সৃষ্টি। মানুহে তাৰ অনন্ত গতিশীল প্ৰৱৃত্তিবিলাকৰ নিৰ্ব্বিকাৰ পৰিতৃপ্তিটো ক্ষুদ্ৰতকৈও ক্ষুদ্ৰ কৰি কোঁচাই লৈ পৃথিৱীখনৰ ক্ষুদ্ৰতাৰ ভিতৰতেই তাক ঘুৰাই-পকাই অতৃপ্তিৰ আঘাতবিলাক দি ৰখাত ব্যস্ত আছে বাবেই পৃথিৱীৰ পৰা অশান্তিও লুগুচা হৈছে, আৰু মানুহো তাৰ অনন্ত-আত্মশীলতাৰ জীৱন্ত ৰূপেৰে বিশ্ব-বিচৰণকাৰী হৈ উঠিব পৰা নাই। মানুহে তাৰ অনন্ত আত্মশীল প্ৰৱৃত্তিৰ অনন্ত বিকাশশীলতাক এইদৰে খৰ্ব্ব কৰি সৰু হৈ সি জীয়াই থাকিব নোৱাৰে। এই ভাৱৰ ইঙ্গিতো আগতে দি অহা হৈছে।

সেইবাবে, মানুহে পৃথিৱীত শান্তি স্থাপন কৰিবলৈ হলে, তাৰ প্ৰৱৃত্তিবিলাকৰ অতৃপ্ত হেপাহ বিলাক, যিবিলাকেই ঘাইকৈ পৃথিৱীত পৰিতৃপ্তি বিচাৰি অশান্তিকেই সৃষ্টি কৰি আছে, পৃথি-ৱীৰ সীমা একৰাই বাহিৰলৈ উলিয়াই দিব লাগিব এই বুলি, যে

তাৰ প্ৰবৃত্তিবিলাক পৰিতৃপ্ত কৰা সম্বল পৃথিৱীত নাই,—তাৰ প্ৰবৃত্তি সমূহৰ অনন্ত-গতিশীল তৃপ্তি চৰিতাৰ্থ কৰা পৰিমাণৰ ধন-ঐশ্বৰ্য্য, ৰস-ৰূপ পৃথিৱীত নাই,—তাৰ যুদ্ধ কৰি ৰাজ্য জয় কৰাৰ, প্ৰতিযোগিতা চলোৱাৰ, ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰাৰ, প্ৰতিদ্বন্দী বিচৰাৰ বহল ক্ষেত্ৰও পৃথিৱীখন নহয়। গতিকে, পৃথিৱীৰ ভিতৰত তাৰ প্ৰবৃত্তিৰ তৃপ্তি বিচৰা সকলো পথ বন্ধ কৰি তাৰ গতিটো মানুহে পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙি বাহিৰলৈ অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহৰ ফালে লক্ষ্য কৰি উলিয়াই দিব লাগিব। এইদৰে সীমাবোৰৰ ভিতৰত শান্তি থাপি থাপি মানুহে অনন্ত ব্যাপি শান্তি স্থাপনৰ উদ্দেশ্যে আগ বাঢ়ি গৈ গৈ সি অনন্তত সশৰীৰে বিচৰণশীল প্ৰকৃত বিশ্ব-মানৱীয় ৰূপত প্ৰতিভাত হৈ উঠিব লাগিব। মানুহ এই লক্ষ্যলৈকে নাগুৱালে পৃথিৱীত শান্তি স্থাপিত হবৰ একো আশা নাই।

আনফালৰ পৰাও এই লক্ষ্যৰ সাৰ্থকতা আছে। পৃথিৱীত মানুহৰ সংখ্যাৰ অতিবৃদ্ধিৰ বাবে, যেতিয়া মানুহৰ উদ্ভাৱিত অভিজ্ঞতা আৰু জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ সহায়েৰে পৰ্ব্বত-সাগৰ মৰুভূমিবোৰ লুটি-পুটি সমান কৰিও মানুহৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পৰিমাণৰ খাদ্য আৰু আন ব্যৱহাৰীও বস্তু উৎপাদন কৰিব পৰা নহব, নাইবা কোনো এটা সময়ত পৃথিৱীখন চেঁচা পৰি সি মানুহ জী থকাৰ অনুপযোগী হৈ উঠিব, তেতিয়া এই পথত সাফল্য লাভ কৰিবলৈকে এতিয়াৰ পৰা মানুহ সচেতন আৰু সক্ৰিয় হৈ নুঠিলে, অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহলৈ গৈ মানুহে আত্মৰক্ষা কৰিবলৈকে অক্ষম হৈ, তাৰ

পৃথিৱীত সি লাভ কৰা জ্ঞান-বিজ্ঞান, সাহিত্য-কলা আদিৰ অসম্পূৰ্ণতা লৈয়েই সি ধ্বংস হৈ গৈ তাৰ অনন্ত গতিশীল আত্মাৰ অধিকাৰীত্বত নিজেই কলঙ্ক ঢালিব লাগিব। এই কথাৰো আভাস আগতে দি অহা হৈছে।

আমি আমাৰ পৃথিৱীৰ ঘৰখনতে দেখি আহিছোঁ,—পৰিয়াল এটাৰ ভাই-ভনী, পিতৃ-মাতৃৰ ভিতৰত ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ কাৰণ লৈ মনোমালিন্য ঘটি থাকে। কিন্তু যেতিয়া পৰিয়ালটোৰ সকলোটিৰে উমৈহতীয়া স্বাৰ্থ এটা নষ্ট হবৰ উপক্ৰম হয়, তেতিয়া আটাইকেইজনে ঘৰৰ ভিতৰত সুমুৱাই ৰখা বিবাদৰ কাৰণটো মনৰ পৰা বাহিৰলৈ উলিয়াই আনি তাক সেই উমৈহতীয়া স্বাৰ্থটো ৰক্ষা কৰাত লগাই দিয়ে আৰু ঘৰখনত শান্তি স্থাপিত হয়। মানুহেও সেইদৰে, পৃথিৱীৰ পৰা তাৰ উমৈহতীয়া বাহিৰৰ কাৰণ এটালৈ লক্ষ্য ৰাখি তাৰ প্ৰবৃত্তিমূলক বিৰোধবিলাক পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙি উলিয়াই দিব লাগিব। তেতিয়া পৃথিৱীত মানুহৰ ভিতৰত আপোনা-আপুনি শান্তি স্থাপিত হব। কিন্তু, পৃথিৱীখনতেই তাৰ অনন্তগামী প্ৰবৃত্তিক বান্ধি ৰাখি থৈ পৃথিৱীত শান্তি স্থাপনৰ আশা কেতিয়াও কৰিব নোৱাৰে।

বহু ক্ষেত্ৰত অমঙ্গলকাৰী ঘটনাৰ ভিতৰেদিয়েই মঙ্গল সৰকি আহি দেখা দিয়ে। কিন্তু তাক অমঙ্গল ভাবি ঘটনাটোৰ পৰিণামৰ শেষলৈকে বাট চোৱাৰ ধৈৰ্য্য নাৰাখিলে তাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা মঙ্গলটো বুজিব নোৱাৰি।

আজি ইউৰোপৰ এই লাখ লাখ নৰহত্যাৰ ঘটনায়েই মানুহৰ

প্ৰবৃত্তিমূলক সকলো অশান্তি খণ্ডতাৰ পৰা তুলি নি বাহিৰলৈ উলিয়াই দি পৃথিৱীত শান্তি স্থাপন কৰিবলৈকে প্ৰশস্ত বাট উলিয়াই দিব।

এই মহাযুদ্ধৰ আগতে মানুহৰ মাজত বগা-কলা, স্বাধীন-অধীন, সৰু-ডাঙৰ আদি ভাৱৰ তীব্ৰতাই মানুহক মানুহৰ পৰা ঠেলি মাথোন সম্বন্ধহীন কৰাতেই ৰত আছিল। যেই মহাযুদ্ধৰ শিঙা বাজি উঠিল আগৰ কুসংস্কাৰবোৰ জোকাৰি পেলাই সকলো মানুহ এটা হৈ উঠিবলৈ গা দাঙি থিয় হ'ল। কাৰণ, এই যুদ্ধেৰেই মানুহক হত্যা কৰি ৰাজ্য দখল, ধন-সম্পত্তি, বেপাৰ-বণিজ লাভ কৰা প্ৰবৃত্তিটোৱে পৃথিৱীৰ ভিতৰত তৃপ্তি বিচাৰি সকলো মানুহৰে সাধাৰণ উমৈহতীয়া শান্তি ভঙ্গ কৰিছে।

কিন্তু, এই মহাযুদ্ধক আশ্ৰয় কৰি ঘটা মানুহৰ এই মহামিলনৰ সুযোগটো কোনো সাময়িক প্ৰয়োজনৰ কাৰণে বুলি ভাবি যদি পুনৰ তাক সেই পুৰণি সংস্কাৰত থানবান হবলৈ এৰি দিয়া হয়, তেন্তে মানুহৰ প্ৰগতিশীল গতিত কলঙ্ক পৰিব। এই সুবিধাটো মানুহে সাৰ্ব্বজনিন সমবেত চেষ্টাৰে আগুৰি ধৰি বেঢ়ি ৰাখিব লাগিব, যেন পলাব নোৱাৰে। এই সুবিধাটোক মানুহে তাৰ এটা অস্থি-মজ্জাগত স্থায়ী সম্পত্তি কৰি লব লাগিব। তেহে মানুহে সকলো বিলাক বিৰোধৰ হাত এৰাই তাৰ মনুষ্যত্বটো বিৰাটভাৱে ফুলাই তুলিবলৈকে বাট পাব।

অনন্ত জগতৰ তুলনাত এই একণিমান পৃথিৱীখন। তাতে আৰু মহাদেশেই বা কিমান, দেশেই বা কিমান, প্ৰদেশেই বা কিমান;—জিলা, মহকুমা, মৌজা, গাওঁ, চুবুৰি আদিয়েই বা কিমান বিভাগ। মানুহে ইমান দিনলৈকে সকলো পৃথিৱীবাসী মানুহক একেটা সমাজ ভুক্ত কৰি লৈ একেটা শাসন-প্ৰণালীৰ অধীনতালৈ আনি পৃথিৱীখনক একেখন ৰাষ্ট্ৰ বুলি একমুহুৰ্ত্তৰ বাবেও শাসন কৰিব কি, কল্পনাও কৰিব পৰা নাই। আজিলৈকেও পৃথিৱীৰ মানুহে তাৰ এবেগেত মান ঠাইখনৰ নিজে দিয়া নামটো পাহৰি গৈ,— উচ্চ-নীচ, কলা-বগা, ধনী-নিৰ্ধনী আদি বিচাৰৰ সঙ্কীৰ্ণতাৰ বাহিৰলৈ আহি 'আমি পৃথিৱীবাসী মানুহ' বুলি চিনাকিটো দিবলৈকেই সাহ কৰা নাই। এই মানুহেই আৰু কয়,—আমি ডাঙৰ সম্ৰাট, আমি শক্তিশালী শাসক,—আমাৰ শাসন ভাল, সিহঁতৰ শাসন বেয়া,—আমি ৰাজ্য শাসন কৰিবলৈ জানোঁ, সিহঁতে নাজানে,—আমি স্বাধীন, তহঁত অধীন,—আমি সাহী, সবল, তহঁত ভীৰু দুৰ্ব্বল—আমি ধনী, তহঁত দুখীয়া,—আমি বগা, তহঁত কলা। অথচ, এনে ক্ষুদ্ৰতাৰ কামোৰ এৰাব নোৱাৰিও অহঙ্কাৰত উন্মত্ত হৈ মানুহে কেতিয়াও লাজ অনুভৱ কৰা নাই। পৃথিৱীখনৰ বাহিৰলৈ গৈ অনন্তৰ অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহত নিজস্বৰ প্ৰভাৱ পেলাই দি মানুহে আমি শক্তিশালী, আমি ক্ষমতাপন্ন, আমি ভাল, আমি সাহী, আমি উপযুক্ত বুলি কলেহে কথাষাৰ বুকুৰ পটাখন বহল কৰি লৈ শুনিবলৈও ভাল লাগে।

মানুহে এটা পাক দি পৃথিৱীখন ঘুৰি আহিল, আৰু লগে লগে ভ্ৰমণ-বৃত্তান্ত উলিয়াই কেজনমানৰ ধন্য ধন্য ললে। মাটি খান্দি পুৰণি প্ৰত্নতত্ত্বৰ কঙ্কাল কেডুখৰিমান বাহিৰ কৰিলে, আৰু লগে লগে

তাৰ পিঠিত ধন্যবাদৰ বোজা উঠিল। ভৱিক মূৰ কৰি, মূৰক ভৰি কৰি ইতিহাসৰ পুথি এখন লিখি প্ৰকাশ কৰিলে,—জগতে নাম-যশৰ ভৰত লিখকৰ গাম্ভীৰ্য্য চৰি উঠিল। বিজ্ঞানৰ নতুন তত্ব এটা উলিয়ালে,—লগে লগে ধন্যবাদৰ উজান উঠিল। কিন্তু পৃথিৱীৰ এই হাত-জোখা জ্ঞান-সম্পদখিনিৰ লাভতেই মানুহৰ অনন্ত-অশান্ত আকাঙ্ক্ষাৰ পিয়াহটো পলাব পাৰে নে কি ?

মানুহে যদি অনন্তৰ বুকুত আমাৰ পৃথিৱীৰ দৰেই বিচৰণ কৰি থকা গ্ৰহ-উপগ্ৰহ বিলাক ঘূৰি আহি ভ্ৰমণ-কাহিনী লিখিলেহেঁতেন,—সেইবিলাকৰ ইতিহাস, প্ৰত্নতত্ব, অভিজ্ঞতা বিলাক গোটাই আনি পৃথিৱীত পেলাব পাৰিলেহেঁতেন,—আটাইখন ব্ৰহ্মাণ্ডৰ নাড়ী-নক্ষত্ৰৰ লগত মিলাই দৰ্শন-বিজ্ঞানৰ মূল-সূত্ৰ আৰু তত্ত্ববিলাক অনন্তৰ প্ৰত্যক্ষ পৰিধিৰ লগত সামঞ্জস্য লগাই প্ৰমাণবোৰ উপস্থিত কৰিব পাৰিলেহেঁতেন,—পৃথিৱীত নুফুলা, নেদেখা, নুশুনা সৌন্দৰ্য্য, অনুভূতি আৰু ভাৱবিলাকৰ বিচিত্ৰ ৰূপ আহৰণ কৰি কাব্য-সাহিত্যৰ বিচিত্ৰ ৰূপ-ৰসৰ ধাৰাৰে পৃথিৱীখন ওপচাই পেলাই মানুহক প্ৰত্যক্ষভাৱে সীমা এৰি ওলাই যাবলৈকে উদ্বাউল কৰি তুলিব পাৰিলেহেঁতেন, তেতিয়াহে মানুহৰ জ্ঞান-বিজ্ঞান, সাহিত্য-দৰ্শন বেহা-বেপাৰ আদিৰ পূৰ্ণতাৰ লগতে তাৰ জৈৱিক পূৰ্ণতাও লাভ হব পাৰে।

ইয়াত এটা প্ৰশ্ন উঠিব পাৰে, যে অনন্তৰ নিত্য-বিকাশশীল বাস্তৱ ফালটো এইদৰে প্ৰত্যক্ষভাৱে পাব লগীয়া জীৱ মানুহ নহবও পাৰে, এই বিষয়ত মানুহতকৈও যোগ্য জীৱ ব্ৰহ্মাণ্ডৰ কোনোবা কোণত থাকিব পাৰে। কথাটো অতি সঁচা,—থাকিব পাৰে,—আৰু এই

কাৰণেই, মানুহে পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙি অৰ প্ৰবৃত্তি বিলাকৰ গতি অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহ বিলাকলৈ লক্ষ্য কৰি এৰি দিয়াৰ প্ৰয়োজন হৈছে তেনে উন্নত জীৱৰ সংস্পৰ্শ বিচাৰি। মানুহতকৈও বেছি জ্ঞান-চৈতন্য সম্পন্ন জীৱ সৃষ্টিত নিশ্চয় বহুত আছে। কিন্তু সেই বিলাক জীৱৰ লগত পৰিচিত হবলৈ নাপালে কথাটো প্ৰত্যক্ষ-ভাৱে সত্য হৈ উঠিব কেনেকৈ ?

আনফালে আৰু, তেনে জীৱৰ অস্তিত্বটোও পৃথিৱীৰ মানুহে আজিলৈকে স্বীকাৰ কৰা নাই,—হয়তো, তাৰ অভিমানত কিবা আঘাত পৰিব বুলি,—সকলো জীৱতকৈ পৃথিৱীত মানুহেই শ্ৰেষ্ঠ যেতিয়া, তেতিয়া তাতকৈ উন্নত কোনোবা জীৱ আন কৰবাত থকা কথাটো ভাবিবলৈ তাৰ দৰকাৰ নাই,—বুলি। কিন্তু, এই দুটাৰ যি কোনো এটা কাৰণেই হওক, মানুহে তাৰ বিৰাটত্ব উপলব্ধি কৰিবলৈকে তাৰ প্ৰবৃত্তি সমূহক তৃপ্তি বিচাৰি পৃথিৱীৰ সীমা ভাঙি উলিয়াই দিবই লাগিব। তাৰ বিৰাট জীৱনৰ বাবে, তাৰ জীৱনৰ স্থায়ীত্বৰ বাবে, অন্যান্য গ্ৰহ-উপগ্ৰহত তাতকৈ বিশিষ্ট ৰূপ লৈ বৰ্ত্তি থকা জীৱৰ লগত মানুহে পৰিচয় ঘটাবই লাগিব।

যেতিয়ালৈকে কোনো বস্তু এটাৰ সকলো আঁতি-গুৰি প্ৰত্যক্ষভাৱে জানি বুজি আমি আদৰ্শটো ধৰিব নোৱাৰোঁ, তেতিয়ালৈকে আমাৰ শাৰীৰিক আৰু মানসিক বৃত্তিবিলাকক সেই সাঁচত ঢালি গঢ় দি তুলিবলৈও আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। পৃথিৱীৰ সীমা এৰি গৈ আগুৱাই থাকিলেহে মানুহে তেনে জীৱৰ লগত দেখা-সাক্ষাৎ কৰি তেনে আদৰ্শলৈকে ধাউতি জগাবলৈ সুবিধা পাব।

মানুহে ভাবিব পাৰে, যে সি পৃথিৱীৰ ভিতৰতেই পৃথিৱীৰ হাৱা-পানী আৰু প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ দ্বাৰা লালিত-পালিত হৈ উঠা অৱস্থাটো আন গ্ৰহ-উপগ্ৰহ বিলাকত নহবও পাৰে। গতিকে, তাক সুশুজা অনিশ্চিত আৰু অপৰিচিত হাৱা-পানীলৈ মন মেলিলে তাৰ ধ্বংসহে হব। কিন্তু এই ভয়ত আৰষ্ট হবৰ একো কাৰণ নাই। এই আদৰ্শৰ ফালে লক্ষ্য ৰাখি মানুহে তাৰ জীৱনটো বহলাই লৈ যোৱা সাধনা হাতত ললে সি ক্ৰমে এনে এটা শক্তিৰ অধিকাৰী হব, যি শক্তিয়ে তাক ব্ৰহ্মাণ্ডৰ সকলো অৱস্থাৰ উপযোগী কৰি তুলিব।

সকলো আৱিষ্কাৰৰ মূল হৈছে অভাৱবোধ। এই বিষয়ত মানুহে অভাৱবোধটো আন্তৰিকভাৱে অনুভৱ কৰিলে, উপায় বিলাকো ওলাই থাকিব। মানুহে প্ৰকৃতভাৱে অভাৱবোধটো অনুভৱ কৰিব জানিলে, কেপুৰুষমান পাছত সি তাৰ এই দৈহিক আকৃতিৰো পৰিৱৰ্ত্তন ঘটাই লব পাৰিব,—এই কথাও আগতে কোৱা হৈছে।

পৃথিৱীৰ সীমা বন্ধা প্ৰাকৃতিক অৱস্থাৰ চেপা খাই খাই মানুহ এতিয়া সোনকালে বুঢ়া হৈছে, মৰিছে। কিন্তু গোটেইখন ব্ৰহ্মাণ্ডৰ গোটেইখিনি বিচিত্ৰ অৱস্থা তাৰ অনুকুল কৰি লব পাৰিলে, মানুহ ইমান সোনকালে বুঢ়াও নহব আৰু ইমান সোনকালে নমৰিবও। তেতিয়া সি ক্ৰমে বৰ ডাঙৰ-দীঘল জীৱনৰ গৰাকী হৈ গৈ থাকি শেষত এটা চিৰস্থায়ী জীৱনৰ গৰাকী হৈ উঠিব পাৰিব।

মানুহে এইটো অৱহেলা কৰিলে নহব। বৰ বিৰাট, বৰ উদাৰ কল্যাণ, মঙ্গল আৰু বিশ্ব-শান্তিৰ বাবে এই আদৰ্শলৈকে লক্ষ্য ধিয়াই সি আগুৱাই গৈ থাকিবই লাগিব। এই হাতজোখা পৃথিৱী খনৰ অশান্তিপুৰ্ণ ক্ষুদ্ৰতাত খুন্দা খাই খাই অনন্ত-আত্মাশীল

মানুহ আজি আত্ম-লোপৰ সন্ধিস্থলত উপস্থিত হৈছে। তাৰ শান্তি-পুৰ্ণ অনন্ত জীৱনৰ আহ্বানত এই আদৰ্শ সি লবই লাগিব।

কিন্তু এই আদৰ্শ-প্ৰাপ্তিত সিদ্ধি লাভ কৰাটো দুই এদিনৰ কাম নহয়। বিশেষ পৰিকল্পনা আৰু ধৈৰ্য্যৰ সৈতে ইয়াক সাধনা কৰি কৰি মানুহ আৰু পুৰণি হব লাগিব। এইটো বলিয়াৰ প্ৰলাপ বুলি উপলুঙা কৰিলে নহব। মানুহে এইদৰে চলিবলৈ সাজু হলেহে অশান্তিপুৰ্ণ পৃথিৱীখনত শান্তি স্থাপিত হব পাৰিব আৰু সিও বিশ্বজনিন জীৱন প্ৰত্যক্ষভাৱে লাভ কৰিব পাৰিব।

এই আদৰ্শক ধিয়াই আগুৱাব লাগিলে বৰ্ত্তমানৰ সমাজনীতি আৰু ৰাষ্ট্ৰনীতিয়ে কেনে গঢ় লৈ চলিব লাগিব, পাছত তাক আলোচনা কৰা হব। *

---

* এই বিষয়টো বহু উপমা আৰু ঘটনা আদি দি বিশ্লেষণ-মূলক ভাৱে ডাঙৰ পুথি এখন লিখি উলিওৱা হৈছিল, ইং ১৯১৭ চনৰ পৰা ইং১৯২০ চনলৈকে ৪ বছৰ চেষ্টা কৰি। কিন্তু মোৰ লিখিত আন পুথিৰ লগতে সেই খনো মোৰ ঘৰত এৰি থৈ স্বাধীনতাৰ অসহযোগ আন্দোলনত ইং১৯২১ চনৰ ১২ ফেব্ৰুৱাৰীৰ দিনা ৩॥ বছৰৰ বাবে মই গৈ জেলত সোমাওঁ, আৰু এই চনৰে ১০ মাৰ্চৰ দিনা ৰাতি ১টা বজাত জুই লাগি মোৰ ঘৰ আৰু মোৰ 'অৰুণা প্ৰেছ' ভস্মীভূত হয়। সেই জুইতেই মোৰ অন্যান্য লিখিত পুথিৰ লগতে এই পুথিখনো ভস্মীভূত হয়। ইং ১৯২১ চনৰ এই ১০ মাৰ্চৰ দিনটো মোৰ পক্ষে অতি স্মৰণীয় দিন। এই দিনাখনেই ভাৰতৰ সিমূৰত আহমেদাবাদত মহাত্মা গান্ধিক বৃটিছ-ৰাজে ৰাতি গ্ৰেপ্তাৰ কৰে, আৰু ইমূৰত

গুৱাহাটীত মই জেলত থকা অৱস্থাত সেই ৰাতিতে : টা বজাত মোৰ 'অৰুণা প্ৰেছ' 'চেতনা কাৰ্য্যালয়' (যি 'চেতনা'ই ঘাইকৈ অসমত মহাত্মাৰ অসহযোগ আন্দোলন প্ৰবলকৈ চলাই আছিল) আৰু মোৰ হাতে লিখা ৪০ খন নানা বিষয়ক গদ্য-পদ্য পুথি আন সকলো সম্পত্তিৰ সৈতে চিৰদিনলৈকে পুৰি ছাই হৈ যায়।

শ্ৰীঅম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধাৰী

শুদ্ধি-পত্ৰ

পুথিখনৰ য'ত য'ত — 'পাৰিপাশিকতা' — 'পাৰিপাশিক —' 'পাৰস্পাৰিক'— 'বৈশিষ্ঠ্য'— 'বিশিষ্ঠতা' — 'ভুঞাফুণ্টা' আদি শব্দ, আছে, সেইবোৰ শব্দক শুদ্ধকৈ—'পাৰিপাশ্বিকতা'— 'পাৰিপাশ্বিক'— 'পাৰস্পৰিক'—'বৈশিষ্ট্য'—'বিশিষ্টতা'—'ভুঁইফুটা'—আদি পঢ়িব।

আন বিলাকৰ—

প্ৰবন্ধ	পিঠি	মূলৰ শাৰী	আছে	হব
জাতীয়তাৰ মূল	৩	৪	মূহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে	মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে
,,	,,	১৫	ষণীভূত	ঘনীভূত
মনুষ্যত্ব কি	৫	১১	কল্‌ধপ	কল্‌ধপ্‌ কল্‌ধপ্‌
মুক্তি	৮	১৬	সত্ব	সত্তা
ৰাজনীতি-প্ৰজানীতি	৯	৪	পুৰণিজকৈ	পুৰণিতকৈ
,,	১০	২	নিৰুপন	নিৰুপণ
,,	,,	৪	নিৰ্ব্বিবাদেৰে	নিৰ্ব্বিবাদে
,,	,,	১১	মহাবানীৰ	মহাবাণীৰ
,,	,,	১৪	আভিমানত	অভিযানত
,,	,,	১৭	সঙ্কীৰ্ণতা	সঙ্কীৰ্ণতা
,,	১১	১	সন্তৰহপৰ	সন্তৰপৰ
,,	১২	৭	পৰিপ্লূত	পৰিপ্লুত
,,	১৩	৫	নিৰ্ব্বিঘ্নেৰে	নিৰ্ব্বিঘ্নে
চেতনাৰ উদ্দেশ্য	১৪	৩	প্ৰতিবন্ধকতাৰ	প্ৰতিবন্ধকৰ
,,	,,	৪	উদ্ভূত	উদ্ভূত
,,	,,	২০	ইতিকিংৰ	ইতিকিঙৰ
,,	১৫	১০	আকোৰালি	আঁকোৰালি

প্ৰবন্ধ	পিঠি	নমুৰ শাৰী	আছে	হব
চেতনাৰ উদ্দেশ্য	১৫	১২	আগবাঢ়ি	আগ বাঢ়ি
,,	,,	১৯	ৰাশীৰ	ৰাশিৰ
,,	,,	২২	আবেদনৰ	আৱেদনৰ
,,	১৬	১৫	সেপিয়াই	খেপিয়াই
,,	,,	১৯	উপযোগীতা	উপযোগিতা
,,	১৮	৩	গা-গুটীয়া	গাই-গুটীয়া
মানুহৰ স্বাভাৱিক অৱস্থা	২২	১৪	উত্বেজনাতেই	উত্তেজনাতেই
,,	২৩	১৯-২০	নিস্ক্ৰিয়তা	নিষ্ক্ৰিয়তা
জাতীয়তাৰ উত্থান-পতন	২৭	১৩	অন্তৰ্ভূক্ত	অন্তৰ্ভুক্ত
জী থকা আৰু মৰি যোৱাৰ অধিকাৰ	২৮	১১	জোং-জাবৰহীন	জেং-জাবৰহীন
,,	৩০	৩	আত্নহাৰা	আপোন-পাহৰা
নেতৃত্বৰ কথা	৩৩	১	জুইজ্বলা	জুই-জ্বলা
,,	,,	৫	চোকোলা	চোকোৰা
,,	৩৪	৮	মুহুৰ্ত্তে মুহুৰ্ত্তে	মুহূৰ্ত্তে মুহূৰ্ত্তে
আমাৰ কৰ্ম্মধাৰা	৩৫	১	আৰম্ভনিৰ	আৰম্ভণিৰ
সঞ্জীৱনীৰ-ব্যৱস্থা	শিৰোনামাৰ		সঞ্জীৱনীৰ-ব্যৱস্থা	সঞ্জীৱনীৰ ব্যৱস্থা
,,	৩৭	৮	উচ্চ	উচ্চ
,,	৩৮	৭	নিমজ্জিত	নিমগ্ন
,,	,,	১১	গৰিয়ান	গৰীয়ান
,,	৩৯	১৭	আকাঙ্খা	আকাঙ্ক্ষা

প্ৰবন্ধ	পিঠি	মূলৰ শাৰী	আছে	হব
সঞ্জীৱনীৰ ব্যৱস্থা	৪০	৩	আত্ম-সমৰ্পন	আত্ম-সমৰ্পণ
,,	৪১	৭	মূৰ্ত্ত্যমান	মূৰ্ত্তিমান
আহিছা যদি মোৰ লগত একেটা হৈ মিলা যোৱা	৪৫	৫	আজিৰদৰে	আজিৰ দৰে
,,	৪৬	২২	আক	আৰু
আত্মৰক্ষাৰ বাবে প্ৰৱল	শিৰোনামাৰ		আত্মৰক্ষাৰবাবে	আত্মৰক্ষাৰ বাবে
জাতীয়তাৰ লাগে	৪৯	১২	পৰিপক্কতাই	পৰিপক্কতাই
,,	৫০	১	লজ্জাক্কৰ	লজ্জাকৰ
পৃথিৱীৰ ৰূপান্তৰ দান	৫৩	১৪	ঘানাক-ঘুমুক	ঘুমুক-ঘানাক
নিজ-সত্তাৰ চিন্তা সকলোৰে আগশাৰীত	শিৰোনামাত		নিজ-সত্ত্বাৰ	নিজ-সত্তাৰ
,,	৫৬	৩	দুষিত	দূষিত
মানুহ আৰু তাৰ অধিকাৰ	৬২	২২	নিৰ্ম্মুল	নিৰ্ম্মূল
,,	৬৩	৭	মূৰ্ত্ত্যমান	মূৰ্ত্তিমান
জাতি-গঠনৰ স্বাভাৱিক ধাৰা	৬৪	১৫	সূত্ৰদালিৰ	সূত্ৰডালিৰ
,,	,,	৬	অক্ষতাত	অক্ষততাত
আকোৱালি লোৱা আৰু বচোৱা সাংস্কৃতিক অভিমান	শিৰোনামৰ		আকোৱালি	আঁকোৱালি
,,	৬৭	৮	ইকে	হকে
,,	,,	১৫	গঢ়ি	গঢ় লৈ
,,	৬৯	২	আপদালত	আপডালত
,,	৭৩	১৫	মূৰ্ত্ত্যমান	মূৰ্ত্তিমান

প্ৰবন্ধ	পিঠি		মূলৰ শাৰী	আছে	হ'ব
ভাৰতীয়ৰ স্বৰাজ আৰু অসমীয়াৰ স্বৰাজ	৮০	৩	ভূঞাকুটা	ভূইকুটা
”	৮১	১৬	গুজৰাটিৰ	গুজৰাটীৰ
ভাৰতীয়ৰ স্বৰাজ আৰু অসমীয়াৰ স্বৰাজ	৮১	১৭	গঢ়ি	গঢ় লৈ
”	৮২	১০	উঠিহে	উঠিছে
প্ৰবন্ধটোৰ আটাইবিলাক			বৈশিষ্ঠ্য, বিশিষ্ঠতা	বৈশিষ্ট্য, বিশিষ্টতা
”	৮৪	১০	ভাৰতৰদৰে	ভাৰতৰ দৰে
”	”	১৭	কীৰ্ত্তিটো	কিস্তিটো
”	”	৯	উকালতী	ওকালতী
”	৮৮	৩	গৰিয়ান	গৰীয়ান
দেশৰ মাটিহে আচল	৮৯	১০	ঔপদানিক	ঔপাদানিক
”	”	২২	উচ্ছসিত	উচ্ছ্বসিত
”	৯০	৩	নিমজ্জিত	নিমগ্ন
”	৯২	৭	টোপালাটো	টোপোলাটো
”	”	১২	ধ্বংশ	ধ্বংস
নিজ মাটিডৰাতহে সত্যৰ পোন প্ৰথম বিকাশ	৯৩	৫	ধুমকেতুইহে	ধূমকেতুইহে
”	৯৪	৯	সোইটো	সেইটো
”	”	১৬	গুজৰাটি	গুজৰাটী
আত্মৰক্ষাৰ প্ৰস্তুতিটো হিংসা নহয়	১২৬	৫	বিধান, সম্পদ	বিধান সম্পদ
”	১২৮	১	এসে	এনে
অসমীয়াৰ ওচৰত অভিযোগ	১৪২	৫	ভন্দ্ৰালস্য	তন্দ্ৰালস্য
ভৱিষ্যৎ অসমৰ অধিকাৰী	১২০	২০	ভুলাৰ	তুলাৰ